

İthaf :

Bu kitabımı, evlendiğimiz günden beri yaşadığımız mütevazı hayat şartlarını rıza, şükür ve tevekkül ile karşılayarak evimizde mutlu ve huzurlu bir şekilde okuma ve yazma çalışmalarım sessiz, sade ve hizmet dolu haliyle arka planda kolaylıklar sunan, Allah Teâlâ'nın bana anam babam ve mesleğimden sonra bir büyük bağışı olan kıymetli eşime en içten sevgilerim ve en samimi teşekkürlerimle ithaf ederim.

Cemal Nar

UKDE

UKDE KİTAPLIĞI: 118

Editör:

Serdar YAKAR

Baskı – Cilt:

ÖNCÜ BASİMEVİ

Kazım Karabekir Cad. No: 85/2

İskitler/ANKARA

Tel: 0.312.3843120

Kapak Tasarım:

Halil AYDIN

ISBN :

978-605-63779-0-7

Baskı Tarihi :

Mart - 2013

Yazarla İletişim:

cemalnar@gmail.com

Yazışma Adresi:

Vefa Kitap Kırtasiye

İsmetpaşa Mah. Borsa Cad.

Buket Sitesi Altı No 17/C

Tel: 0.344.225 13 00

KAHRAMANMARAŞ

CEMAL NAR

**İNSANA
ULAŞMAK**

Kahramanmaraş

2013

CEMAL NAR

07. 01. 1955 de Kahramanmaraş/ Hartlap'ta doğdu. 1973 de Diyarbakır İmam Hatip Lisesini, 1977 de Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi ve aynı yılda Andırın Lisesine din dersi öğretmeni olarak atandı. 1980 de tayin edildiği Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında Arapça ve İslamî ilimlerde özel dersler aldı ve uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşad ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003 yılında emekli olan yazar, halen okuma, yazma, irşad ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını www.cemalnar.com sitesinde yayınlamakta, sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi sözel ve görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde www.ilimistan.com sitesinde sunmaktadır. Ayrıca www.habervaktim.com isimli internet sitesinde, 2007 yılının başından beri köşe yazarlığı yapmaktadır.

Yayınlanmayı bekleyen birçok hazır eseri olan yazarın, yayınlanmış kitapları şunlardır:

- 1-Anılar ve İbretler
- 2-Bu Sistemden İslama
- 3-İslamlaşma Bilinci
- 4-İslam Sancısı
- 5-Arş Gölgesi
- 6-Tasavvufun Anahtarı
- 7-Alimin Önderliği
- 8-İslam'da Devlet Ve Siyaset
- 9-İlim Ve Özgürlük
- 10-İlim Ve İktidar
- 11- İmanın Kıymeti Ve Korunması
- 12- İman Ve Etkisi
- 13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf
- 14- İnançta Arınma
- 15- İnançta Kirlenme
- 16- Okuma Aşkı
- 17- İslam'a Göre Irkçılık ve PKK Ekseninde Kürt Sorunu
- 18- Davet Aşkı

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
Giriş.....	13
Davet Nedir?.....	14
Davet Kim İçindir?.....	15
Daveti Kim Yapar?.....	16
Davet Kime Yapılır?.....	17
Davet Niçin Yapılır?.....	18
Davette Ücret Var mıdır?.....	18
Genel Bir Organizasyon Olamaz mı?.....	20
Aman Dikkat!.....	20
Davetin Sevap ve Fazileti.....	21
Daveti İstismar.....	22
Daveti Terkin Cezası Nedir?.....	23
Davetin Metodu.....	24

BİRİNCİ BÖLÜM: DAVET

Davet Aşkı.....	25
Bilginin İki Etkisi.....	27
Davetin Neresindeyiz?.....	29
Büyük İhmal.....	30
Eksik Olan Ne?.....	32

Adam da Var İmkân da.....	32
Organizatör İnsanlar.....	34
Önce Komşular.....	35
İyiliğe Teşvik.....	36
Kötülüğe Tepki.....	39
Tepkide Üç Ölçü.....	42
Önce İman.....	43
Sonra İlim.....	44
Sonra da Güç Yetirme.....	46
Elle Engellemek.....	48
Dille Engellemek.....	50
Kalbin Gücü.....	51
Nasihatın Tanım ve Türleri.....	54
Allah İçin Nasihat.....	56
Kur'an İçin Nasihat.....	57
Resul İçin Nasihat.....	58
İdareciler İçin Nasihat.....	59
Müslümanlar İçin Nasihat.....	62
Davet ve Hidayet.....	63
Davette Tevekkül ve Rıza.....	65
Davet ve İlkeler.....	70
Davet ve İman.....	74
Davet ve Barış.....	78
İslâm Barış Dinidir.....	81
Davet ve Cihat.....	83
Davette Hayber Örneği.....	85
Davet Düşmanın Hakkıdır.....	89
Cihat Savaş Değildir.....	91
Daveti Terk Tehlikedir.....	94
Daveti Kolaylaştıran Din.....	98
Zamanımızda Davet Çalışmaları.....	100

İKİNCİ BÖLÜM: DAVETÇİ

Davet ve Kur'an.....	105
Kur'an'la Davetin Etkisi.....	108
Davetçi ve Kur'an.....	115

Örnek Bir Olay.....	118
Davetçi ve Peygamber	123
Davetçi ve Ümmet	125
Acı Gerçek.....	131
Davetçi ve Amaç.....	134
Davetçi ve İhlas.....	135
Davetçi ve Riya.....	139
Davetçi ve Uygulama.....	144
Davetçi ve Ciddiyet.....	150
Davetçi ve Ücret.....	153
Davetçi ve Dünya Adamları.....	156
İlginç Bir Anı.....	159
Davetçi ve Kararlılık.....	164
Davetçi ve Azim	172
Davetçi ve Devamlılık	174
Davetçi ve Bıkmamak	180
Davetçi ve Sabır	184
Davetçi ve Umut.....	191
Davetçi ve Fedâkarlık.....	197
Davetçi ve İşkence.....	201
Davetçi ve Cesaret	208
Davetçi ve Ahlak.....	216

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MUHATAP

Davetin Muhatapları.....	223
Davetçi Yetiştirmek.....	224
Davetçi ve Muhatap.....	226
Davetçi ve Engeller	228
Davetçi ve Önyargılar.....	232
Davetçi ve Öğretmek.....	237
Davetçi ve Açıklık İlkesi.....	243
Davetin Çapı.....	248
Dışa Dönük Davetler.....	250
Daveti Bekleyenler	252
Yakamıza Yapışıklar.....	258
Dünya Bizi Bekliyor	261

Dinsizlik Bitti Sıra Laiklikte.....	265
İçe Dönük Davetler.....	270
Bireysel Davetler.....	272
Toplu Davet	276
Davetin Bayrama Dönüşmesi.....	277
Sonsöz.....	283
Kaynaklar.....	285

Önsöz

Bismillahirrahmanirrahîm.

Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd-ü sena, Sevgili Peygamberimize ve diğer bütün Peygamber Efendilerimize, ailelerine, arkadaşlarına ve İslam davetçilerine selat ve selam ederim.

Bu kitap, son zamanlarda eksikliğini iyice hissettiğimiz davet ve tebliğ aşkı ile “İslam Davamızı” yeniden gündeme getirmek, içimizde küllenen davet ve tebliğ ateşini şöyle bir karıştırarak yeniden alevlendirmek, bu konudaki his ve heyecanlarımızı daha bir coşturmak, aşk ve şevkimizle beraber bilgilerimizi de tazelandirip canlandırmak içindir. Böylece Allah Teâlâ'nın aziz dinine insanları davet için yeniden ayağa kalkmakta küçük de olsa bir destek sağlamak, kendi çapında buna bir vesile olmaktır.

Görüyoruz ki zamanında Yahudi ve Hıristiyanları saran ve haktan saptıran “dünyevileşme” arzusu ve dünya şehvetlerinin sevgisi bizim de nefislerimize işlemiş, kalplerimize kök salmış durumdadır. Buna cehalet ve bunu teşvik eden yürürlükteki İslam dışı sistem ve yönetimlerin yönlendirmesini de eklersek, hayatımızdan İslam daveti neredeyse tamamen çıkmış durumdadır. Bütün yeryüzünde bile sanki çapına layık bir İslam'a davet hareketi sanki yok

gibidir. Bu, Ebu Eyyub el-Ensârî hazretlerinin muhteşem tefsiriyle “kendimizi ellerimizle tehlikeye atma”nın ta kendisidir.

Oysa “Allah’a davet ve İslam’ı tebliğ” bizim varlık sebebimizdir. Bizim izzetimiz, şerefimiz ve üstünlük sebebimizdir.

Yıllarca öğretmenliğimin yanında camilerde vaaz verdim, çeşitli mekanlarda cemaatlara sohbet ettim, halka konferanslar, gençliğe seminerler verdim. Gördüm ki ne öğretmenlerimiz, ne imamlarımız, ne öğrencilerimiz, ne de halkımız, çoğunluk itibariyle ciddi olarak okumamaktadırlar. Okuyanlar da çoğunlukla renkli gazetelerde siyaset, magazin veya spor okumakta, benzer konularda yazılan güncel kitaplar, kısmen de roman okumaktadırlar. Bilimsel ve akademik kitapların okunma şansı zaten yok. O, ancak kendi dünyasında dolaşan bir değer maalesef. Okunanlar ise, daha çok kısa, anlaşılması kolay ve basit, görsel ve magazin yanı ağır basan, güncel ağırlıklı kitaplar veya reklamı bol olanlardır.¹

Bilgisayar, evlere amacından çok uzaklaşmış olarak, sanki bir “atari” gibi oyun için, ya da eğlence ve müzik aleti olarak girmiştir maalesef. İçindeki ciddi bilgiler kimseyi pek ilgilendirmiyor gibi.

Bunu böyle görünce, okunma arzusundan çok, faydalı olma amacıyla, ben de yazdıklarımı kolaylaştırma yoluna gitmek istedim. Bu ve başka kitaplarımda vermek istediğim manayı, daha canlı ama hafif, sıcak ve samimi bir üslup olan sohbet havasıyla ve kısaca, gerçek hikaye, haber ve olay ağırlıklı sunmak istedim. Ne derece başarılı oldum, bilmiyorum. İşin görsel yönü ise artık bu kitapları basanlara kalmış.

Çalışmalarımızda ayetlerin meali için Suat Yıldırım’ın mealini tercih ettik. Diyanet Vakfı’nın bir komisyona hazırlattığı mealden de çok istifade ettik. Tefsirlerden el altı

---

¹ Bu konuda okuma sorununu enine boyuna işleyen ve çareler arayan “Okuma Aşkı” kitabımıza bakılabilir.

kitaplarımız ise, yerlilerden Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'an Dili" isimli tefsiri ile Diyanet'in "Kur'an Yolu", tercümelere ise öncelikle Sabûnî'nin "Safvetü't Tefasîr"i ile Seyyid Kutup'un meşhur "Fî Zilâli'l Kur'an" isimli eserleridir. Hadislerden kaynağımız ise, İbrahim Canan'ın "Kütüb-ü Sitte"sidir. Faydalandığımız kaynak kitaplarımız boldur hamdolsun. Tefsir, hadis, siyer, tarih, tabakat, tezakir, teracim kitapları yanında, bu kitabı kendisine ithaf ettiğimiz Yusuf Kandehevî'nin "Hayatü's Sahabe"si de muhteşem bir örnektir. Hatta tek başına maksada kafi bir kitaptır da diyebiliriz. Bunun yanında siyerden M. Asım Köksal'ın o muhteşem eseri ile Muhammed b. Yusuf es- Salihî eş-Şâmî'nin "Sebilü'l Hüda ve'r Reşad" isimli eseri birer deryadrlar.

Bu arada eseri baştan sona okuyan ve redakte eden editörümüz Serdar Yakar Beye ve kitaba emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum. İnşallah hayırlara vesile olur.

Allah Teâlâ'dan dua ve niyazımız bizi ve nesillerimizi bu ciddi işte usulüne uygun olarak istihdam etmesi ve başarılı kılarak rızasına erdirmesidir.

Her hal-ü kârda hamd olsun alemlerin Rabbi olan Yüce Allah'ımıza...

Cemal Nar
Kahramanmaraş

Giriş

Biz bu girişte şu sorulara cevap arayacağız. Aslında kitabın tamamında bu sorulara cevaplar aranmıştır denilse de layıktır: Davet nedir, neyedir, kim, kime, niçin, ne amaçla, nasıl yapar?

Bunlar önemli sorulardır ve “İslam’da Davet” meselesinin temel konularıdır. Davet, irşat ve tebliğ bizim için çok önemli bir alandır ve ne kadar işlenirse işlensin, her zaman ve zeminde yeni eserlere ihtiyaç duyulan bir konudur. Bu yüzden bu konuda çok yazılanların olması, bizi yenilerinden müstağni kılmaz. Biz de bu konuları başka bir kitabımızda enine boyuna araştırmak istedik. Çalışmalarımız belli bir seviyeye de geldi. Ancak bu kitabımız çeşitli yayın organlarında yayınlanmakla o eserin önüne geçmiş oldu.

Bizim bu kitaptan amacımız, bütün bunlara kısa bir dokunmakla beraber, kaybettiğimiz davet ve tebliğ aşk, şevk ve heyecanını yeniden yakalamak, davet için yüreklere bir ateş düşürerek içlerde bir arzu oluşturmak, vicdanda bir sancı, beyinde bir şimşek çaktırmaktır. Bu yüzden kitaba girişte bu sorulara cevap verilmezse, bir şeylerin eksik

kalacağı kanaatindeyiz. O bakımdan kısaca bunları görelim isteriz.

Davet Nedir?

“Davet nedir?” ile başlayalım isterseniz. Davet, Arapça kaynaklı bir kelimedir. Sözlükte birisine çağırma, seslenme, yemeğe çağırma manalarına gelmektedir. İslâm'da ise “davet” deyince, “Allah Teâlâ'ya ve O'nun biricik dini İslâm'a yapılan çağrı” anlaşılır.

Bu kavramı Mustafa Çağrıcı DİA'da derli toplu olarak şöyle açıklıyor: “İslâm dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağırma anlamına gelen İslâmî bir terim.

Da'vet kelimesi Arapça'da masdar olup sözlükte "çağırma, seslenmek, adlandırmak, dua veya beddua etmek, ziyafete çağırma, propaganda yapmak" gibi anlamlara gelir. Ayrıca da'vet aynı kökten bir isim olarak "ziyafet yemeği (velîme), dava, şiar" gibi mânalarda da kullanılmıştır.

Da'vet kelimesi terim olarak özellikle "İslâm'a ve İslâm esaslarının uygulanmasına çağrı" anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de "İslâm'a çağrı" (Saff, 61/7), "imana çağrı" (Hadid 7/8), "Allah yoluna çağrı" (Nahl 16/25) "Allah'ın kitabına çağrı" (Al-i İmran 3/23), "hakka çağrı" (Ra'd 13/14), "hayra çağrı" (Al-i İmran 3/104), "kurtuluşa çağrı" (Mü'min 40/41), "hayat kaynağına çağrı" (Enfal 8/24), "esenliğe çağrı" (Muhammed 47/35) gibi mânalara gelen ifadeler da'vetin İslâmî inanç ve değerlerin kabul edilip uygulanmasını sağlamayı hedef alan bir faaliyet olduğunu, dolayısıyla hem gayri müslimlere hem de Müslümanlara yönelik olabileceğini göstermektedir. Buna göre tebliğ, irşad. vaaz, nasihat, inzâr, tebşîr, emri bi'l-ma'rûf nehiy ani'l-münker gibi terimler de sözlük anlamları itibariyle da'vetten farklı olmakla birlikte uygulama ve gayeleri bakımından aynı veya yakın mânaları ifade etmektedirler; bu

sebeple da'vet ve tebliğ başta olmak üzere bu kavramlar sık sık birbirinin yerine kullanılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygamber "Allah'ın davetçisi" (dâiyallah) olarak nitelendirilmiş (Ahkaf 46/31) ve ona yüklenen da'vet vazifesi "da'vet et" emri yanında "tebliğ et", "hatırlat", "ikaz et" gibi daha başka kelimelerle de ifade edilmiştir. Ayrıca pek çok âyette Hz. Peygamber'in görevinin ancak "belâğ" olduğu zikredilmektedir (Mesela bkz. Al-i İmran, 3/20; Maide, 5/92; Ra'd, 13/40). Tebliğ ile aynı kökten olan "belâğ" lafzı bütün bu âyetlerde "da'vet" mânasını ifade etmekte, öte yandan İslâm dinini yaymanın yegâne yolunun davet ve tebliğ olduğunu göstermektedir.¹

Davet Kim İçindir?

Aslında davet Allah Teâlâ'yadır. Bunun esaslarını da Kur'an ve Sünnetten alınan İslam dini oluşturur. Çünkü "Allah Teâlâ katında tek din İslam'dır.² Allah Teâlâ ancak İslam'dan razı olur.

İslam sözlükte üç anlama gelir: 1-İtaat edip boyun eğmek. 2-Silme, barışa girmek, selâmete kavuşmak. 3-İbadette tam samimi olmak, ihlas ile hareket etmek. Buna göre İslam, Allah'ın Peygamberleri aracılığı ile bildirdiği dine iman ve itaat etmek, ihlas ve samimiyetle dini yaşamak ve yaşatmak, böylece dünya ve ahirette barışı, huzuru ve mutluluğu yakalamaktır.

İslam dışında kalan bütün dinler, nizamlar, sistemler, ilke ve ideolojiler batıldır, küfürdür. Küfre davet etmek bir Müslümana hem haramdır, hem de yakışmaz. Bazen değişik küfür çeşitlerinde İslam ilkelerine benzerlik, uygunluk, paralellik olabilir. Biz bu hallerde bile kafalar karışmasın ve ayrıntılardaki hakikatler güme gitmesin için "İslam'a" davet ederiz. Bazen bütün içinde bir ayrıntı fevkalade önemlidir ve

---

¹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (DİA) IX. 15 vd.

² Al-i İmran 2/19

insanı İslam çerçevesinden bile çıkarabilir. O yüzden yabancı kavramlarla İslam'a daveti hoş görmüyoruz.

Daveti Kim Yapar?

Davet ile doğrudan görevlendirilen öncelikle Peygamberlerdir. Daha sonra ona inanan bütün Müslümanlar.

Bugün daveti haliyle Resulullah Efendimiz (s.a.v.) adına onun yolundan giden ve ona itaat eden Müslümanlar yapar. Davet işi, hiç şüphesiz Müslümanların kaçınılmaz görev ve sorumluluklarından birisini oluşturmaktadır. Gücü, bilgisi ve bulunduğu konumu nispetinde ayrı ayrı her Müslüman, üzerine düşen kadarıyla davet ve tebliğ vazifesini yerine getirmekten sorumludur.

Hiç şüphesiz davetengin bir bilgi, geniş bir kültür, uzun bir zaman diliminde kazanılan tecrübe ile birlikte, aklı ve nakli ilimlere, kaide ve kurallara dayalı olarak yapılırsa, daha başarılı olunur kuşkusuz. Bazı insanların ilimsiz, ilkesiz, kuralsız ve birikimsiz olarak başvurdukları gelişmiş güzel davetler, kaç yapım derken göz çıkarmalara sebep de olabilir. Şu da unutulmamalıdır ki, kişiye hidayeti veren, imanı nasip eden Allah Teâlâ'dır:

“Onları hak yola getirmek senin görevin değil, lakin Allah'tır ki dilediğini doğru yola getirir.”¹

“Sen onların hidayete gelmelerine ne kadar düşkün olsan da, şunu bil ki: Allah dalalette bıraktığı kimselere hidayet vermez. Onlara yardım eden de bulunmaz.”²

“Biz bu Kitabı, insanların faydası için sana hak ve gerçek olarak indirdik. Artık kim doğru yola girirse kendi

---

¹ Bakara 2/172

² Nahl, 16/37

yararına olarak girer, kim de yoldan saparsa kendi aleyhine olarak sapar. Sen onlar üzerinde bekçi değilsin.”¹

“Zira senin görevin sadece tebliğ etmektir, hesap görmek ise Bize aittir.”²

Kur’ân âyetlerinde davet ve tebliğ, Müslümanların temel vasıflarından sayılır. Meselâ Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz: iyiliği emreder, kötülükten sakındırırınız."³

Bu görevin mutlak gerekliliği, şu âyetten açık bir şekilde anlaşılmaktadır:

"Sizden öyle bir cemâat bulsun ki onlar herkesi hayra davet etsin, iyiliği emredip kötülükten sakındırsın."⁴

Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz de şöyle buyurur:

"Sizden her kim bir kötülük görürse onu eliyle düzeltsin; gücü yetmezse diliyle düzeltsin; buna da gücü yetmezse kalbiyle buğzetsin, ki bu imanın en zayıf derecesidir."⁵

Bir kafirin İslam’a davet etmesi pek düşünülemez ama olursa da bakılır, eğer bir art niyet, bir çarpıtma ve saptırma yoksa, insanî açıdan teşekkür edilir.

Davet Kime Yapılır?

Davet insana yapılır. Muhatap müslim veya gayr-i müslim insandır. Bu bakımdan “davetin muhatabı herkeştir” diyebiliriz. Ama öncelik belki gayr-i müslim insanlardır. Tebliğ, daha çok onlara yapılır. Fakat davette Müslümanlara dönük öğüt, nasihat, irşat, va’z, uyarma, iyiliği emretme ve

---

¹ Zümer 39/41

² Ra’d 13/40

³ Âli İmrân; 3/110

⁴ Ali İmrân, 3/104

⁵ Müslim, İman, 78

kötülüğü nehyetme vs. de olabilir. Bu açıdan bakınca davetin kapsamı çok geniştir.

Davet Niçin Yapılır?

İnsanlara Yüce Yaratıcıyı ve dinini tanıtmaktır davetten amaç. Bir başka ifade ile onları dünya ve ahirette mutlu ve huzurlu kılmak için çabalamaktır. Bu Allah tarafından mü'mine verilen bir vazifedir. Böylece davetçi mü'min, kendisine verilen emri yerine getirerek Allah Teâlâ'nın rızasını kazanacaktır. Amaç bu rızayı kazanarak kullukta başarılı olmaktır.

Davet, Allah Teâlâ için yapılır. Amaç onun razı olduğu İslam dinini öğretmek ve yaşatmaktır. Hatta onu hayata hakim kılarak bütün dinlere üstün yapmaktır.

“Bu fitne (işkence) ortadan kalkıp din ve itaat yalnız Allah'a mahsus oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer inkârdan ve tecavüzden vazgeçerlerse, bilin ki zalimlerden başkasına düşmanlık yoktur.”¹

“Dünya da fitne kalmayıp din, tamamen Allah'a ait oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer fitneden vazgeçerlerse, onları bırakın. Allah zaten onların yaptıklarını hakkıyla görmektedir.”²

“Bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve hak dinle gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter.”³

Davette Ücret Var mıdır?

Davette ücret elbette vardır ve bu ücret Allah Teâlâ'ya aittir ve de çok büyüktür. Dolayısıyla davetçinin tek baktığı

---

¹ Bakara 2/193.

² Enfal 8/39

³ Feth, 48/28.

nokta Allah Teâlâ'nın rızası ve vereceği mükafatıdır. Bunun ötesinde belki ganimet malları kazanabilir, belki insanlardan maddî manevî bir karşılıksız ücret, bir ödüllendirme olabilir. Ama davetçi asla bunu beklememeli, kimseden asla bir karşılık gözlememeli, ihlas ve samimiyetle yapması gereken bu amele asla şirk ve riya karıştırmamalıdır. Bu mesele bu işte en önemli esaslardandır. Yoksa Allah katında bir mükafatı olmaz, üstelik cezası olur.

Bütün Peygamberler davetlerini ücretsiz yapmışlardır. İnsanlardan bir karşılık istememişlerdir. Davette asıl olan da bu güzel ilkedir:

“İşte onlar Allah'ın hidayet verdiği kimselerdir. Sen de onların yolundan yürü ve de ki: "Ben risaleti tebliğden dolayı sizden bir ücret beklemiyorum. O, bütün milletler için bir öğütten, irşaddan ibarettir.”¹

“Eğer bu tebliğimden yüz çevirirseniz benim kaybedeceğim bir şey yok! Çünkü ben sizden ücret beklemiyorum ki! Benim ücretimi siz veremezsiniz. Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir ve bana, O'na teslim olanlardan olmam emredilmiştir.”²

“Halbuki sen bu tebliğ karşılığında onlardan herhangi bir ücret de istemiyorsun. Kur'an, sadece bütün insanlar için bir derstir, evrensel bir mesajdır.”³

Bu yüzden davet işi hasbîlik, diğergamlık ve fedakârlık ister. Bütün bunların dinamiği ise, Allah Teâlâ'ya karşı samimî bir iman, ihsan, ihlas, tevekkül ve teslimiyettir.

“De ki: "Benim bu hizmet için sizden istediğim hiç bir ücret yoktur. Tek isteğim, Rabbine doğru bir yol tutmak isteyen insanlardır.”⁴

“Onun için sen durma hakka davet et ve sana emredildiği tarzda dosdoğru ol, sakın onların keyiflerine uyma ve şöyle de: "Allah hangi kitabı indirmişse ben ona

---

¹ En'am 6/90.

² Yunus 10/72.

³ Yusuf 12/104.

⁴ Furkan 25/57.

inandım. Hem bana, aranızda adaletle hükmetmem emri verildi. Allah bizim de sizin de Rabbinizdir. Bizim işlerimizin sorumluluğu bize, sizinkilerininki ise size aittir. Bizimle sizin aranızda bir tartışma sebebi yoktur. Allah hepimizi bir arada toplayacaktır. Hepimiz de O'nun huzuruna götürüleceğiz."¹

Genel Bir Organizasyon Olamaz mı?

Ancak davetçi de nihayet bir insandır. Hayatta onun da temel ihtiyaçları vardır. Asıl olan, elinin emeğini yemesidir. Ancak çağımız ihtisas ve iş bölümü çağıdır. Bu yüzden Müslümanlar sırf davet için insan yetiştirip kullanırken, gerek devlet, gerekse vakıflar, dernekler veya başka sivil toplum kuruluşları kanalıyla onlara belli bir ücret verilmesi, Allah Teâlâ'nın rızasına, ihlas ve samimiyete, hasbîliğe aykırı değildir. Ahiretteki sevaplarını da düşürmez inşallah. Bilindiği gibi “ameller niyetlere göre değerlendirilir.”

“İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çetindir.”²

Aman Dikkat!

Davet değerli bir iş olduğu için bunu yapanlar, hele de başarılı olanlar, insanlar tarafından sevilir, sayılır, iltifat edilir, yüce makamlara layık görülür ve mükafatlandırılmak istenirler. Bu tabii bir durumdur. Buna ilahî bir lütuf ve kerem olarak şükredilir, sevinilir, yenileri için gayret ve çabaya enerji edinilir. Ama asla gurur, kibir, enaniyet,

---

¹ Şura 42/15.

² Maide 5/2.

kendini beğenme ve başkalarını küçük görme gibi vartalara, tehlikelere, nefsi, dünyevî, ve şeytanî tuzaklara düşmemeye dikkat edilir. Allah'ın bu dini facir ve fasıklarla da te'yid edebileceğini hatırlayarak kendine çekidüzen vererek kendi kendini hesaba çeker.

Davetin Sevap ve Fazileti

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanları doğru yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı gibi sevap verilir. Ona uyanların sevaplarından da hiçbir şey eksilmez. Başkalarını sapıklığa çağıran kimseye de, kendisine uyanların günahı gibi günah verilir. Ona uyanların günahlarından da hiçbir şey eksilmez.”¹

“Ebû'l-Abbâs Sehl İbn Sa'd es-Sâidî radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Hayber Gazvesi gününde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yarım sancağı, Allah'ın kendisinin eliyle fethi nasib edeceği, Allah'ı ve Resûlü'nü seven, Allah'ın ve Resûlü'nün de kendisini sevdiği bir kişiye vereceğim.”

Gazveye iştirak edenler, sancağın aralarından kime verileceğini düşünüp konuşarak geceyi geçirdiler. Sabah olunca, sancağın kendisine verileceği ümidi ile bütün sahâbîler Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in huzuruna koştular. Peygamber Efendimiz:

– “Ali İbni Ebû Tâlib nerede?” diye sordu. Sahâbîler:

– Ey Allah'ın Resûlü! O gözlerinden rahatsız, dediler.

Bunun üzerine Peygamberimiz:

– “Ona haber verecek birini gönderiniz” buyurdular.

Ali derhal getirildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

---

¹ Müslim, İlim 16. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Sünnet 6; Tirmizî, İlim 15; İbni Mâce, Mukaddime 14.

onun gözlerini tükürüğüyle tedavi ederek kendisine dua etti. O kadar ki, hiç ağrısı yokmuş gibi oldu. Peygamber sancağı ona verdi. Ali:

– Ya Resûlallah! Onlar da bizim gibi mü'min oluncaya kadar mı savaşaçağım? dedi. Resûl-i Ekrem:

“Acele etmeden, gayet sakin bir şekilde onların yanına var, kendilerini İslâm'a davet et, uymaları gereken ilâhî yükümlülükleri kendilerine haber ver. Allah'a yemin ederim ki, senin vasıtanla Allah'ın bir tek kişiye hidâyet vermesi, senin için kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır” buyurdu.”¹

Daveti İstismar

Böyle olması tabii olduğu kadar gereklidir de. İnsanların gördükleri iyiliğe teşekkür etmesi, dinen istenen ve olgun kişilerden de beklenen bir erdemdir. İşte bu samimi ve yerinde güzel olan duygular, maalesef bu işin ehli olmayan, henüz kalbî ve ruhî kıvamını bulamayan bazı menfaatperest insanların istismarına sebep olabilir. Geçmişte ve günümüzde bu tür insanlara rastlanmıştır, her zaman rastlanabilir de. Başkalarına da zarar veren bu tür davranışların olmaması için mümkün mertebe tedbirler alınmalıdır.

Bir insanın davetten amacı, yukarıda söylendiği gibi Allah rızası değil de bu sayılan dünyalıkları elde etmek ise, kendine çok yazık etmiştir; belki bunlara erişir ama Allah Teâlâ'nın sevgisini kaybeder. Hatta bir ibadet olan davet işine insanları da kattığı için riyaya düşmüştür o adam, sevap kazanmak şöyle dursun, ayrıca “küçük şirk” de denilen bu riyakarlığının cezasını mutlaka çekecektir. Hadis-i şerifi hatırlatmıştık ya: “Ameller niyetlere göredir.”

---

¹ Buhârî, Fezâilü's sahabê 9; Müslim, Fezâliü's Sahâbe 34.

Daveti Terkin Cezası Nedir?

İslâm'a davetin önem ve gerekliliğini açıkça ortaya koyan bir başka husus da, âyetler ve hadislerde bu görevi terk edenlerin acı âkıbet ve cezalarının belirtilmiş olmasıdır. Allah'ın âyetlerini ve ilahî hakikat ve doğruları muhtaçlarına tebliğ etmeyenler, hem Allah'ın, hem de lânet etme şânına erenlerin, yani lisan-ı haliyle bütün bir mahlukatın lânetine uğrarlar:

"İndirdiğimiz o açık açık âyetlerimizi ve doğruyu - Biz, kitapta insanlara onu pek açık bir sûrette bildirdikten sonra- gizleyenler (yok mu?) İşte onların hâli, onlara hem Allah lânet eder ve hem lânet etmek şânından olanlar lânet eder."¹

Peygamber Efendimiz de şöyle buyururlar:

"İsrâiloğulları arasında zulüm yaygınlaştığı zaman onlardan biri, diğerini bir günah işlerken görür ve önce o işten sakındırır. Fakat ertesi günü, o adamla oturup kalkabilmek, yiyip içebilmek (menfaat sağlamak) için gördüğü kötülükten sakındırmazdı. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak onları birbirine düşürdü ve haklarında:

"İsrâiloğullarından olup da küfredenlere Dâvûd'un da, Meryem oğlu İsa'nın da diliyle lânet olunmuştur. Bunun sebebi, isyan etmeleri ve ifrata sapmaları idi. Onlar, işledikleri herhangi bir fenalıktan birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Yapmakta devam ettikleri (o hâl) ne kötü idi!"² âyetlerini indirdi.

"Evet, siz de, ya zalime engel olursunuz ve onu hakka çekersiniz; ya da bu durum sizin başınıza da gelir."³

---

¹ Bakara, 2/159

² Mâide, 5/78-79

³ İbn Mâce, Fiten, 20; Tirmizî, Tefsîru Sûrati'l-Mâide, 7

Davetin Metodu

Davetin nasıl yapılacağına gelince, bu başlı başına bir kitaptır. Bu konuda telif ve tercüme bir hayli esere sahibiz hamdolsun. Allah Teâlâ nasip ederse bizim de bu konuda daha çok tecrübelerimizi yansıtan bir arzumuz ve planımız vardır.

Burada kısaca şunu söyleyebiliriz: İslâm davetinin ilk öğretmeni Peygamber Efendimizdir. O'nun yaşayışı, davranışı ve sözleri davet işinde ilke ve ölçülerin kaynağıdır. Bu açıdan bakıldığında davet gerçekten çok ciddi bir iştir ve kendine göre belli kaide ve kuralları vardır. Yine daveti yapanın da uyacağı belli bir usul ve âdâb vardır. Hiç şüphesiz davetin değeri de, başarısı da bunları uygulamaktan geçer.

Ancak günün değişen şartları ve gelişen imkânlarına göre farklı bir takım metotlara başvurarak zaman ve zemine uygun davranmak, sünnetten ayrılmak sayılmaz. Bu hikmetli metot, Hz. Peygamber'in hem davet, hem de devlet ve toplum yönetiminde sürekli başvurduğu usullerden birisidir

Görüldüğü gibi bu “giriş” kısmı, aslında “davet”, “tebliğ”, “irşat”, “emr-i bi'l ma'ruf ve nehy-i ani'l münker” işinin ana konularını içermektedir. Bize göre bundan sonraki yazılar, burada yazılanların bir nevi açılımı ve güncellenmesi sayılabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM: ***DAVET***

Davet Aşkı

“İmanın Kıymeti ve Korunması” kitabımızda, önce imanın dünya hayatında sağladığı eğitim, terbiye, sağlık, mutluluk, refah, barış, huzur, acılara, musibet ve felaketlere katlanma, sabırla dayanma ve direnme gibi güzellikleri, sonra da ahiretteki başa gelecek halleri anlatmıştık. Özellikle de mahşer sıkıntılarını ve cehennem azabını anlattıktan sonra şöyle demiştik. “İmanın dünya hayatımızda velev ki hiçbir kıymet ve değeri olmasa da sadece ahirette bizi bu sonsuz ve çılgın ateşten kurtarması olsa, bu bile iman etmek için yeterli bir sebeptir.”

Fakat acı bir gerçek vardır ki inanmayan insanlar, kalplerinin katılığından, akıllarının şartlanmışlığından, dünyevî şehvetler ve lezzetlerle meşguliyetlerden dolayı maalesef ölümü ve ölüm ötesini pek düşünmez olmuşlardır. Mezarlıklarını bile şehrin dışına atmışlardır hayatlarından ölümü çıkarmak, onu büsbütün unutmak, hiç hatırlamamak için.

Ama bu çıplak gerçeği, bu büyük vaizi unutmak mümkün müdür? Her gün etrafımızda bu kadar insan ölüyor. Kimisi bizden daha genç üstelik, kimisi akran, kimisi daha yaşlı. Az mı gömdük toprağa ellerimizle onca insanı?

İşte peş peşe sıralanan birkaç ayet, ölüm ötesinde bizi bekleyen hayatı bütün gerçekliğiyle önümüze koyuyor:

“O gün geldikte Allah'ın izni olmadan hiç kimse konuşamaz. Onlardan kimi bedbaht-mutsuz, kimi de bahtlı-mutludur.

Bedbaht-mutsuz olanlar ateştedirler. Onların orada şiddetli inilti ve sesli sesli solumaları vardır.

Gökler ve yer durdukça orada temelli kalıcılar; ancak Rabb'in dilediği müstesna. Çünkü Rabbin dilediğini (hakkıyla) yapıp yerine getirendir.

Bahtlı-mutlu olanlar ise, Cennet'tedirler; gökler ve yer durdukça orada temelli kalıcılar; ancak Rabbin dilediği müstesna. Bu, ardı-arkası kesilmeyen bir bağıştır.”(Hud 11/105-108)

Ayetlere kısaca yeniden bir bakalım isterseniz. “O gün geldikte Allah'ın izni olmadan hiç kimse konuşamaz. Onlardan kimi bedbaht-mutsuz, kimi de bahtlı-mutludur.”

Bu ürkütücü suskunluk herkesi, her yeri kaplamıştır. İçindekilerle birlikte kuşatıcı bir dehşet çökmüştür sahnenin üzerine. Konuşmak izne bağlıdır. Bağlı olmasa ne yazar ki? Kim neyi konuşacaktır. İyiler bile dehşet içinde, nasıl bir hesapla karşılaşacaklardır? Böyle zamanlarda genellikle kusurlar gelir gözler önüne. Nasıl yapmışlardır, Allah Teâlâ görürken ve önlerinde işte böyle bir gün varken, hangi akıl ve mantıkla bu hataları yapmışlardır? Daha iyi bir insan olmak varken, neden olmamışlardır? Sonra ortam müthiştir. Bizzat Allah Teâlâ hesaba çekecektir. Adamın beli kırılmıştır, konuşmaya mecal mi kalır? Konuşmak zevk mi verir? Konuşmak şimdi bir işkencedir... İçlerden kim bilir neler geçmektedir amma, hiç kimse isteğini ifade etme cesaretini bulamaz kendisinde. Ancak yüce Allah'ın dilediği kimselere konuşma izni verilir.

“Bedbaht-mutsuz olanlar ateştedirler. Onların orada şiddetli inilti ve sesli sesli soluğu vardır.”

Bunda şaşılacak bir şey yok. Bu durum başından belliydi. Kafirler cehennem ateşine girecekler. Ama ateşe girmek ne demek? Lafı kolay.. “Ateşe girmek”. Ama gerçekleşmesi nasıl bir şey? Çılgın alevlerin arasında yanmak... Ağzına, burnuna, ciğerlerine alev dolması... Soluduğunda alev ve duman solumak, içinden ateş ve dumanların, kapkara islerin fişkırması... Bağılmaktan kesilen ve kısılan sesler... Cevap yok, imdat yok, umut yok... “Dayan, az kaldı, bitecek bu azap” diye bir ümit ışığı yok:

“Gökler ve yer durdukça orada temelli kalıcılardır.

Ancak Rabbîn dilediği müstesna. Çünkü Rabbin dilediğini (hakkıyla) yapıp yerine getirendir.”

Kimlerdir bu müstesnalar?

Günahkar mü'minler mi?

Günahları kadar yanıp çıkacak olanlar mı yani?

Olabilir.

Şefaata mazhar olanlar mı?

Olabilir. Ama bu bile “dilemeye” kalmıştır. Allah Teâlâ diler de, dilemez de olabilir.

“Bahtlı-mutlu olanlar ise, Cennet'tedirler; gökler ve yer durdukça orada temelli kalıcılardır; ancak Rabbin dilediği müstesna. Bu, ardı-arkası kesilmeyen bir bağıştır.”

Bilginin İki Etkisi

Bir insan bu gerçeklere kesinlikle iman ederek bilirse, onda iki hal gerçekleşir: Önce kendi hayatına bir çeki düzen verir. İmanını ilimle, tefekkürle, ibadetlerle, şeriatı yaşamakla, temiz yemek ve içmekle, iyilerle yoldaş olmakla evet imanını artırmaya, güçlendirmeye bakar. Kendisini

Allah Teâlâ'nın razı olduğu bir Müslüman haline koymak için çabalar durur.

Sonra bu hayat onda bir merhamet meydana getirir. İnsanlara karşı sevgi duyar, şefkat duyar, acır. Bunun en açık göstergesi de, davet ve tebliğ olarak, hizmet ve himmet olarak ortaya çıkar. Yani insanlar Müslüman olsunlar da ahrette yanmasınlar der. Bu arzu ve istek bütün ruhunu kaplar ve sırf bu yüzden dünya lezzetlerini, şehvetlerini terk ederek kendisini, bir peygamber gibi, Allah Teâlâ'nın dinini anlatmaya, öğretmeye adar.

Bunun en canlı misali Sevgili Peygamberimiz Efendimiz'dir. O'nun sevgili yeğeni İbn Abbas, yukarıda yazdığımız ayetler ve benzerleri hakkında şöyle demektedir:

“Rasûlullah (s.a.v.) bütün insanların iman etmesi ve hidayet üzere kendisine biat etmesi hususunda son derece arzuluymdu. Bu sebeple Allah Teâlâ ona kendisinden O'nun ezeli ilminde saadetini dilediklerinin ancak iman edeceğini, şekavetini dilediklerinin ise sapıtacağını haber vererek şöyle buyurdu:

“Ey Rasûlüm! İnsanlar iman etmeyecekler diye kederden neredeyse nefesine kıyacaksın. Biz eğer dilesek onların üzerine gökten bir ayet indiriveririz de ona boyunları eğile kalır” (Şuara: 26/3-4)¹

Ayetler iki gerçeği bildiriyorlar: Peygamber Efendilerimizin (s.a.v.) görevi sadece tebliğdir.² Usûlüne uygun bir tebliğ tabi. Hidayet ise Allah Teâlâ'nın elindedir. Kim İslama layık, kim kapasitesini o yönde kullanır, kim özgür iradesi ile seçimini o doğrultuda yapar, O bilir.³

Öyleyse görev yapıldıktan sonra üzülmeye gerek yoktur. Müşriklerin tutumlarına üzülen, kendisini ve Kur'an-

---

¹ Taberani; Heysemi, 8/85, (Bu eserin ravileri güvenilirdir. Ancak Ali b. Ebi Talha bunu bizzat İbn Abbas'tan işitmemiştir) Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/39.

² Al-i İmran, 3/20, 128; Nisa, 4/84; Maide, 5/62, 67, 99; En'am, 6/34-35, 107 vs.

³ Bakara, 2/272; En'am, 6/91; Yunus, 10/2; Enbiya, 21/45 vs.

ı Kerim'i yalanlamalarına içerleyen Allah'ın elçisine -salat ve selam üzerine olsun- işte bu ayetlerle hitap ediyor Allah Teâlâ. Kendisini teselli ediyor, yüklendiği işi kolaylaŐtırıyor. zlmemesi gerekir. Çünkü yüce Allah dileseydi, zorla iman etmelerini, zorla imana boyun eğmelerini sağlayabilir, kaba kuvvetle iman etmelerini garanti edecek bir ayet (mucize) gnderebilirdi. Ama bilindiği gibi “dinde zorlama yoktur.”¹

Ama Peygamber Efendimiz (s.a.v.) güzel bir insandır. İŐtiyor ki en yakınlardan en uzaklarına kadar hiçbir kimse kafir kalmasın. Hiç kimse küfür azabını ekmesin. Hiç kimse cehenneme girmesin.

Fakat insanların kendisi bunu istemiyorsa, iradesini, kabiliyet ve kapasitesini bunun için kullanmıyorsa, davetçinin elinden ne gelir? Allah Teâlâ bunun için teselli ediyor onu. Ayetlerin devamı da bunu bildiriyor zaten:

“Onlar son derece merhametli olan Allah'ın kendilerine gönderdiği her yeni uyarıya burun kıvrarak sırt çevirirler. Onlar yalanladılar. Fakat alay konusu ettikleri gerçeklerin somut olayları ile yakında yüzyüze geleceklerdir.”²

Davetin Neresindeyiz?

Ey ağımızın Müslümanları!

Ey Resulullah (s.a.v.) Efendimizi rnek almaları emredilen insanlar! Siz bu sevgi, Őekfat ve merhametin neresindeyiz? Siz insanların bu dünyada mutsuz bir Şekilde sürekli kargaşa ve karmaşa içinde yaşamaması ve ahirette ateş solumaması için nasıl bir davet ve tebliğ iindediniz?

Kendiniz bir Şeyler yapabiliyor musunuz? Bunun için çırpınıp duruyor, kendinizi yiyip bitiriyor musunuz?

---

¹ Bakara, 2/256

² Şuara, 26/5-6.

Yapamıyorsanız, hiç olmazsa yapanları sevip sayıp sahipleniyor ve maddî ve manevî olarak destekliyor musunuz?

İslam ve insanlık aklınızı, fikrinizi, kalbinizi ne kadar meşgul ediyor? Bu davet davası ile vicdanınızın arası nasıldır? Derdiniz ve davanızla ne kadar ilgilisiniz?

O gün gelip de başımızı yere eğdiğimizde, Allah Teâlâ'nın huzurunda korkuyla durup sustuğumuzda, gözümüzün önünden bir film gibi hayatımız geçerken, hangi karelere takılıp kalmak, hangilerinden kaçmak istersiniz acaba?

Daha ölmedik. Öyleyse lütfen, bir hamle daha yapalım, davet ve tebliğ için. Kalbimizi davet aşkıyla şarj edelim yeniden. İnsanlığın hidayeti adına ürperelim heyecanla, merhametle donanalım bir kere daha. Allah Teâlâ'nın rızasını amaçlayarak yeniden bir kere daha atılalım davet alanlarına.

Büyük İhmal

Bir gurup arkadaşla sohbet ediyorduk. Söz döndü dolaştı, tebliğ ve irşat çalışmalarının yetersizliğine ulaştı. Bu konuda büyük vebal altında olduğumuz vurgulandı. Aslında iş gerçekten ilginçti.

Biz bu minval üzere konuşurken bir arkadaşımız bakınız neler anlattı:

“Elime kainatın yaratılışı ile Allah'ın varlığını, birliğini, kudret ve azametini anlatan güzel bir cd geçti. Ben izleyip beğenince, bir gün komşularımı çağırdığımda onlara da izlettim. Memnun oldular. Hatta hiç tahmin etmediğim, siyasi düşünce olarak kendisini solcu tanıtan bir öğretmen komşum şunları söyledi:

- Bak komşu, siz bunları biliyor, dinliyorsunuz. Bizim aldığımız eğitimle bu konulara ne kadar uzak, ama bir o kadar da muhtaç olduğumuzu siz daha iyi biliyorsunuz. Eğer

bunları sadece kendinize saklar da bize dinletmez ve öğretmezseniz, vebali de sorumlusu da siz olursunuz. Ahirette elimiz yakanızda olur, bilirsiniz.

Çok şaşırılmışım. Oysa ben “acaba nasıl karşılanır?” diye çekinerek teklif etmişim. Onun bu sevindirici ve coşturucu sözlerine karşılık dedim ki:

- Komşular, öyleyse söz veriyorum, sizler geldiğiniz sürece bundan sonra her hafta sizlere birbirinden güzel değişik cd’ler dinleteceğim.”

Çok sevinmiştik. Bu olay bizlere hem ibret, hem de cesaret verdi. Aslında bu komşular konusu çok önemlidir. Peygamber Efendimiz de bu konuyla çok ilgilidir. Buna bir güzel örnek verelim isterseniz, ama önce şu fikri biraz besleyelim.

Hani derler ya Nasreddin Hoca bakkala varmış ve:

-Un var mı? demiş. Bakkal da:

-Var! demiş.

-Şeker var mı?

-Var.

-Yağ da var mı?

-O da var!

Sormuş o zaman Hoca hayretle:

- Peki öyleyse niye helva yapıp yemiyoruz?

Aynen öyle değil mi ahvalimiz?!

Soralım şimdi:

-Ortada dinini öğrenmeye muhtaç bir halk var mı?

-Var!

-Peki onlara dini öğretebilecek insanlar var mı?

-Evet, var.

-Öyleyse niye bunlar bir araya gelerek ilmi ihya etmez, cehaleti gidermezler?

Sahi niye?

Eksik Olan Ne?

Maalesef ortada bir çabasızlık, bir gayretsizlik, bir himmetsizlik var. Neden acaba?

Belki iki sebepten: ya bilgisizlik, ya da bilginin içe işleyememişliğinin bir tezahürü olarak bilinçsizlik var. Yoksa Efendimizi ve ashabını yerinde oturamaz hale getiren ayetleri biz de okuyoruz. Onları diyar diyar tebliğ için dolaştıran bilgi bizim de elimizin altında. Ama ya o bilinç? O şuur? O hakiki iman? O ihsan mertebesi? O ahiret mes'uliyeti? O imandan fişkıran şefkat ve merhamet?

Önce bu eksikliklerimizin farkına varmak gerekir. “Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz” demişler. Sonra eksikliklerimizi ikmal ile telafi ederek kemale ermek gerekir. Sonra da paçaları sıvamak ve çalışıp gayret etmek gerekir.

Bu da birlik ve beraberlik gerektirir. Cemaat olmayı gerektirir. Bilenlerle bilmeyenler güzel mekanlarda bir araya gelebilseler, güzel istifadeler ortaya çıkacaktır hiç şüphesiz. Nitekim isteyince oluyor da. Bunun yaşanmış birçok güzel örneği var hamdolsun. Çünkü özellikle de bizim zamanımızda insanlar müsait, ortam uygun. Zira normal şartlarda su ile toprağın bulunduğu her zeminde yeşillikler fişkırır. İşte nitekim fişkırıyor da.

Bütün mesele, bu iki değeri, yani bilenle bilmeyeni, davetçi ile muhatabı, varlıklı ile yoksulu, hasta ile doktoru uygun ortamlarda buluşturabilmede...

Adam da Var İmkân da

Bunun için adam da var imkân da. Zaman da var, zemin de. İçlerinde yaşadığım için biliyorum, birçok müftümüz, vaizimiz, din dersleri öğretmenimiz, imamımız, müezziniimiz ve din konusunda kendisini yetiştirmiş daha birçok insanımız var. Bunların daha en az bir o kadar da

emekli olanları var, aramızda yaşıyorlar. İçlerinde hizmet aşkı, hadi diyelim aşkı olmasa da, arzusu, en azından mes'uliyet duygusu var.

Ama nedense, bunların hemen hepsi yerlerinde oturup insanların kendilerine gelmelerini beklerler. Sağolsunlar, içlerinden çoğu insanlar kendilerine geldiklerinde memnun olurlar, seyerek hizmet ederler, ama kendileri gidip insan aramazlar, hizmet ortamı oluşturmak için çabalamazlar. "İlim ayağa gitmez, ilme gidilir" derler.

Belki oturmuş İslam toplumlarında böyle olabilir, ama çağımız daha çok "Mekke Dönemi"ni andırmaktadır. Bizim için her bakımdan üsve-i hasene, yani en güzel misal olan önderimiz, Resulullah Efendimiz (s.a.v.) acaba insanların ayağına gitmedi de evde oturup onların gelmesini mi bekledi?

Hayır!

Onların kötü tutumlarına, hatta olanca eziyet ve işkencelerine rağmen, tekrar tekrar insanlara giderek davet etti. Az yukarda onun davet hırsını ve Rabbimizden tesellisini görmüştük. Buna rağmen tutumunda çok bir değişiklik olmadı ve en olumsuz şartlarda bile davet ve tebliği terketmedi. Hatta bilindiği gibi onda "hicret" ve "cihat" da bir tebliğ tarzı idi. "Sabır" döneminden sonra artık o işe yaramaz olunca yeni bir yöntem, bir çıkış arama ve aslâ davet ve tebliği terk etmeme idi.¹

Konumuza dönersek, dinimizi az çok bilen insanların yanında yine dünya kadar insanımız da vardır dinî ilimlere ihtiyaç hisseden veya etmese de muhtaç olduğu için hissetmesi gereken. Bu insanların birçoğu en azından anlatınlara veya anlatılanlara karşı çıkmaz, sorun oluşturmazlar diye düşünüyorum. Yani bir zamanlar olduğu gibi korkulacak o kötü ortamlar da yoktur artık. Davet ve tebliğ için eskisi gibi eziyet ve işkenceler de yoktur yani.

---

¹ Her iki konuyu da müstakil kitaplarda işledik hamdolsun: Hak Batıl Mücadelesi ve Zafer Şartları, Her Yönüyle Hicret. İnşallah basılır ve okuyucusuna ulaşırlar.

Hatta birçok insan, eminim ki kendilerine birileri dinleri adına bir şeyler anlatsa, öğretse, memnun olur, güzellikle karşılar, teşekkür ve dua ederler. Fakat maalesef aynı insanlar her nedense kalkıp da o güzel insanları kendileri arayıp bulmazlar. Böylece bu iki birbirine muhtaç kesim, bu birbirine sevap kazandıracak ve harikalar yapacak topluluk bir türlü buluşamazlar.

Halbuki bu bilenler ile bilgiye muhtaç olanlar bir şekilde bir araya gelip tanışsalar, buluşsalar, birbirlerinden ne kadar istifade edecekler, ama, maalesef bunun için de hiç çaba harcamaz, imkanları değerlendirmezler.

“Kim bunlar?” demeyiniz. Şöyle bir etrafınıza bakınız. Bunlar işte beraber yaşadığımız şu insanlardır. İşçidir, işverendir, amirdir, memurdur, esnaftır, ziraatçıdır, zenaatkârdır, öğrencidir vs. köylerde kentlerde beraber yaşadığımız güzel insanlardır bunlar.

Organizatör İnsanlar

Öyleyse işte tam da burada bazı güzel insanlara çok büyük işler düşüyor. Bu iki kesimi de tanıyan ve “bu iki kesimi nasıl ederim de buluşturabilirim” diye düşünen, gerekirse maddi manevi fedakârlıkları göze alabilen insanlara iş düşüyor. Biz bu gibi yapıcı, birleştirici, kaynaştırıcı organizatör insanlara çok muhtacız. Her vesileyi fırsat bilerek değerlendiren, dînî gün ve geceleri, bayram ve seyranları, düğün ve dernekleri, gezmeleri, tozmaları evlerde, camilerde, dernek ve vakıflarda bir araya gelmeye vesile kılan, insanları çay, yemek, gibi her vesileyi fırsat bilerek davet edip birleştiren, kaynaştıran, yani ne edip edip bilenlerle bilgiye muhtaç olanları birleştirebilen organizatör insanlara çok ama çok ihtiyaç vardır doğrusu. Kısacası, dava bilinci olan aşklı, şevkli, vecdli, dertli, coşkulu insanlara çok ihtiyaç vardır çok.

Yukarıda komşular arasında geçen bir olayı anlatmış ve bu konuda Peygamber Efendimizin meseleye ne kadar önem ve değer verdiğine dair güzel bir olay anlatacağımızı söylemiştik. Şimdi sırasındır inşallah.

Yeri gelmişken söyleyelim, aslında bu komşular konusu her zaman çok önemlidir. Büyük bir sorumluluktur komşuluk. Günümüzde apartman hayatı ile çağın bireyselliği öne çıkararak anlayışı yan yana gelince bu konuda çok büyük olumsuzluklar yaşanıyor. Bu bakımdan konuyu bir kere de davet ve tebliğ açısından düşünerek gündeme getirmiş olalım inşallah. Nitekim şimdi anlatacağımız şu ilginç ve ürpertici olay da bunu ne güzel ifade ediyordur:

Önce Komşular

“Ebza el-Huzaî (r.a.) anlatıyor:

“Bir gün Resulullah (s.a.v.) halka hitap ediyordu. Müslümanlardan bir gurubu övdükten sonra şöyle buyordu:

-Komşularını dinde anlayış sahibi yapmayanlara, onlara dini öğretmeyenlere, anlatmayanlara, Allah'ın emirlerini bildirip nehiylerinden sakındırmayanlara, komşularından dinlerini öğrenmeyenlere, anlayıp muhakeme etmeyenlere ne oluyor? Her kavim komşularına dini anlatsın, öğretsin. Onları dinde derin bir anlayışa kavuştursun. Onlara Allah'ın emirlerini bildirip nehiylerinden sakındırsın. Dini bilmeyen kavimler de komşularından öğrensinler, derin bir anlayışa kavuşsunlar. Öğrendiklerini muhakeme etsinler. Eğer böyle yapmazlarsa, dünyada onlara gereken cezayı veririm.”

Bunları söyledikten sonra minberden inerek evine girdi. Bunun üzerine orada bulunanlardan bazıları:

-Resulullah'ın bu sözleriyle kastedtiği kimlerdi acaba? Dediler.

Bir kısmı:

-Eş'arî'ler olduğunu zannederiz. Çünkü onlar fakihdirler ve onların vahalarda ve çöllerde yaşayan cahil komşuları vardır, dediler.¹

Eş'arî'ler bunu işitince doğru Resulullah'a gelerek:

-Ey Allah'ın Resülü! Başkalarını hayırla yadederken bizi kötü olarak yadetmişsiniz. Biz ne yaptık? Dediler. Resulullah (s.a.v.):

-Bir kavim komşularına öğretmeli, onlara İslam'ı anlatmalı, ikaz etmeli, onlara iyi şeyleri emredip, kötü şeylerden de sakındırmalıdır. Dini bilmeyen kavim de öğrenmeli, anlamalı ve muhakeme etmelidir. Aksi takdirde dünyada onlara gereken cezayı veririm, buyurdu.

Eş'arîler:

-Başkalarına dini biz mi öğreteceğiz? dediler.

Resulullah sözlerini aynen tekrarladılar. Onlar da yine aynı şekilde karşılık verdiler. Peygamber (s.a.v.) sözlerini yine tekrar edince, bu defa:

-Öyleyse bize bir yıl müddet ver dediler. Resulullah (s.a.v.) onlara komşularına dini anlatmaları, öğretmeleri, dinde derin anlayış sahibi yapmaları için bir yıl müddet verdi. Sonra şu ayetleri okudu:

“İsrail oğullarından inkar edenler Davud'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdi. Bu, başkaldırmalarından ve aşırı gitmelerinden dolayı idi. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara mani olmuyorlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.” (Maide:78-79)

İyiliğe Teşvik

İslam din ve medeniyetinin devlet ve toplum bazında yaşaması ve yeryüzünde kendisinden beklenen vazifesini

---

¹ Kenz'ul Ummal 2/139 dan naklen M. Yusuf Kandehlevi, Hadislerle Müslümanlık. Ter: Ahmet M. Büyükçınar, A.Ömer Tekin, Mustafa Yalçın. Kalem y. İst.1978. 4/1518.

görmesi için en etkili ilkelerinden birisi “Allah için sevmek ve Allah için buğzetme” ise, ikinci temel ilkesi de “İyiliği emretme, kötülükten sakındırma” esasıdır. Hiç şüphesiz bu iki temel ilke birbiriyle çok yakın işlev görmektedir. Bunların hakkıyla yerine getirilmesi başlı başına bir saadet, terkedilmesi ise büyük bir felakettir. Çünkü bu ilkeler Müslümanın şahsiyetiyle beraber aslında doğrudan imanı da almalıdır.

Bu davetin ve onu kabulden sonra yanlışa, çirkine ve kötüye yerinde tepkinin nasıl bir iman boyutu, tersinin ise lanet ve azap boyutunu başka birçok ayet ve hadislerde gayet net olarak görmekteyiz. Biz buna kısaca “iyiliği emretme kötülüğü nehyetme ilkesi” diyoruz. İşte konuya dair birkaç örnek:

“İbn Mes'ûd radiyallahu anh'dan: (Allah Resülü sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu:

"İsrâiloğullarının başına gelen ilk zaaf şöyle başlamıştır: 'Kişi zalim olan başka bir kişi ile karşılaştı ve ona: 'Allah'tan kork, yaptığın bu kötü hareketi bırak! Çünkü bunu yapman helâl değildir' dedi. Ertesi günü onunla tekrar buluştuğu zaman onda en ufak müspet bir değişiklik görmemesine rağmen yine de onunla dostluğunu sürdürüp, beraber yer içer ve otururdu. Yani gereken tepkiyi vermezdi.

Böyle yapmaya başlayınca Allah, gerekli tepkiyi vermeyerek günah işleyenlerle arkadaşlık yapanların kalplerini günah işleyenlerin kalbine benzeterek kararttı.

Peygamberimiz sonra şöyle buyurdu: 'İsrâiloğullarından kâfir olanlar Davud'un diliyle lanetlendiler... yalnız onlardan çoğu yoldan çıkmışlardır.' (Mâide 78)

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

‘Vallahi ya iyiliği emredip, kötülükten alıkoyacaksınız, ya da zalimin elinden tutup tam anlamıyla onu Hak'tan ayırmamayı temin

edeceksiniz; yahut Allah bazılarımızın kalplerini günah işleyenler gibi karartıp, onlar gibi sizi de lânetliyecektir."¹

İnsanlar beraber yaşamaya mahkûm toplumsal varlıklardır. Bu yüzden iyiliği yaşatmak ve kötülüğü önlemek için teşkilatlanmak zorundadırlar. Devlet ve düzen bunun için elzemdır. Bunun için kanun var, mahkeme var, eğitim ve terbiye var, din ve kurumları vardır. Fert ve toplumun menfaat ve maslahatı, iyiliği öğretmek, koruyup yaşatmaktadır. Bir toplumda ne kadar kötülük, çirkinlik, haram, günah, vebal, haksızlık, hukuksuzluk, zulüm ve adaletsizlik varsa, o kadar da mutsuzluk, huzursuzluk, hürriyetsizlik, hastalık, suç, cinayet, emniyetsizlik, anarşi, terör, korku ve dehşet vardır. Bu yüzden insanlar "iyilikte yardımlaşmalı, kötülükte yardımlaşmamalıdır."²

İnsanların birbirini öğüt ve nasihat ile uyarması anlamına gelen iyiliği emretme, bir çeşit davet ve tebliğdir. Bu yerinde ve zamanında olursa, iyi bir müeyyide, yaptırıcı güç olur ve çok kötülüğün önüne geçer, hatta doğmadan önce engelleyebilir. Buna zamanımızda "kamuoyu baskısı" veya daha basit olarak "mahalle baskısı" da diyorlar.

İnsan, kötü bir şey yapacağı zaman neden sağa sola bakar? Biri görmesin ve başkalarına demesin içindir. Böylece adı kötüye çıkmasın, ırzı ve şerefi yara almasın, izzet, şeref ve haysiyetine halel gelmesin, dedikodusu yapılmasın, cemiyetten tepki alarak dışlanmasın diye değil mi?

Bakınız burada hiç Allah'tan haya etme, korkma gibi duygu ve düşünceler var mı?

Yok maalesef. Keşke o kişi takvayı gerektiren hakiki iman sahibi olsaydı da haliktan çekinseydi, o zaman bu tür halk korkusu ve endişesi gibi kamillere yakışmayan basit duygulara gerek kalmazdı. Çünkü Allah Teâlâ'nın onu her

---

¹ Bu hadisi Ebû Dâvud (4336-7), Tirmizî (3047-8) ve İbn Mâce (4006), Ebû Ubeyde an İbn Mes'ûd asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Tirmizî "hasen garîb" hükmü verdi.

² "İyilikte ve takvada yardımlaşın, günah ve isyanda yardımlaşmayın." Maide 5/2.

an görüyor olması, ahirette sorguya çekecek olması inancı, kamuoyu baskısına gerek bırakmazdı.

Ama olsun, bu da bir şeydir. Ya insanlar iyice utanmaz olup da “yüzüne tükürsen kar yağdı sanacak” kadar iyice yüz­süzleşip haya perdesini yırtarak kamu oyunu da takmasalar, onları devletin görmediği yerde suç işlemekten kim ve ne alıko­yabilir, durdurabilirdi?

Kötülüğe Tepki

Gücü yettiği halde günahlara seyirci kalan “neme lazımcılar”, “bana dokunmayan yılan bin yaşasın­cılar”, rahatını bozmak, keyfini kaçırmak istemeyenler, hiç ummadıkları bir vaziyetle karşılaşacak ve vurdumduymazlıklarına, maslahatgüzarlıklarına, sorumsuzluklarına, aynı yangının içinde kalmakla çok yanacaklar, aynı selin içinde çok çamur yutarak boğulacaklardır. Asla yaptıklarının cezasından kaçamayacaklardır. Kurunun yanında yaş da yanacak, ceza geldiğinde toptan helak olacaklardır. Sonra da herkes niyetine göre haşrolacaktır. Bu yüzden Allah Teâlâ’nın emri dikkat çekicidir:

“Bir de öyle bir fitneden sakının ki o içinizden yalnız zulmedenlere dokunmakla kalmaz, hepinize şamil olur. Biliniz ki Allah’ın cezalandırması şiddetlidir.”

Kur’an’da “fitne” kelimesi bazen “deneme, sına­ma, imtihan” manasında, bazen de “belâ, musibet, azap” için kullanılmaktadır. Burada iki mana da gözetilerek düşündüğümüzde şu gerçekle karşılaşırız: Ne şekilde olursa olsun, bir kısım insanların veya toplulukların haksızlık yapıp zulüm işlemesine sessiz kalanlar, zalimlerin karşısına dikilmeyen, onlardan hesap sormayanlar, bozguncuların yoluna engel olup onları durdurmayanlar, daha da çirkini onlara müsamaha ve hoşgörüyle bakanlar, önce hürmet ve saygınlıklarını kaybederler. Sonra da onlara bir çeşit cesaret

ve destek veren bu hal, tavır ve tutumlarıyla zalimlerin ve bozguncuların cezasını da aynen hak ederler. Artık bütün bunlardan sonra “bizim suçumuz neydi?” demeleri, aymazlık veya ahmaklıktan başka bir şey değildir.

Bizim inancımıza göre “şirk, en büyük zulümdür.”¹ İslâm, inançta, ibadette, sosyal hayatta birtakım sorumluluklar ve yükümlülükler gerektiren uygulamalı bir hayat sistemidir. Bunu yok saymak, bunun yerine din dışı, laik, seküler bir hayat, bir kanunlar manzumesi, bir sistem istemek ve onu yaşamak, şirk, zulümdür. İslam adalet ve barış, şirk ise zulüm ve fitne olarak kargaşa, karmaşa ve savaş sebebidir.

İşte böylesi zulüm, bozgunculuk ve kötülükler yaygınlık kazanırken, insanların hiçbir şey yapmadan yerlerinde oturmaları doğru değildir. Buna hoşgörüyü bakılamaz. Kaldı ki Müslümanlar, Allah'ın dinine uyulmadığını gördüklerinde, daha doğrusu Allah'ın ilahlığının reddedilip yerine kulların ilahlığının yerleştirildiğini gördüklerinde, evet, bu şirki ve zulmü gördükleri halde asla sessiz kalamazlar. “Yılanın başı küçükken ezilir” atasözünden ders ve ibret alır, fitne büyümeden daha baştan tedbirler alırlar, engeller koyarlar, bunun için meşru müdafalara girişirler, hukuk içinde kalarak mücadele ederler.

Hem bunu yapmayacaklar, hem de gelen bela ve musibetlerden emin ve uzakta kalacaklar, işte bu olmaz. Ayet bunun olmayacağını açık seçik ifade ediyor bizlere.

Bizim “fitne” dediğimiz “toplum içinde İman ve ahlakın bozulması, şeriatın uygulanmaması, aksine baskı, zulüm, düzensizlik, kargaşa, hukukun çiğnenmesi, hakka dayanmayan gücün hâkim olması ve böylece kulluk imtihanının kaybedilmesi tehlikesi ya el birliği ile engellenecek, ya da bunun zararı sınırlı kalmayacak, hak edenlerin yanında suçsuzlara da dokunacaktır. Çünkü onlar da fitnenin ortadan kalkması için ellerinden geleni

---

¹ Lokman 31/13.

yapmadıkları, haksızlığa karşı mücadele etmedikleri için kusurlu ve sorumludurlar.

Bunların içinde hiçbir kusuru olmayan çok küçük bir âcizler gurubunun bulunması tabiidir. Allah bunları bilir, günahları ve kusurları olmadığı halde başkaları yüzünden çekilen acıların karşılığını âhirette verecek, bu acılara değen, "keşke dünyaya tekrar dönsem de buna benzer acılar yaşasam" dedirten ödül ve karşılıklar lütfedecektir, O'nun sünneti (kanunu) böyledir.¹

Peygamber efendimiz fitne konusunda ümmetini uyarmış, "toplumda pislik çoğalırsa içlerinde iyiler bulunsa bile helakten kurtulamazlar" buyurmuştur.² İyiyi toplumsal buyruk, kötüyü de ayıp ve yasak haline getirmedikçe toplumun kötülüklerden sorumlu olacağını ve bunun bedelini ödeyeceğini bildiren birçok hadis vardır.³ Bunlardan bazılarını görelim inşallah.

Ebû Bekr radiyallahu anh'dan:

"Ey insanlar! Siz 'Ey iman edenler! Siz kendinize bakın! Doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez.' (Mâide, 105) ayetini okuyor fakat yanlış yorumluyorsunuz. Çünkü biz Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu duyduk: 'İnsanlar zalimi görüp de onu zulümden uzaklaştırmazlarsa, Allah'ın, cezasının kapsamına onları da alması pek yakın olur'.⁴

"İçlerinde günahları açıktan işleyen bir adam bulunup da insanlar onu Önlemeye muktedir oldukları halde önlemezlerse, mutlaka Allah onlara ölümlerinden önce, onun

---

¹ Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrııcı, Prof. Dr. İbrahim Kâfi Dönmez, Prof. Dr. Sadrettin Gümüş, Kur'an Yolu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: II/536-537.

² Buhârî, "Fiten", 4,28.

³ Müslim, "Zühd", 51; Ebû Dâvûd, "Fiten, 1-5"; "Fitne" kavramı hakkında bilgi için bk. Bakara 2/191-193.

⁴ Bu hadisi Ebû Dâvud (4338), Tirmizî (3057) ve İbn Mâce (4005), İsm. b. e. Hâlid an Kays b. e. Hâzım an Ebî Bekr asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Tirmizî "hasen sahih" hükmü verdi.

yüzünden bir ceza verir."¹

"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ya iyiliği emredip kötülükten alıkoyacaksınız, ya da Allah, katından size mutlaka bir azap gönderecektir de sonra O'na yalvaracaksınız, ancak duanızı kabul etmeyecektir."²

"Yeryüzünde suç işlenip de onu gören, bundan hoşlanmazsa, onu görmeyen gibi olur. Onu (kötülüğü) görmeyen kimse (duyduğunda) hoşnut olursa, o yerde hazır bulunmuş gibi olur."³

"Zalim sultanın yanında doğru konuşmak, en büyük cihaddır."⁴

"Allah meleklerden bir meleğe:

- Falan ülkenin altını üstüne getir! diye vahyetti. Bunun üzerine melek şöyle dedi:

- Orada sana bir göz ucu kadar isyan etmeyen kulun vardır. Şöyle buyurdu:

- Onun da, onların da altını üstüne getir. Çünkü onun yüzü, onların yaptıklarına karşılık bir an bile olsun değişmedi. Yani Allah için onlara surat asıp kızmadı!."⁵

Tepkide Üç Ölçü

Peki, iyiliği emretme ve kötülüğü nehyetmede gerekli tepkiyi verip vermemenin mahiyeti ve miktarı nedir? Ölçüyü

---

¹ Bu hadisi Ebû Dâvud (4339), Müsedded an Ebî'l-Ahvas an Ebî İshâk an İbn Cerîr an Cerîr senedi ile tahrîc etti.

² Bu hadisi Tirmizî (2169), Amr b. e. Amr ve Abdullah el-Ensârî an Huzeife asl-ı senedi ile tahrîc etti. İsnâdı hakkında "hasen" hükmü verdi.

³ Bu hadisi Ebû Dâvud (4345), Muh. b. el-Alâ an Ebî Bekr an Muğîre b. Ziyâd el-Mevsilî an Adî b. Adî anî'l-Urs b. Umeyre senedi ile tahrîc etti.

⁴ Bu hadisi Ebû Dâvud (4344) ve Tirmizî (2174), İsrâîl an Muh. b. Cuhâde an Atiyye an Ebî Saîd asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Tirmizî, isnâdı hakkında "hasen garîb" hükmü verdi.

⁵ Bu hadis, Ubeyd b. İshâk el-Attâr'ın Ammâr b. Seyf'ten rivayetiyle gelmiştir. Her ikisi de zayıf râvilerdir. Ancak Ammâr'ı İbnü'l-Mübârek, Ubeyd'i ise Ebû Hâtim tevsîk etmişlerdir (Mecma' VII, 270).

bilmeliyiz ki yanlış yapmayalım. Her işte dengeli olmak gerektiği gibi, bu tepki işinde de orta yol bulunamazsa, ifrat ve tefrit uçlarında insan aşırılığının kurbanı olabilir, fert ve cemiyet bundan büyük acılar çekip felaketler yaşayabilir.

İşte bu yüzden ölçü, denge, orta yol çok önemlidir ve dinimiz bizlere bunu bütün açıklığı ile öğretmiştir çok şükür. Evet, bizim dinimiz insanlığın en küçüğünden en büyüğüne bütün meselelerini öğretmiştir onlara. İnsan en küçük meselesinden, mesela tuvalete girip çıkmak, yatağa varıp uyumak ve uyanmadan tutun da devlet kurma ve toplumu yönetme gibi en büyük meselelerine varıncaya kadar her konuyu izah edip açıklık getirmiş, inananlarını asla cehalet ve şaşkınlıkta bırakmamıştır. Bu yol aydınlık bir yoldur. İnsanın içine dışına huzur ve mutluluk veren bir yoldur elhamdülillah!

İşte konuyla ilgili bazı hadis-i şerifler:

“Sizden her kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin; buna gücü yetmezse dili ile değiştirsin; buna da gücü yetmezse kalbiyle ona buğzetsin, ki bu imanın en zayıf noktasıdır.”¹

Burada dikkat edilecek bazı hususlar vardır. Bunlar da öncelikle iman, ilim ve güç yetirmedir. Bunları kısaca görelim isterseniz.

Önce İman

İman üstünde çok durmayalım. Bir kişi ancak akıllı ve Müslüman olursa mükellef, yani din açısından sorumlu olur. Aklı ve imanı olmayan, zaten mükellef değildir. Hiç kimse “akıllıyı anladık ama iyi olmak için Müslüman olmak şart değildir” demesin. Bize göre şarttır. İman olmazsa akıl da olmaz. Geçmişte kız çocuğunu diri diri gömen, denizlere,

---

¹ Bu hadisi Müslim (İmân 78-9, s. 69), Ebû Dâvud (1140, 4340), Tirmizî (2173), Nesâî (İmân 18/2, VIII, 111) ve İbn Mâce (4013), Kays b. Müslim an Târik b. Şihâb an Ebî Said asl-ı senedi ile tahrîc ettiler.

nehirlere insan kurban eden, kocası ölürse karısını da gömen güya “akıllı” insanlar olduğu gibi, zamanımızda da içkiyi serbest bırakıp da uyuşturucuyu yasaklayan, sağlıklı aile ve toplumdan bahsedip de zinayı suç ve ayıp saymayan, “insan insanın kurdudur” diyerek gücü yetenin yetmeyi yemesini normal görenler mi akıllı insanlardır?

Sonra İlim

Bilgiye gelince, hiç şüphesiz neyi emrecek ve neden nehyedeceğimizi ancak ilimle bilebiliriz. Bilemediğimiz bir konuda emredici ya da yasaklayıcı olmak, bizi hem gülünç, hem de suçlu durumuna düşürmez mi?

Ancak burada bilginin derecesi veya miktarı söz konusu edilebilir. Bazı konular vardır, ayrıntılı bilgi ister. Her insan oraya müdahale etmese iyi olur elbette. Çünkü “kaş yapayım derken göz çıkarmalar” az olmuyor ne yazık ki. O yüzden Cenab-ı Hak şöyle buyururken elbette çok haklıdır: "De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"¹

Bunu öğüt ve nasihate, hatta topyekûn davet ve tebliğle adapte edersek, manası şöyle olur: “Bu işleri bilenler yapmalıdır. Dini ve hükümlerini, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkin bilmeyenlere bu iş düşmez, din açısından vacib de olmaz. Zira böyle birisi ıslah edeceğim derken daha çok bozar. Mesela namaz kılmasını bilmeyen, başkasına bu konuda nasıl öğüt verebilir? Dini bilmeyenin yaptığı iş de “salih amel” olmaz. Böylesillere “gölge etme başka ihsan istemez” denmelidir.

Çünkü cahillik başa beladır. Adam iyilik yapayım derken kötülük yapar. Bu tür nefislere güven olmaz. İyi niyetle nefesine mağlup olup sapıtabilir insan. Hakkı batıl, batılı hak zannedebilir. Oysa kişi her işi bilgi, basiret ve tefekkür ile, hikmetini kavrayarak, umulan menfaat ve

---

¹ Zümer, 39/9

maslahatı gözeterek yapmalıdır. Cahile gelince, o işin başında gerekli olan niyet ve amacı bile doğru dürüst bilmezken, gerisinde gerekli olan ayrıntılı ahkamı doğru dürüst bilip yapabileceği ondan nasıl beklenebilir? Marufu münker, münkeri maruf zannedebilen cahilden ve amelinden ne hayır beklenebilir?

Ancak sıradan birisi nasıl ki ilim isteyen konularda davet ve nasihat yapamazsa, onu büsbütün terketmesi de gerekmez. Malum, “hepsi ele geçmeyenin, hepsini terketmek de gerekmez.” Önemli olan iyi niyetle iyilik ve ideale göre yol almaktır. Hedefe ne kadar yaklaşırsa o kadar kârdır. Öyleyse halktan cahil olan birisi her konuda emir ve nehiy yapamazsa da, her konuda bunu terketmesi de gerekmez. Mesela dinde bilinmesi zaruri olan, dolayısıyla herkesin bildiği konularda yapar. Diyelim, dinden uzak yaşayan, ibadetlerini yapmayan, haramlardan kaçmayan Müslümanlara namazla, zekatla, oruçla emredebilir; zinadan, içkiden, kumardan, faizden, hırsızlıktan, yalan ve dolanla hile ve aldatmadan, haksız kazançtan veya bunlara benzer haramlardan men edebilir.

Kısacası bu konuda ölçü, işi bilen yapmasıdır. Yani neyi emredip neyi mendeceğini bilen kişi emri bi'l-maruf ve nehy-i ani'l münker görevini yapar, insanlara öğüt ve nasihat verir.

Öyleyse durum öğüt ve nasihate konu olan mevzuya göre değişir. Eğer bu mevzu namaz, oruç, zekat ve hac gibi açık farzlardan veya zina, içki, kumar, faiz gibi meşhur haramlardan birisi olursa, bütün Müslümanlar bunları bilirler. Ama konu mezheplere göre ayrıntılı bilgi gerektiriyorsa, içtihatla ilgili ince meseleler ise avamdan birilerinin buna müdahale etmeleri doğru değildir, kaçınılması gereken bir yasaktır. Bu tür konular onların değil, alimlerin (ulemanın) ilgileneceği mevzulardır.”

Sonra da Güç Yetirme

Güç yetirmeye gelince, zaten bu hadiste açıkça ifade edilen ve doğrudan anlaşılabilir anlamdır. Dini emirler güç yetirmeye bağlanmıştır. Gücümüzün yetmediğinden sorumlu olmayız. Bu yüzden bu davet ve öğüt görevini de gücümüz nispetinde yerine getirmeliyiz.

İbn Ömer radiyallahu anh'dan: "Haccâc'ın hutbesini dinlerken hoşlanmadığım bir sözünü işittim. Hemen ona itiraz edip değiştirmek istedim; fakat Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözünden ötürü bundan vazgeçtim:

- 'Bir mü'minin kendini alçaltması yakışık almaz.'

Dedim ki:

- 'Ey Allah'ın Resulü! Kendi nefsinin alçaltmak nasıl olur?'

Şöyle buyurdu:

- 'Altından kalkamayacağı belâyaya kendisini maruz bırakmakla'."¹

Hz Muaviye'nin Yezid'e bey'at aldığı gün, meclisinde herkes konuşurken, Ahnef b. Kays suskundu. Muaviye bunun sebebini sorduğunda aldığı cevap çok ilginçti:

"Doğru söylersem senden, yalan söylersem Allah'tan korkarım."²

İslam'ın "Ya hayır söyle, ya da sus" ilkesine sadık kalan bu tavrı anlamadan acele ederek yadırgamamak, küçümsememek, reddetmemek gerekir. Dikkat edilirse bu tavır da aslında bir tavidir. Bu, özünde doğruyu haykıran bir duruştur. Belki de çok ince ayar bir nasihat ve uyarıştır. Şartları iyi değerlendirir ve hem kendisi, hem de toplum için

---

¹ Taberânî'nin M. el-Kebîr'deki isnâdı ceyyiddir. Zekeriyâ b. Yahyâ b. Eyyûb dışındaki râvileri Sahîh ricâlındendir. Söz konusu zât hakkında menfî bir söz sarfedilmemiştir (Mecma' VII, 275).

² İbn Abdîrabbih, İgdul Ferid 4/111.

en uygun vaziyeti alıştır.

Neden mi?

Biraz açalım isterseniz. Hiç şüphesiz bazen “altından kalkamayacağı belâya kendisini maruz bırakmak” yalnızca o kişinin başını belaya sokan bir sorun olarak kalmayabilir. Öyle zamanlar olur ki bir kişinin önünü arkasını düşünmeden bir harekete girişmesi, başta kendi yakınları olmak üzere birçok masumun canlarına, ırzlarına, mallarına, hak ve hukuklarına zarar verebilir, çok ocaklar söndürebilir, hatta devletler arasında savaşlar bile çıkarabilir. Tarihte bunun örneği az değildir.

Bu yüzden bireysel ve toplumsal muhalefet ve hatta kıyamın bile gözetilmesi gereken şartlar ve imkanları yanında bir hukuku da vardır.

İslam Şariatında devlete başkaldırmanın şartları konuşulurken üç görüş ortaya çıkmıştır:

1-On kişi bir araya geldiğinde neye mal olursa olsun isyanı vacip gören “isyancı” görüş. Daha çok Hariciler ve bazı Şia'nın kabul ettiği bu görüşe Ehl-i Sünnet itibar etmemiştir.

2-Daha çok Şafî/Eş'arî ekolü olarak bilinen “sabırcı” görüştür. Onlara göre şu ve benzeri hadislerde buna işaret etmektedir: “Değiştiremeyeceğiniz bir iş görürseniz, onu değiştiren Allah oluncaya kadar sabredin!”¹

3-Hanefî/Maturidî'lerin görüşü ise bu iki ortasında duran “temkinci” görüştür. Yani kıyam edildiğinde zalimin işi bitirilecek bir güç ve imkana erişildiğinde baş kaldırıp savaşmak, değilse o güç ve imkana kavuşuncaya kadar sabırla bekleyerek güç ve imkan hazırlamak için çalışmak.²

Yukarıda gördüğümüz hadiste de üç çeşit engelleme ve değiştirmeden bahsediliyor. İlk ikisinde güç yetirmeden söz ediliyor. İlki kötülüğü –gücü yeterse- el ile düzeltme, ikincisinde ise –yine gücü yeterse- dil ile düzeltme. Demek

¹ Bu hadisin râvilerinden Ufeyr b. Ma'dan zayıftır (Mecma' VII, 275).

² Biz “İslam'da Devlet ve Siyaset” ile “İlim ve İktidar” kitaplarımızda bu konuyu enine boyuna işledik, oralara bakılabilir.

ki üçüncüsü olan kalp ile buğzetmede güç yetirme açısından pek sorun yaşanmaz. Yaşansa da o kadarcık artık göze alınmalıdır.

Bu kötülüğü değiştirme ve engellenenin ilk iki çeşidini nasıl anlamalı ve uygulamalıyız?

Elle Engellemek

İnsan herkese el ile müdahale edemez, özellikle de bu zamanda. Yoksa kavga çıkar, kargaşa ve karmaşa meydana gelir. Gemiye delmeye çalışanlara engel olmak gerekir ama kavga çıkarıp da onun alabora olmasına, sulara gömülmesine sebep olmadan onu yapmak esastır. Cemiyet içinde kavga, kargaşa ve karmaşa fitneye sebep olma demektir. Fitne ise katilden beterdir. Faydalı olmak yerine zarar vermektir böyle bir davranış.

Ama insanın el ile engelleyebilecekleri kötülükler de vardır elbette. Bu yüzden onu bütün bütün terk edemez de. Çünkü bu münkeri bilfiil gerçekten gidermektir. Münkeri gidermede en üstün, en faziletli ve en öncelikli yoldur el ile kötülüğü engelleme, yanlışı giderme. Çünkü bunda münkerin zevali, yok olması vardır. Münkeri yapanlar da bu suretle hor ve hakir olurlar.

Buna örnek olarak aile reislerini, akraba büyüklerini, öğretmenleri ve dairelerde müdürleri, amirleri gösterebiliriz. Çünkü bütün bunların kendi idareleri altındakileri belli bir sınırdan durdurabilir, belli yaptırım gücüne sahip olduklarından bir yere kadar onları durdurabilirler. Bu kadarcıktan bile neden yararlanılmasın? İşte sorumluluğu paylaştıran şu hadis bu konuda bir değer ve ölçü koyar:

"Biliniz ki hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden sorumlusunuz. İnsanlar üzerindeki emir çobandır, idare ettiklerinden sorumludur. Adam aile halkı üzerinde çobandır ve onlardan sorumludur. Kadın kocasının evinin çobandır ve onlardan sorumludur. Köle efendisinin malının çobandır

ve ondan sorumludur. İyi biliniz ki, hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden (idare ettiğinizden) sorumlusunuz."¹

Bu “münkeri el ile değiştirme” gücüne sahip sorumlular arasına hiç şüphesiz kendi canına, malına veya kendisi sebebiyle başkalarına herhangi bir zarar gelmesinden korkmayanlar da girer. Bazı ilim erbabı bunu esas kabul etmişlerdir. Ölçü şudur:

"Eğer münkeri eliyle değiştirmesi kendisinin öldürülmesi veya başkasının öldürülmesi gibi daha ağır bir kötülüğe sebep olacağını zann-ı galip ile bilirse eliyle düzeltmekten vazgeçer, sadece diliyle va'z ve nasihat eder, Allah'ın azabıyla korkutur. Dili ile düzeltmesinin aynı kötülükler sebebi olacağından korkarsa, kalbiyle buğzeder."

Esas el ile düzeltme işi devlet başkanı ve yetki verdiği idarecilere aittir. Mahkemede yargılanma ve cezasını infaz da bu kısma girer.

Dil ile düzeltme işine gelince, bu başta alimler olmak üzere herkese düşen bir görevdir. Bazıları "dil ile düzeltmenin alimlere, kalb ile buğzetmenin umum insanlara ait olduğunu söylemesi mutlak doğru demek değildir. Çünkü ilim ehli içinde emri bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münkeri yerine getirmekten aciz olanlar da olabilir. Özellikle de sabır ve sebatı zayıf, iman kıtlığından ötürü korkak olanlar, makam ve otorite sahiplerine karşı yağcılık ve dalkavukluk yapanlar, dünya sevgisine aldanmış zayıf karakterli insanlar, kendilerine düşeni yapamazlarken, halk içinde ilim erbabından daha fazla inancı güçlü, karakteri sağlam, hakta sebatkar olanlar vardır. Bunlar bildikleri bir konuda neden iyiliği emretme, kötülükten sakındırma temel ilkemizi yerine getiremesinler?"

---

¹ Buhari, Fethu'l-Bari, 5/178, Müslim, İmara, faditetü'l-imamil-adil, 3/1459, no: 182S (919) Nevevî, Şerhu Müsiim, 2/25

Dille Engellemek

Hadisten anlaşılan ikinci derecedeki değiştirme ve engelleme işi, “münkeri dil ile değiştirmek”tir.

Bu, Müslümanlardan münkeri görüp şer'an onun kötü olduğunu bilen herkesi içine alır. Çünkü Müslüman ona karşı susmamalıdır. Çünkü Rasulullah (s.a.v.): "Ona gücü yetmezse, diliyle düzeltsin" buyurmaktadır.

Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme (r.anha) dan: Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

-“Üzerinize bir takım emirler gelecektir ki, onların bazı icraatını tanıyacak, bazısını da tanımayacaksınız. Tanımayan kişi ahiretini kurtarır, tanımayan selamet bulur. Fakat hoşnut olan ve uyan kişi hüsrandır.

Ashab tarafından:

-Ya Rasulallah, onlarla savaşmalı değil miyiz? diye soruldu.

-"Hayır aranızda namaz kıldıkları sürece savaşmayın" buyurdu."¹

Kim konuşacak gücü olduğu halde kötülük karşısında susar, hoşnut olur ve batıl bir konuda insanlara uyarsa, isterse karşısındaki zalim idarecilerden birisi olsun, o kimse kendisini Allah'ın gazabına maruz bırakmıştır.

Ubade b. Samit (r.a.) den: "Rasulullah'a (s.a.v.) zorlukta, kolaylıkta, bollukta, darlıkta dinlemek ve itaat etmek, nerede olursa olalım hakkı söylemek ve Allah'a ait hususlarda kötüleyenin kötölemesinden korkmamak üzere biat ettik."²

Kim insanlara karışır, onlara hayrı emredip şerden nehyederken onların eziyetlerine sabrederse, o insanların en üstünlerindedir. Bu kimse insanlara karışmayıp, onlarla

---

¹ Müslim, İmara, hadis no: 1854. Tirmizi, 78,2367

² Buhari, Fiten, “seteravne ba'di umuran.” Fethu'l-Bari, 13/5. Müslim! İmara, vücube taati'l-ümerâ, 3/1470.

oturmayan ve onların eziyetlerine katlanmayan kimseden daha hayırlıdır.

İbni Ömer (r.a.) den: Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlara karışıp onların eziyetlerine katlanan mü'min, insanlara karışmayıp onların eziyetlerine katlanmayan mü'minden daha hayırlıdır."¹

Kalbin Gücü

Üçüncü derecedeki engelleme ve değiştirme işlemi, bir çirkin işi, yani münkeri kalple değiştirmek işlemidir. Bu nasıl olacak?

Bunun yolu veya şekli şudur: her ne kadar susulup bir şey söylenirse de, yapılan kötü işi çirkin ve ayıp görerek kalben razı olunmadığını, bundan hoşnutsuzluk duyulduğunu yüz ve tavırlarla ifade etmektir. Yani vücut dilini konuşurmak, beğenmediğini, hatta tiksindiğini ona göstermek, ondan ve o işi işleyenden ayrılmak, uzaklaşmak. Onlara surat asmak, asla yüzlerine gülmemek, iltifat etmemek, hele tabasbus, yağcılık ve dalkavukluk asla yapmamak.

Arkasından aleyhte konuştuğu kimsenin yüzüne gelince gülmesi ve iltifat etmesi, hangi caydırıcılığı sağlayacaktır?

Oysa kalben buğzederek terketmenin amacı, kötülük işleyeni düşündürmektir. O düşünmeli, muhasebe etmeli ve şöyle demelidir: "Neden beni terk ediyorlar? Böyle giderse toplumdan dışlanacağım. Menfaatlerimi gerçekleştiremeyeceğim. Öyleyse yaptığım yanlış telafi etmeliyim. İnsanları yeniden kazanmalıyım."

---

¹ Ahmed b. Hanbel, V/365. İbni Mace, 11/493. Tirmizi, 111/369. Elbani, Silsiletü'l-Ehadisi's-Sahih, 111/652, no: 639, Sahihu'l-Camii's-Sağır, VI/5, no: 6527.

Bugün değil sadece siyasi partiler, çeşitli kurum ve şirketlerin bile masraf yaparak kendileri için kamu oyu araştırmaları yaptırılmalarının altında yatan gücü iyi tesbit etmek gerekir. Özellikle de demokrasilerde bu güç, doğrudan devlet ve yönetime sirayet etmektedir. Bu kalbin büyük gücünün ortaya çıkmasından başka bir şey değildir.

Bunu herkes gibi bizler de din ve ahlak açısından iyi değerlendirmeliyiz. İsmet Özel gibi “surat asmak hakkımız” demeli ve bu yaptırıcı gücümüzden, bu müeyyidemizden azami istifade etmeliyiz. Bunun tersi davranışlar hem bu gücümüzü kaybettirir, hem de benzer çirkinliklere kendimizin düşmesine sebep olur.

Bunu biraz açalım isterseniz. Mesela kötülüğü yapandan uzaklaşma fırsatı bulduğu halde bunu yapmayanlar, yani münkeri yapanlarla oturup kalkan, yiyip içen, gülüp eğlenenler, yukarıda hadiste geçtiği gibi “Allah’ın kalplerini birbirine benzetmesi ile” benzer işlere düşerek büyük günahlara girerler.

Konuyla ilgili şu hadisleri görmekte fayda vardır:

İbn Ömer der ki: "Haccâc'ın hutbesini dinlerken hoşlanmadığım bir sözünü işittim. Hemen ona itiraz edip değiştirmek istedim; fakat Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözünden ötürü bundan vazgeçtim:

'Bir mü'minin kendini alçaltması yakışık almaz.'

Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resulü! Kendi nefsinin alçaltmak nasıl olur?' Şöyle buyurdu:

'Altından kalkamayacağı belâya kendisini maruz bırakmakla!'"¹

"Değiştiremeyeceğiniz bir iş görürseniz, onu değiştiren Allah oluncaya kadar sabredin!"²

---

¹ Bezzâr ve Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr vel-Evsat'ta rivayet etmiştir. Taberânî'nin M. el-Kebîr'deki isnâdı ceyyiddir. Zekeriyâ b. Yahyâ b. Eyyûb dışındaki râvileri Sahîh ricâlındendir. Söz konusu zât hakkında menfî bir söz sarfedilmemiştir (Mecma' VII, 275).

² Taberânî, Mu' cemu' I-Kebîr. Bu hadisin râvilerinden Ufeyr b. Ma'dan zayıftır (Mecma' VII, 275).

Ancak bu surat asma, terketme, buğzetme gibi kalbin gücünü kullanmalar, ilk iki ilkeyi yaptıktan sonra olmalıdırlar. Yani gücü yetiyorsa el ile, yetmiyorsa dil ile kötülüğe karşı çıkıp değiştirme tebbüs ve çabalarından, ya da o çirkin ve münkeri yapanların söylese de artık ıslah olmasından iyice ümidini kestikten sonra olmalıdır.

Cenab-ı Hak şöyle buyurur: "Nefislerine yazık edenlere, canlarını alırken melekler: "Ne işte idiniz?" dediler. Onlar da: "Biz yeryüzünde aciz düşürülmüştük" diye cevap verdiler. Melekler dediler ki: "Peki, Allah'ın arzı geniş değil miydi ki onda göç edeydiniz?"¹

Tekrar edelim ki birinci dereceden el ile değiştirme gücüne sahip olanların, ikinci dereceden dil ile değiştirmeye girmeleri sahih değildir. Yani elleriyle değiştirmeye gücü yetenlerin, bunu yapmayıp da dilleri ile değiştirmeye kalkması veya dilleri ile değiştirmeye gücü yetenlerin kalbleriyle değiştirmeye çalışmaları doğru değildir. El ve dille değiştirmeye gücü yetmeyenler, kalpleri ile ilgi ve sevgiden koparak ve surat asarak hoşnutsuzluklarını gösterirler. Ancak başlangıçta olmasa bile, sonradan kötülüğü ilk iki dereceden biriyle değiştirme imkan ve fırsatı çıktığı anda, hemen derhal ve asla geciktirmeden, tereddüt etmeden yeniden uygulamaya koymaları gerekir.

Ancak konunun sonunda bir duruma bir kere daha dikkat çekelim; o da, kalbiyle de olsa kötü, çirkin ve münkere cephe almayanlardan imanın nuru gitmiştir. Artık o kimseler imanın tadını kaybetmişlerdir. Kendi elleriyle hak ettikleri horluk ve hakirliğe, zillet ve izzetsizliğe düşmüş ve Rasulü Ekrem (s.a.v.)'in şu buyurduğunu hak etmişlerdir: "Bunun gerisinde imanın hardal tanesi kadarı bile kalmamıştır."²

İman, ilim ve güç yetirmeden ibaret olan iyiliği emretme, kötülükten sakındırma görevini yapmakla ilgili üç

---

¹ Nisa, 97. Ayetler, emredildikten sonra hicret etmeyenler, daru'l harpte fitne içinde kalanlar hakkında inmiş olup onlardan bahsetmektedir. Bkz. Cemal Nar, "Bütün Yönleriyle Hicret", "Hicretin Hükümü" bölümü.

² Müslim, hadis no: 150 (İbni Mes'ut'dan). Nevevi, Müslim Şerhi, H/27.

şarttan sonra marufu emredip münkerden nehyedenlerle ilgili daha bazı şartlar da vardır elbette. Bunları kitabımız içinde yeri geldikçe, daha çok da ikinci bölümde göreceğiz inşallah. Ancak madem ki “nasihat, öğüt” kelimesini “davet ve tebliğ” dahil ettik, kısaca onun ahkamından da biraz bahsetmek uygun olacaktır diye düşünüyoruz.

Nasihatın Tanım ve Türleri

Nasihat sözlükte öğüt vermek, iyi ve hayırlı işlere davet, kötü ve şer olan şeylerden nehyetmek, bir işi sadece Allah rızası için yapmak, ihlaslı, samimi ve insafli olmak, yırtık olan elbiseyi dikmek, balı mumundan süzüp arındırmak gibi çok çeşitli ve muhtevalı manalar ifade eder. Nitekim “nasihat”, dünya ve ahiret hayırlarını bünyesinde toplayan Arap dilinin en kapsamlı kelimelerinden birisidir.

Buna göre nasihat sadece "öğüt vermek" değil, dinin bütün emir ve yasaklarını ihlas ve samimiyetle yaşamayı ihtiva eden bir mana taşır. Gücü yeten herkes, gücünün yettiği nisbette nasihatten sorumludur.

Müslümanlar dinlerinin bütün emir ve yasaklarına uyarak bir “İslam Toplumu” oluşturmak ve bu toplumu bir başkanın önderliğinde “İslam Devletine” dönüştürerek birlik ve dirlik içinde yaşamak zorundadırlar. Bu devlet bütün kanunlarını İslam hukukundan alır. Yine bu devlet, kendi toplumunu dinini yaşayan, hukukun üstünlüğünü korumuş, birlik ve bütünlük içinde toplumsal barışı yakalamış, sosyal adaleti sağlamış, haramlardan ve zararlardan uzak bir toplum olma idealini amaçlamış bir devlettir.

Bu devleti kurma ve korumada, bu toplumu inşa etme ve en ideal tarzda fazilet ve güzellikle varlığını devam ettirmede bu toplumun her bir ferdine, bireysel ve toplumsal büyük görevler düşer. Hiç şüphesiz toplumsal şuurun diri tutulması ve bünyeye zararlı mikropların girip tahrip

etmemesi için, her ferde bir görev olarak düşen nasihat işi de bu sorumluluklardan birisidir.

Bu yüzden sözü dinlenilecek, öğüdü kabul edilecek her kişinin gerekli gördüğünde nasihat etmesi vacip olur. Ancak nasihat edene bir zarar veya kötülük geleceğinden cidden korkulursa, onun nasihati terketmesine ve şartlar teşekkül edinceye kadar beklemesine ruhsat vardır.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir defasında;

- “Din nasihattır” buyurdular.

Bunun üzerine yanındakiler sorar:

- Kimin için ey Allah’ın Resulü?

Buyurdular ki:

- Allah için, Kitabı için, Resulü için, Müslümanların imamı ve hepsi için! Müslüman Müslümanın kardeşidir; Ona yardımını kesmez, ona yalan söylemez, ona zulmetmez. Her biriniz kardeşinin aynasıdır; onda bir rahatsızlık görürse, bunu ondan giderir.”¹

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez’in bu “din nasihattır” hadisi için ilmî ve ilginç bir makalesi vardır. Kavramı tanımak için oradan az bir alıntı yapmak isterim:

“Nasihât, bir şeyi ve bir kimseyi içten ve gönülden sevmek, ona bağlanmak, ihlas sadakat ve samimiyyet demektir. Arı, duru, saf oldu demektir. İçinde aldatma duygusu olmayan, kalbi halis kimseler için nasih veya nasuh ifadesi kullanılmıştır. Nitekim Kur’an’da içten gelerek yapılan samimi tevbeler için Tevbe-i Nasuh ifadesi kullanılmıştır. Yani sahibini bir daha günaha götürmeyen halis tevbedir. Ayrıca Arapça da bir kumaş parçasının elbiseye dönüştürülmesi olayını ifade etmek için “nasuh”

---

¹ Müslim, İman 95. Ayrıca bk. Buhari, İman 42; Ebü Davüd, Edeb 59; Tirmizî, Birr 17; Nesaî, Bey’at 31, 41.

kelimesi kullanılmıştır. Bu sebeple Arapça’da dikiş iğnesinin bir adı “minsaḥ”tır. Eğer biz kelimenin bu anlamını esas alacak olursak içten ve gönülden yapılan tevbelere için “nasuh” kelimesinin kullanılmasının sebebi ‘günahlarla yırtılan dinin tevbe ile yeniden dikilmesi’nden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca “nasihat” kelimesi; insanları iyiye ve güzele sevk etmek için yapılan güzel konuşma vaaz, öğüt verme, tavsiye etme, ihtar etme, ibret verici ders gibi ifadelerin yerlerine de kullanılmıştır. Bizim dilimize de sadece bu anlamı ile geçmiş ve ‘nasihat edilen kimsenin hayrını istemek’ diye ifade edilmiştir.

‘Nasihat’ kelimesine; ihlas, samimiyet, içten ve gönülden bağlılık anlamını verdiğimiz takdirde zıt anlamı, aldatmak, kandırmak, ve iki yüzlü davranmak olur. Nitekim kaynaklarda da ‘nasihat’ kelimesinin karşılığı olarak ‘ğışş’ yani ‘aldatmak’ veya ‘adavet’ yani ‘düşmanlık’ kelimesi kullanılmıştır.

Deylemi “el-Firdevs” adlı eserinde şöyle demektedir: “Her alimle oturmayın! Sadece sizi beş şeyi terk edip, beş haslete davet eden; yani şekden yakine, kibirden tevazuya, riyadan ihlase, rağbetten rahbete, adavetten nasihate davet eden alimlerle oturun.”

Kurtubi’ye göre nasihatın zıddı ihanettir. Buna göre Allah’a Rasulüne, ve Kitabına karşı nasihat (samimiyet) içinde olmayanlar ihanet içindedirler.”

Şimdi de hadiste geçen “kim için?” sorularının cevaplarının açıklamasına, bir başka ifade ile “nasihat türlerine” geçelim.

Allah İçin Nasihat

Allah için nasihat demek, sağlam bir itikat, ihlas ile amel, iyi huylarla bezenip kötü huylardan kaçarak Allah

Teâlâ'ya muhabbet ve tazim etmektir. Bir mü'min için öncelikler vardır. Bunların başında Allah'a iman, ilk sırada yer alır. Tabî ki Allah'a iman, sadece "inandım" demekle yerine gelmiş olmaz. Nitekim ayet-i kerîmede: "İnsanlar "inandık" demekle, imtihandan geçirilmeden bırakılacaklarını mı sandılar?"¹ buyrulur.

İşte dinin Allah için nasihat oluşunun ilk basamağı Allah'a imandır. O'na şirk koşmamak, O'na kulluk ve ibadette ihlaslı davranmak, daima Allah'a itaat üzere olmak, O'na isyandan şiddetle kaçınmak, Allah için sevmek, Allah için buğz etmek, Allah'a itaat edene dost, isyan edene düşman olmak, Allah'ı inkar edenlerle cihad etmek, nimetlerine şükretmek, insanları bu sayılan vasıflara davet ve teşvik etmek, bütün insanlara nezaket göstermek; işte bunlar Allah'a imanın gereği ve dinin Allah için nasihat oluşunun îcabıdır. Müslümanın bütün söz ve davranışlarında bunların gereğini yerine getirmesi, hem dünyada hem de ahirette kendisine fayda verir.

Kur'an İçin Nasihat

Kitap için nasihat ise onun Allah kelamı olduğuna inanarak doğru okumak, doğru anlamak, samimiyetle uygulamaya çalışmak ve bilmeyenler arasında yaymaya gayret etmektir. Hiç şüphesiz Kur'an'ı okumakla ilim ve irfan kazanılır; nefis temizliği ve gönül saflığı elde edilir; takva ve ihsan duyguları artar. Şunu da hemen ifade edelim ki, Kur'an okumakla da insan büyük sevap kazanır ve Kur'an kendisini okuyana şefaathçi olur. Ancak bunların tahakkuk etmesi için bir takım şartların yerine getirilmesi gerekir. Kur'an okurken ona saygı ve ta'zim göstermek, tecvidine ve adabına riayet ederek, harflerinin hakkını vermek, huşu içinde okumak, manalarını düşünmek, ayetlerin mahiyetini

---

¹ Ankebut 29/2.

anlamaya çalışmak bunlardandır. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurarak bizi uyarır:

"Bunlar Kur'an'ı düşünmezler mi? Yoksa kalpleri kilitli midir?"¹

Kur'an'ı okumak ve anlamak, onunla amel etmek, onunla hayatını düzenlemek, hayat tarzını ona uydurmak içindir. Asıl amaç budur. Anlamadan ve amel etmeden sadece okumak, her ne kadar bir miktar sevap kazandırsa bile bu bir hayır ve fazilet olarak kabul edilemez. Zira kaybedilen yanında kazanılan, yok denecek kadar azdır ve yarınki hesap gününde insanı ulu divanda utandırmaktan kurtaramaz. Zaten İslam terbiye ve eğitiminde amel edilmeyen bilgiye çok da değer verilmez. Çünkü faydasız ilim hoş da karşılanmaz. Sevgili Peygamberimiz ondan Allah'a sığınmıştır. Bu konuda gelen ayetler de çok çarpıcıdır:

"Ey iman edenler! Niçin yapmadığımız şeyleri söylüyorsunuz? Yapmadığımız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazaba sebep olur."²

Resul İçin Nasihat

Resulullah için nasihat demek ise ona iman ile sünnetine uyma, başta ehl-i beytini, ashabını ve dostlarını sevme ve hürmet etme, düşmanlarına buğzetme, dinini yayma, yapılan itirazları ve iftiralara reddetme, yoluna ve metoduna uymayan bid'atlardan kaçınmadır.

İslam, Allah katından insanlığa gönderilen son din, Kur'an son kitap olduğu gibi, Resül-i Ekrem (s.a.v.) de son peygamberdir. Allah Resülü'nü (s.a.v.) sevip itaat etmek, Allah'ı sevip itaat etmek gibidir. İşte şu ayetler bunun delilidir:

---

¹ Kıtıl 47/24.

² Saf 61/2-3.

"Ey Muhammed de ki: "Allah'ı seviyorsanız bana uyun, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."¹
"Peygambere itaat eden Allah'a itaat etmiş olur."²

İdareciler İçin Nasihat

Devlet başkanları ve idareciler hakkında nasihat ise, hukuka uyarak ehiller arasından onları seçme ve biat, hakka uygun emirlerine itaat, uygunsuzlarına karşı nasihat, işlerinde yardım, cihada çağırdıklarında katılım, gafletlerinde ikaz, zulümlerinde sabır, vergileri verme ve arkalarında namazdır. Abdullah b. Ömer, kendisini ziyaret ettiğinde, Muaviye ona:

-Bu yaptığımız binalar hakkında ne dersin? diye sormuştu. Bunun üzerine İbn Ömer:

-Şayet Allah'ın malından ise sen hainlerdensin. Eğer kendi malındansa, müsriflerdensin, diye cevap verdi.³

İdarecilere nasihat etmek, yanlış yaptıklarında onları uyarmak, bu sebeple gelecek olan sıkıntı ve eziyetlere sabretmek, onlara karşı bir ihanet değil, bilakis büyük bir yardım sayılır. Hem de çok büyük bir yardım.

Bir alimin, idarecilerde veya diğer insanlarda gördüğü bir kusur veya yanlışı, usulüne uygun olarak ikaz etmesi, kendisine dini bir vecibedir. Şer'i bir mazeret yokken bunu terketmesi caiz değildir. Usulüne uygun nasihatın gereği irşad ve tebliğ kitaplarında açıklanmıştır. Bu konuda Kur'an "Kavl-i leyyin-yumuşak söz"⁴ öne çıkarırken, Efendimiz de ayrı bir şeye dikkat çekmiştir:

"İdareciye nasihat edecek kişi, herkesin yanında konuşmasın, elinden tutup baş başa kalacağı bir yere götürüp

---

¹ Al-i İmran, 3/31

² Nisa 4/80

³ Ya'kubi, Tarih, 2/232

⁴ Taha, 20/44.

orada konuşsun. İdareci kabul ederse ne ala, aksi halde o, kendi üzerine düşen görevi yapmış olur.”¹

Zira İslam devletinde ve yönetiminde idareciye saygı duymak vaciptir. Bu da ona karşı bir yardımdır. Çünkü görevini ancak böylece yapabilir. Hiç şüphesiz Müslümanları yönetenler, onların işlerinin başına geçenler, Müslümanlardan olmalıdır. Çünkü Müslümanların kendilerini yönetenlere itaat etmeleri bir farıza, bir vecîbe, bir zorunluluktur. Müslüman olmayanlara nasıl itaat edilebilir? Allah Teâlâ şöyle emreder:

"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin, Resüle itaat edin ve sizden olan buyruk sahibi yöneticilere itaat edin."²

Bizlerin yöneticilere nasihatimiz, iyi niyet ve samimiyetimiz, onlara karşı vazifemiz, kendilerinin iyi ve dürüst olmalarını, doğru yolu bulmalarını, adaletli davranmalarını istemektir. Onlara karşı saygımız ve sevgimiz, şahıslarını tanımamıza veya birtakım özel işlerimizi onlar vasıtasıyla gerçekleştirmemize bağlı olamaz. Böyle bir saygı ve sevgi dinimiz nazarında makbul de sayılmaz. Yöneticilerin adil idareleri altında bütün İslam ümmetinin birliğini ister, bunun için gayret ederiz. İslam ümmetinin parçalanmışlığı yüreğimizi yaralar; insanların zalim yöneticilerin zulmü altında inlemesi, içimizi parçalar. Bu sebeble "yeryüzünü, Allah'ın halis kulları, gerçek mü'minler idare etmelidir" deriz ve bunun tahakkuku için var gücümüzle çalışmamız gerektiğine inanırız.

Kur'an-ı Kerîm'in "buyruk sahiplerine itaati emretmesi" alimleri de gündeme getirir. Zira "ulu'l emr-buyruk sahibi" tabirinden iki sınıf kastedilir: Amirler ve alimler. Az önce amirlere, idarecilere nasihatın ne anlana geldiğini gördük. Şimdi de alimlere, mürşitlere, müçtehitlere, müftülere dikkat çekelim isterseniz. Hiç şüphesiz onlar da toplumun önderi ve yöneticileri olarak

---

¹ Ahmed, 3/404; Heysemi, Mec'mau'z Zevaid, 5/229, Rudani, Cem'ul Fevaid, 3/166 (5994)

¹ Nisa 4/59.

² Nisa 4/59.

kabul edilmişlerdir. Hatta bugünkü toplumlarda “kanaat önderleri” diye sivil de olsalar bu değerlere dikkat çekilir.

Buna göre, Allah'ın Kitabı ve Resulü'nün sünnetinin anlaşılıp hayata geçirilmesinde alimlerin sorumlulukları çok büyüktür. Onlar Kitap ve Sünnet'in emir ve yasaklarını, kendi heva ve hevesleri, sapık düşünce ve anlayışları doğrultusunda çarpıtmaya çalışanlara karşı koyma ve onların yanlışlarını, hatalarını ilmi bir tarzda reddetme mes'uliyeti taşımaktadırlar. O halde öncelikle alimler, mürşid ve muslihler dini çok iyi bilip, kendileri salah bulmuş olmalıdırlar. Kendileri salah bulmayanların başkalarını ıslah etmeleri mümkün olmaz.

Din alimleri, toplumu yöneten idarecilere, Allah'ın Kitabı ve Resulü'nün sünneti yönünde nasihat etmeyi ve kendilerini hakka davet etmeyi büyük ve şerefli bir görev saymalı, bu hususta görevlerini yerine getirmezlerse, Allah katında en büyük sorumluluktan kaçmış olmanın cezasını çekeceklerini bilmelidirler. Çünkü "En büyük cihad, zalim idareciye karşı hakkı haykırmaktır."¹ Bunu yerine getirmediği gibi, zalimlerin zulümlerine ortak olan, onları tutan, azgınlıklarına göz yuman, zalimlere övgüler yazanlar Allah katında nasıl makbul olabilir ve Cenab-ı Hakk'ın huzurunda nasıl hesap verebilirler?

Gerçek alimler, her asırda ümmete yol ve yön göstermiş, toplumu sapmaktan korumuş, yöneticileri de gerektiği şekilde ikaz etme görevini yerine getirmişlerdir. Bunu yapmayanların bulunuşu, bütün ulemayı suçlamayı gerektirmez, gerektirmemelidir. Çünkü alimlere her asırda şiddetle ihtiyaç duyulmuştur. Ümmete düşen görev, gerçek alimlere tabi olmak, onları severek ve sayarak desteklemektir.²

---

¹ Ebü Davud, Melahim 17; Tirmizî, Bey'at 37

² Bu konularda daha geniş bilgiler için şu kitaplarımıza bakılabilir: Alimin Önderliği, İlim ve İktidar, İslam'da Devlet ve Siyaset.

Müslümanlar İçin Nasihat

Müslümanlara nasihat ise malum olan kardeşlik hak, hukuk ve adabıdır. Peygamberimizin Müslümanları, birbirini sevmeye, acımadaya, korumaya, bir vücuda benzettiğini, organlardan birinin acı çekmesinden diğer azalarından humma ve uykusuzluğa tutunulacağını, veya birbirlerine bağlılıkta bir binanın tuğlalarına benzettiğini bilmeyenimiz yoktur.

Bütün Müslümanların alim olması, alim olanlarının da her şeyi bilmesi mümkün değildir. Her yaştan, her renkten, her ırktan, her cinsten ve her seviyede insanıyla ümmet bir bütündür. Burada herkesin birbirine karşı vazife ve mes'uliyetleri vardır. İşte bunları öğrenmek, öğretmek, din ve dünyalarına ait faydalı olan şeyleri insanlara göstermek, onlara yardımcı olmak, kusurlarını örtmek, onlara eziyet etmemek, iyilikleri emir, kötülükleri nehyetmek, başkalarını aldatmamak, haset etmemek, hürmet, şefkat ve merhameti aralarında yaymak, kendisi için arzu ettiklerini onlar için de istemek, kendi nefsi için arzu etmediklerini onlar için de istememek, canlarını, mallarını, ırz ve namuslarını korumak ve müdafa etmek, dinin bütün Müslümanlar için nasihat oluşunun gereğidir.

Beyhaki'ye göre Müslümanların birbirlerine karşı nasihat (samimiyet) içinde olmanın üç alameti vardır. Bunlar:

1. Kalbin Müslümanların elem ve kederlerinden dolayı hüznü duyması.
2. Müslümanların acılarına katlanmak.
3. Müslümanları faydalı olan her işte bilgilendirmek.

Bu açıklamalardan sonra, nasihatın din ve İslam anlamına kullanıldığını söyleyebiliriz. Başlangıçta ifade ettiğimiz ve bu açıklamalarla görüldüğü üzere nasihat, yaygın olarak anlaşıldığı gibi sadece "öğüt vermek" anlamında kullanılmış değildir. O dini içtenlikle yaşamak ve yaşatmak çabalarının ta kendisidir.

Davet ve Hidayet

İslam'a davet eden tebliğcilerin en büyük özelliklerinden birisi de hiç kuşkusuz davalarına tam inanmaları, işlerini Allah rızası için ihlas ve samimiyetle yapmaları, Allah Teâlâ'ya itimat ve tevekkülde tam olmalarıdır. İçlerindeki yakîn, yani kesin inançları, onları hem kendi iç tereddütlerinden ve hem de dışarıdaki düşmanlarının korkusundan korur.

Bu noktada meydana gelen bir zaaf, insanı içten mahveder; çürütür, uldurur. Bunun düşmanlar tarafından fark edilmesi ise işinin bitirilmesi demektir. Unutulmamalıdır ki savaşlar bir yerde iradelerin çarpışmasıdır, zafer önce iradelerde kazanılır. Bu yüzden “men sabera zafera/ sabreden zafere erer” sözü meşhurdur.

Bilindiği gibi Kureyşliler, ölümü yaklaştığında Ebu Talib'e gidip onunla gündemi konuştular. Gidenler arasında Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebu Cehil b. Hişam, Ümeyye b. Halef, Ebu Süfyan b. Harb ve Kureyş'in ileri gelenlerinden bir grup vardı. Onlar:

- Ey Ebu Talib! Senin aramızdaki makamını biliyorsun. Gördüğün durum da gelmiş sana çatmış, artık ölümle pençeleşiyorsun. Biz hakkında endişeliyiz. Bizimle yeğenin Muhammed arasındaki hadiseyi biliyorsun. Onu çağır da bizim için ondan, onun için de bizden söz al. O bizden, biz de ondan şerrimizi uzaklaştıralım. O bizi, biz de onu diniyle baş başa bırakalım” dediler.

Ebu Talib Hz. Peygamber'i çağırarak, ona:

- Yeğenim, bunlar kavminin şereflileridir. Senin yanına gelmişler ki sana bir şey versinler ve senden bir şey alsınlar, dedi.

Hz. Peygamber:

- Evet, bir tek kelimeyi bana vereceksiniz, ama o kelime karşılığında Araplara hakim olacaksınız, acemler de size baş egecektir” dedi.

Ebu Cehil:

- Söyle o kelimeyi, babanın başı üzerine yemin olsun ki sana bir değil on kelime bile veririz” dedi.

Rasûl-ü Ekrem:

- “Lâilâheillallah” diyeceksiniz. Allah’tan başka taptıklarınızı bırakacaksınız.

Bunu duyanlar yerlerinden fırlayıp şöyle dediler:

- Ey Muhammed! Tanrılarımızı bir tek tanrı mı yapmak istiyorsun? Kesinlikle senin teklifin hayret vericidir!

Sonra Kureyşliler birbirlerine dönerek:

- Yemin olsun ki bu, isteklerinizden hiçbirini size vermez. Gidin, Allah bizimle bunun arasında hükmedinceye kadar atalarımızın dinine devam edin, dediler ve sonra ayrıldılar.

Ebu Talib:

- Ey yeğenim, Allah’a yemin ederim, senin onlardan hududu aşacak bir şey istediğini görmedim, deyince Rasûl-ü Ekrem, bu sözlerden Ebu Talib’in iman edeceğine ümit bağladı ve hemen:

- Ey amcam! O halde sen bari bu kelimeyi söyle de, bu kelimedden ötürü kıyamet gününde şefaetim sana helal olsun, dedi.

Ebu Talib, Rasûl-ü Ekrem’in bu husustaki ısrarını görünce:

- Ey yeğenim, eğer benden sonra senin ve senin babaoğullarının üzerinde bir ar korkusu olmasaydı, Kureyşliler bu kelimeyi ölümden korktuğum için söylediğimi sanmasaydılar, söyledim. Ben bu kelimeyi ancak seni sevindirmek için söylerim...” dedi.¹

Maalesef öyle de öldü. Yiğit insandı. İçinden gelmeyince, yalana veya tabasbusa tenezzül etmedi. Sevgili Peygamberimiz orada şöyle demiştir:

- Andolsun ki, senin için, yasaklanmadıkça af talebinde bulunacağım.”

---

¹ İbn İshak, (İbn Abbas’tan), Bidaye, 3/123; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/40-41.

Bunun üzerine şu ayetler indi¹:

“Kâfir olarak ölüp cehennemlik oldukları kendilerince belli olduktan sonra, akraba bile olsalar, müşriklerin affedilmelerini istemek, ne Peygamberin, ne de mü'minlerin yapacağı bir iş değildir.”²

“Sen dilediğin kimseyi doğru yola erdirmezsin, lakin ancak Allah dilediğini doğruya hidayet eder. O hidayete gelecek olanları çok iyi bilir.”³

İnsan bu ayetler karşısında dehşete düşüyor, ürperiyor ve bir kere daha şükrediyor imanlı olduğuna. Bir daha sarsılıyor derinden imansızlık adına. Ve ilkelerin nasıl da korunduğuna bir kere daha tanıklık ediyor iliklerine kadar titreyerek...

Kafir olmuş ve öyle kalmış akrabaya bir değer yok. Bir yakınlık yok. Değer ve yakınlığın ölçüsü sadece iman, o kadar...

Ve sadece tebliğ görevi...

Daha ötesi sana ait değil. Sınırında dur, haddini aşma. Bu, insanları, hatta en yakınlarını davette bile olsa...

SübhaneAllah!

Davette Tevekkül ve Rıza

Daha önceki sohbetlerimizde yer yer söz konusu edilmiştir ki davetçinin görevi sadece tebliğdir. Kabul ettirmek değil, sadece davet etmektir. Ama usül ve adabına

---

¹ Buhari (Said b. Müseyyeb'den); Müslim, Ayrıca Buhari ile Müslim aynı manada ve fakat başka bir senedle de bu hadisi rivayet etmişlerdir. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/40-41.

² Tevbe: 9/113

³ Kasas: 28/56. Ayrıca şu ayetler de aynı konuyu işler: “Onları hak yola getirmek senin görevin değil, lakin Allah'tır ki dilediğini doğru yola getirir.” (Bakara, 272). “Şunu unutma ki: Sen, büyük bir kuvvetle arzu etsen bile insanların çoğu iman etmezler.” (Yusuf, 103)

uygun, açık seçik anlaşılır bir tebliğ. Bu, büyük bir rahmettir. Ondan ötesi Allah Teâlâ'ya aittir. Dilerse hidayet verir, dilerse vermez. Gerçi O her şeyi bir sebebe göre yaratmıştır, her şeye bir kanun koymuştur, kainatı öyle idare eder. Ama dilerse bazen gücünü ve kudretini göstermek ister ve kanunları yırtar atar, olağanüstü harikalar yaratır. Bu arada dilerse davetsiz, tebliğsiz bazılarını İslam'a yönlendirir ve Müslüman yaparak kulluğuna kabul eder.

Bu gibi sebeplerden ötürü ye'se ve ümitsizliğe düşmemek gerektiğine de vurgu yapmıştık zaman zaman. Bazı adamlar var, bir türlü hidayeti kabullenmiyorlar. Bakıyorsunuz hiçbir sebebi yok. Akli başında, toplumun ortalamasından daha ilim sahibi, mantıklı ve muhakemeli davranışları var, bazı güzel ahlakı da var, zengin, kimseye ihtiyacı yok, karakter olarak kişilik sahibidir de, öyle düşük ve değersiz değildir toplumda, sana kalsa dersin ki, "tam Müslüman olacak adam", ama bir türlü olmaz.

Neden olmaz?

Bunun akıllı mantıklı tam bir izahı yoktur. İman bir ilahî ihсандır, lütuftur bir yerde. Kimse, "ya adalet nerde kaldı?" gibi büyük laflar etmesin, bunların bir izahı vardır elbette ama yeri burası değil. Elbette Allah adildir ve hiçbir kuluna asla zulmetmez. Kulunun çektiği kendi cezasıdır. Kendi akli, iradesi ve yapıp ettiklerinin cezası yani.

Mesela Ebu Cehil neden Müslüman olmadı? Mesela Hz. Halit b. Velid neden bu kadar gecikti Müslüman olmakta? Mesela Ebu Süfyan, neden daha da gecikti? Oysa Ebu Süfyan Resulullah (s.a.v.) Efendimizin açıktan ilk davet ettiği insandır. Ama o bu tarihî fırsatı kaçırmıştır. Buna ne kadar yansa azdır.

Olayı bize oğlu Muaviye (r.a.) anlatıyor: "Ebu Süfyan, Hind'i terkisine alarak kendisine ait bir araziye gidiyordu. Ben de gençtim, bir merkebe binmişim, onların önlerinde yürüyordum. Aniden Rasûl-ü Ekrem'in sesini işittik veya Rasûlullah gelerek bize yetişti. Ebu Süfyan:

- Ey Muaviye! Merkebden in, ona Muhammed binsin!
dedi.

Merkebden indim, Rasûl-ü Ekrem ona bindi. Önümüzden biraz gittikten sonra bize dönüp bakarak şunları söyledi:

- Ey Harb'in oğlu Ebu Süfyan! Ey Utbe'nin kızı Hind! Allah'a and içerim ki siz öleceksiniz, sonra haşre gönderileceksiniz. İyilik ve ihsan eden kimse cennete, kötülük yapan da cehenneme gidecektir. Ben size hakkı söylüyorum. Siz benim ilk uyardığım kimselersiniz!

Bunları söyledikten sonra Rasûl-ü Ekrem "Fussilet" suresinin 1. ayetinden 11. ayete kadar olan bölümü okudu.

Ebu Süfyan:

- Ey Muhammed! Sözü bitti mi?" diye sordu.

Rasûl-ü Ekrem:

- Evet, dedi. Sonra Rasûlullah merkebden indi, ben merkebe bindim. Hind, Ebu Süfyan'a yönelerek:

- Sen bu sihirbaz için mi oğlumu merkebden indirdin? dedi. Ebu Süfyan:

- Hayır! Allah'a yemin ederim, o sihirbaz da değildir, yalancı da değildir" dedi.¹

"Peki ama derdin neydi ey efendim, onunla bu kadar savaştın?" denilmiyor işte. Kader-i ilâhî...

Sevgili Peygamberimizin Hz. Halit'in kardeşine "Anlamıyorum, Halit gibi bir insan, nasıl bu davayı anlamaz?" demesi boşuna değildir. Hz. Ömer bile çapına göre geç kalmıştır. Aslında o, Osman, Talha, Zübeyr'lerle beraber ta baştan Müslüman olmalıydı. O'na o yakışırdı. Ama burada bir kader sırrı vardır.

İşte davetçi bu sırrı kabullenmeli ve bir ara Sevgili Peygamberimizin yaptığı gibi "Müslüman olmuyorlar" diye kendini yiyip bitirmemeli. "Davet Hidayet ve Meşîet" başlığında bazı şeyler yazmıştık, tekrar etmeyelim. Burada söylemek istediğimiz, bizimle alakalı olmayan yönlerden

---

¹ İbn Asakir, (Muaviye'den); Kenz, VII/94; Tabarani ve Heysemi, VI/20; Muhammed Yusuf Kandehlevi, 1/69.

ötürü gerçekleşmeyen ihtidalar karşısında kaderle kavgadan kaçınmamızdır.

Mesela Ebu Cehil'i ele alalım. Bu sıradan birisi değildir. Topluma liderlik yapacak çapta bir adamdır. Sevgili Peygamberimizi ve davetini anlamaması mümkün değildir. Ama bir türlü teslim olmamıştır. Neden?

Bazı bahaneleri vardır. Ama o bahanelerde o adamın aklı, mantığı yok. O bahaneler beynamaz özürü. Ne kendini tatmin eder, ne başkalarını. Ama o işte o çürük bahaneye tutunmuş kalmıştır.

Neydi o bahane?

Nefis, enaniyet, gurur, kibir, ucb, fahr, rekabet, üstünlük davası...

Ama İslam kimsenin faziletini inkar etmiyordu. Kimsenin toplumdaki itibarıyla oynamıyordu. Kimseyi önceki makamından aşağıya da etmiyordu. Müslüman olan kabile reisleri yine reis olmaya devam edip gidiyorlardı. Ebu Cehil'in derdi neydi?

Bunu kendisi anlatıyor:

“Muğire bin Şube şöyle anlatıyor: “Rasûlullah'ı ilk tanıdığım günde, Ebu Cehil b. Hişam ile beraber Mekke'nin bazı sokaklarından gidiyorduk. Hz. Peygamber bize rastladı ve Ebu Cehil'e:

- Ey Ebu Hakem! (Bu Ebu Cehil'in künyesidir). Allah'a ve Allah'ın Rasûlü'ne gel! Seni Allah'a davet ediyorum, dedi.

Ebu Cehil:

- Ey Muhammed! Sen bizim mabudlarımıza küfretmekten vazgeçer misin? İster misin, biz senin tebliğ ettiğine şahidlik edelim! Biz şahidlik ederiz ki sen tebliğini yaptın. Allah'a yemin ederim ki, eğer ben senin söylediklerinin hak olduğunu bilseydim, sana tâbi olurum, dedi.

Bunun üzerine Rasûl-ü Ekrem bizim yanımızdan geçip gitti. Ebu Cehil, bana yönelerek şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, ben onun söylediklerinin hak olduğunu biliyorum. Fakat ona tâbi olmaktan beni meneden birşey vardır: Kusayoğulları¹ 'Hicâb (Kâbe'nin anahtarları) bizdedir' dediler. Biz onlara 'peki' dedik. Sonra 'Sikaye (hac mevsiminde hacılara su vermek) bizim hakkımızdır' dediler. Biz 'peki' dedik. Sonra 'Nedve (istişare için Kureyş'in toplandığı yer. Bunu Kusay inşa etmiştir. Kureyş'in Şura meclisi mesabesinde idi) bizimdir' dediler. Biz ona da 'peki' dedik. Sonra 'Liva (harp sancağı, bunu ya Kusay taşıyordu veya istediğine veriyordu) bizimdir' dediler. Biz buna da 'peki' dedik. Sonra gelen hacılara yemek yedirdiler. Fakat biz de yedirdik. Neredeyse bu haslet konusunda eşit derecede idik. Sonra dediler ki: 'Bizden bir peygamber geldi'. İşte vallahi ben bunu kabul etmem..."²

Şimdi bu rekabet duygusu yalandan nefret eden bir lidere yalan söyletiyor ve hakkı bile bile inkar ettiriyor. Şimdi böyle bir konumda olan insandan bu beklenir mi? Zengin, soylu, özgür ve lider konumda birisi, niye kendine ve başkalarına yalan söyler? Neden kendini böyle küçük düşürür? Kazancını ve kaybını bilen bir adamın yapacağı bir iş midir bu? Elbette hayır! Ama Ebu Cehil gibi seçkin bir insan, bu küçücük tepeyi aşamadı işte. Bunu izah etmek o kadar kolay değil.

İnsanları anlamak da o kadar kolay değil. Bu yüzden davetçilere bilgi ve kültür gerek demiştik. Tecrübe ise

---

¹ Kusay, Rasulü Ekrem'in dördüncü dedesidir. Kureyş'in iftihar edeceği hasletlerini tesis eden odur. Kureyş'i evvela bir araya getirdi, saflarını düzeltti. Mekke'nin riyasetini Huzaa'dan alıp Kureyş'e verdi. Kureyşliler de onu Mekke Emiri olarak tayin ettiler. Böylece Kusay, Kab bin Luey'in sülalesinden Mekke'nin ilk kralı olan kişidir. Kavmi ona itaat etmiştir. Mekke'nin anahtarı, Zemzem kuyusu, hacılara yedirilen yemek, istişare evi Dar'un-Nedve ve Kureyş'in savaşlarda bayrak taşıma hakkı onun elindeydi. Mekke'nin bütün şerefi ona verilmişti. Taberi, II/258

² Beyhaki, (Muğire b.Şube'den); Bidaye, III/64; İbn Ebi Şeybe; Kenz'ul-Ummal, VIII/129. (Bu kaynakta ibare şöyledir: "Ey Ebu Hakem! Allah'a Rasulü'ne, O'nun Kitabı'na gel! Seni Allah'a davet ediyorum"). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/67.

kendiliğinden gelir. Ama yine de bazı başarısızlıkların makul bir izahı yoktur.

İşte orada tevekkül devreye girer. “Ben kendime düşeni yaptım Ya Rabbî, bundan sonrasını sana ismarlıyorum” tefvizi devreye girer. Girer ve üzüntümüzü, yorgunluğumuzu, bezginliğimizi alır götürür.

İnsan kul olduğunu bilmeli ve her şeyi hep Allah Teâlâ’dan istemeli. Ama sonunda onun hükmüne de rıza göstermeli. Bazıları o kadar davet ve tebliğ edildikten sonra hala da Müslüman olmuyorlarsa, varsın olmasınlar. Allah Teâlâ demek öyle dilemiş. Biz bunu böyle kabullenmeli ve üzülmemeli, bu hükme itiraz etmemeli, bilakis rıza göstermeliyiz. Allah Teâlâ’dan daha fazla Allah’çı ve İslam’cı olacak değiliz ya!..

Davet ve İlkeler

Ebu Talip, Peygamber Efendimizi davasında daima koruyor, kabilesiyle birlikte ona yardım ediyordu. Kureyş'e karşı ona ölümüne destekçi oluyordu. Mesajını insanlara ulaştırabilmesi için ona arka çıkıyordu.

Bunun için Kureyşliler'in onu ve Müslüman olmayanlar dahil bütün Haşimoğulları'nı her türlü alış veriş, kız alıp verme, konuşma, yardımlaşma dahil, bütün sosyal ve insanî ilişkilerden uzaklaştırıp boykot etmelerine, onları bir mahallede kuşatıp ambargo uygulamalarına katlanmıştı. Ahir ömründe aç, susuz, perişan oluyor, aç çocukların feryadına, aç kedi ve köpeklerin de katılması onu derinden sarsıyor, akrabalarının uğradığı bu haksız ve zalim uygulama onu çok üzüyordu.

Ebu Talip, bütün bunları yeğenini sevdiği için yapıyordu. Yakınlık duygusu, akrabalık asabiyeti ile yapıyordu. Üstelik o kavminin reisiydi, büyüklük, yiğitlik ve izzet uğruna yapıyordu. Ölüm döşeğindeyken, Peygamber Efendimiz onu iman etmeye ve İslam'a girmeye davet etmiş,

fakat Ebu Talip, bu zamana kadar iman etmeyişi malum olduğundan şimdi iman etse insanların bunu “ölüm korkusuna” bağlayarak alay edeceklerini düşünmüş, izzet ve şerefini koruma, insanların, özellikle de kadınların diline düşmeme adına, bu arada belki bizim bilemediğimiz ama yüce Allah'ın bildiği başka bir sebep veya bahaneden dolayı iman etmemiştir.

İnsan bu olay karşısında durup bu dinin tavizsiz duruşunu, ilkelerinin kesinlikle uygulanışını, davet esaslarının şaşmaz doğruluğunda insanın tüm tereddüt ve şüphelerini atışını, ona iman eden insanların eski cahili hayattan, yılanın kavından sıyrılıp çıkışı gibi yeni bir insan olarak doğuşunu hayret ve dehşetler içinde, heyecan ve hayranlık içinde kalarak gözlemliyor.

İşte şu adam Hz. Peygamberin amcasıdır. Garantörü, koruyucusu ve destekçisidir. Onun Hz. Peygambere yönelik derin sevgisine ve Hz. Peygamberin de onun iman etmesine yönelik şiddetli isteğine rağmen, yüce Allah onun iman etmesini takdir etmiyor. Çünkü Ebu Talip akrabalık duygusu ile, babalık sevgisi ile böyle davranıyordu. Hz. Peygamberin sunduğu inanç sistemini kabul etme niyetinde değildi. Yüce Allah da bunu biliyordu. Bu yüzden Peygamber Efendimizin -salât ve selâm üzerine olsun- onun adına arzuladığı, sevdiği şeyi takdir etmedi. Bu işi yani doğru yola iletme işini, Hz. Peygamberin yetkisinin dışına çıkarıp kendi iradesine ve takdirine özgü kıldı. Peygambere düşen sadece mesajı açıkça duyurmaktır.

Öyleyse herkes kesin olarak bilmeliydi ki bu davette sadece ilkeler ve esaslar vardır. Asla ama asla bu din ve davette, bu büyük davada adam kayırma, torpil yoktur. Kul ile Allah arasında giren bir başkası yoktur. Allah Teâlâ'dan başkasına teşekkür vardır ama asla minnet ile alçalma, kul köle olma yoktur. Kimsenin de vesile olmanın ötesinde iman etmeye bir doğrudan dahli, müdahalesi yoktur. İnsan izzet, onur, haysiyet ve şerefi alabildiğine korunmuştur. Bu durum davet edilecek insanın ruh dünyasını sağlıklı tutar, moral

değerlerini korur, nefsinin yersiz savunmalarını kırar atar, araya girebilecek olan gurur ve kibri bitirir.

Davet edilen kadar davet edenin de kendisi ile barışık kalmasına sebep olur. Yersiz kendini beğenme, gururlanma ve kibirlenmelerden korur. Aklını iyi kontrol etmesini sağlar. Kazanılanların kaybedilmeden devamlılığını sağlar. Toplumu kendiliğinden oluşan sevgi ve saygının kollarında beşik gibi sallayarak mutlu bir yavru halet-i ruhiyesiyle mes'ud ve bahtiyar yaşatır, huzur ve emniyetin, asayiş ve adaletin temini için en büyük ortamı oluşturur.

Bunun daha birçok faydaları vardır. Ama herhalde davetçiye konumunu hatırlatma, vazifesinin çerçevesinde kalmasını sağlama, davet etmesinde ve dini öğretmesinde ihlas ve samimiyeti yakalama, başarı veya başarısızlıkta şımarma veya ümitsizliğe düşme gibi aşırı uçlara savrulmama bu faydaların belki de başta gelenleridir.

Bundan sonra bu görevi omuzlayan davetçi bilir ki kendisinin görevi, yapacağı işi sadece öğüttür. Bundan sonra kalpler Rahman'ın parmakları arasındadır. O, hidayet ve sapıklığı kimin isteyip iradesini o doğrultuda kullandığını, kullarından kimin hidayete, kimin de sapıklığa meyyal ve yatkin olduğuna ilişkin yanılmaz bilgisi doğrultusunda belirler.

İlkelere sadakat her zaman düzen ve huzur getirir, barışı korur, herkesi kendi sınırında tutar, kargaşa ve karmaşayı önler. Olaylar karşısında “acaba ne yapsak?” bilgisizlik ve kararsızlığından korur. İlke var, yapılacak bellidir, telaşa ve kargaşaya gerek yoktur, herkes hakkından emindir, kimsenin gereksiz korkular yaşamasına gerek yoktur.

Basit bir ilkenin uygulanmasından bütün sorunların çözümüne bir yol bulabileceğimize küçük bir örnek verelim mi?

“Rivayete göre, Enes b. Malik der ki:

"Ben bir kere Resûlullah Aleyhisselam için diye evimdeki besi koyunumu sağmıştım.

Bu koyununun sütü evimdeki kuyunun suyu ile karıştırılıp Resûlullah Aleyhisselama bir bardakla sunuldu.

Resûlullah Aleyhisselam ondan içti.

Kendisinin solunda Ebu Bekir, sağında bir çöl Arabı oturuyordu.¹ Ömer b. Hattab da bir köşede bulunuyordu.

Ömer b. Hattab, Resûlullah Aleyhisselamın artan sütü çöl Arabına vermesinden korkarak:

- 'Yâ Rasûlallah! Artan sütü sol yanındaki Ebu Bekir'e ver!' dedi.

Resûlullah Aleyhisselam ise, artan sütü bedeviye verdikten sonra:

- "Sağa (sağdakine!) verilecek! Sıra ile önce sağa (sağdakine) verilecek!" buyurdu.² Prensibini bozmadı, bozdurmadı!³

Bunlar davet işinde çok çok önemlidir. Bu böyle bilirse, davasında başarılı olanlar, övünmeye, kendini beğenmeye, gurur ve kibre düşmez, bin bir emekle derleyip toparladıkları cemaatlerini kötü huyları sebebiyle kendi elleriyle dağıtma durumunda kalmazlar. Başarısız olanlar da ye'se, ümitsizliğe düşmez, kolu kanadı kırılmaz, gayret ve çabalarından vazgeçmez, "ben vazifemi yaptım ve yapmaya devam ederim. Netice Allah Teâlâ'ya aittir" derler de teselli bulurlar. İlkelerin olduğu ve uygulandığı yerlerde bireyler tedirgin olmaz, toplumlarda da kaos olmaz,

İnsanları bitiren bu duygulardır. Bunları bitiren de iman ve tebliğ aşkıdır. Bu böyle bilirse, Müslümanı hangi engel durdurur?

Zor zamanların davetçisi Mehmet Akif Ersoy "Safahat"ında bu duyguları güzel anlatır:

---

¹ İbn Ebi Şeybe, Musannef, c. 8, s. 35, Ahmed, c. 3, s. 110,197, Buhârî, c. 6, s. 247, Tirmizî, c. 4, s. 306, İbn Mâce, c. 2, s. 1133, Beyhakî, Sünenü'l-kübrâ, c. 7, s. 289. Nakleden M. Asım Köksal,

² İbn Ebi Şeybe, c. 8, s. 36, Ahmed, c. 3, s. 197, Buhârî, c. 6, s. 247, Tirmizî, c. 4, s. 306, İbn Mâce, c. 2, s. 1173, Beyhakî, c. 7, s. 285.

³ M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 8/440-443.

Âtiyi karanlık görerek azmi bırakmak...
Alçak bir ölüm varsa, emînim, budur ancak.
Dünyâda inanmam, hani görsem de gözümle.
İmânı olan kimse gebermez bu ölümlle:
Ey dipdiri meyyit, “İki el bir baş içindir.”
Davransana... Eller de senin, baş da senindir!...
Âlemde ziyâ kalmasa, halk etmelisin, halk!
Ey elleri böğründe yatan, şaşkın adam, kalk!
Ye’s öyle bataktır ki; düşersen boğulursun.
Ümîde sarıl sımsıkı, seyret ne olursun!
Azmiyle, ümidiyle yaşar hep yaşayanlar;
Me’yûs olanın rûhunu, vicdânını bağlar
Lânetleme bir ukde-i hâtır ki: çözülmeyiz...
En korkulu câni gibi ye’sin yüzü gülmez!
Mâdâm ki alçaklığı bir, ye’s ile şirkin;
Mâdâm ki ondan daha mel’un daha çirkin
Bir seyyie yoktur sana; ey unsur- îman,
Nevmid olarak rahmet-i mev’ûd-u Hudâ’dan,
Hüsrâna rıza verme... Çalış... Azmi bırakma;
Kendin yanacaksan bile, evlâdını yakma!
‘İş bitti... Sebâtın sonu yoktur!’ deme, yılma.
Ey millet-i merhûme, sakın ye’se kapılma.

Davet ve İman

Bazıları Sevgili Peygamberimizin Ebu Talib’in imanı hakkındaki ısrarını ve imansız gitmesi karşısındaki üzüntüsünü anlayamayabilirler. Bunun sebebi, o insanın Sevgili Peygamberimizi koruma noktasında nasıl ağır bir yük yüklediğini bilememe ve yine nasıl bir fedakârlık gösterdiğini takdir edemeden kaynaklanır. Bunu gidermek için siyer okumak gerekir. Şu da var tabii:

Efendimiz bir insan olarak ona çok şeyler borçludur. Bilindiği gibi kerim insanlar gördükleri iyilikleri unutmaz ve teşekkür etmek ve bir şekilde karşılık vermek isterler.

Biz işin boyutunu gösterebilmek için M. Asım Köksal'dan aldığımız bir örnek olayla işin vahametini anlatmaya çalışalım:

"Kureyş müşrikleri Peygamberimiz (a.s)'ın yanından kızarak ayrılıp gittikten sonra, o gün o gece, Peygamberimiz (a.s) kayıp olmuş, nerede olduğu bilinememişti.

Ebu Talib ile Peygamberimiz (a.s)'ın öteki amcaları, Peygamberimiz (a.s)'in evine gittiler. Peygamberimiz (a.s)'ı orada da bulamadılar.

Ebu Talib Hâşim oğullarıyla Muttalib oğullarının gençlerini topladı. Onlara şöyle emretti:

- Her biriniz, yanına keskin bir kılıç alsın ve Mescid-i Haram'a girsin. Orada dağılıp her biriniz bir Kureyş büyüğünün, meselâ İbn Hanzaliye [Ebu Cehil] gibilerinin yanına otursun. Ben de mescide girdiğim zaman benim hareketlerimi ve emrimi iyi takip etsin! Sizlerden her genç, bakacak; Muhammed öldürülmüşse, bir işaretimle bütün Kureyş liderleri ve büyükleri hemen orada anında öldürülecektir!"

Gençler:

- Tamam, öyle yaparız, dediler. Öyle de yaptılar.

Derken o sırada Zeyd b. Harise geldi. Ebu Talib, ona:

- Ey Zeyd! Kardeşimin oğlundan bir sezgin var mı? diye sordu. Zeyd:

- Evet! Az önce kendisinin yanında idim, dedi. Ebu Talib:

- Ben onu görmedikçe evime gitmeyeceğim! dedi.

Zeyd, hemen Peygamberimiz (a.s)'ı aramaya gitti. Safa tepesiğinin yanındaki evde ashabıyla konuşurken buldu ve durumu kendisine haber verdi. Peygamberimiz (a.s) hemen oradan kalkıp Ebu Talib'in yanına geldi.

Ebu Talib:

- Ey kardeşimin oğlu! Nerede idin? Hayırlı bir işte mi idin? diye sordu. Peygamberimiz (a.s):

- Evet! buyurdu.

Ebu Talib:

- Hemen gir evine! dedi.

Peygamberimiz (a.s) da evine girdi.

Başka bir rivayete göre; Kureyş müşriklerinin ileri gelenleri Kabe'nin Hicr'inde toplanmış, Peygamberimiz (a.s)'ı görür görmez hep birden üzerine yürüyüp öldürmedikçe oradan ayrılmayacaklarına and içmiş bulunuyorlardı.

Ebu Talib ertesi günü sabaha çıkınca, Peygamberimiz (a.s)'ın elinden tutup Kureyş müşriklerinin toplantı yerine vardı. Hâşim ve Muttalib oğullarının yiğitleri de yanında idi.

- Ey Kureyş cemaati! Maksadımı biliyor musunuz? diye sordu.

Müşrikler:

- Hayır! Bilmiyoruz, dediler.

Ebu Talib durumu onlara haber verdi ve yanındaki gençlere de:

- Çıkarınız yanlarındakini! dedi.

Gençlerin hepsi birden yanlarındaki yağlı kılıçları çıkardılar.

Ebu Talib:

- Vallahi, O'nu [Muhammed (a.s)'ı] öldürecek olursanız, sizden hiç kimse sağ kalmaz! Nihayet, siz de, biz de yok olur gideriz! dedi.

Orada bulunan Kureyş cemaati hayal kırıklığına uğradılar. Hele Ebu Cehil'in hayal kırıklığı, hepsinden daha ağır, daha beterti.”¹

Ebu Talib sadece kendisini değil, görüldüğü gibi bütün bir sülalesini Sevgili Peygamberimiz uğrunda kurban etmeye hazırды. O insanların bir kısmı Müslüman bile

---

¹ M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 1/310-311.

değildi. Ama çok Müslümanların gösteremeyeceği fedakârlığı gösteriyorlardı. Ama ne yazık ki bu Allah Teâlâ için değil, akrabalık asabiyeti içindi. Fakat insan olarak bunun da uhrevî olmasa bile, dünyevî bir değeri vardı.¹

Bu yüzden onların her birinin Müslüman olması, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için büyük bir arzu idi. Nasıl olmasın ki o, bütün bir insanlık Allah Teâlâ'ya iman etsin ve teslim olsun diye çırpınır dururdu.

Ama olmadı işte. Ebu Talip yukarıda anlatıldığı gibi atalarının dini üstünde öldü. İşte ömrü boyunca hayatını ve kabilesinin hayatını ortaya koyarak kendisini ve haliyle dinini destekleyen Ebu Talib'in iman etmeden ölmesi Sevgili Peygamberimizi böylesine üzmüştü...

Bu üzüntünün üstüne size güleceğiniz bir haber vereyim bari de azıcık neşelenmiş olunuz.

Habbet'ul-Urenî şöyle anlatıyor: "Hz. Ali'yi gördüm, minberde gülüyordu. Bu gülüşünden daha fazla güldüğünü görmemiştim. Öyle güldü ki azı dişleri bile göründü. Sonra şöyle buyurdu:

- Ebu Talib'in sözünü hatırladım da ondan dolayı güldüm. Bir gün ben, Batını Nahle denilen yerde Rasûlullah ile beraber bulunuyordum ve namaz kılıyorduk. Birden Ebu Talib bizim yanımıza geldi ve bize:

- Ey yeğenim! Ne yapıyorsunuz? diye sordu.

Rasûl-ü Ekrem ona durumu anlattı ve İslâm'a davet etti. Ebu Talib:

- Sizin yaptığınızda bir zarar yok. Fakat benim mak'adım hiçbir zaman benden daha yüksekte olmayacaktır, dedi.

Hz. Ali, babasının bu sözünü hatırladığı için gülmüştü. Sonra üç defâ şöyle dedi:

---

¹ Cehennemde ateşinin hafif olacağına, veya sadece ateşten bir takuyanın giydirileceğine, ama bununla beyninin kaynayacağına dair rivayetler, uhrevî fayda olarak da düşünülebilir.

- “Ya Rabbi! Ben şu ümmette peygamberin müstesna benden önce sana ibadet eden hiçbir kulun olduğunu bilmiyorum. Ben insanların namaz kılmasından önce namaz kıldım.”¹

İnsan haklı olarak bununla ne kadar övünse azdır değil mi?

Davet ve Barış

İslam barış dinidir. O yeryüzünde fitne, fesat, zulüm, anarşi ve terörün kökünü kazımak için vardır. Bu sayılanların gerçekleşmesini hedefleyen İslam, bunu sağlayacak bir iman, hukuk ve ahlak yapısını insanlara sunmuştur. İslam bu iman ve ilkeleriyle uygulansa, caizse dünyada kurt kuzu ile yan yana barış içinde yaşar. İslam bunu sözle duyurduğu kadar inanç ve kanunla, daha da öte giderek ahlak ve faziletle beslemiş ve tarihte az çok uygulayarak da göstermiştir. Bütün bütün İslam tarihi barışın tarihi olamamışsa, burada kabahat İslam’ın değil, ona inanan insanların eksiklik ve kusurundandır. Bir de düşmanlarının zaman zaman kendi aralarında toplanarak birlik içinde İslam’a saldırmalarından ve onu zayıf düşürmelerinden kaynaklanmaktadır. Biz bir mazeret olarak buna sığınmıyoruz ama bu gerçeğin gözardı edilmesi de hakikatin anlaşılmasına engel olduğundan anmadan geçemiyoruz.

Müslümanlığın yayılması ve yeryüzünde uygulanması da'vet faaliyetine bağlandığından İslâm dinine "da'vet dini" (dînü'd da've) de denilmiştir. Bu davet ve tebliğ çalışmaları Müslümanlar için kaçınılmaz görevlerden biridir, belki de dışa dönük olanların birincisidir. İleride bunu yapan ümmetin bu yüzden hayırlı ümmet oluşunu göreceğiz inşallah.

---

¹ İmam Ahmed; Heysemi, 9/102; Ebu Ya'la, Bezzar ve Tabarani Mu'cem'ul-Evsat'da, Senedi Hasen'dir. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/52-53.

Bu görevin farz-ı ayın mı, yoksa farz-ı kifâye mi olduğu konusu yukarıda incelenmişti hatırlarsanız. Ancak gerçek şu ki Asr-ı saadetten beri hemen bütün Müslümanlar bu da'veti şahsî bir vazife kabul etmiş ve elverişli durumlarda bu yükümlülüğü hem amelî hem de sözlü olarak yerine getirmeye çalışmışlardır. Nitekim İran, Horasan, Mâverâünnehir gibi bölgelerle Afrika'nın çeşitli yörelerinde İslâm'ın yayılışı bu tür da'vet faaliyetleriyle gerçekleşmiştir.

İslâm'ın bu şekilde barışçı yollarla yayılışında Müslüman tacirlerin ve sûfilerin da'vet çalışmalarının büyük payı vardır. Meselâ Kuzey Afrika ile Habeşistan, Somali gibi Doğu Afrika ülkeleri daha çok Hadramutlu tüccarların da'vetleriyle Müslümanlaşmıştır. Hindistan, Çin ve Endonezya, Malezya, Filipinler gibi Uzak Doğu ülkelerinde de İslâm'ın yayılışı aynı yolla gerçekleşmiştir. Bu faaliyetlere sûfiler de katılmışlardır. Anadolu ve Balkanlar'ın İslâmlaşmasında en büyük şeref bu kesime aittir, özellikle Ahmed Yesevî, Abdülkâdir-i Geylânî, Ebü'l-Hasan eş-Şâzelî, Ebü'l-Abbas el-Mürsî, İbn Atâullah el-İskenderî, Seyyid Ahmed et-Ticânî, Seyyid Muhammed b. Ali es-Senûsî gibi ünlü sûfiler gerek cezbedici dinî-ahlâkî şahsiyet ve yaşayışlarıyla, gerekse vaaz ve irşadlarıyla güçlü ve etkili birer da'vetçi olarak kendi ülkelerinde faaliyet göstermişler, onların müntesipleri de aynı faaliyetleri devam ettirmişlerdir.

Da'vet faaliyetinde tüccarlara ve sûfilere hacıların ve ayrıca yabancılar eline düşen Müslüman esirlerin çabalarını da eklemek gerekir. Mukaddes topraklarda tazelenen ve güçlenen dinî duygularla ülkelerine dönen hacılar, bu duyguların verdiği azim ve şevkle birer İslâm da'vetçisi olarak çalışmışlardır. Hatta hacıların bu çalışmalarındaki başarılarından kaygılanan bazı Avrupalı yöneticiler kendi sömürgelerinde hacca gidişi kontrol altına alma gereğini duymuşlar, bunun için ağır vergiler koymuşlar, vizesiz hacca gidenlere cezaî müeyyideler uygulamışlardır.¹

---

¹ Bkz. Mustafa Çağırıcı, DİA. "Davet" md. IX. 17.

Bütün bu faaliyetlerin olması için dünyada barışın egemen olması gerekir. Barış ortamı davetçilerin gezme, insanlara ulaşma imkanlarını sağladığı kadar, insanları duygusal yönden de şartlanmışlıklardan ve duygusallıklardan korur. Ne de olsa savaş olan yerde kin, nefret, öfke ve intikam duyguları vardır. Bu duygular söz dinleme ve muhatabı anlamaya çalışmaya engeldirler. “Vurun, konuşurmuyun” sözleri, savaş ve düşmanlık ortamlarının ifadeleridir. Oysa barış bunları önler. Gelen yabancı davetçiler ilgi ile karşılanır. Ahlak ve meziyetleri daha iyi görülür ve itiraf edilir.

Bu yüzden Peygamber Efendimiz’in (aleyhi's salatu ve's selam) şartlar aleyhte de olsa, Müslümanlar beğenmese de Hudeybiye’de barış anlaşmasını imzalamayı tercih etmesi, bu konuda Müslüman kamuoyunun baskısını gözardı ederek değerlendirmemesi, barışın ne kadar hayırlı oluşunu gösterir. Nitekim Hudeybiye bir “fetih”, yani bir “zafer” olmuştur ve İslam’ın bölgede çok hızlı yayılmasının en büyük etkeni olarak meyvelerini vermiştir.

M. Said Ramazan El-Bûti, “Fıkhu’s Siyre”de¹ bunu değerlendirirken şöyle der: “Bu hârika hikmetlerden biri, Hudeybiye’nin, Mekke fethinin hazırlayıcı sebeplerinden birini teşkil etmesidir. İbn Kayyim’in dediği gibi; bu anlaşma fetih için kapı ve anahtar mahiyetindeydi. Bu ise âdetullahdandır: Bazı büyük olaylara, mukaddime ve önyak olarak, aynı zamanda yüce Rabbin iradesinin tecellisi açısından ona yol veren, hedef gösteren birtakım olaylar bulunur.

İşte bu yüzden de Müslümanlar o an için mes'eleye nüfuz edememişti. Tabîî istikbâl gaibdir. Artık onlar gözleriyle gördükleri vakıa ile, müstakbel gaybın bağlantısını nasıl bileceklerdi?

Aradan biraz zaman geçince Müslümanlar, bu barışın önemini ve içinde gizlediği muazzam hayır ve faydayı anlayacaklardı. Çünkü bu sulh esnasında insanlar birbirinden

---

¹ Dr. M. Said Ramazan El-Bûti, Fıkhu’s Siyre, 336-338.

emin olunca; Müslümanlar küffâr ile münasebet kurma imkânı ve onları dine da'vet fırsatı buldular. Yani küffâra Kur'an'ı dinlettiler. Serbestçe İslâm'ı bütün açıklığıyla onlara gösterebildiler. Müslümanlığı gizleyen birtakım insanlar da açığa çıkma imkânı buldu...

İbn Hişâm İbn İshâk'tan, o da Zühri'den şunu naklediyor: İslâm döneminde, Hudeybiye'den daha büyük bir fetih yoktur. Zira, savaş insanları karşılıklı çarpıştırıyor. Mütareke olup, harb kalkınca, insanlar birbirinden emin oldu. Bu sefer ki karşılaşmalarında aralarında konuşma ve tartışmalar başladı. Hangi şahıs İslâm üzerinde tartışsa bir şeyler düşünmek ve anlamak imkânı buluyor, ardından da İslâm'a giriyordu. Öyle ki; işte o iki senelik zamanda İslâm'a girenlerin sayısı, o güne kadarkilere eşit, belki de daha fazla idi...

Bu yüzdendir ki, Kur'an-ı Kerim bu barışı “Fetih” diye adlandırmıştır. İşte o âyet-i kerîme: “Allah, Resulüne rü'yasını doğru çıkardı, inşaallah, Mescid-i Haram'a emniyet içinde başımız kazanmış veya saçımız kısaltılmış olarak korkusuzca gireceksiniz. O sizin bilmediklerinizi bilir. Bunun ötesinde de yakın bir fetih tahakkuk ettirecek.”¹

İslâm Barış Dinidir

Yukarıdan beri anlatılanlar açıkça gösterir ki barış, dinimizin Müslümanların nefislerinin derinliklerine yerleştirdiği ilk ilkelerdendir. Barış, onların tabiatlarının bir parçası ve inançlarından biri haline gelmiştir. Bir insan ne kadar eliyle, diliyle, tebessümü ve ikramı ile barış ve emniyeti ifade ederse o kadar Müslümanlığında ileri ve faziletlidir, Allah katında saygın ve değerlidir.

İslâm, doğduğu ve nurunun yayıldığı günden beri, gür bir sesle, dünyanın dört bir tarafına seslenerek “sulh

---

¹ Fetih 48/26

hayırlıdır”¹ demiş, insanları sulha, barışa çağırmiş ve insanlığı ona ulaştıran hidayet hattını çizmiş, insanlara birbirleriyle ilişkilerinde bunun yol ve yordamını göstermiştir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bunun en büyük ameli uygulayıcısı olarak “Barışın Efendisi” olmuştur.

Allah Teâlâ'nın yerleri ve gökleri yarattığını ve insana o kainat içinde tatlı bir hayat ile değer verdiğini, bunun tezahürü olarak da meleklerle saygı secdesi ettirmesinden tutun da kendisini din ve peygamber aracılığı ile tanıtmamasını burada uzun uzun yazmayacağız.² Evet, İslâm, insanı ve sair canlıları sever ve hayatı, evreni korur. Bütün mahlukat Allah'ın varlığını gösteren ayet ve alametler olarak değerlidir, mukaddestir. Hiç birisinin yok yere yok edilmesini, ıdsat edilip bozulmasını istemez. Bunları insana zulüm sayar. İnsanlara da bunu tefekkür edip değerlendirmesini emreder. Bu yüzden dinimiz insanı tüm olumsuzluklardan ve kötü akıbetlerden korur ve onu korkudan kurtarır. İnsanlığın bu güzelliklere yönelik olarak yaşaması için onlara en ideal yolu çizmiştir.

İslâm, insanları sınımsızca saran bir güneştir. Zaten adı olan «İslâm» lafzı dahi “silm” kökünden “sulh” manasına alınmıştır. Çünkü İslâm, barış, huzur, emniyet ve asayişin yayılmasına yönelik emir ve yasaklar koymuş, hedefi öyle belirlemiştir.

Aynı zamanda “Selâm”, Rabbimizin isimlerindedir. Çünkü O, insanları koyduğu kanun, çizdiği metod ve yollar ile barış ve emniyete ulaştırır. Bu risaletin taşıyıcısı aynı zamanda sulh bayrağının da taşıyıcısıdır. Çünkü o insanlığa hidayet, aydınlık, hayır ve doğruluğu taşır. O kendisi hakkında şöyle buyurmuştur: “Ben ancak hidayet rehberi olan bir rahmetim.”

Kur'an'da O'nun risaleti için şöyle buyuruyor : “Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.”³

---

¹ Nisa, 4/128.

² Bu konular için bkz. Cemal Nar, İmanın Kıymeti ve Korunması.

³ Enbiya, 21/107.

Müslümanların kalplerini birbirine ısındıran ve diğer kardeşine bağlayan duaları da “Selâm”dır. İnsanların Allah'a en sevimli geleni ve O'na en yakın olanı selâma ilk başlayanlarıdır. Selâmı yaymak ve ifşa etmek imanın parçasıdır. Allah (c.c.) bu lafzı, dinlerinin İslâm ve emân dini olduğunu ve kendilerinin de sulh ehli ve sulh sever kimseler olduklarını iş'ar için Müslümanların birbirine duası yapmıştır.

Evet, İslam barış dinidir ve savaş istisnai bir durumdur. olmaması ve barışın korunması için dinimiz inanç, ilke, ibadet, hukuk ve ahlak bazında çok kanunlar koymuş, çok teşvik edici yönlendirmelerde bulunmuştur. Bu dini tanımadan, onun “cihat” kavramını tanımadan, onunla kan dökücülüğü, şiddet ve terörü yan yana koyanlar, en büyük kötülüğü, mahrumiyete yol açtığı için kendilerine yapmaktadırlar.

Davet ve Cihat

Cihat İslam'ın insanlara ulaştırılması için yapılan her türlü faaliyetin genel adıdır.¹ Cihat önce iman etmekle kalpte başlar, dil ve azalarda söz ve amel olarak ortaya çıkar, bunun başkalarına anlatılması ve bilmeyenlerin öğretilerek davet edilmesi için de ortaya gayret ve çabanın konması gerekir. Bu gayret ve çabanın devamlılığı için belli bir malî desteğe haliyle ihtiyaç vardır. Bunu ortaya koymaya da “mal ile cihat” diyoruz. Amaç, insanla İslam'ı buluşturmak, araya engel konmuşsa, onu kaldırmaya çabalamaktır. Bu çaba savaşmayı gerektirmedikçe, savaştan kaçınmak gerekir. Savaş her zaman kötüdür, mecbur kalınmadıkça yapılmaması gereken bir iştir. Ama düşmanları caydırmak

---

¹ Cihadı geniş olarak “Hak Batıl Mücadelesi ve Zafer Şartları” kitabımızda geniş olarak inceledik. Burada konuya sadece davet ve tebliğ açısından yaklaşıcağız.

için, her an kendisi için hazır olunan ve gerektiğinde candan bile geçilecek çok önemli bir iş.

İslâm'da dine davet için yapılan tebliğ ve irşat çalışmaları, aslında bir şekilde herkese düşen bir vazifedir, bir kutsal görevdir. İlmî ve kültürel manada cihat da diyebileceğimiz bu tür çalışmalar, herkese farzdır. Bu manada Müslümanlar ya doğrudan bu işin içindedirler veya sözlü ve malî destek ile ortam hazırlamak ve yardımcı olmak gibi dolaylı olarak içindedirler.

Evet, Mustafa Çağrıcı'nın da belirttiği gibi¹ İslâm'da savaşın "cihad" diye adlandırılması, savaşın gayesinin insan öldürüp hükümlanlık sağlamak olmayıp insanları hakka da'vet etmek, onların inançta ve amelde doğruyu bulmaları için gerekli yolları açmaya ve engelleri ortadan kaldırmaya çalışmak olduğunu gösterir. Zira cihadın ilk ve en temel safhası da'vet olup "i'lâ-yi kelimetullah" (tevhide yayma) vazifesinin yerine getirilmesinde da'vet imkânının mevcut olması halinde silâhlı savaşa gerek kalmayacaktır.

Nitekim bizzat Hz. Peygamber'in başlattığı ve sonraki dönemde devam ettirilen uygulamaya göre İslâm ordu kumandanlarının savaştan önce düşmanı İslâm'a da'vet etmeleri gerekir. Bu da'veti kabul edenler artık Müslümanların kardeşleridir ve onları himaye etmek Müslüman idarecilerin görevidir.

Eğer Müslüman olmazlarsa kafir yöneticilerin kendi halklarına zulmetmelerini önleyecek, İslâm da'vetinin önündeki engelleri ortadan kaldırarak insanların İslâm'ı tanımalarını ve gönüllü olarak iman etmelerini sağlayacak bir anlaşma teklif edilir, bu teklif de kabul edilmezse da'vet yollarını açmak üzere son çare olarak savaşa girilir.

Nitekim Serahsî'nin naklettiğine göre² Hz. Peygamber Efendimiz bir ordu veya seriyye hazırladığında kumandanına ve askerlerine özetle şu talimatı verirdi:

---

¹ Bkz. DİA. Davet md. IX. 16.

² Bkz. Serahsi, Mebsut, X. 4-6.

“Allah adına gaza ediniz, Allah'ı inkâr edenlerle savaşınız. Çocuklara dokunmayınız; aşırı gitmeyiniz; haksızlık etmeyiniz. Müşrik düşmanlarınızla karşılaştığımızda önce onları İslâm'a da'vet ediniz; eğer Müslüman olurlarsa bunu yeterli bulunuz ve onlara kılıç çekmeyiniz; Müslüman olmazlarsa bir anlaşma esası olmak üzere cizye vermelerini teklif ediniz.”

Hatta Resûlullah başka bir talimatında, düşmanların anlaşma yollarına yanaşmamaları durumunda bile savaşı başlatan tarafın Müslümanlar olmaması için düşman tarafın harekete geçmesini beklemelerini emretmiştir.

Davette Hayber Örneği

Cihat ile tebliğ ilişkisini güzel ortaya koyan bir kıssamız var. Bilindiği gibi Hicri 7. yılın Muharreminin sonunda Hayber savaşı oldu. Bu Resûlullah (s.a.v.)'in Hayber vadisini yurt edinen Yahudilerin üzerine doğrudan ve aniden savaş açıp yürüdüğü ilk olaydır. Yâni Yahudilerin herhangi bir saldırısı yoktu. Fakat yıllarca İslam düşmanlarına destek vermiş, Hendek savaşının gerçekleşmesinde de mali yardımlarla düşmanları kışkırtmışlardır.

Bu savaşın başlıca sebebi, Yahudileri İslâm'a da'vet ve düşmanlıklarından emin olmaktır. Onlarla, küfür ve inatlarından, hakkı kabule yanaşmamalarından, bunca delil ve yıllar süren da'vete rağmen İslâm'a karşı kin gütmelerinden ötürü sefer açılmıştı. Resûlullah Hayber'e vardığı ilk gece kimseye sezdirmeden ve hiçbir fertle savaşmadan beklemiş; sabah olunca da namaz için ezan okunup okunmadığını gözetlemiş, sonra üzerlerine yürüyüp savaşa tutuşmuştur. Zira o, hiçbir kavme aniden baskın yapmaz, sabaha kadar bekler; ezan duyarsa vazgeçer, duymazsa hücum ederdi.

Hayber'de savaş başlamış ve günlerce sürmüş, fetih biraz gecikmişti. M. Asım Köksal'dan okuduğumuza göre:

"Peygamberimiz Aleyhisselam bir akşam ashabına:

- Yarın sancağı öyle bir yiğide vereceğim ki, Allah ve Allah'ın Resûlü onu sever, o da Allah'ı ve Allah'ın Resûlünü sever! O, Hayber'i fethetmedikçe, arkasına dönmeyecektir. O, Hayber'i zorla alacaktır! Allah, fethi onun eli ile gerçekleştirecektir. Kendisi düşmandan yüz çevirici, kaçıcı kişi de değildir!" buyurdu.

Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre; sahabiler geceyi sancağın kime verileceğini konuşarak geçirmişler, hemen hepsi de sancağın kendilerine verileceğini ummuş durmuşlardı.

Büreyde b. Husayb der ki: "Yarın Hayber'in fethi nasip ve müyesser olacak diye geceyi gönül rahatlığı ve ferahlığı içinde geçirdik. Sabah namazı vakti olunca, Resûlullah Aleyhisselam sabah namazını kıldırdıktan sonra ayağa kalktı ve sancağın getirilmesini istedi.

Mücahidler Resûlullah Aleyhisselamın karşısında saf bağlamışlardı. Resûlullah Aleyhisselam, getirilen sancağı eline alıp salladı, sonra da:

- Bunu, hakkını yerine getirmek üzere, kim alır? diye sordu.

Hiz. Ebu Bekir, Hiz. Ömer ve hemen bütün Kureyş Muhacirleri, sancağı almak için boyunlarını uzatıp durdular.

Ama o;

- "Muhammed'in zâtını peygamberlikle şereflendiren Allah'a andolsun ki; ben bu sancağı öyle bir kişiye vereceğim ki, o, düşmandan kaçmak nedir bilmez!" buyurdu.

Hiz. Ömer; "Benim, kumandanlığı o günkü kadar arzuladığım hiç olmamıştır! demiştir.

Peygamberimiz Aleyhisselam, bir müddet bekledikten sonra:

- Ali nerededir? diye sordu.

- Yâ Rasûlallah! Onun gözleri ağrıyor! dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

- Onu bana çağırınız? buyurdu.

Seleme b. Ekvâ kalkıp gitti, Hz. Ali'yi elinden tutarak Peygamberimiz Aleyhisselamın yanına getirdi.

Hayber'in tozundan, Hz. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Ashab-ı Kiram, onun gelebileceğini hiç beklemiyorlardı. Birdenbire onunla karşılaşınca:

- "İşte, Ali geldi!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

- İşte, bununla fetih gerçekleşecek! buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselam, Hz. Ali'ye:

- "Yanıma yaklaş!" buyurdu.

Hz. Ali:

- Yâ Rasûlallah! Görüyorsun ki; ayaklarımın bastığı yeri bile göremeyecek bir haldeyim! dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselam, Hz. Ali'nin ağrıyan gözlerine puf diyerek püskürdü. Elleri ile de gözlerini meshedip sığıdı. Şifa vermesi için de, Yüce Allah'a dua etti. Ağrı, sızı birden geçti!

Hz. Ali der ki:

- Resûlullah Aleyhisselam, gözlerim ağrıdığı ve adam salıp beni getirdiği zaman:

- Yâ Rasûlallah! Gözlerim ağrıyor! dedim.

Gözlerime puf diyerek püskürdükten sonra:

- Ey Allah'ım! Sıcığın, soğğun sıkıntısını bundan gider! diyerek dua etti. O günden beri, sıcaktan da, soğuktan da hiç rahatsız olmadım!"

Gerçekten de, Hz. Ali en sıcak günde en kalın elbise giyer, sıcaktan bunalmazdı. En soğuk günde de en ince elbise giyer, soğuktan üşümezdi. Bunun sebebi sorulunca, Peygamberimiz Aleyhisselamın Hayber de kendisi için bu hususta dua etmiş olduğunu söylemiştir.

Peygamberimiz Aleyhisselam Hz. Ali'ye zırh gömlek giydirdi. Zülfikarı onun beline bağladı. Ak sancağını ona uzatarak:

- Al bu sancağı! Allah sana fethi nasip edinceye kadar git, çarpış! Arkana bakınma!" buyurdu.

Hz. Ali biraz gittikten sonra durdu, ama arkasına bakmadı ve:

- Yâ Rasûlallah! Ben insanlarla ne üzerine çarpışacağım? diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

- Onlar 'Allahtan başka hiçbir ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın kulu ve resûlüdür.' diye şehadet getirinceye kadar onlarla çarpış! Onlar bunu yaptılar mı, kanlarını ve mallarını senden korudular demektir! Ancak, hak ederlerse o başka! Kendilerinin hesapları da Allah'a kalmıştır!" buyurdu.

Hz. Ali:

- "Yâ Rasûlallah! Onlarla, bizim gibi Müslüman oluncaya kadar mı çarpışacağım?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

- Kalelerine yavaşça gir! Tâ onların sahasına in! Sonra, kendilerini İslâmiyete davet et! İslâm'da, kendilerine vâcib olan Allah hakkını, İslâmî umdeleri onlara haber ver! Vallahi, senin sayende Allah'ın bir adama hidayet vermesi, senin için, kırmızı tüylü develerin [dünya nimetlerinin en kıymetlilerinin] sana bahşolunmasından daha hayırlıdır!" buyurdu.¹

Burada bir kere daha görüldüğü gibi İslam'da cihadın amacı, insanları İslam'a davet ve dini tebliğdir. Bu görev savaşınsız da yapılabiliriyorsa ne alâ, ne güzeldir. Bu halde elbette savaşa gerek yok. Çünkü savaş özünde hoş bir şey değildir. Ancak mecbur kalınırsa yapılır ve o zaman da zafere kadar sabırla savaşılır.

---

¹ Ayrıca bkz. Buhari, (Sehl b. Sa'd'dan); Müslim, 2/279; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/46.

Davet Düşmanın Hakkıdır

Biz “Hak Batıl Mücadelesi” kitabımızda şöyle yazmıştık: “Cihadın amacını ortaya koyan parlak bir hukuki uygulama, İslam’a saldıranları susturmaya kafidir. Bilindiği gibi asr-ı saadetten bu yana Müslümanlar savaş için düşman memleketine girip bir şehri veya bir kaleyi muhasara ettikleri zaman, önce onları İslâm'a davet ederlerdi. Çünkü amaç buydu ve kabul ederlerse onları kardeş bilir ve seve seve onlara hizmet ederlerdi. Kabul ederlerse kendileriyle savaşmaz, hatta bunu, ileride hadislerle göreceğiz, hayatlarının en büyük bahtiyarlığı bilirlerdi.

Eğer İslâm'ı kabul etmezlerse, savaş şikkından önce onlara bir teklif daha sunarlardı: İslâm devletine cizye vergisi vermek. Eğer verirlerse, mal ve can güvenliğini elde ederlerdi.

Bunu da kabul etmezlerse geriye savaşmak kalırdı. Çünkü İslam'ın daha ötelere duyurulması gerekti.

Savaş öncesinde bu davetlerin yapılması hukuki bir zaruret, bir mecburiyettir.

Evet, İslam bütün bir dünya ile ilgilenir. Çünkü o evrensel bir dindir. O yalnız bir bölge ile yetinmez. İslâm bütün dünyanın İslam'ı tanıma nimetine ermesini ister. Bu bir görevdir. Kabul eder veya etmezler. Ama İslam'ı duymayan, tanımayan bir insanın varlığı, Müslümanlar için bir vebaldir.

İslâm bütün dünyanın adalet, saadet ve refahını düşünür. Bütün insanlığa, kendisinin batıl din ve sistemlerden daha üstün bir din olduğunu göstermek ister. Ona göre bütün bir insanlık “Ümmet-i Muhammed”dir. Bunların davete icabet etmiş olan ve “Müslüman” adını alan “ümmet-i icabet” kısmı, henüz davete icabet etmemiş olan “ümmet-i da'vet” kısmını İslam'a davet etmek zorundadır. Bu yüce maksadı gerçekleştirmek için Müslümanların bütün güçlerini seferber etmesi gerekir. İşte bu bitmeyen cehd ve çabaya cihad diyoruz.

Dünyada zalimler ve zorbalar, her türlü zulmün ve sömürünün, suçların ve cinayetlerin tabii kaynağı olan batılın ve fitnenin devamını isteyen kafirler ve müşrikler var oldukça, onların yeryüzünde yayacakları kötülüklerine karşı bir emniyet olan, açtıkları zulüm ve günah yangınlarını söndürmeye çalışan cihad da devam edecektir. Bu bakımdan cihadın İslâm'da önemli bir yeri vardır.”

Bugün devletlerarası yapılan anlaşmalara göre bilgi, kültür, sanat, fikir ve inanç faaliyetleri serbest bırakılmıştır. Cebir ve şiddet olmadan insanlar inanç ve fikirlerini yayabilirler. “Düşünce ve ifade özgürlüğü” en temel “insan haklarından” sayılmış ve biz dahil bütün ülkeler bu evrensel anlaşmanın altına imza atmışlardır.

Öyleyse, bir zamanlar ashab-ı kiram'ın Hudeybiye sulhünün sağladığı barış ortamından faydalanarak bütün Arabistan'a İslam'ı yaymaları gibi, biz de bu anlaşmaların garantisi altında Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimatla, işimizi O'na ısmarlamakla dünyaya dağılmalı ve insanları İslam'a davet etmeliyiz.

Elbette bu tür çalışmalar zordur. Bir yandan İslam iyi öğrenilecek ve ihlasla, içtenlikle yaşanacak, bir yandan da maddî imkanlar hazırlanarak yabancı ülkelere gidilecek, onların dili, örf ve adetleri öğrenilecek ve usulüne uygun olarak İslam anlatılacak, tebliğ edilecek...

Fakat görüyorsunuz ki bütün bu sıkıntılar, bir kişinin hidayeti ile yok sayılacaktır. Resulullah (s.a.v.) Efendimizin Hz. Ali'ye dediklerini duyduk. Şu sözünü de duyalım yeri gelmişken:

“Senin elinle bir kişinin Müslüman olması, güneşin doğduğu ve battığı yer arasındaki her şeyin senin olmasından çok daha hayırlıdır.”

Ahirete yüz akı ile gitmenin en kestirme yollarından biri de bu değil midir?

Cihat Savaş Değildir

Cihadın ne olduğunu görmeye çalıştık. Savaş ise bundan bambaşka bir çarpışmadır. Savaş deyince akla gelen, güçlülerin zayıfların yeraltı veya yerüstü servetlerini sömürmek ve topraklarını işgal etmek için çıkardıkları harplerdir, çatışmalar ve çarpışmalardır. Kim cihadı bunlara benzetiyorsa büyük bir cehalet içindedir veya hakkı bile bile batılla bilerek örtmeye çalışmaktadır.

Biz az önce “Davet Düşmanın Hakkıdır” diye başlık atmış ve bunu açmaya çalışmıştık. Ancak merhum Seyyit Sabık’ın “Fıkhu’s Sünne” isimli güzel eserinde konuyla ilgili açıklamaları görmezlikten gelemedik. Konuyu gereksiz yere uzatmak istemiyoruz ama bu çağda Batılıların İslam ve cihat hakkındaki önyargıları ve bunu abartılı bir şekilde medya ve sinamalarda insanlara durmadan anlatmaları, bizi bu konuda fazla sözler söylemeye mecbur etti. Sabrınızı istirham ederek sözü Seyyit Sabık’a bırakıyorum.

Müslümanların, savaştan önce İslâm'a davet etmeleri vacibtir. Çünkü daveti almak ve İslam hakkında bilgi edinmek muhatap insanların, yani savaş için yüz yüze gelmiş kafirlerin de hakkıdır. Müslim'in, Büreyde (r.a.)'den rivayetine göre, o şöyle demiştir: “Nebî bir ordu veya seriyeye komutan tayin ettiği zaman, ona, özellikle, «Allah'dan sakınmayı ve beraberindeki Müslümanlara hayırlı muamele etmesini» tavsiye eder ve şöyle buyururdu:

«Allah yolunda, Allah'ın adıyla savaşın. Allah'a küfredenlerle savaşın. Savaşın ve ganimete ihanet etmeyin, sözden dönmeyin, ölülerin uzuvlarını kesmeyin, çocukları öldürmeyin.

Müşrik düşmanlarıyla karşılaştığında, onları üç şeye çağır. Hangisini benimserlerse onu kabul et ve ellerini onlardan çek. Onları İslâm'a çağır, eğer sana uyarlarsa bunu kabul et ve elini onlardan çek. Sonra onları yurtlarını değiştirip, hicret yurduna gitmeye çağır. Onlara «böyle yaparlarsa, Muhacirlerin lehine olanların, onların da lehine olacağını, aleyhine olanların, onların da aleyhine olacağını»

bildir. Eğer yurtlarından hicret etmeyi kabul ederlerse onlara diğer Arab Müslümanlar gibi olacaklarını ve mü'minler için geçerli olan Allah'ın hükümlerinin onlara da tatbik edilebileceğini bildir. Müslümanlarla birlikte savaşmaları dışında onlara ne ganimet ne de fey'den bir şey verilmez.

İslâm'ı kabul etmezlerse, onlara cizyeyi teklif et. Eğer sana uyarlarsa, onlardan bunu kabul et ve onlara dokunma. Eğer bunu da kabul etmezlerse, Allah'a sığın ve onlarla savaş. Bir kaleyi muhasara ettiğin zaman, sende Allah ve Nebisi'nin zimmetini isterlerse bunu kabul etme ve onlara senin ve arkadaşlarının zimmetini ver. Çünkü sizin kendinizin ve arkadaşlarınızın zimmetini bozmanız, Allah ve Rasûlü'nün zimmetini bozmanızdan daha hafiftir. Bir kaleyi muhasara ettiğinde onlar Allah'ın hükmünü kabul ederek kaleden çıkacaklarını söylerlerse, bunu kabul etme. Onlara kendi hükmünü kabul ederek çıkmalarını teklif et. Çünkü sen onlar hakkındaki Allah'ın hükmünün ne olduğunu bilemezsin.» (Hadîsi, Müslim, Ebû Dâvud, Nesâî ve Tîrmizî kaydetmiştir.)

«Müslüman ordularından biri, İran saraylarından birini muhasara etti. Ordu komutanı, Selman el-Fârisî idi. Askerler; «Ey Ebû Abdullah, onlara saldırmayacak mıyız?» dediler. Selman, «Bırakın beni de, onları, Allah Rasûlü'nün çağırırken işittiğim gibi İslâm'a çağırayım.» dedi. Sonra onlara gidip; «Ben sizden biriyim. İranlıyım. Arablar bana itaat ediyorlar. Eğer İslâm'a girerseniz, bizimle aynı haklara sahip olacak ve aynı sorumlulukları yükleneceksiniz. Eğer dininizi değiştirmeyi kabul etmezseniz, sizi dininizde bırakırız ve bize boyunlarınızı büküp elinizle cizye verirsiniz.»

Selman, Farsça olarak da onlara; «Siz, övülen kişiler değilsiniz. Şayet kabul etmezseniz, sizinle savaşırız.» dedi. Onlar da; «Biz, cizye vermeyiz ve sizinle savaşacağız.» dediler.

Askerler; «Ey Ebû Abdullah! Artık saldırmayacak mıyız?» dediler. Selman, «Hayır.» dedi ve üç gün onları İslâm'a davet ettikten sonra; «Saldırın!» diye emir verdi. Biz

de onlara saldırdık ve kaleyi fethettik.» (Hadîsi, Tirmizî kaydetmiştir.)

Ebû Yusuf şöyle demiştir: «Bize nakledilenlere göre, Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem hiçbir toplumda onları Allah'a ve Rasûlü'ne çağırmadan asla savaşmazdı. »

Ahkamu's-Sultâniye yazan, şöyle demiştir: «İslâm davetinin ulaşmadığı kimselere, gece ve ansızın baskın yapmak haramdır. Onlara, İslâm davetini açıklamadan, nebevi mucizeleri bildirmeden ve onları kabule yönelten delilleri ortaya koymadan onlarla savaşa başlamamız haram olmaktadır.»

Serahsî'nin Hanefî mezhebinin imamlarından nakline göre; davetin hemen ardından onlarla savaşmayıp bir gece İslâm'ı düşünüp, ondaki maslahatlarını değerlendirme fırsatı vermek güzel görülmüştür.

Fakihlerin görüşü; «Ordu komutanının, deliller ile onları korkutup uyarak, üç şeyden birine çağırmadan önce savaşa başlaması halinde gece ve ansızın öldürülen bu düşmanların nefislerinin diyetini boynuna yüklediği» şeklindedir.

Belazurî'nin «Fütûhu'l-Buldân» da anlattığına göre: «Semerkandlılar, valileri Süleyman bin Ebî's-Sürrî'ye «Kuteybe bin Müslim el-Bahili bize zulmetti, memleketimizi aldı. Allah, adalet ve insafı ortaya çıkarır. Bize izin ver de, mü'minlerin emirine gördüğümüz zulümleri şikâyet edecek bir heyet gönderelim. Bizim, ona verdiğimiz bir hakkımız vardır. Şimdi biz buna muhtacız.» dediler. Valileri onlara izin verdi. Aralarından bir heyet Ömer bin Abdulaziz'e gitti. Ömer, onlara yapılan zulümleri görünce, vali Süleyman'a şu mektubu yazdı: «Semerkandlılar, bana Kuteybe'den gördükleri zulümleri şikayet ettiler. Kuteybe, zulmünü, onları yurtlarından çıkarmaya kadar götürmüş. Sana mektubum geldiği zaman, onlara bir kadı tayin et. Duruma baksın. Eğer onların lehine hükmederse, askerler kışlarına dönsünler. Durum, Kuteybe'nin onlarla savaşmadan evvelki haline dönsün.» Süleyman, onlar için, Cemî' bin Hâdır'ı kadı tayin etti. O da, arabların Semerkand'dan çıkıp, kışlarına

dönmelerine ve eşit şartlarda harb ilan etmelerine karar verdi. «Bunun sonucu, ya yeni bir anlaşma veya zorlu bir zafer olur.» dedi. Hindliler; «Biz, bu durumdan hoşnutuz. Yeni bir harb yapmayız.» dediler. Çünkü aralarındaki görüş sahipleri; «Bu kavimle karıştık, onlarla beraber bulunduk. Onlar bize güven, biz de onlara güven verdik. Eğer, harbe dönersek, zaferi kimin kazanacağını bilemeyiz. Eğer biz kazanırsak, bu çekişmeden dolayı düşmanlık kazanmış oluruz.» dediler. Buldukları hal üzere kaldılar, İslâm ve Müslümanların adaletine ve bunların büyüklüğüne hayranlık duyduktan sonra, çatışmaya girmeyip, hoşnud oldular. Bu durum, onların kendi istekleriyle İslâm'a girmelerine sebep oldu.»

Bu, bildiğimiz kadarıyla; hiç kimsenin erişemediği âdil bir uygulamadır.”¹

Daveti Terk Tehlikedir

Yeryüzünde varoluş amacımız, Allah (azze ve celle)’a kulluktur. Bu da ancak İslâm’ı yaşamak ve yaşatmakla olur. Bunun yegane yolu da her çeşidiyle cihattır.

Cihat, İslâm’ı, Müslümanları ve onların yaşadığı toprakları, yani aziz vatanlarını koruyup kollamak için kalp ve kafayla, beden ve malla çalışmak ve çabalamak, hatta gerekirse canı bile bu davada sahibine seve seve teslim etmektir. Ve dahi bilmek gerektir ki, cihada hazır olmayan milletler, zillet içinde yaşamaya mahkum ve mecburdurlar. İşte asıl o zaman, emperyalist düşmanların görünür görünmez işgalleri altında, uğruna cihattan kaçtıkları ne çiftlikleri kalır, ne de çubukları. Ne ticaretleri kalır, ne de ziraatları... Asıl tehlike budur işte...

Bir idarecinin en büyük başarısı, milletini her an cihada hazır halde canlı ve zinde tutabilmektir. Bilip

---

¹ A.g.e. ter: Tayyar Tekin, III. 347-349.ünne, I-IV., Pınar y. 3. Basım, Eylül, 1992, İst.

bilmediği düşmanlarını kendileriyle savaşma niyetinden caydıracak maddî ve manevî gücü her an elinde hazır bulundurmaktır.

Bu gün ülkemizde “Cihad”a karşı çıkanlar, nasıl bir aptallık içinde olduklarını bilmem ki ne zaman fark edeceklerdir?

Sevgili Peygamberimiz “Kostantin (İstanbul) mutlaka fetholunacaktır. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel askerdir.”¹ Dediği için İstanbul’u fethetmek, daha sahabe devrinden başlayarak bütün Müslümanlar için bir ideal haline gelmişti.

Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî en-Neccârî (r.a.) de o fetihle olmak isteyenlerdendi. Hicrî 52. yılda Muaviye oğlu Yezid kumandasındaki Müslümanlar İstanbul’u kuşattılar. İslam dininin dünyanın dört bir yanına yayılması husûsunda çok canlı ve diri bir gayrete sahip olan Müslümanlar, İstanbul’un fethi ve İslâm devletinin sınırlarına dahil olmasını şiddetle arzuluyorlardı. Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî bu seferin hazırlanması için çok çalışmış ve sefere karşı çıkanlara öğütlerde bulunmuştu. Uzun bir yolculuk yapan Ebû Eyyûb yaşının çok ilerlemesinden dolayı at üzerinde duramayan ve kendisini kendirlerle binitine bağlatan bu mücahit sahabî, İstanbul’a yaklaştıkları bir sırada hastalanmıştı. Yezid’e, öldüğü takdirde cenazesinin hemen gömülmeyerek ordunun varacağı en ileri noktaya kadar götürülmesini ve o yerde gömülmesini vasiyyet etmişti. Burada defnedilen Ebû Eyyûb, bu gün de Müslümanların İstanbul da bir sembolüdür.

İşte bu savaşta idi. İslam ordusu önlerindeki Rumlarla savaşırken, Müslümanlardan biri Rum ordusuna tek başına saldırarak aralarına girdi. Bunu görenler:

-Sübhanallah! Adam kendi elleriyle kendini tehlikeye attı. dediler.

Böyle demekle şu ayete işaret ediyorlardı: “Allah yolunda harcayın. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye

---

¹ Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 335

atmayın, her türlü hareketinizde güzel ve dürüst davranın. Çünkü Allah, dürüstleri sever.”¹

Onlara göre hayat değerli bir emanettir ve onu, faydası olmayacağı için bir nevi intihar gibi görünen bir şekilde tehlikeye atmamak gerekir.

Aslında bu fikir yabana atılmaz. Bir atımlık barut gibi olan canımızı çok iyi kullanmalı, yerinde harcamalı, onu boşa salmamalıyız. Fedailik güzel bir fedakârlıktır. Ama fedailikte bile bir menfaat vardır. Bir atımlık barut, düşman kalesinden en az bir taş düşürmelidir. Değilse her biri dünyadan kıymetli Müslümana yazık olur.

Ancak savaş meydanındaki bu hareket ve verilen tepkiler Ebu Eyyub’u ayağa kaldırdı. Orduda bulunan Ebû Eyyûb el-Ensarî (r.a.) orada bulunanları şöyle uyardı:

“Ey Müslümanlar! Bu ayet biz Ensar topluluğu hakkında nazil oldu. Allah Teâlâ Peygamberine yardım edip de, dini olan İslam’ı kuvvetlendirip galip kılınca ve yardımcılarını çoğaltınca, biz: “Artık mallarımızın başında durup da, zayi olanları telafî edip ıslahı için çalışsak mı?” demiştik. Bunun üzerine Allah Teâlâ: “Allah yolunda harcayın, kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın”² ayetini indirdi. Buna göre asıl tehlike, mallarla ve onların ıslahı ile meşgul olup da Allah yolunda cihadı terk etmektir.”

Bundan sonra Ebû Eyyûb el-Ensarî (r.a.), hiç durmayıp cihada girişmiş ve şehid olup, İstanbul’da defnolunmuştur.”³

Bazı kaynaklarda şöyle de bildirilmektedir: “Ebû Eyyûb, savaş meydanında İslâm askerlerini aşip Rumlara tek başına saldırır, Rumların içine kadar ilerler ve geri dönerdi. Herkes onun kendini tehlikeye attığını söylediğinde de, "kendimizi tehlikeye atmak düşmana hücum etmek değil,

---

¹ Bakara, 2/195

² Bakara 2/195.

³ Tirmizî,Tefsir 3 (2973); Ebû Dâvud, Cihad 22; Elmalılı 2/39; Sabunî 1/127.

asıl tehlike mallarımızın bakımı ile uğraşp cihadı terketmektir" demiştir.”¹

Bu ayet gerçekten ilginçtir. İslam, yaşanmak ve yaşatılmak için inmiştir ve Müslümanın ömrü ibadet ve davetle geçmelidir. Cihat, davet türlerindedir. Eğer insanlar bu değerleri bırakır da dünyaya dalarlarsa, dünyanın eşine işine, altınına gümüşüne, bağına bahçesine, malına mülküne, şanına şöhretine dalar da din için çaba ve gayreti unutulursa, “dinim için ben ne yapabilirim?” derdini düşüncesini bırakırlarsa, işte asıl tehlike budur.

Allah yolunda mal harcamaktan kaçınmak hem insan nefsi hesabına cimrilik tehlikesi taşır ki “cimriler cennete giremez”, hem de Müslüman cemaati zayıf düşürme ve kendini koruyamama tehlikesi ile yüzyüze getirir.

Fakat davet ve cihat bir harcama gerektirir. Müslümanlar cihadın maddi gerekliliklerini karşılamak için çalışırlar da, kazanır ve infak ederlerse, bu apayrı bir güzel harekettir. Görüldüğü gibi “ameller niyetlere göredir” ve davet ve cihat niyeti ile dünyalık kazanmaya çabalamak iyi bir iş ve hakka yakınlık vesilesi olan bir kurbiyyet, bir ibadettir. İnfak da salih bir amel olarak güzel bir taat ve ibadettir.

Evet, Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî en-Neccârî'nin (r.a.) bu talimi bizim için fevkalade önemli bir uyarıdır. İşte bütün bir tarih boyunca kazandıklarımızın acı bir şekilde kaybedilmesine sebep olan asıl tehlike budur. Bugün ise maalesef Müslümanlar, korkulması gereken bu tehlikeye her zamankinden daha büyük ve çarpıcı bir şekilde maruz kalmışlardır. Bu açıdan bakıldığında bu materyalist çağda daha çok Yahudilerde ve tanrıtanımazlarda görülen “dünyevîleşme” hastalığının Müslümanlarda da ortaya çıkması büyük bir “tehlike” içermektedir. Zilletimizin en yakın açıklaması da bu olsa gerektir.

Analar yavrularına şefkatlerinden dolayı “aman ileri gitme, kendini tehlikeye atma” derler. Hadi diyelim şefkat

---

¹ Beyhâki, IX, 99; İbn Kesir, I, 228

ve merhamet timsali analar için bu normaldir. Peki ya babalara ne oluyor?

Evet, bu dünyada varoluş amacımız, Allah'a (azze ve celle) kulluktur. Bu da ancak İslam'ı yaşamak ve yaşatmakla olur. Bunun yegane yolu da dinimizi bilme, yaşama ve yaşatmak için çaba gösterme, yani kalp, dil, kalem, ilim, sanat, mal ve gerekirse de silahla davet ve tebliğdir, cihattır. Küçük veya büyük cihada her an hazır olarak yaşamaktır.

Daveti Kolaylaştıran Din

Peygamber Efendimizin (Aleyhi's Salatu ve's Selam) ve diğer İslâm da'vetçilerinin şahsî çabaları yanında İslâm'ın yapısından kaynaklanan bazı sebepler de da'vetçilerin işlerini kolaylaştırmıştır. İslam, tabiî, fitrî, insanı esas alarak üstün tutan, ferdi, aileyi ve toplumu sarıp bürüyen, kanunları ile herkesin hak ve hukukunu koruyan, ahlak ve fazileti öğütleyen, insana hizmet ve hürmeti ibadet sayan, sosyal sınıfları kardeşlik ilkesi ile barış ve huzur içinde yaşatan, ferde ve cemiyete zarar veren davranışları herkes için yasaklayan, insanı evrenle barışık kılan, dünyayı ahirete bağliyerek yaşamaya bir sorumluluk getirdiği kadar ölüm korkusunu da yenen hikmetli, menfaatli, erdemli, basiret ve tefekküre açık, akli kullanmayı emreden, her zaman ilmi destekleyen ve hayatı mamur kılan aydınlık bir dindir.

Bunların başında İslâm akidesinin aklı, mantıkî ve kolay anlaşılır ve kabul edilebilir olması gelir. "Lâ ilahe illallah, Muhammedün resûlullah" diyen her insan bu dine girmiş sayılır. Bu iki cümleyi kavramak için fazla bir bilgi, aklı cehd ve dinî tecrübeye gerek yoktur; dinî ifade ve tabirler hakkında çok az malumatı olan bir kimse bile bu cümlelerin anlamını kolaylıkla kavrar. Çünkü kelime-i tevhidin "lâ ilahe illallah" bölümü hemen hemen bütün insanların zaruri gördüğü bir iman ilkesini en yalın ve açık şekilde ifade eder. "Muhammedün resûlullah" bölümü ise

beşerî âlemin ilâhî âlemlle münasebetini dile getirir ki bu da aynı şekilde cihanşümül bir inançtır.

İslâm da'vetini kolaylaştıran diğler bir etken, ibadetlerin insanla Allah ilişkisini görkemli bir şekilde yansıtması yanında zengin bir ahlâkî ve sosyal muhteva taşımasıdır. Başlıca ibadetlerden namaz insanların Allah huzurundaki eşitliğini, İslâm birliği ve kardeşliğini, oruç zenginlere yoksulların şartlarını yaşatmayı ve dayanışma duygusunu geliştirmeyi, zekât, fitir sadakası ve kurban paylaşma duygu ve iradesini geliştirmeyi hedef alır. Hac ise İslâm da'vetinin cihanşümül başarısının en güçlü amillerindedir. Zira çeşitli dil, renk ve ırklara mensup İnsanların dünyanın en uzak köşelerinden gelerek mukaddes bir merkezde toplanmalarını, tanışmalarını, sevgi ve kardeşlik bağları kurmalarını sağlayan hac ibadeti bu görünümüyle İslâm'ın cihanşümül bir insanlık dini olduğunun amelî bir delili şeklinde tezahür etmiştir.

İslam kolay bir dindir. Helal kıldıkları haram kıldıklarına göre yok denecek kadar azdır. Bütün haramları üç beş kalemdde toplayabiliriz ve bunların çoğunda da onu insanlığın genel tecrübesine yakın buluruz. Mesela yiyeceklerde bütün haram kıldığı leş, domuz eti, akmiş kan, pis ve zararlı nesnelere dir. Hayvanlardan eti yemeyenler ise genellikle insan tabiatının tiksindiğı pis ve yırtıcı hayvanlardır. İçeceklerden sadece sarhoş eden alkoller yasaklanmış, uyuşturucu ve tütün de ona kıyas edilmiştir.

İslam'da aile hayatı teşvik edilerek korunmuş, zina ve benzeri cinsel sapıklıklar haram kılınmıştır. Kiminle evlenilemeyeceğı belirtilmiş, karı kocaya hem haklar, hem de vazifeler verilerek sorumluluk paylaştırılmış, kusurları af ve bağışlama öğütlenmiş, faziletli davranma ve fedakârlık teşvik edilmiş, bozulmalar sabır, öğüt, uyarı ve en son hakemle giderilmeye çalışılmış, son çare boşanmaksa onun da en insanî şekli sunulmuştur.

Tembelliğı ve dilenciligi yasaklayan İslam, çalışmayı teşvik etmiş, iş hayatında karşılıklı rızayı esas almış, haksız ve hukuksuz kazancı haram saymış, emeğde değer vermiştir.

İslam insanın eğlenmesini tabii görüp buna izin vermiş, ama insanın izzet ve onurunu kırıcı, ömrünü israf edip tüketici aşırı eğlencelere izin vermemiştir. Sosyal hayattan her türlü batıl inanç ve hurafeleri kaldırmış, can, mal, akıl, din ve şahsiyeti koruyucu tedbirler almış, buna zarar veren adam öldürme, yaralama, aşağılama, iftira etme, özel hayata dokunma ve hırsızlık, hile, karaborsa, faiz gibi rızası dışında malına haksız müdahaleleri yasaklamıştır. Getirmiş olduğu ahlakî ilkelerle toplumu sınımsız sarmıştır.

Ayrıca İslâm dininin müsamahakâr hak din oluşu ve bu prensibin tarih boyunca hemen bütün Müslüman da'vetçiler ve fâtipler tarafından titizlikle uygulanması, bu suretle başka dillerden, renklerden ve kültürlerden insanlara geniş bir din ve vicdan hürriyeti tanınması, İslâm dininin özellikle Afrika, İç Asya ve Uzakdoğu'nun nisbeten geri ve kültür seviyesi düşük toplumlarına aydınlatıcı, birleştirici ve bütünleştirici mahiyette itikadî, ahlâkî ve hukukî prensipler sunması gibi sebepler de İslâm da'vetinin kolaylıkla benimsenmesine yardımcı olmuştur.

İslam'ın bütün Peygamberleri kendinden sayıp kabullenmesi, bütün ırk ve dilleri eşit olarak tanınması, üstünlüğü sadece takvada görerek barış, adalet, hukukun üstünlüğüne değer veriş, yönetimi ehliyet ve şûrâya, yani istişare ile mecliste görüşülmeye teslim edip halkın denetimine sunuşu, yani diktayı reddedişi, onu her insanın kalbinde sevimli kılmıştır.

Bütün bunlar, malından emin tüccar gibi davetçiyi mutlu kılarak işini kolaylaştırmış ve başarılı kılmıştır.

Zamanımızda Davet Çalışmaları

İslam'ın zuhurundan sonra hızlı bir yayılma gösterdiği konu ile ilgili "İslam'ın Yayılış Tarihi" çalışmalarının yanında genel tarih kitaplarında da hep işlenmiştir. Özünde yayılmayı kolaylaştırıcı unsurlar taşıyan bu dinin davetçileri

belki daha sonraları bu davet azim, gayret ve çabalarında bir gevşeklik görülebilir. Fakat her çağda İslâm, o çağın genel yapısına uygun bir davet hareketi görmüştür.

Son zamanlarda İslâm dünyasında teşkilâtlı bir şekilde da'vet çalışmaları gerçekleştirmek için son bir asır içinde bazı teşebbüsler olmuştur. Nitekim Hıristiyanlık dünyasının Afrika'da sömürgecilik hareketiyle birlikte sürdürdüğü yoğun misyonerlik çalışmalarına karşılık Osmanlılar da Uganda'dan başlamak üzere bu kıtada İslâm da'vetini gerçekleştirmek maksadıyla 1870'li yıllarda İstanbul'da bir teşkilât kurmuşlarsa da 1878'de Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkması yüzünden bu teşebbüs sonuçsuz kalmıştır.

Reşîd Rızâ 1910'da Kahire'de Dârü'd-da've ve ve'l-irşâd adını taşıyan ve hem gayri müslimler arasında İslâm'ı yayacak, hem de Müslümanların dinî yönden aydınlanmalarını sağlayacak da'vetçiler yetiştirecek bir müesseseye kurmuştu.

Bu nevi teşkilâtlar daha yaygın olarak Hindistan'da kuruldu. Nitekim Ecmîr'de Encümen-i Hâmî-yi İslâm, Haydarâbâd'da Encümen-i Teblîğ-i İslâm, Kanpûr'da Medrese-i İlâhiyyât, Pencap'ta Encümen-i İşâat ve Talîm-i İslâm, Delhi'de Encümen-i Hidâyeti'l-İslâm, 1910'lu yıllarda sayısı yirmi dokuzu bulan bu kurumların önde gelenleridir. Ne var ki bunların çoğu bir misyonerlik teşkilâtı gibi özellikle dinî propagandayı gaye edinmeyip da'vet faaliyeti geniş programlarının ancak bir parçasını teşkil ediyordu.

Halen bazı İslâm ülkelerinde modern imkânlardan da faydalanarak İslâm dinini dünyaya tanıtacak ve İslâm davetinin yaşatılmasını sağlayacak ehliyetli kadrolar yetiştirmek maksadıyla öğretim müesseseleri bulunmaktadır. Kahiredeki Câmîatü'l Ezher, Mekke'deki Câmîatü Ümmi'l-kurâ, Medine'deki el-Câmîatü'l-İslâmiyye ve Riyad'daki Câmîatü Muhammed b. Suûd'a bağlı Külliyyetü'd-da've ve ve Usûlü'd-dîn adlı fakülteler bu kuruluşlardandır. Ayrıca şeriat fakültelerinin çoğunda da aynı maksatla kurulmuş da'vet bölümleri (kısmü'd-da've) bulunmaktadır.

Bu tür resmî kuruluşlar yanında Pakistan'daki Cemâat-i Tebliğ ve Cemâat-i İslâmî ile diğer bazı İslâm ülkelerindeki benzeri cemiyet ve vakıf gibi özel kuruluşlar tarafından da diğer faaliyetleri yanında İslâm ülkelerinde ve dünyada da'vet ve tebliği esas alan çalışmalar yapılmaktadır.¹

Türkiye'de de İmam Hatip Liseleri, Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakülteleri içe dönük din eğitimi ve öğretimi verebilmek için kurulmuş okullardır. Ancak buralarda verilen eğitim, hem içe, hem de dışa dönük bir tebliğ çalışmalarına yetecek seviyede olmadığı gözlemlenmektedir. Bu okulların sayısı olarak da ihtiyaca cevap veremedikleri ortadadır.

Bu yüzden birçok sivil toplumsal kurumlar da bu işi düşünmekte, dinî eğitim ve öğretime resmi ve gayr-ı resmi bir şekilde katkı sunmaya çalışmaktadır.

Artık bütün dünyaya açılacak, gittiği yerlerin dilini, örf ve adetlerini, yaşam tarzlarını bilecek ve işe nereden nasıl başlayacaklarını yerinde görerek tesbit edebilecek bilgi ve ferasette davetçiler yetiştirme zamanı çoktan geldi de geçiyor.

Biz ümmetin bir parçası olarak bu işin içinde olmalıyız. Dünyaya yeni bir aşk ve heyecanla İslam'ı ulaştırmalı ve insana onu nazik ve kibarca sunabilmeliyiz. Bu işin bilfiil içinde olmasa bile her Müslüman ya para, ya emek, ya akıl, ya da dua ile, ama mutlaka katılmalıdır. Bizim derdimiz davamız budur. Allah derdimizi sevdirdin ve artırsın. Zira dünyanın neresinde olursa olsun, var olan bütün insanların nasıl olup da İslam'a davet edilmesi gibi bir gereği kendine gerçek bir dava ve dert edinmeyenler, ciddi ve samimi olarak Ümmet-i Muhammed'den bir parça olamaz ve yarı ümmetin Peygamberinin yüzüne utanmadan, yüzü kızarmadan bakamaz.

Sonuç itibariyle günümüzde davet hem mü'minleri, hem de gayr-i müslimleri kapsayarak onları İslâma, onun güzelliklerine davet etmelidir. Bu davet ve tebliğ işini

---

¹ Bkz. Mustafa Çağrıcı, DİA Davet md. IX. 17.

yapanların başarılı olabilmeleri için en güzel medodu kullanmaları gerekir. Bu da Kur'an-ı Kerim'in ve Sünnet-i Seniyye'nin iyi bilinip ihlasla yaşanmasını gerektirir. Bunun yanında plânlı, programlı çalışma, gerekli bilgi ve yabancı dilleri öğrenme ile çok çalışma olmazsa olmaz şartlardandır. Günümüzün bütün meşru davet araçlarından faydalanmalı, medya ve sair ilim, eğitim ve iletişim araçları davet için iyi kullanılmalıdır.

Görüldüğü gibi artık davet işi bireylerin tek başına yapabileceği bir iş değil, belki cemaatlerin, hatta bütün devletlerin ve umum Müslümanların işidir. Organize olduktan sonra gerisi kolaydır. Yeri gelir bu iş tek başına yapılır, yeri gelir cemaat halinde yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM: DAVETÇİ

Davet ve Kur'ân

Kur'ân-ı Kerîm'in indiği günlerde Araplar dil bilgisi, üslûp ve ifadeye aşık olan bir millettir. Dil ve edebiyata bu düşkünlükleri kendilerini Ukâz gibi panayırlara götürürdü. Buralarda hatipler halkı büyüleyici konuşmalar yapar ve şairler arasında şiir müsabakası yapılırdı.

Kur'ân-ı Kerîm ise akan suları durduran bir kelâm olarak ortaya çıktı. Bütün dil bilginleri Kur'ân'ın mucizesi karşısında acz içinde kaldılar. Şair, edip ve hatiplerin dili tutuldu.

Kur'ân-ı Kerîm'in edebi değeri de tartışılmazdı. En güzel edebi parçalar ve şaheserler bunun yanında birer hiç olarak kaldı. Üslûbu ve anlatım tarzı öylesine vecd vericiydi ki, bunu dinleyenler mest oluyordu. Muhalifler buna "sihir" derlerdi. Tarafsız kişiler ise bunun bir insanın kelâmı olamayacağını ilân ederlerdi. Etkisi o kadar kuvvetliydi ki, Hz. Ömer gibi katı ve seri bir İslâm düşmanının yüreğini sızlattı ve Rasûlullah (a.s)'ın ayaklarına getirdi.

Kureyş'in önde gelen kabile reislerinden Cubeyr bin Mut'im, Bedir savaşından sonra esirlerin serbest bırakılması

konusunu görüşmek üzere Medine'ye gitti. Rasûlullah (a.s) o sırada Müslüman cemaate akşam namazı kıldırıyordu ve Tûr sûresini tilâvet ediyordu. Buhârî ve Müslim'de yer alan Cubeyr bin Mut'im'in rivâyetinde kendisinin şöyle dediği kaydedilmiştir: "Rasûlullah (a.s) sûrenin 35 ilâ 39. âyetlerini okurken yüreğim sanki göğsümden fırlayacaktı." Hz. Cubeyr bu yüzden daha sonra Müslüman oldu.

İşte Kur'ân-ı Kerîm'in bu mu'cizevi tesirinden dolaydır ki, düşmanlar bunun halk tarafından dinlenmesine mani olmaya çalışıyorlardı. Ne var ki, bu İslâm düşmanları kendileri Kur'ân-ı Kerîm'in sihri kapılırlardı ve gizli gizli okunuşunu dinlerlerdi.

Bunları okuyan Arap olmayan okuyucular şöyle diyebilirler. "İyi ama bundan bize ne? Benim insanım, benim toplumum bu üslup ve ifadeden bir şey anlamaz. Öyleyse benim davetimde Kuran-ı Kerîm'in yeri ne? Onun yerine kendi dilimin ifade ve üslubunu kullanmalı değil miyim?"

Ama gerçek bu değil. Evet, kendi dilinin ifade ve üslubunu kullanmalı insan, ama bu davetçiyi Kuran-ı Kerîm'den müstağni kılamaz. Neden mi?

Kuran-ı Kerîm'in sadece üslûbu etkileyici değildir de ondan. Onun ileri sürdüğü deliller ve gündeme getirdiği konular da öylesine doyurucu ve tatmin ediciydi ki, bunu dinleyen herkes İslâm ve cahiliyye arasındaki farkı iyice anladı ve cahiliyyenin bütün tutarsız ve mantıksız taraflarını öğrendi. Aynı kelâm, İslâm'ın vaaz ve telkinleri ile temel felsefe ve ilkelerinin anlatılması için de gayet akıcı ve etkileyici şekilde kullanıldı. Bununla İslâm'ın akide, inanç, kültür ve medeniyeti ile ahlâk kuralları da anlatıldı. Hem de öylesine kuvvetli bir şekilde ki, bunları tekzip edecek veya reddedecek cesaret kimsede yoktu. Bundan sonra kâfirler İslâmiyetin inkişafını önleyebilmek için çirkin oyunlara başvurdular.

Öyleyse çağımızda davetçinin elindeki Kur'an, yine ileri sürdüğü deliller ve gündeme getirdiği konular ile öylesine doyurucu ve tatmin edici olacaktır ki, bunu

dinleyen herkes İslâm ve cahiliyye arasındaki farkı yine iyice anlayacak ve cahiliyyenin bütün tutarsız ve mantıksız taraflarını öğrenecektir. Aynı kelâm, İslâm'ın vaaz ve telkinleri ile temel felsefe ve ilkelerinin anlatılması için de gayet akıcı ve etkileyici şekilde yeniden kullanılmalıdır. Bununla İslâm'ın inanç, ibadet, hukuk, ahlak, kültür ve medeniyetinin yanı sıra kuralları da anlatılmalıdır.

O gün Kur'an-ı Kerîm'in ayet ve içeriği ile başedemeyenler baskı, zulüm, küfür, yalan, iftira ve ithâm gibi silahlar kullandılar. Fakat, kullandıkları bu metod kendilerinin daha da yıpranmasına ve rezil olmasına sebep oldu. Bu, delil, mantık, akıl, ahlâk ve dürüstlük alanlarında kendilerinin iflâsının ilânıydı. İslâm ile küfür arasındaki bu mücadeleyi gören her akli başında olan kişi Hakkın ne, batılın ne olduğunu anlayabiliyordu. Tutarsız bir gözlemci, münkir ve muhalifler de Kur'an-ı Kerîm'in delil ve öğretilerine verecek cevabın çirkin ve insanlık dışı hareketlerinden başka bir şey olmadığına kanaat gelirdi.

Bu kıran kırana mücadele sadece Mekke'de değil, bütün Arabistan da cereyan ediyordu. Rasûlullah (a.s) Kur'an-ı Kerîm'i tam 10 yıl süre ile her yıl Ukâz'dan Mina'ya kadar çeşitli panayır ve toplantı yerlerine giderek Arabistan'ın dört bir yanından gelenlere duyurmaya devam etti. Ebû Cehl ve Ebû Leheb gibi İnsanlar buna cevap olarak ancak taş ve toprak atabiliyorlardı. Bunun tabii bir neticesi olarak bütün muhalefetlere rağmen Mekke'de de Kur'an-ı Kerîm ve dolayısıyla İslâm'ın talimatı yayılmaya devam etti. Böylece Arabistan'da bir veya birkaç ferdinin Müslüman olmadığı tek bir kabile kalmadı. Gerçi Mekke'de İslâmiyet'i alenen kabul edenlerin sayısı nispeten azdı, ama Kur'an-ı Kerîm'in öğretileri, Rasûlullah (a.s)'ın azameti ve büyüleyici şahsiyeti ve arkadaşlarının örnek yaşantıları yüzlerce ve binlerce Mekkeliyi İslâmiyet'e hayran bırakmıştı. Mekkelilerin birçoğu Kureyş'in baskı, zulüm ve eziyetlerinden nefret etmeye başlamışlardı ve Müslümanları gizlice de olsa, takdir ediyorlardı. Kısacası, Mekke

nüfusunun büyük bir bölümü zihnen İslâm'a yaklaşmış durumdaydı.¹

Bugün biz, Peygamber Efendimiz'in (Aleyhi's Salatu ve's Selam) Mekke ölçeğinde yaptığını dünya çapında yapabilmemiz için, elimizde yine Kur'an-ı Kerîm olmalı ve onun muhteva ve meziyetlerini çok iyi bilmeli ve önce biz yaşamalı, sonra da onu insanlığa, çağdaş dünyaya iyi aktarabilmeliyiz. Burada aşılması gereken en büyük sorunlardan birisi de hiç kuşkusuz muhatapların dilini çok iyi bilme gereğidir.

Kur'an'la Davetin Etkisi

Hiç şüphesiz davet ve tebliğ görevini yapanların kendilerini bu iş için yetiştirmeleri gerekir. Bu gerekliliğin içine iman, ahlak, bilgi ve metot gibi bir çok unsurlar girer kuşkusuz.

Bunlar önemlidir. Hatta davet ve tebliğcinin bu iç dünyasından başka, dış dünyasında önemli olan unsurlar da vardır. Mesela hatibin kılık kıyafeti, yüz çehresi, dili güzel kullanan belâgat ve fesahati, jest ve mimikleri, zaman ve mekanı güzel kullanması başarıyı etkileyen unsurlardandır.

Şüphesiz metot da önemlidir. Bu açıdan baktığımızda çağımızda eksik kalan bir şey var; dine davette Kur'an-ı Kerim'i az kullanmak. İnsanlar dine davet ederken saatlerce konuşuyorlar. Bu konuşmada ediplerin edebiyatı, şairlerin şiiri, felsefecilerin düşünces vs geçiyor ama, Kur'an ya hiç geçmiyor, ya da layıkıyla geçmiyor. Yani az kullanılıyor. Bu ise hikmetsiz ve maslahatsız bir iştir. Hatta söz ve zaman israfı.

---

¹ Bkz. Seyyid Ebul Âlâ Mevdudî, Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı

Oysa dini hitabetin en büyük malzemesi Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerdir. Bunlarsız nasıl dine davet olabilir ki?

Oysa Sevgili Peygamberimize baktığımız zaman görüyoruz ki, dine davet için karşısına aldığı muhabata önce Kur'an-ı Kerim'den birkaç ayet okuyor, sonra o ayetleri açıklama mahiyetinde bazı sözler söylüyor, dine böyle davet ediyordu.

İnsanlar ilahî kelâmı işittiklerinde çarpılıyor, dikkat kesiliyordu. Bu dikkat üzerine peygamberimiz muhabatın muhtaç olduğu şeyleri söyleyerek işi bitiriyordu.

Buna bazı örnekler verelim isterseniz:

Kureyşliler birgün biraraya gelerek şöyle dediler:

“Sihri, kâhinliği ve şiiri en fazla, en güzel bileninizi seçin. Toplumumuzu parçalayan, işlerimizi darmadağın eden, dinimize dil uzatan şu kişiye (Hz. Muhammed'i kastediyorlar) varsın, onunla konuşsun ve onun cevabını dikkatle izlesin”.

Onlar Utbe b. Rebia'dan başka bu işi becerecek kimseyi bilmediklerini söyleyince, Utbe'ye hitaben:

- Ey Ebu'l-Velid! Şu Muhammed'e bir git, dediler. Utbe de Rasûl-ü Ekrem'e varıp şöyle dedi:

- Ey Muhammed! Sen mi daha hayırlısın yoksa baban Abdullah mı?” Rasûl-ü Ekrem sustu. Utbe:

- Ey Muhammed! Sen mi daha hayırlısın yoksa Abdulmuttalib mi?” dedi. Rasûl-ü Ekrem yine sustu. Utbe:

- Eğer sen Abdullah ve Abdulmuttalib'in senden daha hayırlı olduklarını söylüyorsan onlar senin bugün ayıpladığın, dil uzattığın tanrılara taptılar. Eğer sen onlardan hayırlı olduğunu iddia ediyorsan, konuş senin sözünü dinleyelim. Allah'a yemin ederim ki kavmi hakkında senden daha bereketsiz bir yavru doğduğunu sanmıyoruz. Sen bizim toplumumuzu parçaladın, işlerimizi darmadağın ettin, dinimize dil uzattın. Araplar arasında bizi rezil ettin. Hatta Araplar arasında şöyle sözler yayıldı. “Kureyş'in içinde bir sihirbaz var. Kureyş'in içinde bir kâhin var”. Allah'a yemin

ederim ki biz, ancak bir gebe kadının sayhasını bekliyoruz. O zaman bir kısmımız diğerine kılıçlarla hücum edecek ve yok olacağız. Ey kişi! (Hz. Peygamber'e hitab ediyor)! Senin mala ihtiyacın varsa sana aramızda mal toplayalım da sen Kureyş'in en zengin kişisi olasın. Eğer kadınlara ihtiyacın varsa Kureyş'in hangi hanımını istersen iste onlardan on tanesini seninle evlendirelim” dedi. Rasûl-ü Ekrem:

- Sözü bitti mi? diye sordu. Utbe:

- Evet, deyince Rasûl-ü Ekrem:

- “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Ha, Mim.

Bu kitab merhamet eden ve merhametli olan Allah'ın katından indirilmiştir” diye başlayan Fussilet suresinin birinci ayetinden onüçüncü ayete kadar olan bölümü okudu.

“De ki: İşte sizi Âd ve Semud'un başına gelen yıldırıma benzer bir azab ile uyardım” cümlesine vardığında, Utbe:

- Yeter, fazla okuma! Bundan başka yanında bir şey yok mu? Başka bir şey söylemiyor musun?, deyince Hz. Peygamber:

- Hayır, dedi. Bunun üzerine Utbe, Kureyş'e geri döndü. Kureyş:

- Bize ne haber getirdin?, diye sordular. Utbe:

- Söylemedik hiçbir şey bırakmadım. Sizin konuşmak istediğiniz herşeyi konuştum, dedi. Kureyş sordu:

- Muhammed sana cevap verdi mi? Utbe:

- Evet, verdi, dedikten sonra şöyle devam etti:

- Hayır! Şu Kâbe'yi mabed olarak diken Allah'a yemin ederim ki ben Muhammed'in sözlerinden birşey anlamadım. Ancak o sizi Âd ve Semud'un başına inen yıldırım gibi bir yıldırımla uyarılmaktadır, dedi. Kureyşliler:

- Azab olasıca! Kişi seninle Arapça konuştu. Sen ise ne konuştuğunu bilmiyorsun. Bu olur mu?, deyince Utbe:

- Hayır, Allah'a yemin ederim ki onun söylediğinden yıldırımın zikrinden başka hiçbir şey anlamadım, dedi.”¹

Şöyle de bir rivayet vardır:

Rasûl-ü Ekrem “Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: Âd ve Semud’a isabet eden yıldırım gibi bir yıldırımdan sizi uyarırım” cümlesini okuduğu zaman, Utbe Rasûl-ü Ekrem’in ağzını eliyle kapattı ve sıla-i rahimle ona yemin verdirdi ki böyle birşey söylemesin. Bunun üzerine Kureyş’in yanına gitmeyip evine çekildi. Bu manzara karşısında Ebu Cehil, Kureyş’e hitaben şunları söyledi:

- Ey Kureyş cemaati! Allah'a yemin ederim, bizim görüşümüze göre, Utbe Muhammed’e meyletti (Müslüman oldu). Muhammed’in yemeği onun hoşuna gitti. Bu da Utbe’ye isabet eden bir fakirlikten ileri geliyor. Gelin, Utbe’ye gidelim, dedi ve Utbe’nin yanına vardılar. Ebu Cehil, Utbe’ye hitaben:

- Ey Utbe! Allah'a yemin olsun ki biz sana Muhammed’e meylettiğinden, onun durumu hoşuna gittiğinden dolayı geldik. Eğer senin bir malî sıkıntın varsa mallarımızdan seni Muhammed’in yemeğinden zengin kılacak miktarı derleyebiliriz, dedi. Bu sözler karşısında Utbe öfkelenerek ebediyen Muhammed’le konuşmayacağına dair Allah’a yemin etti ve dedi ki:

- Siz Kureyşliler, biliyorsunuz ki mal yönünden bütün Kureyşlilerden zenginim. Ben böyle birşey için değil de şunun için onun yanından dönerken size gelmedim, dedi ve Rasûl-ü Ekrem’le aralarında cereyan eden hadiseyi naklettikten sonra sözlerine şunu ekledi: “Muhammed bana öyle bir cevap verdi ki, vallahi o ne sihirdir, ne şüirdir, ne de kâhinliktir” dedi ve Fussilet suresini 12. âyete kadar okudu.

“Ben onun ağzını elimle kapattım. Sıla-i rahimle yemin verdirdim ki bizim başımıza böyle bir şey getirmesin.

---

¹ Abd b. Humeyd, Müsned (İbn Ebi Şeybe’den, o da Cabir b. Abdullah’tan); . Muhammed Yusuf Kandehevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/41-45

Biliyorsunuz ki Muhammed bir şey söylediği zaman yalan söylemez. Korktum ki azab size de isabet eder”.¹

Şöyle bir itiraz gelebilir; o zamanın insanları, kendi dillerinde gelen Kur’an-ı Kerim’i anlıyor ve etkileniyorlardı. Ama bizim zamanımızda ve dahi Arapçayı bilmeyenlerde faydasız bir uygulamadır.

Hayır, bu Kur’an-ı Kerim’i anlamamaktır. Bu, insan ruhunu tanımamaktır. Bu, maneviyat ve letaifleri hesaba katmamaktır. Bu, sırf gururdur, aldanmadır.

Kur’an-ı Kerim mucize bir kitaptır ve onun sırları bütünüyle çözülmüş değildir. Ancak hiç şüphesiz onun saçtığı bir müsbet enerji vardır. O pozitif enerji, anlamdan öte ruhları etkilemektedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim kendi etkisini şöyle anlatır: “Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitab’ın etkisinden tüyleri ürperir, derken hem bedenleri ve hem de gönülleri Allah’ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu Kitap, Allah’ın, dilediğini kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren olmaz.” (39/23)

Bırakın insanları, cinler bile Kur’an-ı Kerim dinlediklerinde çarpılmışlardır. “Hani cinlerden birkaçını Kur’an dinlemek üzere sana yöneltmiştik. Böylece onun huzuruna geldikleri zaman dediler ki: "Kulak verin;" sonra bitirilince kendi kavimlerine uyarıcılar olarak döndüler. (46/29)

Ey kavmimiz! dediler, doğrusu biz Musa’dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir kitap dinledik. (46/30)

---

¹ Bidaye, 3/62, Ebu Ya’la, (Cabir’den); Ebu Nuaym, Delail, s. 75; Heysemi. 6/20, (Rivayetın ravileri güvenilirdir. Sadece Aclah el-Kindi hakkında İbn Main ‘güvenilir’ derken, Nesai ‘zayıf’ olduğunu söylemiştir. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/41-45.

Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun. Ona iman edin ki Allah da sizin günahlarınızı kısmen bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun..” (46/31)

Kur'an-ı Kerim kendi etkisi hakkında bir örnekle açıklamalarda bulunur. Bu örnek onu anlamamız ve değerlendirmemiz hakkında bize yaman bir fikir verir: “Şayet biz, bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirmiş olsaydık, andolsun onu Allah korkusundan saygı ile baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün. İşte Biz belki düşünürler diye insanlara böyle örnekler veririz.” (59/21)

Kur'an-ı Kerim'in Allah Teâlâ kelamı olduğunda asla şüphe yoktur. Bu konuda binde bir şüphesi olan da kafir sayılır. “Canım insanlık hali, Hz. Muhammed hiç olmazsa bir ayet olsun ekleyemez mi?” diyenler cevabımız, “Hayır, asla ekleyemez” olacaktır. “Peki bu konuda garantiniz ne?” diye soranlara ise, “Allah” diyeceğiz. Çünkü o yüce yaratıcı buyuruyor ki:

“Hiç şüphesiz o (Kur'an), çok şerefli bir elçinin sözüdür. (69/40)

Ve O, bir şair sözü değildir. Ne de az iman ediyorsunuz! (69/41)

Bir kâhin sözü de değildir (O). Ne de az düşünüyorsunuz! (69/42)

(O), âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir. (69/43)

Eğer (Peygamber) bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, (69/44)

Elbette onu kısıvrak yakalardık. (69/45)

Sonra onun can damarını koparırdık (onu yaşatmazdık). (69/46)

Hiçbiriniz buna mâni de olamazdınız. (69/47)

Doğrusu O (Kur'an), takvâ sahipleri için bir öğüttür. (69/48)

İçinizde (O'nu) yalan sayanlar bulunduğu şüphesiz bilmekteyiz. (69/49)

Muhakkak O, kâfirler için bir iç yarasıdır. (69/50)

Ve O, gerçekten kat'î bilginin ta kendisidir. (69/51)

Hiç şüphesiz Allah Teâlâ “kokmuş ciğer satmamaktadır”. O'nun kimseye eyvallahı olamaz. O alemlerden müstağnidir. Aksine insanların O'na sürekli ihtiyacı vardır. Onun için açıkça da söylemektedir: “Şüphesiz ki bu bir öğüttür. Artık dileyen Rabbine bir yol tutar.” (76/29)

Kur'an-ı Kerim'den ancak kalpleri kilitli olanlar etkilenmez. O da Allah Teâlâ'nın bir hikmetine binaendir. “Öyle olmasa Kur'an'ı iyiden iyiye düşünmeleri gerekmez miydi? Yoksa birtakım kalpler üzerinde kilitler mi vurulmuş?” (47/24)

Bu etkinin düşmanlar da farkındaydı ve kendilerince tedbir alıyorlardı. Kur'an-ı Kerim buna şahitlik yapar: “İnkâr edenler dediler ki: "Bu Kur'an'ı dinlemeyin ve onda (okunurken) yaygaralar koparın. Belki üstün gelirsiniz." (41/26)

“O kitap (Kur'an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakîler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir.”¹ “Bu (Kur'an), insanlar için basiret nurları, kesin olarak inanan bir toplum için hidayet ve rahmettir.” (45/20)

Evet, Kur'an-ı Kerim davet için de ilkeler koyucu ve yol gösterici bir kitaptır. Aslında bu kitabın bizzat kendisi bir davet ve öğüttür:

“Bu Kur'an, ancak âlemler için bir öğüttür. (38/87)

“Andolsun, biz bu Kur'an'da belki öğüt alıp-düşünürler diye, insanlar için her bir örnekten verdik.” (39/27)

Kur'an-ı Kerim de insanları kendisiyle uyarmamızı ister ve buna karşı çıkanları kınar: “Siz, haddi aşan kimseler oldunuz diye, sizi Kur'an'la uyarmaktan vaz mı geçelim?” (43/5)

---

¹ Bakara, 2/2

“Biz onların neler söylediklerini daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin; şu halde Benim kesin tehdidimden korkanlara Kur'an ile öğüt ver.” (50/45)

“Sen yine de öğüt ver. Çünkü öğüt mü'minlere fayda verir.” (51/55)

İyi niyetli insanlara ayetler muhakkak fayda verir. Ama belki bunun bir vakti saati vardır. Şu ayetlerden bunu anlayamaz mıyız?: “İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onlardan bir çoğu yoldan çıkmış kimselerdir.” (57/16)

Hiç şüphesiz Kur'an-ı Kerim davet ve tebliğ, onun öğütleriyle insanlara öğütler verme, Kur'an-ı Kerimi bilmeyi gerektirir. Sanırım sorun da burada yatmaktadır. Çağın davetçileri Kur'an-ı Kerim'le yeteri kadar meşgul olmuyorlar maalesef.

Aslında bu Kur'an-ı Kerim'le meşguliyet en büyük bir ilimdir. Dünya ve ahiret ilmi Kur'an-ı Kerim de, eskilerin ve yenilerin bilgileri de yine ondadır. Allah Teâlâ “yaş ve kuru ne varsa” onda anlatmıştır. Öyleyse biz Kur'an-ı Kerim'le öğüt verdiğimizde, kendimizi de besleyeceğiz aynı zamanda. Bir taşla iki kuş vurmak diye buna derler işte.

Onun için yeni bir seferberlik başlatmalıyız. Kur'an-ı Kerim'le davet ve tebliğ seferberliği. Kurtuluş yolumuz Kur'an-ı Kerim'den geçer hiç kuşkusuz. O'nu doğru okuma ve doğru anlamadan geçer. Sonra O'nu güzel yaşama ve yaşatmadır asıl olan. Hayatın anlamı bundan başka bir şey de değildir.

Davetçi ve Kur'ân

Hiç şüphesiz davetçinin el kitabı Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim bizim davet ettiğimiz kitaptır. Ona en iyi

davet yine onunla yapılır. Burada onun nasıl bir kitap olduğunu uzun uzun anlatmamız gerekmez. Çünkü bu başka yerlerin konusudur. Ancak burada söyleyebileceğimiz, bir davetçinin sürekli Kur'an-ı Kerim'in sofrasında maddî ve manevî açlığını gidererek kendisini doyurması, yorulan zihnini onunla dinlendirmesi, dünya ve ehli ile daralan kalbini onunla açması, sulhunu onunla yenileyip tazelemesi gereğidir.

O yüzden davetçi eline Kur'an-ı Kerim'i alan adamdır. Alan ve oradan okuyarak insanları Allah Teâlâ'nın sözleri ile yine Allah Teâlâ'ya çağırın adamdır. Bunun için Kur'an-ı Kerim'i çok okumalı, anlamaya çalışmalı, muteber tefsirlerden yararlanmalı, elinde sürekli Mushaf eskitmelidir. Kur'an-ı Kerim'in yanı sıra hadis-i şerifler de onun en büyük davet malzemesidir. Davetçi hadis-i şerifler ile Peygamber Efendimizi (Aleyhi's Salatu ve's Selam) ve sünnetlerini tanır. Bunun için siyer ilminden de istifade eder. Amaç o Resulü iyi tanımak ve yaşadığı hayatı anlayarak hayatına rehber edinmektir. Zira o davetçinin "üsve-i hasene"sidir. O, davetçinin yol gösteren kılavuzu, takip ettiği lideri, hayatında edindiği biricik önderidir. O'nu takip etmek insanı Kur'an-ı Kerim'e çıkarır zaten. Bu iki yol aynıdır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) yaşayan Kur'an, yürüyen Kur'an'dır. O'nu, Kur'an-ı Kerim'i indiren Rabbül âlemin terbiye ederek eğitmiş ve öğretmiştir. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'in hakikatleri ile Sünnet-i Seniyye ve hadis-i şeriflerin hakikatleri aynen birbirinin özel ve geneli gibidir. Biri metin ise diğeri yorum ve şerhtir, açıklamadır, uygulamadır. Bütün bunlar da davetçinin azığıdır.

Bunun yanında geniş bir İslam tarih ve medeniyeti bilgisi davetçinin en büyük yardımcılarındandır. Asıl olmasa da varlığı zenginliktir, saadet kaynağıdır. Elbette geçmiş selef-i salihin'in hayatlarını ve hikmetli söz ve işlerini bilmek de büyük bir değerdir. Bu yüzden alimlerin ve velilerin hayatlarından bahseden tabakat ve teracim kitapları dahi davetçinin azığında yeşillik ve baharat gibi tat verir. Fakat insanların hikayelere meyline aldanıp

da bunları Kur'an-ı Kerim'in ve hadis-i şeriflerin önüne geçirmek hatadır, yanlışır, faydasızdır ve vakti zayı ettiği için vebaldir.

Kur'an-ı Kerim bir davet kitabı olduğu kadar davetçileri anlatan kitaptır da. Orada davette örnek alınacak peygamberleri ve onların toplumlarını bulur, davetin esaslarını ve inceliklerini tanır, insan ve toplumun temel özelliklerini ve karakterlerini öğreniriz. Elbette davetçinin edinmesi gereken ahlak ve meziyeti olduğu kadar, ona gerek olan usul ve adabı da...

Kur'an-ı Kerim de da'vet kelimesi altı âyette geçmekte olup aynı kökten değişik türevleri 205 defa kullanılmış, hadis metinlerinde de çeşitli vesilelerle yer almıştır. Da'vet ve türevleri bu âyet ve hadislerde İslâm'a ve İslâmî ilkelerin uygulanmasına çağrı yanında Allah'a yakarış, insanların yeniden dirilip mahşerde toplanmaları için kabirlerinden çağrılmaları, yemek ve ziyafete çağırma gibi değişik mânalarda kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de çeşitli vesilelerle Hz. Muhammed'in risâletinin bütün insanlığı kapsadığı ve sadece İslâm'ın Allah nezdinde geçerli din olduğu belirtilmiştir. Yine Kur'an'da Hz. Peygamber'in insanlar üzerinde bir zorba olmadığı, görevinin irşad, tebliğ ve da'vetten ibaret bulunduğu, esasen ilke olarak dinde zorlamaya başvurulamayacağı, gerçek olanla olmayanın birbirinden ayrıldığı, bundan sonra artık iman edip etmemenin insanların kendi istemelerine bağlı bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber dâî, beşîr, nezîr gibi sıfatlarla nitelendirilerek onun misyonunun da'vet esasına dayandığı vurgulanmış, özellikle Peygamber'in ve genel olarak Müslümanların da'vet çalışmalarında uymaları gereken başlıca metotları göstermesi bakımından son derece önem taşıyan bir âyette, "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle da'vet et; onlarla tartışmanı en güzel bir şekilde sürdür"¹ buyurularak da'vetin barışçı metotlarla yapılması öngörülmüştür.

---

¹ Nahl 16/25.

Herhangi bir Kur'an Fihristini açıp "davet" ve "tebliğ" maddelerine baktığımızda, konu ile ilgili ayetlerin Kur'an-ı Kerim'in her yerine serpiştirildiğini görürüz.¹ Böylece onu okuyan herkes, baştan sona davet ve tebliğ bilinci ile dolar, taşar. Özellikle de davetçiler ondan uzak olamazlar, değilse sudan çıkmış balık gibi çırpınırlar.

Örnek Bir Olay

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

"Yüce Allah (c.c) Arap kabilelerine kendisini arzetmesini Peygamberi (a.s)'a emrettiği zaman, Resûlullah (a.s) Mina'ya gitti. Ben ve Ebu Bekir de kendisinin yanında bulunuyorduk. Dönüp dolaşa dolaşa bir meclise vardık ki, o mecliste sükûnet ve ağırbaşlılık vardı. Bakılınca, yaşlılarında usluluk, şekil ve şemaillerinde güzellik göze çarpıyordu. Ebu Bekir onların yanlarına varıp selam verdi ve onlara:

- 'Siz hangi kavimdensiniz?' diye sordu.

- 'Biz,' dediler, 'Şeyban b. Salebe oğullarıyız.'

Ebu Bekir, Resûlullah (a.s)'a dönüp:

- 'Babam, anam sana feda olsun! dedi ve kavimleri içinde bulunan Mefrûk b. Amr, Hâni' b. Kabîsa, Müsenna b. Harise, Numan b. Şerik hakkında da:

- 'Bunlar Şeyban b. Salebe oğullarının izzet ve şeref sahibi kişileridir' dedi.

Bunlardan, Ebu Bekir'e en yakını da, Mefrûk b. Amr idi. Mefrûk; yakışıklılığı, dilinin düzgünlüğü ve iki yandan göğsüne dökülen örgülü saçlarıyla, diğerlerine karşı üstünlük arz ediyordu. Ebu Bekir, ona:

- 'Siz de askerî hazırlık sayısı nasıldır ve kaçtır?' diye sordu.

Mefrûk:

---

¹ Mesela bkz. Nevzat Yüksel, Konularına Göre Kur'an-ı Kerim Fihristi, Bayrak y. 7. Baskı, İst. 1993.

- 'Biz binden fazlayız! Bin ise, azlığından dolayı yenilebilecek bir sayı değildir dedi.

Ebu Bekir

- 'Size sığınanları koruma geleneği nasıldır?' diye sordu.

Mefrûk:

- 'Korumaya, olanca gücümüzü sarfetmemiz gerekir. Her kavim için, bir nasip ve saadet vardır' dedi.

Ebu Bekir

- 'Düşmanlarınızla aranızda savaş nasıldır?' diye sordu.

Mefrûk:

- 'Biz, düşmanla karşılaştığımızda, kızgın olmadıkça, çok sert ve sağlamız. Kızgın iken, düşmanla karşılaşmadıkça da, çok sert ve sağlamız. Biz atları evlatlara, silahları da sütlü sağmal develere üstün tutarız. Yardımı da Allah'tan bekleriz! Allah bazan bize, bazan da karşımızdakine yardım eder. Herhalde sen Kureyşli kardeşsin?' dedi.

Ebu Bekir

- 'Eğer size bir zâtın Resûlullah olarak kendisini halka arz ve takdim ettiği haberi erişmişse, işte o, şu zâttır!' diyerek Resûlullahı gösterdi.

Mefrûk:

- 'Bize bu hususta bazı haberler erişmişti' dedikten sonra, Resûlullah (a.s.)'a dönüp:

- 'Ey Kureyşî kardeş! Sen insanları nelere davet ediyorsun?' diye sorunca, Resûlullah (a.s) gelip yanlarına oturdu. Ebu Bekir de, ayağa kalkarak, Resûlullah (a.s.)'ı elbisesiyle gölgeledi. Resûlullah (a.s), Mefrûk'a:

- 'Ben sizi Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, Allah'ın şeriksiz bir olduğuna, benim de Allah'ın Resûlü bulunduğuma şahadet etmeye; Yüce Allah tarafından bana emrolunan şeyleri yerine getirinceye kadar beni barındırmaya, korumaya; bana yardımcı olmaya., davet ediyorum. Çünkü, Kureyşliler Allah'ın emrine karşı koymuş,

Allah'ın Resûlünü yalanlamış, bâtilı tutup haktan yüz çevirmiş bulunuyorlar. Allah ki, herşeyden müstağnî, her türlü övülmeye lâayık olandır!' buyurdu.

Mefrûk:

- 'Ey Kureyşî kardeş! Sen daha nelere davet ediyorsun?' diye sordu.

Resûlullah (a.s), En'am sûresinin 151-153. âyetlerini okudu:

'De ki: 'Gelin! Üzerinize Rabbinizin neleri haram kıldığını ben okuyayım:

O'na hiçbir şeyi şerik koşmayın! Babanıza, ananıza iyilikten ayrılmayın! Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin! Sizin de, onların da rızkını, Biz vereceğiz. Kötülüklerin açığına da, gizlisine de yaklaşmayın! (Meşru) bir hak terettüp etmedikçe, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın! İşte, Allah size, aklınızı başınıza alasınız diye, bunları emretti. Yetimin malına, rüşdüne erişinceye kadar, o en güzel olandan başka bir suretle yaklaşmayın! Ölçüyü, tartıyı tam ve doğru tartın! Biz, bir kimseye, gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz. Söz söylediğiniz zaman (leh ve aleyhinde söyleyeceğiniz kimse) hısım bile olsa, adaleti gözetin! Allah'ın ahdini (verdiğiniz sözü) yerine getirin! İşte, Allah size, iyice düşünesiniz diye, bunları emretti. Şüphe yok ki, (emrettiğim) bu (yol), benim dosdoğru yolumdur. O halde, ona uyun! Başka (aykırı) yollara tâbi olup gitmeyin! (Aykırı yollar) sizi O'nun (Allah'ın) yolundan ayırır. İşte, Allah size bunları emretti ki, (kötülüklerden) sakınasınız!"

Mefrûk:

- 'Ey Kureyşî kardeş! Sen daha nelere davet ediyorsun? Vallahi, bunlar yeryüzü halkının kelimelerinden değildir! Eğer onların kelimelerinden olsaydı, biz onu çok iyi tanırdık' dedi.

Resûlullah (a.s.), Nahl sûresinin 90. âyetini okudu:

'Şüphesiz ki, Allah; adaleti, iyiliği, akrabaya (muhtaç oldukları şeyleri) vermeyi emreder. Taşkın kötülüklerden,

münkerden (akıl ve şeriatın kötülüğüne hükmettiği şeylerden), zulüm ve tecebbürden nehyeder. Size (bu suretle) öğüt verir ki, iyice dinleyip ve anlayıp tutasınız!

Mefrûk:

- 'Vallahi, ey Kureyşî kardeş! Sen beni ahlâkın en üstünlerine ve amellerin en güzellerine davet ettin! Seni yalanlayan kavim sana iftira etmiş ve karşı koymuştur!' dedi.

Hâni' b. Kabîsa'nın da kendisinin sözüne ve görüşüne katılmasını istercesine:

- 'Buhârî' b. Kabîsa, bizim büyüğümüz ve din işleri başkanımızdır¹ dedi.

Bunun üzerine, Hâni' b. Kabîsa, Resûlullah (a.s)'a:

- 'Ey Kureyşî kardeş! Söylediklerini dinlemiş ve sözünü doğrulamış bulunuyorum. Benim görüşüme göre; bizi davet ettiğin şeyin sonucunu iyice düşünmeden bizim için başı ve sonu olmayan bir mecliste dinimizi terkedip senin dinine uymamız, görüşte kayma, sürçme, akılda hafiflik, sonuçta kısa görüşlülük olur! Görüş kayma ve sürçmesi ise, ancak acele ile birlikte bulunur. Bununla beraber, arkamızda bulunan kavmimizin gıyabında herhangi bir akit yapmayı da uygun bulmuyoruz. Fakat, şimdi sen de dön git! Biz de dönüp gidelim. Biz de iyice düşünelim, sen de iyice düşün!¹ dedi.

Mefrûk, Müsenna b. Hârise'nin de kendi görüşüne katılmasını istercesine:

- 'Bu, Müsenna'dır! Bizim büyüğümüz ve savaş işleri başkanımızdır¹ dedi.

Bunun üzerine, Müsenna, Resûlullah (a.s)'a:

- 'Ey Kureyşî kardeş! Ben de, söylediklerini dinlemiş ve güzel bulmuşumdur. Söylediğin şeyler hoşuma gitmiştir. Sana tarafımdan verilecek cevap, Hâni b. Kabîsa'nın verdiği cevaptır. Biz iki bulanık su arasında konaklamış bulunuyoruz ki, onlardan biri Yemame, diğeri de Semâve'dir' dedi.

Resûlullah (a.s):

- 'Bu iki su, nelerdir?' diye sordu.

Müsenna:

- 'Onlardan birisi, karadan Irak'ın kasabalarına kadar bakan yüksek Arap toprakları, diğeri de Farsların ırmak ağzları ve Kisra'nın ırmaklarıdır. Kisra; herhangi bir hadise çıkarmayacağımıza, bir hadise çıkarıcıyı barındırmayacağımıza dair bizden ahd almıştır ve orada ancak bu şartla konaklamış bulunuyoruz. Senin bizi kabule davet ettiğin şu iş ise, hükümdarların hoşuna gitmeyebilir. Arap beldeleri yakınında işlenen suçtan sahibi bağışlanabilir ve özrü kabul edilebilir, ama Fars beldeleri yakınında işlenen suçta sahibi bağışlanmaz ve özrü kabul edilmez. Eğer sen Arap beldelerine yakın olan yerde Araplara karşı sana yardım etmemizi istiyorsan, bunu üzerimize alabiliriz dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah (a.s):

- 'Siz fena bir cevap vermediniz. Doğruyu açıkça dile getirdiniz. Şüphe yok ki, her tarafından emin olmayan kimseler, Allah'ın dinine yardım etmeye kalkamazlar!' buyurdu.

Sonra ayağa kalktı. Ebu Bekir'in elinden tutup, onların yanlarından ayrıldı."¹

Evet, peygamberimiz insanları Kur'an-ı Kerîm'i okuyarak davet ediyor. Ama onlar siyasi, idari, ekonomik, barış ve emniyet gibi bir sürü kaygılarla çok beğendikleri bu dine girmiyor, işi düşünmeye vurarak zamana oynuyorlardı.

Olsun. Önemli olan davet edilen şeylerin beğenilmesidir. Bunu da ayetlerle ne güzel anlatmıştır Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.). Çağın davetçileri de insanları aynen böyle Allah kelamının güçlü etkisiyle davet etmelidirler.

---

¹ Ebu Nuaym, Delâilü'n-nübüvve, c. 1, s. 285-288, Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve, c. 2, s. 424426, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, c.5, s. 250-251, İbn Seyyid, Uyûnu'l-eser, c. 1, s. 153-155, Ebu'l-Fidâ, el-Bidâye ve'n-nihâye, c. 3, s. 143-144, Halebî, İ nsânu'l-uyûn,c. 2, s. 156-1 57. Nakleden, M Asım Köksal, İslam Tarihi.

Davetçi ve Peygamber

Bütün Peygamber Efendilerimiz (Aleyhimu's Salatu ve's Selam) gibi Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de risâleti süresince emir gereği başta en yakınında bulunanlardan olmak üzere bütün Arap yarımadasını kapsayan da'vet faaliyetinde bulunmuş ve çok olumsuz şartlardan geçerek sonunda büyük bir başarıya ulaşmıştır. Bu başarı yetiştirdiği Ashab-ı Kiram ve kurduğu İslam Devleti'dir. O'nun bu başarı yolunda ne büyük fedakârlıklara katlandığını hep okuduk ve hayran kaldık.

Bu büyük başarı, rastgele kazanılmış tesadüfî bir başarı değildir. Bunun altında iman, bilgi, amel ve çabanın yanında güzel ve faydalı bir metot da dikkat çeker. O'nun uyguladığı da'vet metotlarının son derece tutarlı, mâkul, mantıkî, sistemli, gerçekçi, olayların gelişimine uygun ve başarıya götürücü metotlar olduğu hem kazanılan başarıdan bellidir, hem de insan ve toplum gerçeği incelendiğinde görülen akıl ve hikmete uygunluktan bellidir. Bu metotların uygulanışında hazırlık, kadrolaşma, kitleleşme ve devletleşme şeklinde dört merhaleden geçildiği görülür.¹

Hz. Resulullah (s.a.v.) peygamber olmadan önce geçirmiş olduğu ruhî ve manevî hazırlıkla peygamberlik için gerekli olan kemale ulaştırılmıştır. O kavminin küfür ve şirk inancından korunduğu gibi, içki, kumar, fuhuş, açıklık saçıklık, kaba çirkin söz ve davranışlardan da korunmuştur. O'nun temiz ve güven verici bir hayatı vardır ve çevresinin sevgi ve itimadını kazanmıştır bu yüzden. Vahiy alıp peygamber olduktan sonra da'vet faaliyetinin başlangıcında ilahî emir gereği olarak öncelikle akrabalarını uyarılmış ve İslam'a davet etmiştir. Bundan sonra ilk yaptığı iş, etrafında inançlı bir kadro oluşturmaktır. Daha sonra bu kadronun da katkılarıyla gittikçe genişleyen bir Müslüman kitle, inanmış

---

¹ Mustafa Çağrıcı, DİA Davet md. IX. 17. Bu konuda yapılmış müstakil bir çalışma için bkz. Ahmet Önkâl. Rasûlüllâh'ın İslâm'a Da'vet Metodu, Konya 1989

bir toplum oluşturulmuş, sabır ve hicret dönemlerinin arkasından Medine’de İslâm’ın hükümrânlığını sağlayacak ve koruyacak devletini kurmuştur. Allah’ın elçisi aynı zamanda bu devletin lideri sıfatıyla komşu ülkelerin devlet başkanlarına da’vet mektupları göndererek sonraki yüzyıllarda hızla gelişecek olan evrensel da’vet çalışmalarını fiilen başlatmıştır. Nihayet bu son merhalede amaç, başlattığı da’vet faaliyetlerini başka milletlere ve ülkelere de taşıyarak bütün dünyaya İslâm’ı sunmak, yeryüzünün tamamında yaşayan bütün insanların ya kabul ederek, ya da hâkimiyetine girerek İslâm’ın hükümdarlığını tanımalarını sağlamaktır.

Hz. Peygamberin tebliğ faaliyetlerine dair yapılan araştırmalar incelendiğinde onun da’vetteki başarısını hazırlayan kendi kişiliğine ve uygulamalarına bağlı âmillerinin başında da’vet ettiği dine samimiyetle inanmasının ve bu dinin ilkelerini bütün ayrıntılarıyla kendi hayatında uygulamış olmasının geldiği görülür. O, yapmadığını söylemeyen, söylediğini de yapan, çevresine güven vermiş “emin” bir peygamberdir.

Ayrıca muhataplarını tanımaya büyük önem verdiği, onların duygularını, isteklerini ve fert olarak özelliklerini dikkate aldığı, muhataplarına daima değer verdiği, ilgi gösterdiği, yakınlaşma teminine gayret göstererek ortak noktalarda birleşme esasından hareket ettiği, af, müsamaha, yumuşaklık, şefkat ve merhameti kin, öfke, zorbalık ve düşmanlığa tercih ettiği görülür. Kur’ân-ı Kerîm Hz. Muhammed’in muhataplarına karşı olan bu tavrını şu şekilde ifade eder: "İlâhî bir lütuf sayesinde sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın çevrenden dağılır giderlerdi."¹

Hz. Peygamber’in davet faaliyetlerindeki başarısının sebeplerinden biri de Kur’an’ın kendisine ilerisi için ümit veren âyetlerinden güç alarak ümitsizlik ve karamsarlığa

---

¹ Al-i İmran, 3/159.

kapılmaksızın çalışmalarını daima sabır, azim, inanç ve kararlılıkla sürdürmesidir.

Hız. Peygamber'in da'vet çalışmalarında önem verdiği bir diğer husus da sosyal münasebetlerini aralıksız olarak sürdürmesi ve bu münasebetlerden büyük ölçüde faydalanmasıdır. Hız. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Müslüman olan ve olmayan akraba ve çevresiyle ilgisini ısrarla devam ettirmiştir. Hatta evlilik müessesesinden dahi da'vet lehine faydalanmış, toplumları üzerindeki etkilerini göz önüne alarak kabile reislerine özel bir ilgi göstermiş, da'vetini sunmak üzere toplantılar düzenlemiş, çarşı, pazar, panayır ve ev gibi insanların toplu olarak bulunduğu her yerde tebliğ faaliyetini sürdürmüş, düğün, bayram cenaze gibi her bir araya gelişleri değerlendirmiştir. Onun tebliğ ve da'vetteki başarısının sebeplerine bir şeyi daha eklemek gerekir; o da çalışmalarına hiçbir zaman şahsî menfaat arzusunu katmamış olmasıdır.¹

Davetçi ve Ümmet

Başta ashab-ı kiram (radiyellahu anhum) olmak üzere kıyamete kadar bu ümmet, insanlık için çıkarılmış hayırlı ve bereketli, dolayısıyla örnek ve ideal bir ümmettir. Fazilet ve üstünlüğü de bu amacından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla doğuştan üstünlük iddia eden ırkçılarla bu anlamda bir ilişkisi yoktur.

Peki, neden faziletlidir bu ümmet? Niçin üstündür? Neresi örnektir? Hangi sebepten ötürü idealdir?

Kur'an-ı Kerim'i incelediğimizde bazı emirlerin ve yasakların öne çıktığını görürüz. Bu emir ve yasaklar daha çok dinin özünü ve toplumun düzenini ortaya koyan ilkelerdir. Dinin özü açısından tevhid, ihlas ve istikamet emirleri ile şirkten kaçınma yasağı öne çıkar. Toplum

---

¹ Bkz. Mustafa Çağrııcı, DİA Davet md. IX. 17.

açısından ise, din kardeşliği, akraba ilişkileri, iyiliği emir ve kötülükten nehiy istenirken, zulüm, katillik, yalan, zina, faiz, içki, kumar, hırsızlık ve her türlü haksız kazanç yasaklanmıştır. Bunların da özeti, tevhid ve toplumsal sorumluluktur.

Bu açılardan bakıldığında Ümmet-i Muhammed'in üstünlüğü açıktır. Yine bu açıdan bakıldığında daha önceki peygamberlerin ümmetleri de kendi zamanlarındaki toplumların en hayırlısıdır. Bunda kuşku yok. Çünkü onlar da o zamanın İslam ümmeti idiler. Hiç şüphesiz onlar, bizim de önce gelip gitmiş olan ümmetimizdir. Fakat son peygamberle birlikte artık en hayırlı ümmet, hiç şüphesiz o son peygamberin ümmetidir. Bu, aynı zamanda bütün peygamberlerin de ümmeti sayılır. Çünkü bütün peygamberler aynı din ve davanın adamlarıdır. Bunu anlamayan kimi Hıristiyanlar ve dinlerinden gafil sözde Müslümanlar, mesela Müslümanlar ashab-ı kehf'i (radiyellahu anhum) ziyarete gittiklerinde onlara, "yahu bunlar Hz. İsa ümmetindendirler. Siz bunları niye ziyaret edip saygı duyuyorsunuz?" diyorlar.¹

İşte bu Allah katında dinin bir tane, o da İslam olduğunu,² bütün Peygamber Efendilerimizin (Aleyhi's Salatu ve's Selam) kendi dönemlerindeki kavimlerine bunu tebliğ ettiklerini bilmemektir. Belki bu din, özü aynı kalmak kaydıyla kendi içinde insanların toplumsal seviyelerine göre bir değişim ve kemale doğru bir gelişim göstermiştir.³

---

¹İlginç bir örnek olarak bkz. Hasan Reşit Tankut, Maraş Yollarında, Ukde y. Kahramanmaraş, 2008. s. 121-123.

²"Hiç şüphesiz din, Allah katında İslam'dır." Al-i İmran, 3/19.

³ Pekî onlar, Allah'ın dininden başka bir din mi arıyorlar? Oysa göklerde ve yerde her ne varsa -istese de istemese de- O'na teslim olmuştur ve O'na döndürülmektedirler. (Al-i İmran, 3/83)

De ki: Biz, Allah a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Ya'kub ve Ya'kub oğullarına indirilenlere, Musa, İsa ve (diğer) peygamberlere Rableri tarafından verilenlere iman ettik. Onları birbirinden ayırdetmeyiz. Biz ancak O'na teslim oluruz. (Al-i İmran, 3/84)

Kim İslam'dan başka bir din ararsa asla ondan kabul edilmez. O, ahirette de kayba uğrayanlardandır. (Al-i İmran, 3/85)

Nihayet son peygamberde de son ve kamil halini almıştır. Bunu da şu ayet açıkça bildirir:

“Bugün size dininizi kemale erdirdim üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı seçip-beğendim.”¹

Şimdi gelelim tekrar bu ümmetin en hayırlı ümmet oluşuna. Bunun için iki ayete bakmamız yeterlidir sanırım. Biz bu yazımızda ilk ayeti göreceğiz:

“Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz: İyiliği yayar, kötülüğü önlemeye çalışırsınız, çünkü Allah'a inanırsınız. Ehl-i Kitap da bu inanca gelseydi, elbette kendileri için iyi olurdu. İçlerinden iman edenler varsa da ekserisi dinden çıkmış fasıklardır.”²

İnsanlar çoğu kez kendi kıymetlerini bilemeyebilirler. Belki ümmetler de öyledir. İşte bu gerçeğe binaen Allah Teâlâ bu ümmete değerini bildiriyor: “Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.”

Bu Müslüman cemaatin, kendi gerçeğini ve değerini bilmeleri için idrak etmeleri gereken bir şeydir. Bu bildirişte, değer veriş sebebi de bildirilmiş oluyor: Allah Teâlâ'ya iman ve O'na davet. O'na davet, aynı zamanda iyiliğe de davettir. İyiliğe davet ise içinde kötülüğe karşı çıkmayı barındırmaz mı?

Bu ayetlerin tefsirinde merhum şehit Seyyid Kutup bazı tesbitlerde bulunur. Bazılarına işaret edelim. “Yüce Allah, yeryüzü önderliğinin, iyiliğin emrinde olmasını diler, kötülüğün değil. Bu yüzden Müslüman ümmetin kendi dışındaki cahiliyyeye mensup milletlere herhangi bir konuda başvurması, konumuna uygun bir davranış değildir.

Ancak diğer milletler Müslümanın akidesine başvurabilirler. Bunlar aynı zamanda yanlarında var olan İslâm'daki sağlam inanç, düşünce sistemi, ahlâk, marifet ve ilim gibi şeylerden yararlanabilirler. Bu yararlandırma

---

¹ Maide, 5/3.

² Al-i İmran, 3/110.

Müslümana, bulunduğu konumun ve varlık gayesinin yüklediği bir görevdir. Onun görevi sürekli önde bulunmak ve daima önderlik makamında olmaktır.

Bu makamda bulunabilmek için bazı gerekler vardır. Öncelikle iddia ile verilmez, aynı zamanda ehil olunmadıkça da teslim edilmez. Müslüman cemaat ise gerek itikadî düşüncesi, gerekse sosyal düzeniyle bu makama layıktır.

Ancak bu görevini sürdürebilmesi ve hilâfet görevinin hakkını verebilmesi için ilmî ilerleme ve yeryüzünün imarı konusunda da ehil olmalıdır. İslam'ı ihsan eden kudret bu ümmetten çok şey istemektedir. Eğer Müslümanlar üzerlerine düşen yükümlülüklerini idrak eder de ona itaat edip ilkelerini yerine getirirlerse, bu inanç, bu ibadet, bu hukuk ve bu ahlakı ile bu din, Müslüman ümmeti her alanda ileriye götürecektir. Tarih buna şahittir.

Bu konumun başta gelen gereklerinden biri; beşer hayatının şer ve fesattan korunması ile "iyiliği emr ve kötülüğü nehy" görevini yerine getirebilmesi için, kendisine özgü bir kuvvetinin bulunmasıdır.

Evet, bu ümmet insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmettir. Bu özellik taraf tutmaktan, sevmekten ve kayırmaktan kaynaklanmadığı gibi, herhangi bir değeri olmayan ve tesadüfen verilmiş bir şey de değildir.

Bu din, iyilik ve kötülüğün sınırlarını belirleyen, imanla beraber beşer hayatını, kötülükten koruyup iyilik üzere ikame etmek için uygun bir pratiktir.

"...İyiliği emreder kötülükten sakındırırınız. Ve Allah'a inanırsınız."

Bu ilkeler, hayırlı ümmetin, yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin ötesindeki zorluklar ve yolundaki dikenlerle beraber yükselmesidir. Bu, kötülüğü önleyip iyiliği teşvik etmek ve toplumu fesat etkenlerinden korumaktır. Bütün bunlar zor ve meşakkatli işler olmakla beraber salih bir toplum kurmak, korumak ve yüce Allah'ın dilediği hayat tarzını gerçekleştirmek için zaruridir.

Şüphesiz, değerler için sağlıklı bir ölçü koymak ve iyilikle kötülüğe sağlıklı bir tanım getirmek için Allah'a iman gereklidir. Ayrıca bu konuda toplumun uyum içinde olması da yeterli değildir. Çünkü fesat o derece yaygınlaşır ki, ölçüleri bozup toplumu yanıltabilir.

O halde hayır, şer, üstünlük, alçaklık, iyilik ve kötülük hakkında insanlardan herhangi bir neslin üzerinde ittifak ettiği kuralın dışında, belli bir temele dayanan değişmez bir ölçüye dönmek kaçınılmazdır.

İman, insanın kendisine varlık ve yaratana olan ilişkileri konusu ile varlığının gayesi ve bu evrendeki gerçek konumu hakkında sağlıklı bir düşünce yerleştirmekle bu ölçüyü gerçekleştirir. İşte bu genel ölçüden ahlaki kurallar doğar...

Çünkü Allah'ın rızasını kazanmak ve O'nun gazabından sakınmak duygusu insanı bu kuralları gerçekleştirmeye sevkeder. Aynı şekilde Allah'ın vicdanlar üzerindeki egemenliği ve O'nun şeriatının toplum üzerindeki hakimiyeti de bu kuralları koruma düşüncesini güçlendirir.

Sonra, iyiliği emredip kötülükten nehyederek hayra çağıranların bu meşakkatli yolda yürümeleri ve zorluklara güç yetirebilmeleri için kuvvetli bir imana sahip olmaları kaçınılmazdır. Çünkü bütün dehşet ve azametiyle kötülüğün tağutu, bütün edepsizliği ve şiddetiyle şehvetin tağutu ve habis ruhların alçaklığı, gayretlerin isteksizliği ve arzuların ağırlığıyla karşılaşacaklardır. Bunlara karşılık azıkları sadece imandır. Bütün cephaneleri imandır ve destekleri yalnızca Allah'tır. Çünkü iman azığından başka bütün azıklar tükenir, iman cephanesinden başka bütün cephaneler patlar ve Allah'ın desteğinden başka bütün destekler yıkılır.

Surenin akışı içinde gördük ki, Müslüman cemaate, kendi içinde hayra çağıran iyiliği emredip kötülüğü nehyeden bir grup oluşturmaları görevi veriliyor. Burada ise yüce Allah Müslümanların tümünü insanlık cemiyetinde tanımalarını sağlayan bu yüce esasları yaygınlaştırmadıkları sürece gerçek anlamda

varolamayacaklarını anlamasını sağlamak için bu sıfatlarla nitelendiriyor.

Ortada iki durum var. Ya Allah'a imanla beraber hayra çağırıp, iyiliği emr ve kötülüğü nehyedecekler ki, ancak bu durumda gerçek anlamda varlıkları söz konusu olabilir ve Müslüman ismini hak edebilirler.

Ya da bunlardan hiçbirini yerine getirmeyecekler ve bu durumda da varlıkları söz konusu olamayacağı gibi, Müslüman sıfatına da lâıyk olmayacaklardır. Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bu hakikat yerleştirilir.”

Bugün bu fani dünyada yaşama sırası gelen biz Müslümanlar, kendi hayır ve saadetimiz için, bu gerçekleri bir kere daha düşünme, hatta gerçekleştirme durumundayız. Bundan kaçış yoktur. Çünkü bundan ötesi cahiliyettir. Şu nefret ettiğimiz, içine girmektense ateş çukurlarında yanmayı tercih etmemiz gereken cahiliyet.

Ayrıca Resulullah'ın (s.a.v.) birçok sahih emirleri, bizi Allah Teâlâ'ya davet ve iyiliği emir, kötülükten nehiy içinde alternatifsiz bırakmaktadır.

"Sizden biriniz bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin, şayet buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin, ona da gücü yetmezse kalbiyle buğz etsin. Bu ise imanın en zayıfıdır." (Müslim)

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki ya iyiliği emreder, kötülüğü nehyedersiniz ya da Allah üzerinize azabını gönderir de dua edersiniz ama duanızı kabul etmez." (Tirmizi)

"Yeryüzünde hata işlendiğini görüp de tepki göstererek onu nehyedenler, sanki görmemiş gibidirler. (Ondan sorumlu olmazlar.) Bir hata işlendiğini görmeyen ama rıza gösterenler, görmüş gibi sorumludurlar." (Ebu Davud)

Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu sorumluluğun yerine getirilmesinin bazı zamanlarda pahalıya mal olacağını da bildiriyordu:

"Cihadın en büyüğü zalim sultan karşısında söylenen hak sözdür." (Ebu Davud, Tirmizi)

"Şehidlerin efendisi Hamza'dır. Bir de zalim sultana karşı emir ve nehiyleri tebliğ ederek öldürülen kişidir." (Hâkim, Müstedrek.)

Bütün bunlardan sonra herhalde geriye diyeceğimiz tek bir şey kalır: "Ey ümmet! Allah Teâlâ'ya iman ve davet yolunda, İslam'ı yaşama ve yayma davası yolunda, iyiliği emretme ve kötülüğü nehyetme yolunda bir hamle daha!"

Acı Gerçek

Yukarıda açıkça ümmetin varlık amacını ve gerçek değerini gördük. Olması gereken budur ve ümmet bu güzel oluşumu tarihte kaç kez gerçekleştirmiştir. Ama çağımıza gelince, gerçekler hiç de iç açıcı değildir. Bunun sebeplerini daha önce konuştuğumuz için ona tekrar dönmek istemiyorum. Fakat içimi de bir kurt kemiriyor, onu da büsbütün atamıyorum.

Sevgili Peygamberimiz; "Evlenin, çoğalın. Ben diğer ümmetler karşısında sizin çokluğunuzla iftihar ederim" demiş.¹

Biz Ümmet-i Muhammed'iz hamdolsun. En büyük iftihar kaynağımızdır bu. Peygamberimiz de en büyük iftihar sebeplerimizdendir. Ama içimi bir kurt kemiriyor. Sorum şu: Acaba peygamberimiz, şimdiki şu halimizle bizimle iftihar eder mi?

Gerçi bu halimizle de insanların çoğundan daha iyi olabiliriz belki. Bizden daha zalim, daha kötü, daha günahkar bir yığın insan var dünyada başka ümmetlerden. Ama bunlar teselli vermiyor ki...

---

¹ İbn Mace, Nikah, I. El-Hindi, Kenzu'l Ummal, XVI. 276, no: 44442.

Önemli olan bizim Sevgili Peygamberimizin övüneceği bir ümmet olmamızdır. Ümmet-i Muhammed olmamızdır.

Ümmet-i Muhammed deyince hepimizin aklına insanlık için çıkarılmış hayırlı bir ümmet geliyor. İyiliğe çağıran, kötülükten alıkoyan, insanlığa şahit, onlar üstünde murakıp, vasat bir ümmet geliyor. Önder bir ümmet yani.

Yeryüzünde dünya ile ahireti birleştirmiş, hak ile gücün izdivacını sağlamış, adalet ile insafı barıştırmış, birey ile toplumu sevgi ve erdem potasında eritmiş, hayırda yarışan, barışı esas alan, hukuka saygılı, görevi ibadet bilen, ilim ve hizmet aşığı vasat ve denge bir ümmet. İnsanlığa İslam medeniyetini sunan ve onların mutluluğu için olağanüstü çabalar gösteren, ceht, çaba ve gayret sarfeden bir ümmet.

Bu ümmet bir zaman vardı ve harikalar ortaya koydu. Daha bir avuçken İslam davasını sırtlandı ve eziyetlere, işkencelere aldırmadan uzun soluklu tebliğ yürüyüşünü sürdürdü.

Bu ümmet devletini kurunca kısa zamanda dünyaya açıldı ve ışık saçtı, erdem ekti, medeniyet bitirdi.

Ancak tarihî serüveni içinde birçok zalimlerin düşmanlığını da kazandı bu arada. Hasetçilerin hasedi zaman zaman alev oldu bağrında.

Dünya ayaklarına serildi bu arada. Her canlı gibi o da yoruldu. Yaşlandı. Zaman zaman zevklere daldı, vazifesini unuttu da yolundan kaldı. Gaflete düştüğü de oldu. Durdukça içten kokuştı. İhtilaflara düştü, evlatlarının kavgasını gördü, ayrılıklar bağrını dağladı...

Zayıf düşmesi kendi kusuruydu kuşkusuz. Fırsatı ganimet bilen hasımları, hep beraber çullandı ümmetin üstüne...

Acımadılar. Bu ümmet bir zamanlar bize ilim verdi, medeniyet verdi demediler. Birinci dünya savaşında siyaseten mağlup ettiler. İlmen asla yenemedikleri bu yığıdı, siyaseten yere serdiler.

O acıyı Akif'ten okuyoruz... Harabeler, dumanı tüten yangın yerleri, eziyet ve işkence altında ezilenler, inim inim inleyenler...

Bu gün bir buçuk milyar Müslüman var. Ama bunlar, mağlup edilmiş, mağdur edilmiş mazlumlardır. Ülkeleri görünür görünmez işgal altında ve amansızca sömürülüyorlar.

Bilerek cahil bırakılmış, ihtilafa boğulmuşlar. Kendileriyle dinamikleri arasına korkunç engeller açılmış... Ayağa kalkmak için harekete geçtiği her defasında, yeniden ensesine binilmiş bir ümmet...

Haliyle eski safveti yok. Eski fazileti yok. Eski ilmi ve medeniyeti yok. Kurumlarının kökü kurutulmuş...

Şu andaki manzara bu ümmete yakışan değil. Cehalet, tefrika, fiske, fücur, zulüm, taklit, taassup kol geziyor.

Bunları düşündükçe utanıyorum ve onun için diyorum "Acaba peygamberimiz, bu halimizde bizimle iftihar eder mi?" diye...

Ama ümitliyim de...

Şu halimizle bile düşmanlarımızı korkutuyor ve olağanüstü tedbirler almalarına sebep oluyoruz. Şu anda bile âlimlerimiz, düşünürlerimiz, yer yer siyasilerimiz yeniden dirilişten, ayağa kalkıştan bahsediyor ve çabalıyorlar. İnsanlığa yeni tebliğler sunuyor, dünya için projeler geliştiriyorlar.

Yeni bir çağın eşliğinde insanımız kıpır kıpır... Azıcık deşeleşen iman ve cihat kıvılcımları çıkıyor küller arasından, yeni bir medeniyetin dumanları tütüyor, heyecanlı, yeni bir aşk ve heyecanla "bir kere daha İslam" diyoruz. İnsana ulaşmak için bir hamle daha diyoruz.

Bu ümit ve istek, bu aşk ve iştihak, içime ihtimaller ekliyor, heveslendiriyor beni ve diyorum ki: "Acaba peygamberimiz, bu halimizde bizimle iftihar eder mi? Eder de inayet elini uzatır mı?"

Umut bu, neden olmasın?

Davetçi ve Amaç

Kitaba “Giriş” içinde de belirttiğimiz gibi davetçinin amacı usulüne uygun olarak insanları dine davet ve İslam’ı tebliğ ile Allah Teâlâ’nın emrini yerine getirerek O’nun rızasını kazanmaya çalışmaktır. Zira mahlûkata şefkat ve merhamet, bu yüzden de her hayrın ve iyiliğin başı olan dine davet, Yüce Allah’a iman ve tazimden kaynaklanır.

Akıllı, mantıklı, hikmetli, ısrarlı, samimi ve ihlaslı davetler karşısında hala küfürde direnen olursa davetçi o zaman haliyle Rabbine döner ve der ki: “Ya Rabbî! Ben kendime düşeni yaptım, bundan sonrasını sana havale ediyor, işimi dana ismarlıyorum.”

Böyle yapmakla ümitsizliğimizin, üzüntümüzün, yorgunluğumuzun, bezginliğimizin üstesinden gelebilir, davet vazifemize her seferinde yeniden canlı, heyecanlı ve zinde olarak aşkla ve şevkle başlayabiliriz.

Evet, “insan kul olduğunu bilmeli ve her şeyi hep Allah Teâlâ’dan istemeli. Ama sonunda onun hükmüne de rıza göstermeli. Bazıları o kadar davet ve tebliğ edildikten sonra hala da Müslüman olmuyorlarsa, varsın olmasınlar. Allah Teâlâ demek ki öyle dilemiş. Biz bunu böyle kabullenmeli ve üzülmemeli, bu hükme –haşa- itiraz etmemeli, bilakis rıza göstermeliyiz. Allah Teâlâ’dan daha fazla Allah’çı ve İslam’cı olacak değiliz ya!”

Bunu böyle diyebilmenin, bunu böyle yapabilmenin ve bundan ötürü üzüntü duymamayı, yani kahrolmamayı, ye’se düşmemeyi sağlayan bir tek yolu var: o da aradan kendi nefsinin tamamen çıkarmak ve davet işini sadece ve sadece Allah Teâlâ’nın rızasını kazanmak için yapmak. Yani davette ihlas ve samimiyet. Ancak böyle olursa ihlas ve samimiyeti yakalayabilir. Bunun verdiği güzel netice ise, başarı gelirse kendinden bilip şımarmamak, insanlara karşı gurur ve kibire, kendini beğenmişliğe, tahakküme düşmemektir. Tersine gelirse de ye’se ve ümitsizliğe düşüp

vazifeyi temelli terk etmeden tevekkül ve itimat ile teselli olmak, yeni hamlelere ve gayretlere hazırlanmak, yeni girişimlere dalmak ve mücadeleye devam etmektir.

Hız. Ali'nin hasmını yere vurup öldüreceği anda onun yüzüne tükürmesi karşısındaki öldürmeyi ertelemesi tavrı çok iyi bilinmeli ve değerlendirilmelidir. Şu konuşmaları bilmem kaç kere okumuş veya duymuşsunuzdur. Ama esas mesele içselleştirmek, bilincine ermektir. Başa geldiğinde aynı ya da benzeri davranabilmek için. İşi halis niyetle kılmak, yani Allah için yapmaya muvaffak olmak için.

- Ya Ali, beni niçin öldürmedin.

- Yüzüme tükürdün diye.

- Daha iyi ya. Yüzüne tükürdüm diye beni daha çok şiddetle öldürmelisin.

- Hayır! Seni şimdi öldüremem.

- Neden?

- Şimdi öldürürsem öfkelenen ve kabaran nefsim adına öldürmüş olurum. Bu bana sevap kazandırmaz. Ama az sonra öfkem geçerse seni Allah için öldürmüş olurum. Bu da bana cihat sevabı kazandırır. Çünkü ben seni kendim için değil, davam için öldürüyorum.

- Bu öfke halinde bile nefse sahip olarak iyi ve sevap iş işlemeyi sana dinin mi öğretti?

- Evet.

- O din ne güzelmiş!

Davetçi ve İhlas

İhlas, bütün hal ve hareketlerde içtenlikle ve samimi olarak Allah (c.c.) rızasına yönelme, bir başkasından asla karşılık beklemeden Allah (c.c.)'a kulluk etme, yaptığı ameli başkalarına gösteriştiren ve duyurup övünmeden uzak olma demektir.

İhlasın kaynağı, kalpteki imandır. Özellikle de Allah (c.c.)'a ve ahiret gününe iman. Allah'ın gizli açık her şeyi gördüğünü, bildiğini, duyduğunu, tespit ettiğini ve hesap soracağını bilme ve iman etme. "Bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de Allah şüphesiz hepsini bilir."¹

İmanın ve ihlasın zirvesi, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından "ihlan" olarak isimlendirilmiştir: "İhlan, senin Allah'ı gözlerinle görüyormuşsun gibi O'na ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremesen de, şüphesiz O seni görüyor."²

Allah (c.c.), yapılan bütün işlerin kendi rızası için olmasını kesinlikle emreder ve rızası amaçlanmayan işlerden dolayı kullarına asla sevap yazmaz. Bu kalp arılığı ve niyet sağlamlığı, İslam'ın öncelikle istediği bir iştir. İster kalple, isterse dille ve diğer organlarla olsun yapılan her iş, kalpteki niyete göre değerlendirilir:

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

"Allah, insanların mallarına, yüzlerine değil, kalblerine bakar."³

"Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve Resülüne ise, onun hicreti Allah ve Resülünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeydir."⁴

İhlan, kalbe ait bir iş olunca ondan, Allah (c.c.)'tan ve sahibinden başkasının haberdar olması imkansızdır. Görünürde yapılan nice güzel işler vardır ki, insanlar onu beğenir ve sahibini takdir eder. Yeri gelince de ödüllendirir. Ama o işin Allah (c.c.) katında beş paralık değeri olmayabilir. Çünkü, o işler Allah (c.c.)'ın rızasını kazanmak

---

¹ Ahzab, 33/54.

² Müslim, İman 1, (8); Nesâî, İman 6, (8, 101); Ebu Dâvud, Sünnet 17, (4695); Tirmizî, İman 4, (2613).

³ Müslim, Birr, 34.

⁴ Buhâri, Bed'ü'l-Vahy 1, Itk 6, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Nikâh 5, Eymân 23, Hiyel 1; Müslim, İmâret 155, (1907); Ebu Dâvud, Talâk 11, (2201); Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 16, (1647); Nesâî, Tahâret 60, (1, 59, 60).

için değil, insanların takdirini kazanmak ve bir şekilde karşılığını almak için yapılmıştır. Almıştır ya da alamamıştır, önemli değil. Kesin olan bir şey var ki Allah (c.c.), işlerde bir başkasının ortaklığını istememektedir. Böylesi işleri kabul etmemektedir.

Kalpte olan, başkalarınca bilinmez ama, atalar “küp içindekini sızdırır” demişlerdir. Yıllarca iyi işler yaparak dine ve insanlara hizmet eden bir kişi, mesela bir dernek, parti seçiminde, veya bir yerde bir iş ya da işe adam alımında kendisi tercih edilmediği zaman, “ben bu davaya şu kadar yıl emek verdim. Karşılığı bu mu olacaktı?” diyorsa, işte orada bir ihlas ve iyi niyet sorgulaması yapmak gerekir. “Arkadaş, sen bunları Allah (c.c.) için yaptıysan, niye insanlardan mükafat baklıyorsun? Hangi hakla başa kakıyorsun?” diye sormak gerekir. Hadiste olduğu gibi, “hicretin” Allah (c.c.) için mi, kadın için mi?..”

“Canım, ikisi de olsun” demek, ihlası bilmemektir. Emekleri yele vermektir. Çünkü Allah (c.c.) kıskançtır, asla ortak kabul etmez: İşte ayetler:

“Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta hiç ortak koşmasın.”¹

“De ki: "Dini Allah'a halis kılarak O'na kulluk etmekle emrolundum.”²

İşte uyarıcı bir hadis: Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: "Bir adam gelerek Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Resûlü, bir kimse Allah yolunda cihad arzu ettiği halde bir de dünyalık isterse durumu nedir?" diye sordu. Şu cevabı verdi: "Ona hiçbir sevab yoktur!" Adam aynı soruyu üç sefer tekrar etti, Resûlullah (s.a.v.) de her seferinde: "Ona sevab yoktur!" diye cevap verdi.”³ Cihat ile davet ilişkisini daha önce anlatmıştık hatırlarsanız.

Allah (c.c.) imanda, niyette, sözde, işte ve ibadette, hatta savaşta bile ihlas istemektedir. Elbette davette de ihlas

---

¹ Kehf, 110.)

² Zümer, 39/11.

³ Ebu Dâvud, Cihâd 25, (2516).

ve samimiyet isteyecek, içtenlikle yapılan temiz işleri kabul edecektir.

"De ki: "Rabbim adaleti emretti; her secde yerinde yüzünüzü O'na doğrultun; dinde samimi olarak O'na yalvarın. Sizi yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz."¹

İhlas, samimiyet, içtenlik ve iyi niyet, inananlar için en büyük hazinedir. Çünkü Allah (c.c.) katında hoş olan bir işi istemekle beraber, elde olmayan sebeplerle yapamayanlar, içlerindeki o samimi istek sebebiyle, yapanlar gibi sevap alırlar.

Hz. Câbir (r.a.) anlatıyor:

"Biz bir gazvede Resûlullah (s.a.v.) ile beraberdik, bir ara şöyle buyurdular: "Medine'de kalan öyleleri var ki, aldığınız her mesafe ve geçtiğiniz her vâdide sizinle berabermiş gibi sevabınıza eksiksiz ortak oluyorlar. Bunlar, cihada katılmayı içtenlikle isteyip de özürleri sebebiyle orada kalanlardır."²

İhlasın zıddı riya ve süm'adır. Yani gösteriş için yapılan ve yapılanı konuşma, övünmek için duyurmak. Amaç, insanlardan, yerine göre sevilme, beğenilme veya maddi çıkar beklemedir. Allah ancak ihlaslı amelleri kabul eder. Bunun dışında kalan riya ve süm'a dolu amelleri kabul etmeyerek, sahibinin suratına çarpar. O tür işlerin kıymeti olmak şöyle dursun, aksine günahı ve vebali vardır. Bu konu riya ile de yakından ilgilidir. Orada üzerinde daha fazla durulur inşaallah.

---

¹ A'raf, 7/29.

² (Müslim, İmâret 159, (1911).) Resulullah (s.a.v.): "Kim sıdk ile Allah'tan şehid olmayı dilerse, Allah onu şehidlerin derecesine ulaştırır, yatağında ölmüş bile olsa" buyurdu."(Müslim, Cihâd 156, 157, (1908, 1909); Ebu Dâvud, Salât 361, (1520); Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 19, (1653); Nesâî-Gihâd 36, (6, 36); İbnu Mâce, Cihâd 15, (2797).

Davetçi ve Riya

Davetçinin amacı Allah Teâlâ'nın rızası olunca, başka bir amacı gözetmek ona yakışmaz. Çünkü bu bozuk amaç, davetçiyi Allah Teâlâ'nın rızasından uzaklaştırmakla kalmaz, gazap ve öfkesini de çeker. Dünyası da ahireti de berbat olur.

Bu amaç ne olabilir?

Hiç şüphesiz bu amaç maddî ve manevî alanda gözetilen çıkarlardır. Mal, makam, şan şöhret kazanmak, insanların sevgi ve iltifatlarına mazhar olmak, siyasi iktidarı ele geçirerek başkan veya başka ileri gelen yöneticiler olarak başka çıkarlar gözetmek, dünyada nâm ve ün bırakarak unutulmamak gibi amaçlar olabilir. İşte bu riyadır.

Riya, sözlükte gösteriş, iki yüzlülük demektir. Dinde ise riya ihlasın zıddı olup, iyi ve hayırlı bir işi Allah (c.c.) rızası için değil de, insanların görmesi ve bilmesi için yapmak veya onlara kendisini, olmayan faziletlerle tanıtmaktır. Amaç, insanlar tarafından beğenilmek, övülmek, maddi manevi dünyalık elde etmektir. İhlas bahsinde de görüldüğü gibi, Allah (c.c.) niyet, söz ve işlerin sadece kendisi için, rızasını kazanma amacıyla yapılmasını emreder:

“Oysa onlar, doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Dosdoğru olan din de budur.”¹

Allah Teâlâ riyakarları sevmediği gibi, kirli kalplerle yapılmış kirli amelleri de kabul etmez:

“Mallarını insanlara gösteriş için sarfedip, Allah'a ve ahiret gününe inananları da Allah sevmez. Şeytanın arkadaş olduğu kimsenin ne fena arkadaşı vardır!”²

Riya, ameli iptal eder:

”Ey İnananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara gösteriş için malını sarfeden kimse gibi,

---

¹ Beyine, 98/5.

² Nisa, 4/38.

sadakalarınızı başa kakma ve eza etmekle boşa çıkarmayın. Onun durumu, üzerinde toprak bulunan kayanın durumu gibidir, üzerine bol yağmur yağdığında onu cascavlak bırakır. Kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah inkar eden kimseleri doğru yola erdirtmez.”¹

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)’in hadislerine baktığımızda görürüz ki riya, Allah (c.c.)’ın asla razı olmadığı gizli bir şirk, yani Allah (c.c.)’a ortak koşmaktır. Sonuçta insanı şirke ve nifaka düşürmesinden korkulur. Riya, çirkin bir istismardır, ikiyüzlülüktür, Müslümanın şahsiyetiyle asla bağdaşmaz.

Davet, tebliğ, irşat ve cihad, en faziletli ve sevabı en çok ibadetlerden biridir. Tabi ki Allah (c.c.) için yapılırsa. Ya riya veya başka bir sebeple yapılırsa?

Bunu sormuşlar Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)’e: Ebu Musa (r.a.) anlatıyor:

"Hz. Peygamber (s.a.v.)’e, şecaat olsun diye veya hamiyet (kavmini, ailesini, dostunu korumak) için veya gösteriş için savaşan kimseler hakkında sorularak bunlardan hangisi "Allah yolundadır"? dendi. Resûlullah: "Kim, Allah’ın kelamı yücelsin diye mukâtele ederse, o Allah yolundadır" diye cevap verdi."²

Şu hadisleri de davetçi dikkatle okumalı ve ibret almalıdır:

Ebû Hureyre radiyallahu anh’dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Kıyamet günü olunca Allah, kulların arasında hükmetmek için inecek. Her ümmet diz üstü çökecek. İlk çağırılacak olan insan Kur’ân’ı ezberleyen ve okuyan kişi olacak. Ondan sonra Allah yolunda öldürülen kişi. Ondan sonra ise malı çok olan kişi.

Allah, Kur’ân okuyana diyecek ki:

---

¹ Bakara, 2/64.

² Buharî, Cihad 15, Hums 10, İlm 35, Tevhid 28; Müslim, İmâret 149, (1904); Tirmizî, Fedâilul-Cihâd 16, (1646); Ebu Dâvud, Cihâd 26, (2517); Nesâî, Cihâd 21; İbnu Mace, Cihâd 13, (2783).

- Ben sana Peygamberime indirdiğimi öğretilmedim mi?'

- 'Evet ey Rabbin'

- 'Peki sana öğrettiğimle ne yaptın?'

- 'Gece gündüz elimden bırakmadım, devamlı okudum' diye cevap verdiğinde Allah ona:

- 'Yalan söyledin' diyecek; Melekler de:

- 'Yalan söyledin' diyecekler.

Sonra Allah ona şöyle diyecek:

- 'Sen filan ne güzel okuyor" desinler diye okudun. Nitekim de öyle oldu (dediler).'

Sonra malı çok olan adam getirilecek ve ona da soracak:

- 'Sana ben bol mal vermedim mi, seni kimseye muhtaç olmayacak duruma getirmedim mi?'

- 'Evet ya Rabbi'

- 'Peki o malı ne yaptın?'

- 'Akrabaya ikram ettim, sadakalar ve zekâtlar verdim, diye cevap verince Allah ona:

- 'Sen yalan söyledin' diyecek. Melekler de:

- 'Yalan söyledin' diyecekler.

Sonra Allah şöyle buyuracak:

- 'Sen verirken filan kimse amma da cömerttir' desinler diye verdin. Nitekim de öyle denildi.

Sonra Allah yolunda öldürülen (şehit) getirilecek ve ona da sorulacak:

- 'Sen neden öldürüldün?'

- 'Senin yolunda savaşırken öldürüldüm' deyince, Allah ona:

- 'Sen yalan söyledin' diyecek; Melekler de:

- 'Sen yalan söyledin' diyecekler. Sonra Allah ona diyecek ki:

- 'Sen, falan adam amma da kahraman ve yiğit bir adamdır' desinler diye savaştın ve öldürüldün. Nitekim öyle de denildi.'

Ondan sonra Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem benim dizime vurup şöyle dedi:

- 'Ey Ebû Hureyre! İşte o üçler var ya üzerlerine cehennem ateşi tutuşturulacak olan ilk insanlardır'.¹

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: "Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu;

- "Hazen kuyusundan Allah'a sığınmın!" Dediler ki:

- "Hazen kuyusu nedir?" Cevap verdi:

- "O, cehennemin kendisinden günde yüz kere (Allah'a) sığındığı bir vadidir."

- "Peki o vadiye kimler girecektir?"

- "Amelleriyle riyakârlık yapan kurra Kur'ân okuyucuları."²

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: "Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Allah Teâlâ şöyle buyurdu: Ben ortaklığa hiç ihtiyacı olmayanım. Kim bir amel işleyip de benden başkasını o amelde ortak yaparsa, onu kendi şirkiyle (ortak koşmasıyla) başbaşa bırakırım."³

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan:

---

¹ Bu hadisi Müslim (İmâret 152, s. 1513-4) ve Nesâî (Cihâd 22, VI, 23-4), İbn Cüreyc an Yûnus b. Yûsuf an Sül. b. Yesâr an Ebî Hureyre aslı senedi ile; Tirmizî (2382), Süveyd b. Nasr an İbni'l-Mübârek an Hayve b. Şureyh ani'l-Velîd b. ebî'l-Velîd el-Medâînî an Ukbe b. Müslim an Şufeyy el-Asbahî an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etti ve "hasen garîb" hükmü verdi.

² Bu hadisi Müslim (imâret 152, s. 1513-4) ve Nesâî (cihâd 22, VI, 23-4), İbn Cüreyc an Yûnus b. Yûsuf an Sül. b. Yesâr an Ebî Hureyre aslı senedi ile; Tirmizî (2382), Süveyd b. Nasr an İbni'l-Mübârek an Hayve b. Şureyh ani'l-Velîd b. ebî'l-Velîd el-Medâînî an Ukbe b. Müslim an Şufeyy el-Asbahî an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etti ve "hasen garîb" hükmü verdi.

³ Bu hadisi Müslim (zühd 46, s. 2289), Züheyr b. Harb an İsm. b. İbr. an Revh ani'l-Alâ an ebîhî an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etti.

"Bir adam şöyle dedi:

- 'Ey Allah'ın Resulü! Bir adam bir amelde bulunur fakat gizler. Daha sonra başkalarınca görüldüğü zaman bu durumdan hoşlanır.' Bunun üzerine (Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Onun İçin iki ecir vardır. Biri gizleme eciri, diğeri de aşikâr etme eciri'.

"Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" hadisinden dolayı Tirmizî hadiste geçen hoşlanmayı kişilerin onu görüp hayr ile yâd etmelerinden hoşlanmak ile yorumladı. Ancak insanlar işlediği hayrı görüp kendisini beğenirler ve ona izzet ikramda bulunup saygı gösterirler niyet ve amacıyla yaparsa işte bu gösteriş, yani riya olur.

Denilmiştir ki: Gizli olarak yaptığı hayır işi başkası da öğrenir ve bununla amel eder ümidi ile hoşuna giderse kendisine, amel edenlerin sevabı kadar sevap yazılır.¹

Riyayı saklamanın faydası yoktur." Hz. Cündüb (r.a.) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Kim başkalarının kusurlarını teşhir edip herkese duyurursa, Allah da onun kusurlarını duyurur. Kim riya yaparsa Allah da onun riyasını ortaya çıkarır."²

Ancak, iyilikleri ve kötülükleri sonuna kadar saklamak, bu dünyada pek mümkün olmuyor. Bir gün, bir şekilde ortaya çıkıyor. Hele de davet işini saklamak hiç de kolay değildir. İşte bir gün ortaya çıkan iyiliklerin insanlar tarafından beğenilip takdir edilmesi, kulun ihlasını bozmaz, riya sayılmaz. Belki o takdir, Allah (c.c.)'ın peşin ödediği bir ödüdür. Her zaman yaptığı iyi bir işi, insanlar görecektir ve riya olacak endişesi ile terk etmek de iyi değildir. Yapılacak ve Allah (c.c.)'a sığınılacaktır.

Şunu da belirtelim ki, Müslümanın yaptığı işi güzel yapıp, insanların beğenisini kazanma isteği, her zaman

---

¹ Bu hadisi Tirmizî (2384), Muh. b. el-Müsennâ an Ebî Dâvud an Ebî Sinân eş-Şeybânî an Habîb b. e. Sâbit an Ebî Sâlih an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etti ve isnâdı hakkında "hasen garîb" hükmü verdi.

² Buhari, Rikak 36; Müslim, Zühd 48, (2987).

riyadan kaynaklanmaz. Burada faydalı olma ve hizmet etme düşünceleri de söz konusu olabilir. Acaba hangisi kendisinin amacıdır?

Bunu ancak o kişi bilir. O da kendini yoklamalı, kalbine danışmalıdır. Bize düşen ise hüsn-i zanla, onun ihlaslı olduğunu düşünmektir. İyilikleri takdir etmek, toplumun vazifesidir. Bu, hem iyilikleri teşvik, hem de yapanlara bir teşekkürdür.

Davetçi ve Uygulama

Allah Teâlâ'nın dolaylı olarak başkaları üzerinden davetçileri uyardığı bir ayetini okuyalım:

“Kitabı okuyup durduğunuz halde, insanlara iyiliği emreder de, kendinizi unuttur musunuz? Biz hiç akıllanmayacak mıyız?”¹

Tefsir kitaplarımızda bildirildiğine göre, bu ayetin muhatabı, Yahudilerin alimleridir. Ayıplanma ve azarlanmalarının sebebi ise şudur: Tevrat'ı okuyor, Allah'ın dininin ne ve rızasının nerede olduğunu biliyorlar, özellikle de Hz Muhammed (a.s.)'in Peygamberliğini Tevrat'ta görüyorlar ama O'na iman etmiyorlardı. Bir de başkalarına emrettikleri hayır ve iyilikleri kendileri sürekli yapmıyorlardı. Yapmaya da hiç niyetleri yok ki, ayet onların bu halini “sanki unutmuşlar” gibi zikrediyor: “kendinizi unuttur musunuz?”

Bilindiği gibi, ayetlerin belli bir kesim için inmesi, anlamın geneli kapsamasına engel değildir. İşte bu sebepten ötürü ayet, Müslüman alimleri de kapsamakta ve uyarmaktadır. Çünkü alimlerin, davetçilerin diğer insanlara göre fazladan sorumlulukları vardır.

Gerçi her Müslüman için ayette iki sorumluluk öne çıkarılmıştır: Birincisi, iyilikleri işlemek ve kötülüklerden

---

¹ Bakara 2/44.

kaçınmak, ikincisi ise, başkalarını da bu doğrultuda uyarmak, aydınlatıp öğütler vermek.

Burada esas ayıplanan, devamlı bir şekilde iyilikleri terk etmek, kötülüklerden kaçınmamaktır. Bu esasları başkalarına anlatmak ve onları İslam'a davet etmek ise, özellikle alimlerin sorumluluğundadır ve onlar da genellikle bunu yaparlar, yapmalıdırlar. İşte bu başkalarına öğüt verme işi üzerinde iken, onların çok dikkat etmeleri gereken husus, özellikle vurgulanmıştır: “Kendilerini unutmamak!”

Bu ayette kınanan da budur; “Ele verir telkini, kendi yutar salkımı” olmamak. Yani başkasına iyiliği emretmek, kötülükten nehy etmek, vaaz ve nasihat etmek, öğüt vererek, yok göstererek hayırhahlıkta bulunmak değildir yasaklanan. Bu güzel bir haslettir, özendirilen bir iştir. Yasaklanan, ayıplanan, azarlanan husus, alimin, vaizin, eğitimcinin, davetçinin tavsiye ettiği o iyiliği bizzat kendisinin devamlı yapmaması, ya da kötülüğü hiç terk etmemesidir. Üstelik bunu böyle sürdürmeye de niyetli olmasıdır.

Şöyle bir soru gelebilir akla: “Olsun! Bu da bir fayda değil midir insanlara? Varsın kendisi yapmasın, kendini yakıp bitirirken etrafını aydınlatan bir mum gibi varsın çevresini faydalandırsın bildiklerini anlatarak. Ola ki dinleyenler faydalanır. Anlatmasaydı, o da olmayacaktı. Daha mı iyi olurdu bu?”

Bu söz de doğrudur. Zaten, iyi düşünülürse ayetin amacı, “yapmadığınız şeyi söylemeyin” değildir. Belki, “hem yapın, hem söyleyin”dir. Çünkü burada iki iş var: birincisi, iyiliği yapmak, ikincisi, başkalarına da tavsiye etmek. En iyisi ve en mükemmeli, ikisini birlikte yapmaktır. Fakat en iyi ve en mükemmel her zaman ele geçmeyebilir. Bunlardan birini terk etmek, öbürünü de terk etmeyi gerektirmez. Hiç kimse, “bu yoksa o da yoktur” dememeli. Bu yüzden “en iyi, iyinin düşmanıdır” demişlerdir.

Bir gün kendisine yeni çıkmış bir kitabımı hediye ettiğim bir meslektaşım bana dedi ki: “Ben yazdım mı en güzel kitabı yazmalıyım. Değilse yazmam arkadaş.” Ben de kendisine dedim ki: “Desene sen hiç kitap yazmayacaksın.”

Evet, aradan yıllar geçti, hala yazmıyor. Bu gidişle yazması da mümkün değildir. Konumuz da aynen böyledir.

Bu konuda alimlerimiz: “İyiliği emretmek kendi başına bir vaciptir. Onu yapan, vazifesini yapmıştır. Amel etmese bile. Yarın hesaba çekilirken iki vazifeyi terkten hesaba çekilmektense, bir vazifeyi terkten hesaba çekilmek daha kolaydır” demişlerdir.

Bu konuda cesur oluşumuzun sebebi bir de şu hadis-i şeriftir: “Enes radiyallahu anh'dan: Dedik ki:

"Ey Allah'ın Resulü! Biz yapmadıkça iyiyi emretmiyelim mi? Uzaklaşmadıkça da kötüden nehyetmiyelim mi?"

Şöyle buyurdu: "Kendiniz yapmazsanız bile iyiliği emredin, kendiniz tamamen uzak durmazsanız bile kötüden nehyedin!"¹

Bunun üstünde durulmasından maksat, konuşanın kendisinin de yapmasını sağlamaktır, yoksa davetini, irşadını, vaazını önlemek değildir. Çünkü söylediğine muhalif yaşama durumu, anlattığı gerçeklerin kıymetini değil, belki kendi kıymetini düşürebilir, böylece etkisini azaltabilir, insanların olumsuz düşünmelerine neden olabilir. İnsan akli da hoş karşılamaz bunu.

Neden mi?

İyi niyetle insanlara öğüt verenler, bu işleri niçin yapmaktadırlar? Bundan neyi amaçlamaktadırlar? Herhalde iki sebepten: Önce Allah'ın rızasını istemektedirler. Sonra da insanlara şefkat ve merhamet etmektedirler. Onların iyiliğini istemektedirler yani. Genellikle bu iki sebepten ötürü öğüt verir insanlar, vaaz ve nasihat ederler.

Peki, başkalarına anlatırken kendilerini unuturlarsa, amaçlarına ulaşabilirler mi?

Bunun cevabı, herhalde “hayır” olur.

---

¹ Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat ves-Sağfr'de. Râvilerinden Abdüsselâm b. Abdilkuddûs b. Habîb ve babası zayıf kimselerdir (Mecma' VII, 277) Rudanî, Cen'ul Fevaid, no: 7914.

Neden “Hayır”?

Çünkü ayette açıkça görüldüğü gibi, Allah (azze ve celle) böyle bir işi ayıplıyor. Böyle yapamı azarlıyor. Sözü hiç uzatmayalım: böyle yapmakla Allah rızası herhalde ele geçmez. Geçse de ihtimal ki tam olmaz.¹

İnsanlara şefkat ve merhametin amacı onların iyiliğini istemek değil midir? O ne derse desin, akıl bunu kabul etmiyor. Akıl, bir davetçinin alemin iyiliğini isterken, kendi iyiliğini istememesi, herkese şefkat ve merhamet gösterirken, kendine azap isteyerek yazık etmesini kabul etmiyor, edemiyor. İnsanları severken kişinin kendi nefsinin sevmiyor olmasını, kim ne derse desin, akıl kabul etmiyor.

Bilakis insan, en çok kendini sever, nefsinin düşünür, çıkarını öne alır. Bunu sağlayan, buna yarayan şeyleri sever. Nefsine yararlı olduğu için sever öncelikle ve özellikle. Nefsini aşmak, aşabilmek büyük bir olgunluktur. Bunu da ancak, onunla çetin bir mücadeleye girenler başarır. Bu mücadele, zaten, başkalarına anlattığı iyilikleri yapmaktan ve kötülüklerden kaçmaktan geçer. Bu yoksa o olgunluk da yoktur.

Öyleyse, akıl kârı mıdır, alemin severken kendini sevmemek?

Belki burada insanları düşünmek ama istismar etmek var. Yani nefsi adına, menfaati adına düşünmek var. Bu düşünmek, onların iyiliğinden önce, onların sevgisini, saygısını kazanarak, kendini düşünmektir aslında. İnsanlar katında bir yer edinmek. Böylece maddi veya manevi çıkar sağlamak. Maddi çıkar; mesela mal, makam, riyaset elde etme. Manevi çıkar; yani şan, şöhret elde etme, sevilme, sayılma, ağırlanma arzuları...

Belki bunlara kısmen ulaşabilir. Bunlar, olgun bir mü'minin amaçları olamaz. O, her işini Allah (azze ve celle) rızası için yapar. Sayılanlar ise, o rızayı yaralar. İhlası,

---

¹ Öğrendiklerimizin ifadesi olarak bunları yazarken, yine de Allah adına karar vermek gibi bir densizlikten, haddi tecavüzdten yine O'na sığınırım. O'nun hakkında kalem oynatmak ne kadar zor!

istikameti yaralar. Allah'ın hoşuna gitmeyen huylar olan riya, sum'a, ucub, kibir, gurur, vb. benzeri huyları doğurur. Bunlarla Allah (azze ve celle) rızasına ulaşamaz.

Ya insanların rızası?

“Kısmen” dediğim de odur aslında!

Neden “tamamen” değil de “kısmen”?

Allah aşkına, verdiği emri kendisi ihlal eden bir komutanı, idareciyi, hukuk veya emniyet adamını, siz sever ve dinleyip itaat eder misiniz? Ya da nereye kadar?

Örnek verelim: herkese dürüstlük tavsiye eden bir devlet idarecisi, kendisi milletlin mallarına, haklarına saldırıyorsa, ne kadar sevilir?

Herkesi kanuna davet eden hakim, kendisi yasaları çiğnerse?

Herkesi suçtan sakındıran polis, kendisi suç işlerse?

Herkese cesaret öğütleyen komutan, kendisi harpten korkar ve kaçarsa?

Herkese içkinin, uyuşturucunun, sigaranın zararlarını anlatan doktor ya da eğitimci, kendisi bunları kullanırsa?

Örnekleri çoğaltabiliriz, ama yapmayalım ve soralım; ne kadar sevilirler, sayılırlar?

Eh, olsa olsa belki biraz, belki kısmen olur, o kadar...

Aynı şey, hocalar, vaizler, alimler için de geçerlidir. İşin özü, kendimizi unutmayalım. Kendimize iyi bakalım. Kendimizi düzeltmeye öncelik verelim. Ancak böyle sevgi ve saygı duyurabiliriz kendimize. Ancak böyle etkin olabiliriz. Ancak böylece işe yarar sözlerimiz. Ancak böylece yararlı olabiliriz.

İşin en önemli yanı, ancak böylece Allah'ın (azze ve celle) sevgisine, rızasına erebiliriz. Ancak böylece kazanabiliriz gerçek mutluluğu...

Şu hadisler ile uyarmanın sanırım zamanıdır:

“İsrâ (Mirâc) gecesini dudakları ateş makaslarıyla kesilip doğranan birtakım insanların yanından geçtim; 'Ey

Cibril! Bunlar kimdir?' diye sordum; şöyle dedi: 'Bunlar, ümmetinin söylediklerini yapmayan hatipleridir.'"¹

Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

- "Delikanlılarımız yoldan çıktıkları, kadınlarımız azdıkları zaman haliniz nice olur?" Dediler ki:

- "Bu olacak mı ey Allah'ın Resulü?"

- "Evet, hem de çok daha şiddetlisi olacak" buyurdu.

- O nedir? Deyince:

- "İyi emretmediğiniz, kötüden alıkoymadığımız zaman haliniz nice olur?"

- "Ey Allah'ın Resulü, bu da olacak mı?" dediler.

- "Evet; hem de çok daha şiddetlisi olacak" buyurdu.

- "Kötüyü emredip iyiden alıkoymadığınız zaman haliniz nice olur?" buyurdu. Dediler ki:

- "Ey Allah'ın Resulü bu da olacak mı?"

- "Evet; hem de çok daha şiddetlisi olacak" buyurdu.

Yine şöyle buyurdu:

- "İyi kötü; kötüyü ise iyi gördüğünüzde haliniz nice olur?"²

Şu hadisi aşağıdaki başlığın sonunda bir kere daha göreceğiz:

"Kıyamet gününde bir kişi götürülüp cehenneme atılır, bağırsakları dışarıya fırlar, merkebin değirmende dönüp dolaştığı gibi o da dönüp dolaşır. Cehennem ehli, onun yanında toplanıp şöyle derler:

- 'Neyin var? Bize iyiyi emredip kötüden nehyeden sen değil miydin? Nedir bu halin?' Şu cevabı verir:

- 'Evet, ben size iyiliği emrederdim fakat ben yapmazdım. Kötülükten alıkordum, ancak onu ben yapardım'."¹

---

¹ Bu hadisi Buhârî (bed'ul-halk 10/10, IV, 90; fiten 17/3, VIII, 97) ve Müslim (zühd 51, s. 2290), el-A'meş an Ebî Vâil an Usâme asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Bkz. Rudanî, Cem'u'l Fevaid, no: 7907.

² Rezîn'den, Rudan, a.g.e. no: 7908.

Davetçi ve Ciddiyet

Bu ayeti yorumlarken Seyyit Kutup'un şu sözleri çok dikkat çekicidir: "Dinin coşkunu ve sürükleyici bir inanç sistemi olma niteliğini yitirerek bir meslek, bir sanat olmaya yüz tuttuğu durumlarda din adamlarının başına gelen en önemli musibet şudur: Bu adamlar kalplerinin inanmadığı sözleri dilleri ile söylerler... İyiliği başkalarına emrederler, fakat bunu kendileri yapmazlar... Başkalarını iyilik yapmaya çağırırlar, ama kendi davranışlarında sözlerinin izine rastlanmaz... İlähî kitabın sözlerini değiştirirler, dinin kesin naslarını çeşitli amaçlar ve ihtiraslar doğrultusunda yorumlarlar... Tıpkı Yahudi hahamlarının yapa geldikleri gibi; servet ve mevki sahiplerinin amaç ve ihtiraslarına destek sağlamak, onlara haklılık kazandırmak için görünüşte dinî naslar ile bağdaştırdıkları ama gerçek dinin özüne taban tabana zıt düşen fetvalar ve yorumlar üretirler.

Başkalarını iyiliğe çağırıp da bu çağrıya ters düşen davranışlarla ortaya çıkmak, insanların vicdanlarında sadece bu çağrıyı seslendirenlere karşı değil, çağrı konusu olan davaya karşı da şüphe uyandıran büyük bir musibettir.

Bu musibet, insanların kalplerinde ve kafalarında kargaşa doğurur. Çünkü bir yandan parlak sözler dinlerken öbür yandan çirkin davranışlar gören insanlar, sözle davranış arasındaki bu çelişki karşısında bocalarlar; inançlarının ruhlarında tutuşturduğu ateşin harareti söner; imanın kalblerinde parıldattığı aydınlık kaybolur; din adamlarına karşı güvenlerini yitirdikten sonra artık bu adamlar tarafından temsil edilen dinin kendisine karşı da güvenlerini kaybederler.

İnanmış bir kalpten kaynaklanmayan söz ne kadar cazibeli, sarsıcı ve heyecanlandırıcı olursa olsun ölü ve

---

¹ Bu hadisi Buhârî (bed'ul-halk 10/10, IV, 90; fiten 17/3, VIII, 97) ve Müslim (zühd 51, s. 2290), el-A'meş an Ebî Vâil an Usâme asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Bkz. Rudanî, a.g.e. no:7906.

soğuk bir ses yığınınına dönüşmeye mahkûmdur. İnsanın söylediği söze gerçek anlamda inanmış sayılabilmesi için, kendi uygulamaları ile sözlerine tercüman olması, ağızından çıkan sözün davranışlarına yansımaları gerekir. O zaman sözleri cazibeli ve etkili olmasa bile insanlar kendisine inanırlar, sözlerine güven duyarlar. O zaman onun sözleri gücünü cazibeli olmalarından değil, gerçek oluşlarından; güzelliklerini şimşek gibi çakmalarından değil, realiteye uygun olmalarından alırlar. Başka bir deyimle bu tür sözler yaşanan gerçek hayattan kaynaklandıkları için canlı bir enerji birikimine dönüşürler.

Bununla birlikte sözle hareketin, inançla davranışın birbiri ile uyuşması, basit bir şey değildir. Bu iş; özel bir çabayı, bazı sıkıntılara katlanmayı, kararlı bir girişimi, yüce Allah ile sıkı sıkıya ilişkili olmayı, O'ndan sürekli yardım dilemeyi ve O'nun hidayetine sığınmayı gerektirir.

Sebebine gelince hayatın çeşitli şartları zorunlulukları ve kaçınılmazlıklarının sürüklediği davranışlar nedeniyle insan, inancından ya da başkalarına yönelttiği çağrıdan uzak düşer. Ölümlü insanlar, kendilerini ne kadar güçlü görürlerse görsünler, ölümsüz tek güç kaynağı olan yüce Allah'a dayanmadıkça, O'nunla bağlantı kurmadıkça zayıftırlar. Çünkü kötü, azdıracı, ayartıcı ve saptırıcı güçler ondan kat kat büyüktür. İnsan bu şer güçler karşısında üstüste bir çok kez galip gelebilir. Fakat gevşekliğe kapıldığı, uyuşukluğun pençesine düştüğü bir zayıflık anına yakalandığını düşününüz. O an, bütün geçmişini, şimdiki zamanını ve geleceğini mahveder.

Fakat bu kimse ezeli ve ebedi bir güç kaynağına dayanıyorsa, şahsi ihtiras ve zayıflıklarına, hayatın zorunluluk ve kaçınılmazlıklarına, karşısına dikilen güçlü rakiplere karşı, kısacası her şeye ve herkese karşı güçlüdür.”¹

Sonuç itibariyle elbette insanlara iyiliği emretmek ve kötülüğü nehyetmek aslında hem iyi salih bir ameldir, hem de dinî bir görevdir. Fakat bunu yaparken kendini unutmak,

---

¹ Bkz. Fî Zilali'l Kur'an". Bakara 44. Ayetin tefsiri.

bütün yapılanları boşa çıkaracak bir budalalık ve ömrü heder edecek bir ahmaklıktır. İslam açısından yasaklanan da budur.

Peki buna rağmen günahtan kaçmayan fasık ve facir bir adam hata etmeden doğru bir biçimde vaaz etse bunu menetmek mi gerekir?

Elbette hayır! Ancak burda bir incelik vardır. Bu incelik kavransa böyle bir ahmaklıktan kurtulmak mümkündür, hatta çok da kolaydır. Bir davetçi kendi hakkında ciddi olmalı ve öğüt verirken herkesten önce buna kendisi uymalıdır. Akıl mantık ve dünyevi uhrevi menfaat bunu gerektirir. Şimdi maksadı beyan eden iki rivayeti peş peşe sunalım:

İbn Ömer radiyallahu anh'dan: "Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Her kim, kendisinin yapmadığı bir söz veya amele başkalarını davet ederse, o dediklerini uygulayınca kadar ya da yaptıkları o kötü şeylerden vazgeçinceye dek, Allah'ın gazabında olur."¹

Enes radiyallahu anh'dan: Dedik ki:

- "Ey Allah'ın Resulü! Biz yapmadıkça iyiyi emretmiyelim mi? Uzaklaşmadıkça da kötüden nehyetmiyelim mi?"

Şöyle buyurdu:

- "Kendiniz yapmazsanız bile iyiliği emredin, kendiniz tamamen uzak durmazsanız bile kötüden nehyedin!"²

Buharî ve Müslim'de bu konuda şu hadis-i şerif rivayet edilmiştir: "Kıyamet gününde bir adam getirilir, ateşe atılır, ateş içinde değirmen taşı gibi dönmeye başlar. Cehennem ehli onun etrafını çevirirler:

---

¹ Taberânî, Mu'cemu'l-Kebir'de leyyin bir senedle. Râvilerinden Abdullah b. Hirâş'ı İbn Hibbân dışındakiler zayıf addetmiştir; diğer râvileri güvenilir kimselerdir (Mecma' VII, 276).

² Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat ves-Sağfr'de. Râvilerinden Abdüsselâm b. Abdilkuddûs b. Habîb ve babası zayıf kimselerdir (Mecma' VII, 277).

- "Ey falan! Sen bize iyilikleri emreder, fenalıkları yasaklar değil miydin?" derler. O adam:

- "Evet ama, ben size emreder, kendim yapmazdım; sizi yasaklar, kendim yapardım." der.¹

Şu halde insan, başkasına öğüt verirken, kendini unutmamalı, ele telkin verip de, kendi zakkum salkımı yutmamalıdır.

Davetçi ve Ücret

Dünyada kişisel hırs ve beklentisi olmayan insanlar kadar kimse rahat ve huzurlu olamaz. Dünyanın en keyifli ve en özgür insanları onlardır. Dünya gamı, kederi uğramaz semtlerine onların. Bir dertleri varsa, o da Allah Teâlâ'dır. Onun rızası, hoşnutluğudur. Yani Allah Teâlâ acaba kendilerinden razı mıdır? Buna da dert denmez zaten. Dense bile sevilir bu dert. Çünkü bu lezzetlidir, izzetlidir.

Bu çağın büyük davetçilerinden Said Nursî, çok hoş bir risale olan "Onuncu Lem'a: Şefkat Tokatları Risalesi"nde bir cümle sarfeder: "Halbuki hizmet-i Kur'aniyede bulunana; ya dünya ona küsmeli, ya o dünyaya küsmeli. Ta ihlas ile, ciddiyet ile hizmet-i Kur'aniyede bulunsun."

Süleyman Uludağ Hocamdan ilk duyduğumda çok etkilendiğim bir cümle vardır: "Davetçi fakir olmalı." Daha sonra "İslam'da İrşad" adlı eserde bu fikri yer yer söyler ve izah eder.²

Bu sözden kast edilen mana herhalde şudur: "Eğer bir insan, bütün zamanını, çalışmasını, himmet ve gayretini ilim, amel, davet ve tebliğ için harcayacaksa, nereden ve nasıl kifayet miktarından fazla dünyalık kazanabilecek ki? Kazanamaz. Öyleyse baştan boş versin. Aza kanaat etsin."

---

¹ Bu hadisi Buhârî (bed'ul-halk 10/10, IV, 90; fiten 17/3, VIII, 97) ve Müslim (zühd 51, s. 2290), el-A'meş an Ebî Vâil an Usâme asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Bkz. Rudanî, a.g.e. no:7906.

² Bkz. A.g.e. s. 141.

Bunu söylerken genel kaideyi de aktaralım: “Bütün peygamberler tebliğ karşılığında bir ücret istememişler, davetlerini bir karşılık beklemeden yapmışlardır. Asıl olan, güzel olan da budur.”

Bu konuda o kadar ayet vardır ki, çokluklarına güvenle yazmaya gerek görmüyor, ancak az sonra konu gereği birkaç örnek sunacağımızı peşinen bildiriyoruz.

Ama bu “tebliğci zengin olamaz, olmamalı” anlamına da gelmez elbette. Bir davetçi insan ya miras yoluyla, ya iyi bir maaşla, ya vakıflar dernekler gibi kurumların desteğiyle veya kitap telifi, çevirisi gibi başka gelir yollarıyla görece bir zenginliğe de kavuşabilir. Çok zengin Peygamberler, sahabiler, mürşitler ve davetçiler de vardır. Mesela Hz. Süleyman, Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman, Hz. Abbas, Hz. Abdurrahman b. Avf... da zengindi. Abdulkadir Geylanî de zengindi mesela. Çağımızın mürşitlerinden de zengin olanlar çoktur. Mesela Musa Topbaş Efendi de ailecek zengindir. Ama onun zenginliği sadece kendisinin ve ailesinin değil, bütün bir İslam aleminin zenginliği idi. Hizmetleri sınır tanımıyor, dünyanın her yerine ulaşıyordu.

Burada asıl önemli olan, zenginliğin kişinin kalbini meşgul etmemesi, onu ilim, ibadet ve hizmetten alıkoymamasıdır. Yani amaç dünyalık değildir. Amaç, Allah’ın rızasını kazanmaktır.

Allah Teâlâ’nın rızası, O’na tevazu ile teslimiyet ve itaatten geçer. Davet de O’nun bir emridir. Davetçi, “Allah için” yapar davetini. Bir emirdir, bir ibadettir diye yapar. Sevabını da yalnızca ondan bekler. Kullardan bu konuda hiçbir beklentisi olmaz. Ne ücret, ne imkan, ne de iktidar. Hatta bir teşekkür bile beklemez. Beklememeli yani. Sadece Allah rızası. Bütün beklenti bu! Zaman zaman da içtenlikle şöyle söylemeli: “İlâhî, ente maksûdî ve rızake matlûbî.”

Sevgi, saygı, destek ve yardım, inananlardan bir görev olarak zaten gelir. Davetin içinde vardır bunlar. Davetin özü böyle gerektirir. Davetçinin özel olarak şahsına istemesi gerekmez bunları. Herkes kendine düşeni yapar ve işler Allah Teâlâ’nın dilediği gibi tıkr tıkr işler gider.

Bütün peygamberler, tebliğ karşılığı bir ücret istemediklerini açık seçik söylemişlerdir. İşte birkaç örnek:

“İşte onlar Allah’ın hidayet verdiği kimselerdir. Sen de onların yolundan yürü ve de ki: "Ben risaleti tebliğden dolayı sizden bir ücret beklemiyorum. O, bütün milletler için bir öğütten, irşaddan ibarettir.”¹

“Halbuki sen bu tebliğ karşılığında onlardan herhangi bir ücret de istemiyorsun. Kur'an, sadece bütün insanlar için bir derstir, evrensel bir mesajdır.”²

“Ey Resûlüm, yoksa bu hizmetlerine karşılık sen onlardan bir karşılık istiyorsun da bu kendilerine ağır geldiği için mi senden uzak duruyorlar? Fakat bilsinler ki en iyi karşılık, sana Rabbinin vereceği karşılıktır. Çünkü O rızık ve nimet verenlerin en hayırlısıdır.”³

Dolayısıyla kimse onları “din istismarcılığı” ile suçlayamaz. Buna rağmen suçlayanlar olabilir. O, kendilerinin yalanıdır, iftirasıdır, o kadar. Atalarımız, “dilin kemiği yoktur” demişler. Haliyle “ağzı olan konuşuyor” işte. Kimileri de vardır, “ağzına geleni konuşur.” Bu yüzden “elin ağzı çuval değil ki büzesin” demişler.

Buna da üzölmeye ve aldırmaya değmez. Zira kulların dilinden ve iftirasından Allah Teâlâ kendini korumak istememiştir. Bizi de koruyacak ve kurtaracak değildir şu imtihan dünyasında. Ama buna sabırla katlanılır ve davaya devam edilirse, mükafatı da çok bol olacaktır inşallah.

Her çağın davetçileri de bu temel ölçüye uyarlar, uymalıdır. Yani davetlerini Allah için yapar, karşılığında insanlardan bir şeyler beklemezler, beklememelidirler. Davetçiler, tıpkı Peygamber Efendilerimiz (s.a.v.) gibi, “ellerinin emeği ile geçinirlerse” ne güzel ederler!

---

¹ En'am 6/90.

² Yusuf 12/104.

³ Mü'mininun 23/72. Bener ayetler için bkz; 6,90; 42,23; 34,47; 38,86; 36,21.

Davetçi ve Dünya Adamları

Dünya adamlarına gelince, davetçilerden dinlerine dair bir şeyler almadan, dünyalık vermezler onlara. O yüzden selef-i salihin devlet kapısından hoşlanmazlar, idarecilerle düşüp kalkmaktan, zenginlerin zevkli sofralarına oturmaktan ve yağlı lokmalarını yutmaktan kaçınırlar, insanları da bu konuda uyarır, sakındırırlardı. Onların ısrarla vurguladıkları hakikatlar şunlardır:

“Onların yağlı lokmaları kalbin zehiridir. Onların tatlı sohbetleri, ruhu öldürür. Onlarla dostluk, dinden taviz demektir. Böyle olmazsa zaten, onlar adamı yanlarına sokmazlar. Davetçi, o kapılara, ancak Hz. Musa gibi tebliğ için gider, Hz. Yusuf gibi insanlığa hizmet için vazife ister. Yemek, içmek ve eğlenmek için değil. Dünyalık için değil yani.”¹

İslam daveti karşısında saltanatlarının sallanıp yıkılacağını hisseden idareciler ve bu düzende menfaat tezgahlarını iyi ayarlayıp kurarak çıkar çarklarını kendi lehlerine çevirmeyi başaran zengin muhafazakarlar, ufak tefek tavizlerle, bağış ve lütuflarla, gerekirse iktidarlarından bir parça vermek, çıkarlarına ortak etmekle bu davayı kendileri adına baştan kazanmak, daha doğrusu bitirmek isterler. Bunda başarılı olamazlarsa can, mal, aile ve benzeri değişik yollardan eziyet, işkence, özgürlüğü tahdit ve öldürme gibi tehditlerle korkutmaya çalışırlar.

Canla, malla, aile ve evlatla, vatanla, zindanla veya olmazsa idamla korkuturlar insanları, hasseten de davetçileri. Korkuyla sarsılan ve dehşete düşen yüreklere, bir taviz daha verirler yumuşatabilmek için. Sağlı sollu yumruklarla sarsarlar onları. Başarılı olurlarsa, ne ala. Değilse, ikisinden biri yok oluncaya kadar savaş devam edecektir demektir. Bunun adı “hak batıl mücadelesidir”.²

---

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Cemal Nar, İlim ve İktidar.

² Bu konuda geniş bilgi için bkz. Cemal Nar, Hak Batıl Mücadelesi ve Zafer Şartları.

Bütün Peygamber Efendilerimizin (s.a.v.) “tevhid mücadelesi” adıyla sürdürdükleri çabalarda buna dair örnekler vardır. Kur’an-ı Kerim bunu anlatır bize kıssalar boyunca. Ama son Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) bu biraz daha barizdir. Daha net, daha açık, örnekleri daha boldur. Çünkü o, hayatı en iyi bilinen bir Peygamber olarak “üsve-i hasene”dir.¹ Yani model insan, örnek şahsiyet, sonsuza dek önderdir. Salat ve selam olsun ona örneklığı sürdürdüğü sürece ve ailesine de, arkadaşlarına da, yoluna tabi olup uyanlara da...

İnsan, davetten maksadını iyi tespit edebilirse, hak yolda ayakları kaymaktan kurtulabilir ve sabit kadem olabilir. Ama amacını iyi belirlememişse, içine iyice sindirememişse, bu bilinç etine kemiğine sirayet etmemişse, hala içinde benlikten bir eser varsa, Allah Teâlâ’dan başkasından bir beklentisi varsa, ihlas ve samimiyet zedelenmişse eğer, bütün bunlar onun direncini kırar, iradesini çözer ve yapılan tekliflere dayanabilmesi çok zorlaşır. Yukarıda görmüştük; karar ve azim, sahibine zorlukları kolay kılar. Bir işte baştan kazanılan ciddiyet, başarının en az yarısı kadar etkindir. Bu yüzden eskiler

---

¹ “Hakikaten, Allah’ın Resulünde sizler için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı bekleyenler ve Allah’ı çok zikredenler için en mükemmel bir nümune vardır.” (Ahzap 33/21) Hislerine kapılan bazı kimseler, Hz. Peygamber (a.s.m)’in Mekkede müşriklerin baskı ve takibatına maruz kaldığı dönemde sabrı ve dini tebliği ile örnek olduğunu, fakat Medine’ye hicretten sonra savaşlar, birçok evlilik, ganimet, dünya hakimiyeti ile manevi tarafının azaldığını ileri sürerler. Fakat Resul-i Ekrem’in gelmesinden murat, bu hislerine mağlup insanları memnun etmek, onlara pratik kıymetten mahrum birtakım esaslar öğretmek değildi. Hz. Muhammed’in hedefi, bu dünyada yaşayan, çalışan insanlara pratik kaideler öğretmek, onlara bu kuralları kendi yaşayışıyla izah ve tarif etmektir. Ordu kurmasa, yaptırım gücü kazanmasa, hükümler koymasa, evlenmese, dâvaları hükme bağlamasa, düşmanları mağlup ettikten sonra onları affetmese, insanlara tam örnek olamazdı. Asıl bu gibi bütün beşeri faaliyetleri yapması, onların her birinde örnek tutumun ne olduğunu sözleriyle ve uygulamalarıyla göstermesi ile en mükemmel nümune olmuştur. (Suat Yıldırım’ın mealine düştüğü nottur.)

“küllün müyesserun lima hulika leh” derlerdi. Yani herkese girdiği yol kolaylaştırılmıştır.

Velhasıl İslam dininin en temel özelliklerinden en önceliklisi, insanın tüm hayatını Allah korkusu üzerine bina etmesi ve bütün ibadetlerini de yalnızca Allah'ın rızasını kazanmak, af ve mağfiretine mazhar olarak rahmetini elde etmek, bunun bir alameti olarak da cennetine girebilmektir. Allah bir ayetinde mü'minlere şöyle öğretir: "De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah'ındır."¹

Kuran'da, "Ancak tevbe edenler, ıslah edenler, Allah'a sınımsız sarılanlar ve dinlerini katıksız olarak Allah için (halis) kılanlar başka; işte onlar mü'minlerle beraberdirler. Allah mü'minlere büyük bir ecir verecektir"² ayetiyle de mü'minlere, dini sadece Allah için, başka hiçbir amaç katmaksızın yaşamaları emredilmiştir. Bir kimsenin Allah'a sınımsız sarılması, Allah'tan başka bir ilah olmadığını bilerek, hayatını yalnızca O'nu razı etmeye adanması ve her ne olursa olsun Allah'a olan sadakatinden vazgeçmemesi o kişinin ihlas sahibi olduğunu gösterir.

İhlas sahibi bir mü'min, yaptığı işler ve ibadetlerle Allah'ın dışında bir başkasının sevgisini, hoşnutluğunu, takdirini, ilgi ve beğenisini elde etmeye çalışmaz. Yaptığını dünyaya ait bir çıkar için, hatta ahirete dair bir menfaat için bile yapmaz. Onlar için cehennem korkusu da cennet beklentisi de aslında amelin amacı değildir. İhlas sahibi mü'min davetçilere bu açıdan en büyük ve en güzel örnek Resulullah Hz. Muhammed (s.a.v.) ve diğer peygamberlerdir.

Peygamber Efendimiz, sadece Allah'ın hoşnutluğunu aramış, hiçbir çıkar veya dünyevi bir kazanç düşünmeden, hayatı boyunca Allah'ın rızasını, rahmetini ve cennetini kazanmak için çaba göstermiştir. Çünkü Rabbimiz onu böyle eğitmiş ve edeplendirmiştir:

---

¹ Enam, 6/162

² Nisa 4/146

“De ki: “Ben, buna karşı sizden bir ücret istemiyorum ve kendiliğinden bir yükümlülük getirenlerden de değilim.”¹

“De ki: “Ben sizden bir ücret istemişsem, artık o sizin olsun. Benim ecrim (ücretim), yalnızca Allah'a aittir. O, her şey şahid olandır.”²

İlginç Bir Anı

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz çok konuda olduğu gibi bu mevzuda da çok ilginç tecrübeler yaşadı ve bizlere örnek davranışlar sergiledi. Sadece bir meclisteki macerayı anlamamız bile bize ebedi örneklik olarak yeter:

Rebia'nın oğlu Utbe ve Şeybe, Harb'ın oğlu Ebu Süfyan, Abduddar oğullarından bir kişi, Ebu'l-Bahterî, Beni Esed kabilesinden Esved bin Abdulmuttalib bin Esed ve Zem'a bin Esved, Velid b. Muğîre, Ebu Cehil b. Hişam, Abdullah b. Ebî Umeyye, Ümeyye b. Halef, As b. Vail, Haccacoğulları Nebih ve Münebbeh (bunların ikisi de Beni Sehim kabilesindendi) güneşin batışından sonra Kâbe'nin yanında bir araya geldiler ve birbirlerine dediler ki;

“Muhammed'e bir kişi gönderelim de gelsin, onunla konuşalım. Onunla tartışalım ki bundan böyle onunla ilgili icraatlarımızdan ötürü mazur görülelim”.

Böylece Rasûl-ü Ekrem'e şu haberi gönderdiler:

“Kavminin ileri gelen eşrafı, senin için bir araya gelmişler, seninle konuşmak istiyorlar!”

Rasûl-ü Ekrem süratle onlara geldi. Onlar kendi durumu hakkında yeni bir fikre varmışlar, yani İslâm'a meyletmişler zannetmişti. Rasûl-ü Ekrem can-ı gönülden onların Müslüman olmasını istiyordu. Onların doğru yolda reşid olmaları onun hoşuna gider, onların İslâm'a karşı çıkmaları, fesadları ve helâkları onu üzerti.

---

¹ Sad 38/86

² Sebe, 34/47.

Rasûl-ü Ekrem onların yanına oturunca, şöyle dediler:

- Ey Muhammed! Senin hakkında mazur sayılalım diye seni çağırdık. Allah'a andolsun, senin kavminin üzerine getirdiğin felâketi Araplardan bir kimsenin getirdiğini bilmiyoruz. Sen bizim atalarımıza küfrettin, dinimizi ayıpladın, akıllarımızı hiçe saydın. Tanrılarımıza küfrettin, cemaatimizi parçaladın. Hiçbir çirkin iş yok ki onu aramıza sokmuş olmayasın.

Eğer sen bu hadiseyi mal elde etmek için getirmişsen, sana mallarımızdan toplayalım, hepimizden zengin olacağın kadarını sana verelim.

Eğer bunu bizim içimizde şerefe nail olmak, baş olmak için yapmışsan seni başımıza geçirelim, eğer kral olmak istiyorsan seni kral tayin edelim.

Eğer senin bu yaptıkların cinlerden (delilikten) kaynaklanıyorsa, sana cin çarpmış olduğu için bunları söylüyorsan, ki çoğu kez böyle hadiseler olmaktadır, seni tedavi etmek için mallarımızdan verelim. Seni o cinden kurtarıncaya kadar tedavin için çaba sarfedelim veya senin hakkında mazur sayılalım!

Bu son cümleleriyle Rasûlullah'ı tehdid ediyorlardı. Allah'ın Rasûlü onlara cevap olarak şöyle buyurdu:

- Sizin söylediklerinizin hiçbiri bende yoktur. Size peygamberliği mallarınız için getirmiş değilim. İçinizde şeref kazanmak ve başınıza geçmek için de getirmiş değilim. Kralınız olmak için de getirmedi.

Cenabı Hak beni size peygamber olarak gönderdi. Bana bir kitab indirdi. Sizin için müjdeleyici ve uyarıcı olmamı emretti. Ben Rabbimin risaletini (emirlerini) tebliğ ettim ve size nasihatta bulundum. Eğer bunu kabul ederseniz, bu sizin dünya ve ahirette payınız olur (hem dünyada aziz olursunuz, hem de ahirette). Eğer kabul etmezseniz, Allah benimle sizin aranızda hüküm verinceye kadar Allah'ın emrine sabır göstereceğim!"

Onlar:

- Ey Muhammed! Eğer sana arz ettiklerimizi kabul etmezsen, biliyorsun ki biz toprak bakımından insanların en sıkıntı içerisinde olanlarıyız. Mal bakımından en fakirleriyiz. Maişet bakımından en çok zorluk içinde bulunanlarız.

Öyleyse seni peygamber olarak gönderen Rabbinden iste de bizi daraltan, sıkıştıran şu dağları bizden uzaklaştırsın, memleketimizi bizim için açsın. Memleketimizde Şam ve Irak nehirleri gibi nehirler akıtsın.

Atalarımızdan ölüp gidenleri bize geri göndersin. Onların içinde Kusay bin Kılâb da olsun. Çünkü o doğru söyleyen bir reisti. Onlara senin söylediklerini soralım: Acaba hak mı bâtil mi konuşuyorsun?

Eğer bizim istediklerimizi yapar da o atalarımız seni tasdik ederse, biz de seni tasdik ederiz. Böylelikle senin Allah katındaki o büyük mertebeni görmüş olur da Allah'ın seni peygamber olarak dediğin gibi gönderdiğini anlarız," diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Hz. Peygamber dedi ki:

- Ben size bunları yapmak için peygamber olarak gönderilmedim. Ben Allah'ın bana yüklediği vazife ile size geldim. Allah'ın gönderdiğini size tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahiretteki payınızdır, nasibinizdir. Eğer bana karşı çıkarsanız ben, Allah'ın emrine, Allah benimle sizin aranızda hükmedinceye kadar sabır göstereceğim".

Kureyşliler ise şöyle dediler:

- Eğer bu söylediklerimizi de yapmazsan, hiç değilse kendin için bir şeyler yap. Rabbinden senin dediklerini doğrulayan, seni bize karşı müdafa eden bir melek göndermesini iste. Rabbinden sana bahçeler, altın ve gümüşten hazineler, köşkler vermesini iste de böylece seni çalışmaktan kurtarmış olsun. Çünkü sen maişetini elde etmek için pazarlara çıkıyor, bizim çalıştığımız gibi çalışıyorsun. Böylelikle senin Allah katındaki faziletini bilmiş oluruz. Eğer iddia ettiğin gibi peygambersen bunu yap!"

Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü onlara şöyle dedi:

- Ben bunu yapamam. Rabbinden bunları isteyen bir kimse de değilim. Ben size bunlarla peygamber olarak gönderilmedim. Lâkin Allah beni müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdi. Eğer benim getirdiklerimi kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahiretteki nasibinizdir. Eğer bana karşı çıkarsanız Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredeceğim!”

Kureyşliler:

- O halde bizim üzerimize gökten parçalar düşür! Çünkü senin iddia ettiğine göre Rabbin isterse bunu yapar. Sen bunları yapmadıkça biz sana iman etmeyiz” dediler.

Rasûl-ü Ekrem onlara:

- Bu Allah'a ait bir husustur. İsterse sizin başınıza bunları getirir” dedi.

Kureyşliler ise:

- Ey Muhammed! Rabbin bilmiyor mu ki bizler seninle oturacağız ve şu anda sana sorduklarımızı soracağız, isteklerimizi senden isteyeceğiz. Bunun için bize cevap olacak bir şeyi niçin sana takdim etmedi ve öğretmedi? Bu hususta başımıza gelecekleri niçin sana haber vermedi? Bizim kulağımıza geldiğine göre, bunları Yemame'de ismi Rahmân olan kişi sana öğretiyormuş. Yemin olsun ki hiçbir zaman Rahmân'a iman etmeyiz. İşte ey Muhammed! Senin hakkındaki icraatlarımızdan ötürü artık mazur sayılırız. İyi bil ki seni bizim hakkımızdaki icraatınla başbaşa bırakmayacağız. Ya biz yahut da sen helâk olacaksın!” dediler.

İçlerinden biri:

- Biz meleklerle ibadet ediyoruz. Onlar Allah'ın kızlarıdır, dedi.

Başka biri de:

- Sen Allah'ı ve melekleri peyderpey getirmediğinçe sana iman etmeyiz” dedi.

Onlar Rasûlullah'a bunları söyledikten sonra Rasûlullah onların yanından çıktı. Onunla beraber Abdullah

b. Ebî Ümeyye b. Muğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum da dışarı çıktı. Bu kişi Rasûlullah'ın amcası Abdulmuttalib'in Atike isimli kızının oğluydu. Abdullah:

- Kavmin sana arzedeceklerini arzettiler ey Muhammed! Sen ise hiçbirini kabul etmedin. Sonra senden kendileri için birtakım şeyler talep ettiler ve onunla senin Allah katındaki derecenin bilmek için istediler. Onu da yapmadın. Sonra onları korkuttuğun azabın hemen gelmesini istediler, onu da yapmadın. Allah'a yemin ederim ki sana hiçbir zaman iman etmem. Ta ki sen bir merdiveni göklere dayayıp, o merdivenle göğe çıkıp, ben de sana baktığım halde göğe varıp beraberinde açık bir sahife ve senin peygamberliğini tasdik eden dört melek getirmediğçe... Andolsun Allah'a, eğer bunu da yapsan sanırım yine seni tasdik etmem" dedi.

Sonra Rasûlullah'tan ayrıldı. Hz. Peygamber de üzüntülü ve sıkıntılı olarak aile efradına döndü. Çünkü kavmi tarafından davet edildiğinde umduklarını bulamadı ve üstelik onların kendisinden ne kadar uzak olduklarını gördü.¹

Eğer insanın kalbinde dünya sevgisi ve yönetim arzusu olursa, bu tekliflere kolay kolay "hayır" diyemez. Hatta çok da güzel bahaneler uydurur kendine.² "Hele bir yönetimi ele geçireyim, devletin gücü bende olsun, sonra onları kendi dinime yavaş yavaş yönlendiririm" der. Biraz

---

¹ İbn Cerir, (İbn Abbas'tan); Ziyad b. Abdullah Bekkai (İbn İshak'tan Said b. Cübeyr, İkrime tarihiyle İbn Abbas'tan), İbn Kesir, Tefsir, III/62; Bidaye, III/50; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/70-73.

² Bu yersiz isteklere dair çirkin durumu bildiren ve gerekli cevabı veren bazı ayetler de gelmiştir. İşte onlardan ikisi: "De ki: "Ben, size Allah'ın hazineleri benim yanımdadır" demiyorum. Gaybı da bilmem. Size ben melek olduğumu da söylemiyorum. Bana ne vahyediliyorsa, ben ancak ona tabi olurum." De ki: "Kör, görenle bir olur mu? Hiç düşünmüyor musunuz? (Benzeri için bkz. 13,19.)

Allahtan gayri birtakım tanrıların, Allah'ın huzurunda toplandıklarında kendilerini kurtaracaklarına inanan o kimseleri sen Kur'an'la uyar ki, O'nun huzurunda kendilerini savunacak ne bir hamileri, ne de bir şefaathçileri olmayacaktır. Böylece umulur ki bu şirk ve masiyetten sakınırlar. "(En'am 6/50-51. Benzerleri için bkz. 23/57; 13/21.)

mesafe de katedebilir belki. Ama nihai hedefe hiçbir zaman varamaz. “Kafirun” suresindeki “la”ları kaldırır sadece. Bu ise şirkten başka bir şey değildir.

Bu teklifler her babayığidin dayanabileceği teklifler değildir. Nitekim kendi zamanımızda küçük bir koltuğa insanların davalarını değiştiklerini gördük. Daha acısı da yaşandı maalesef. İktidar sahipleri bir koltuğu iki “dava sahibine” (!) birden attılar kemik gibi, iki “dava sahibiyim” (!) diyenler birbirine düştüler o kemik için. “Biz burada din için, iman için varız” diyen nice canlar, dava arkadaşlarını fişleyip gammazladılar, “kanımızın son damlasına kadar Allah için varız” diyen cesur yürekler, buldukları yerlerde İslamî hizmeti bitirdiler.

Bu davet davası Allah Teâlâ için yapılırsa, yani ihlas ve samimiyetle yapılırsa, zorluklar kolay kılınır ve ya özel ya da genel zafere erdirilir. Fakat istismarcılar ise, çektikleri utançla baş başa kalırlar ve elde ettikleri mal, makam ve sözde itibarlarını da daha ölmeden bitirir de ahirete ser sefil olarak götürülürler. Aklı olana Allah yeter.

Davetçi ve Kararlılık

İslam davetçileri önce karar vermelidirler; bu davet kime, ne pahasına, nereye kadardır? Yani hedef nedir, neyi beklemektedirler?

Sevgili Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatında önce bir karar vardı. Sonra da kararlılık ve azim sahibiydi. Bunu dostları kadar düşmanları da bilir ve tasdik ederlerdi. Evet, dost ve düşmanları onun karar ve azmini biliyor, ona göre hareket ediyorlardı.

Daha önce de geçmişti, hepiniz bilirsiniz, Kureyş ileri gelenleri Ebu Talib’e geldiler ve Hz. Peygamber’den dert yakındılar. Ebu Talib Rasûl-ü Ekrem’e hitaben:

- Yeğenim! Allah'a yemin ederim ki benim bildiğime göre sen bana itaat edersin. Kavmin yanına geldi ve iddialarına göre sen Kâbe'lerinde ve meclislerinde onlara varıp hoşlarına gitmeyen sözler söylüyormuşsun. Eğer onlara bu sözleri söylememeyi münasib görürsen ne âlâ" dedi.

Bunun üzerine Rasûl-ü Ekrem mübarek gözlerini göklere doğru kaldırıp buyurdu:

- Allah'a yemin ederim ki, vazifemi terketmek hususunda herhangi birinizin şu güneşten bir ateş parıltısını getirmesinden daha güçlü değilim.¹

Demek istiyordu ki, benim bu vazifemi terk etmem, birinizin şu güneşten bir parça ateş getirmesinden daha zordur.

Bir başka seferinde yine Ebu Talib, Rasûl-ü Ekrem'e:

- Ey yeğenim! Kavmin bana geldiler. Şöyle şöyle söylediler. Hem kendine hem de bana acı. Gücümün ve senin gücünün yetmediği bir yükü bana yükleme. Senin sözünden kavminin hoşuna gitmeyi terket!, dedi.

Ebu Talib'in bu konuşmaları üzerine Hz. Peygamber Ebu Talib'in kendi hakkındaki himaye fikrinin değiştiğini, bundan böyle kendisine yardımcı olmayacağını, onu kavmine teslim edeceğini, onunla beraber olmaya gücü kalmamış olduğunu zannetti. Bunun üzerine Hz. Peygamberimiz:

- Ey amcam! Eğer güneş sağ elime, ay da sol elime verilse, Allah bu davayı ya galib getirinceye veya bu dava uğrunda ben helâk oluncaya kadar bu davamı terk etmem, dedi ve gözyaşları dökerek ağladı.²

Bilmem ki karar vermenin ve onda sabit kadem olarak devam etmenin bundan daha güzel ifadesi olabilir mi?

Bu duruş, görünüşte güçlü bile olsa düşmanı umutsuz kılarak iradesini çözer, mücadele azmini bitirir ve teslim olmaya mecbur eder. Bu duruş, davetçi için zaferi elzem

¹ Tabarani; Buhari, Tarih (Akil b. Ebi Talib'ten)

² Beyhaki, (Hadisin tamamı ileride gelecektir)

kılan muhteşem bir duruştur. Bu duruş, çağlar boyu örnek alınacak asil bir duruştur. Bu yüzden Mehmet Akif Ersoy'un şu şiiri de özü ve ifadesi bakımından muhteşemdir:

Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz.
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz;

Düşer mi tek taşı sandın harim-i namusun,
Meğer ki harbe giden son nefer şehid olsun.

Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa,
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa,

Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar
Taşıp da kaplasa âfakı bir kızıl sarsar,

Değil mi cephemizin sinesinde iman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;

Değil mi ortada bir sine çarpıyor, yılmaz,
Cihan yıkılsa emin ol bu cephe sarsılmaz!

Düşmanları Peygamber Efendimizi (Aleyhi's Salatu ve's Selam) bazen alay, eziyet, işkence, açlık, ambargo, suikast ve ölüm ile tehdit ediyor, bazen de güya iyi niyetli ve barış ister gibi mal, makam, güzel kadın ve iktidar teklifi ile ayartmaya ve hareketinden alıkoymaya çalışıyorlardı. Hatta güya taviz vererek "bir sene sen bizim tanrılarımıza tap, bir sene de biz senin taptığına tapalım" diye uzlaşma ve anlaşma bile teklif ediyorlardı. "Kafirun" suresi bu münasebetle inmişti:

"De ki: Ey kâfirler! Ben sizin ibadet ettiklerinize ibadet etmem. Siz de benim ibadet ettiğime ibadet etmiyorsunuz. Ben sizin ibadet ettiklerinize asla ibadet

edecek değilim. Siz de benim ibadet ettiğime ibadet etmezsiniz. O halde sizin dininiz size, benim dinim bana.”¹

Bu surenin mealine Suat Yıldırım şöyle bir not düşer: “Müslümanların kâfirler karşısında kesin kararlı olarak tevhide sarılmalarını, bununla beraber kâfirleri dini kabul etmeye zorlamayıp kendi tercihlerine bırakmalarını bildirir. Müşrik yerine kâfir kelimesi kullanılarak Hz. Peygamberin dinine inanmayan bütün gruplara hitab edilmektedir. Burada ve başka yerlerde aslında “kâfir” kavramı hakaret anlamı taşımaz.² Kâfirler "Hz. Muhammed'in elçiliğini inkâr edenler ve getirdiği buyruklarından yüz çevirenler" demektir.”

Bu uzlaşma şirkinin saf tevhit inancını bozmaktan ve küfre hizmet etmekten başka bir işe yaramayacağını çağımızın davet ve tebliğcileri de iyi kavramalıdır. Onların da önüne laiklik, liberalizm, evrensel insan hakları, hümanizm, çağdaş değerler gibi isimler altında bazı küfür ve şirk ilke ve yasaları sunulmakta, ortak yaşam adına Müslümanlardan tavizler istenmektedir. İşin özü iyi düşünüldüğünde bu istekler daima İslam dışı bir hayatın devamını sağlamaktadır. Dünün cahiliye liderleri bile bu

---

¹ Kafirun, 109/1-6.

² Biz bu konuda Suat Yıldırım'ın bu görüşüne katılmıyoruz. Nitekim az sonra gelecek olan Elmalılı'nın tefsiri de bunu belirtir. Suat Bey “diyalog” faaliyetlerinin etkisinde kalarak böyle düşünüyor olabilir mi acaba? Dünyada insanların birbirini anlama adına yapılan “diyalog” faaliyetlerine aklı başında bir insanın itiraz etmesi söz konusu olamaz. Ancak buna itiraz edenler şöyle söylüyorlar: “Bu yapılırken ehli- kitaba şirin görünmek için dinî hakikatler ya yumuşatılarak, ya görmezden gelerek, ya da yanlış yorumlanarak yok sayılıyor. Din bizim malımız olmayınca davet ve tebliğde yağçılık, dalkavukluk, şirin görünme adına hakikatleri değiştirme yetkimizin dışındadır ve asla caiz değildir. Din olduğu gibi anlatılmalıdır. Biz davet ederiz, hidayet Allah'tandır, dilediğine verir, o kadar. Dini eğip bükmeye, örtmeye, yanlış yorumlayarak sulandırmaya veya inkara asla hakkımız yoktur.” Bu söz de haklıdır elbette. Sonuçta diyalog elbette olmalı ama açık seçik ve net olarak yapılmalı. Hile, kandırma ve aldatmanın ne faydası vardır. Yatsıya kalmadan sönen mumun ne gereği vardır. Yalana dolana gerek yoktur, mızrak çuvala girmez.

kadar hileli ve bulanık değillerdi. Teklifi yaparlarken daha net, daha açık idiler. Hatırlayalım isterseniz.

Elmalılı Hamdi Yazır "Kafirun Suresi" tefsirine girişte şu bilgileri verir: "Nüzul sebebi: Ebu Hayyan der ki: Bunun inme sebeplerinden olarak şöyle zikretmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'e kâfirler: "Bırak bu tuttuğun davayı, biz sana istediğin kadar mal, servet verelim, kızlarımızdan dilediğinle evlendirelim ve seni üzerimize melik yapalım, eğer bunu yapmazsan gel bizim ilâhlarımıza tap, biz de senin ilâhına tapalım, müşterek olalım, hayır hangisinde ise ona hepimiz de ulaşmış oluruz" demişlerdi.

Bir de onun en çok buğzedeni Kureyş'ten olduğu ve bir sene kendilerinin tanrılarına ibadet etmesini ve kendilerinin de bir sene onun tanrısına ibadet edeceklerini söylemiş olduklarından dolayı onlardan uzaklaşmak ve o teklifin asla olacak şey olmadığını haber vermek için Allah Teâlâ bu sûreyi indirdi."

İbnü Hişam "Siyer"inde der ki: "Bana gelende: Resulullah (s.a.v.) Kâbe'yi tavaf ediyorken Esved b. Muttalib b. Esed b. Abd'l-Uzza ve Velid b. Muğire ve Ümeyye b. Halef ve As b. Vâil es-Sehmî önüne gerildiler, bunlar kavimleri içinde yaşlı kimselerdi. "Ey Muhammed! Gel, biz senin taptığına tapalım, sen de bizim taptığımızı tap, biz ve sen (bu) işde müşterek olalım. Eğer senin taptığın bizimkinden hayırlı ise biz ondan nasibimizi almış oluruz ve eğer bizim taptıklarımız seninkinden hayırlı ise sen de nasibini almış olursun" dediler. Allah Teâlâ da onlar hakkında sûresini tamamen indirdi."

İbnü Cerir ve İbnü Ebi Hatim ve "Mesahif"de İbnü Enbârî, Ebu'l-Buhturî'nin mevlası Said b. Meyna'dan şöyle rivayet de eylemişlerdir. Tefsircilerin çoğunlukla zikrettikleri şu şekildedir:

Kureyş'in ileri gelenlerinden bir takım, Resulullah'a, "sen gel bizim dinimize tabi ol, biz de senin dinine tabi olalım, bir sene sen bizim tanrılarımıza ibadet edersen, bir sene de biz senin mabuduna ibadet ederiz," dediler. Resulullah: "Allah korusun, Allah'a başkasını ortak

koşmaktan." dedi. Onlar, o halde bizim tanrılarımızın bazısına el sürüver de seni tasdik edelim ve tanrına ibadet edelim, dediler. Bu sebeple bu sûre nazil oldu. Resulullah sabahleyin Mescid-i Haram'a gitti, Kureyş'ten dolgun bir heyet vardı. Başları üzerine dikildi de bu sûreyi okudu, onlar da ümitlerini kestiler."

İbnü Cerir'in ve Razi'nin kaydettikleri vechile "De ki: "Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi bana emrediyorsunuz ey cahiller?"¹ âyeti de bu sebeple nazil olmuştu. Onda Allah'dan başkasına tapmayı emrettiklerinden dolayı cahillikleri ile azarlayarak "ey cahiller" diye hitap etmesi emredilmişti.² Bundan da daha ağır olarak "ey kâfirler" diye hitap emrediliyor ve bu vechile gerekçesi beyan olunarak onların dininden uzaklaşma ve hak tevhid dini ile din edinilmenin lüzumu tebliğ buyuruluyor.

Sure baştan sona bir kararlılık göstergesidir. Onların karşısında öyle durulmalıdır ki, birgün Müslümanların davalarından vazgeçmiş olabilecekleri kafirlerin aklından bile geçmemelidir. Böyle bir şeyi teklif etmeyi asla düşünmemelidirler. Ve bir gün bir uzlaşma yapabileceklerini asla ummamalıdır. Böylece surenin girişi ve sözün açılış bölümü, hiçbir şekilde birlik umudu olmayan, farklılık ve dolayısıyla ayrılık gerçeğini ortaya koymaktadır!

Seyyit Kutup buradaki kararlılığı birkaç cümlede ortaya koyar: "Bu reddetmenin üzerine red etme, kesinlik üzerine kesinlik, pekiştirme üzerine pekiştirme. Reddetmenin, kesinliğin ve pekiştirmenin tüm üslupları burada kullanılmıştır.

"De ki:" Bu yüce Allah'ın kesin emridir. Bu inanç sisteminin dizgininin yalnız Allah'ın elinde olduğunu ortaya koymaktadır. Hz. Muhammed'in bu işte bir fonksiyonu yoktur. İşi doğrudan yönlendiren Allah'tır. Ki O, emir

---

¹ Zümer, 39/64

² İşte kafiri aşağılayan ilahî ifade. Onların içlerinden İslam ile savaşılanların bunu hak ettiklerini kim inkar edebilir?

verdiğinde asla reddedilmeyecek, hükmüne karşı çıkılmayacak tek Allah'tır.

"De ki: Ey kafirler!" Onlara gerçek kimlikleri ile seslenmekte ve onları kendi sıfatları ile nitelendirmektedir. Onların hiçbir dini yoktur. Hiçbir dine bağlı değildirler. Onlar inanmış da değildirler. Sadece kafirdir onlar. Dolayısıyla herhangi bir yolda senin ve onların buluşması mümkün değildir.

Böylece surenin girişi ve sözün açılış bölümü, hiçbir şekilde birlik umudu olmayan, ayrılık gerçeğini ortaya koymaktadır!"

Şehit müfessirimiz daha sonra çağdaş davetçilere bir hatırlatma yapar: "Özdeki bütün farklılığın boyutlarını açıklamak için böyle bir ayrılık zorunlu idi. Çünkü bu, yolun ortasında herhangi bir şekilde buluşmayı imkansız kılan bir ayrılıktı. İnanç sisteminin özünde, düşüncenin temelinde, metodun gerçeğinde ve yolun yapısında meydana gelen bir farklılıktır.

Hiç şüphesiz tevhid bir sistem, şirk ayrı bir sistemdir. Bunlar asla buluşup birleşemez. Tevhid insanı bütün bir varlıkla birlikte ortağı olmayan tek Allah'a yönelir. İnsanların inanç sistemlerini ve hukuklarını, değerlerini ve ölçülerini, eğitim ve ahlâkını, hayat ve varlıkla ilgili tüm düşüncelerini kendisinden alacağı kaynağı belirler. Mü'minin kendisinden alacağı bu kaynak Allah'tır, sadece Allah, ortaksız olarak Allah. Bu nedenle mü'minin hayatı bütünüyle bu ilke üzerinde kuruludur. Gizli ve açık hiçbir şekilde şirkle karışamaz. Yolunun tüm aşamalarında böyledir. Böyle net bir ayrılık hem davet edenler için bir zorunluluk, hem de davet edilenler için bir zorunluluktur.

Hiç şüphesiz insanlar cahiliye düşünceleri ile iman kaynaklı düşünceleri birbirine karıştırabilirler. Özellikle daha önce doğru inanç sistemine tabi olan ve ondan sonra sapan topluluklarda bu tür karıştırmalar sözkonusu olduğu gibi. İşte bu topluluklar, sapmak, döneklık ve karışıklıktan uzak yalın bir iman gerçeği karşısında en fazla direnen topluluklardır. Bunlar gerçek inanç sistemini hiç tanımamış

olan topluluklardan daha da katıdırlar. Çünkü bunlar sapıklıklarının ve döneçliklerinin kördüğüm haline geldiği durumlarda bile kendilerinin doğru yolda olduklarını zannederler. İnançlarında, uygulamalarında görülen doğru yanlış karışımı, iyi ile kötünün karışıklığı davetçiyi dahi aldatabilir. Bu durumlarda davetçiler onların iyi taraflarını kabul etme, kötü taraflarını da düzeltmeye çalışma cazibesine kendisini kaptırdığında büyük bir yanılgıya düşerler. Bu yanılgı son derece tehlikelidir.

Hiç şüphesiz cahiliyye cahiliyyedir, İslam da İslam. Aralarında derin farklar vardır. Tek çare bütünüyle cahiliyeden sıyrılmak ve yine bütünüyle İslam'a girmektir. Tek yol, içindeki bütün özellikleri ile cahiliyeden ayrılmak ve bütün özellikleri ile İslama geç etmektir.

Bu konuda atılacak ilk adım davetçinin cahiliyye sisteminden farklı olduğunu ortaya koyması ve ondan tamamen ayrı olduğunun bilincinde olmasıdır. Düşüncede, sistemde ve uygulamada tamamen ayrı. Bu ortak noktalarda buluşmaya asla müsaade etmeyen bir ayrılıktır. Yardımlaşmayı imkansız kılan bir farklılıktır. Ne zaman cahiliyye taraftarları bütünü ile cahiliyyeden İslam'a geçerlerse o zaman sona erer.

Yama yapmak yok. Orta yolda çözüm arama yok. Yolun ortasında buluşma yok. Cahiliyye istediği kadar İslam kılığına bürünsün. İsteddiği kadar İslam'ın adını kullansın.

Bu düşüncenin davetçinin bilincinde netlik kazanması, davanın temel taşıdır. İlk adım davetçinin kendisini cahiliye mensuplarından farklı bir insan olduğunun bilincine varması, onların kendilerine göre dinleri, kendisinde kendine göre dini, onların kendilerine göre yolları, kendisinin ise kendisine has yolu olduğunun bilincine varması. Onların yollarında onlarla birlikte tek adım dahi atamayacağını kavraması, görevinin kendi yolunda yürümesi olduğunu anlamasıdır. Hiç barışmadan ve dininden az veya çok taviz vermeden.

Öyle ise bu tam bir uzaklaşma, kesin bir ayrılık ve apaçık bir karşı tavidir. "Sizin dininiz size benim dinim bana."

Bugün İslama davet eden insanlar böyle bir uzaklaşmaya, ayrılığa ve böyle bir kesinliğe o kadar muhtaçtırlar ki. İslam'a çağırınlar, keşke sapık bir cahiliye ortamında ve yine İslam inancını daha önce tanımış, sonra üzerinden uzun zaman geçmesi ile "kalpleri katılaştıran ve çoklarının dinden saptığı" (Hadid 16) insanların yaşadığı bir ortamda İslam'ı yeniden kurmaya çalıştıklarının bilincinde olsalardı! Ortak bir çözümün bulunmadığını, ortak noktalarda buluşmayacağını, yanlışları düzeltmenin ve sistemleri birbirine yamamanın mümkün olmadığını bilselerdi. Bunun yerine asr-ı saadet döneminde olduğu gibi İslam'a yeniden davet etmenin gerektiğini cahili bir ortamda davet yaptıklarını ve kendilerinin bu cahili ortamdan tamamen farklı olması gerektiğini keşke anlasalardı. "Sizin dininiz size benim dinim bana."

İşte benim dinim budur: Düşüncelerini, değerlerini, inancını ve hukukunu bütünü ile Allah'tan alan, O'na ortak koşmayan yalın tevhid dini. Herşeyde, hayatın her alanında yalın tevhid dini.

Bu kesin ayrılık olmadan; karışıklık devam edecek, karşılıklı yumuşama sürecektir, karıştırmalar sürüp gidecek yamanmalara devam edilecektir. İslam'a davet böylesine zayıf, güçsüz ve ısmarlama ilkeler üzerine kurulamaz. İslam çağrısının temeli açıklık, netlik, kesinlik ve cesarettir. "Sizin dininiz size, benim dinim bana."

Davetin başlıca yolu budur. İşte: "Sizin dininiz size! Benim dinim bana!"

Davetçi ve Azim

Bir şeye kesin karar verme ve azmetme, o işteki zorlukları en az yarı yarıya kaldırır ve işi kolay kılar. Asıl

zorluk tereddütler içinde kalma ve karar verememdir. Karar veren insanın üstünden bir dağ kalkmıştır. Bu ise dağ gibi bir yükü peşin halletmiş demektir. “En kötü karar, kararsızlıktan iyidir” sözü çok haklı bir sözdür. Buna bir de azmi eklerse, dağları yerinden sökmek işten bile değildir.

Rasûlullah (a.s.)'in davetçi özelliğinin mühim bir vasfı da büyük azmi, irade gücü ve kararlılığıydı. Rasûlullah (a.s.) muhalefet edilme karşı konulma, zorluk ve tehlikelerin en büyüğü ile yüz yüze geldiğinde bile azminden zerre kadar bir şey kaybetmedi. Hiç bir endişe ve korku onu yolundan caydıramadı, hiçbir tamah veya heves onu Hak yolundan uzaklaştıramadı ve en zor şartlar bile üzüntüye ve ümitsizliğe kapılmasına sebep olmadı. Rasûlullah (a.s.)'in kaya gibi iradesi ve azmine çarpan bütün muhalefet kuvvetleri paramparça oldular. Hiçbir güç gösterisi, baskı ve zulüm, hırs ve ihtirasa davet, iftira ve ilham, davasına zarar veremedi. Rasûlullah (a.s.)'ın yıllarca bu azim ve kararlılıkla davasını savunmaya devam ettiğini gören bir kişi mutlaka şu neticeye varacaktır: Rasûlullah (a.s.) kendi davasının doğru ve haklı olduğuna inanmadığı ve her türlü şahsi menfaat ve ikbâle süngü çekmediği sürece böylesine azimli, kararlı, dirayetli, sebatlı davranamazdı. Aynı tutum ve davranış Rasûlullah (a.s.)'in arkadaşları ve taraftarlarının da imanlarının güçlenmesine yol açtı ve onları Hak yolunda her tehlikeyi göze almaya ve her şeye karşı direnmeye itti. Aynı husus, bütün tarafsız ve garazsız kişilerin de Rasûlullah (a.s.)'in vermekte olduğu Davet'in Hak ve Haklı olduğuna inanmalarına da sebep oldu.

Hudeybiye barışı öncesini hatırlayalım. Sevgili Peygamberimiz savaş için gelmediklerine dair ne kadar dil döktü, çaba sarfetti. Ama müşrikler inanmadılar. İmansalar da onurlarına yediremediler. “Bu bize baskındır. Bu bizi çevreye karşı küçük düşürür” dediler ve bir türlü haksız engellemeden vaz geçmediler. Ama elçi olarak giden Hz. Osman'ın şehadet haberi gelince, yani ne zaman ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz çatışmaya mecbur kalınca, savaşıma adına ashtaptan ölümüne biat aldı. İşte o zaman

inkarcıların iradeleri çözüldü ve kendi istekleriyle sulha geldiler. Kararlılık ve azim, her zaman harikalara sebep olur.

Çağımızın davetçisinin ve cemaatinin de bu açıdan davetinde kararlı ve azimli olması gerekir. Onun için başta sorduğumuz soruları tekrar gündemimize getirmeliyiz: İslam davetçileri önce karar vermelidirler; bu davet ne pahasına, nereye kadardır? Hedef nedir? Netice olarak neyi beklemektedirler?

Evet, bu davet mal, makam, aile, hatta can pahasıdır. Bu baştan göze alınmalıdır. İlk hedef insanlara İslam'ı tanıtmaktır. İkinci hedef, bir “Dâru'l İslam” oluşturmaktır. Üçüncü ve nihaî hedef, yeryüzünü İslam'ın hakimiyetini tanır hale getirmektir.

Bu hedeflere giden yollar gül bahçesinden geçmiyor. Gül bahçesinden geçiş de var, ama o ya ömrü bu yolda tükettikten sonra, ya da şehadetten sonradır. Asr-ı saadet örneği bunu göstermektedir.

O yüzden herkes davetçi olamaz. Davetçilerin özel eğitilmiş insanlar olduklarını unutmayalım.

Davetçi ve Devamlılık

Bazen bunaldığımız oluyor. Hayretler içinde kendi nefsimizden şikayet ediyoruz, “bizi neden dinlemiyor nefsimiz? Kendimize neden düşmanlık ediyor kendimiz?”

Yüzde yüz inandığımız ve benimsediğimiz, hatta bunu başkalarına da anlattığımız hakikatlerin zıddına işler işliyor. Utandıran işler, yarın ruz-i mahşerde yüz kızartan işler. Hatta yüz karartan işler...

“Neden?” diye bakıyoruz kendimize, “ufak tefek lezzetler, şehvetler, menfaatlenmeler, belki biraz övünmeler, beğenilme arzuları. Basit ve ucuz şeyler yani...”

“Peki ama kaybettiklerine değer mi?” diye soruyoruz kendimize. “Değmez” diye cevap veriyor kendimiz.

“Daha ne?” diyoruz, “Zaten savunan yok ki yaptığımızı? Ama dayanamıyoruz, direnemiyoruz o arzular ve şehvetlere. Her mücahedede mağlup oluyoruz. İrademizi bitirmişiz zamanında. Teneke gibi zoru görünce yamılıyorlar. Hepsı bu” diyoruz utanarak. Kolumuz kanadımız kırılıyor.

Bazen va’z-u nasihat ederken de böyle oluyor. Sağa bakıyoruz, sola bakıyoruz, her kes dinliyor ama sonuçta kendine göre bir tavır takınıyor. Sanki bizi hiç dinlememiş gibi davranıyorlar. Nefsimiz gibiler yani...

Bazen de konuşmalarımız kendini kaybetmişlerce inkar ediliyor. Alaya alınıyor ve aşağılanıyoruz. Yetkili ve etkili yerlere şikayet ediliyoruz. Onlar da dinliyor ve işleme koyuyorlar hemen. Başlıyor soruşturmalar, koğuşturmalar. Halbura koyup eliyorlar keyiflerince. Hatta ceza alıyoruz, susturuluyoruz, hürriyetimizin sınırlandırılması gündeme geliyor. Üstelik her yandan bir homurtu, hatta nefret sesleri yükseliyor yer yer.

Böyle olunca içimizdeki arzu ve istekler kırılıyor ister istemez. İçimizdeki ışık tutulduğumuz sam yelinde söner gibi oluyor. Yazmak için kılavyenin tuşlarına vurmağa başladığımızda “değer mi?” gibi sesler yükseliyor içimizden, yankılanıyor benliğimizde, beynimizde:

“Sen bu cümleyi bildiğin gibi dosdoğru yazacaksın ama bu sana sıkıntı getirecek. Mahkemelerde zaman kaybettirecek, hapishanelerde çile çektirecek. Ya da potansiyel terörist muamelesi göreceksin. İyi gör de, fakat bir düşün, değer mi? İnsanlar yukarıda dediklerin gibi işte. Kim okuyacak, kim faydalanacak acaba? Kim, hangi niyetle değerlendirecek, eleştirecek, saptıracak, olmayan anlamlar çıkararak hakaret edecek? Belki de tesadüfen gören birkaç kişiden başka okuyan da, ilgilenen de olmayacak ama muhakkak üç beş polis, savcı veya iş oraya kadar uzarsa bir iki hakim okuyacak.”

“Sen evinde kitaplarına gömülmüşken, okuduklarını not ederek ‘belki bir gün yazıya dönüşür ve insanlara faydalı olur’ diye düşünürken ve sonunda da gezme tozma yerine masa başında yazma telaşında, hatta sancısındayken, şöyle

bak bir etrafına, bak bir insanlara, bu gerçekler umurunda mı onların? Herkes almış ailesini tatile gitmiş, pikniğe gitmiş. Dağlar, vadiler ve sahiller insan kaynıyor. Yüzlerce televizyon kanalı müzik, spor, eğlence, magazin, paparazzi, dizi ve film oynatıyor. İnsanlar ciddi sohbetleri bile dinlemiyor, sıkıldıkça zampink yapıyor. Sinemalar, kulüpler, tavernalar, kahvehaneler harıl harıl çalışıyor, tıklım tıklım dolup boşalıyor. Cadelerden seller gibi insan akıyor. Her taraftan ayrı bir ses ve nağme, ayrı bir neşe ve kahkaha yükseliyor semaya. Sen ise oturmuşsun evinde, “belki okurlar” ümidiyle yazı yazıyorsun a benim sersem nefsim.”

“Bırak bunları, sen de kendince keyfine bak. İster ibadet et, ister doya doya oku, ister kafadarlarını ziyaret et de demli çaylar eşliğinde doyumsuz sohbetlerle neşelen. Bak parkta buluşma saati geldi eşin dostun. Ne laflar dökülüyor şimdi kim bilir, ne espiriler, ne hatıralar... sen artık boş ver şu yazmayı, konuşmayı. Rahatsız etme hem de kimseyi. Bilgi isteyen arasın bulsun. “Arayan bulur Mevlasını da belasını da” dememişler mi? Sana ne kardeşim istemeyenlerden? Temizlenmek istemeyenler de elleme kirli kalsın.”

Böyle diyor nefsim, içimden böyle yankılanıyor karabasanlar gibi düşünceler, ama ikna olamıyorum. Fakat bütün bütün de haksız bulamıyorum. “Medet” diyerek tefe’ül etmek için Kur’an-ı Kerim’e sarılıyorum. Açınca karşıma Tevbe Suresi geliyor. Gözüm son ayete iliştiriyor:

“Fein tevellev...” Yani: “Buna rağmen aldırmaz, yüz çevirirlerse, ey Resûlüm, de ki: "Allah bana yeter. O’ndan başka tanrı yoktur. Ben yalnız O’na dayanırım. Çünkü O, büyük Arşın, muazzam hükümrânlığın sahibidir.”

Süphanellah! Ne diyor bu ayet böyle! Aman Allah’ım! İnsanlar senin davetinden yüz çevirirlerse sana yardım eden ve yeterli olan Allah’tan yardım dile; dua, ibadet ve yardım isteme, boyun eğme, huzurunda eğilme hususlarında sadece O’na iltica et. Çünkü Allah yüce Arş’m Rabbidir. Bütün insanlar Allah Tealâ’nın hükümdarlığına

mahkûmdurlar. O'nun ilmi herşeyi kuşatır. O'nun tayin ettiği kader her şeye nüfuz eder. O her şeye vekildir, yeterdir.

İşte üzüntüyü, sıkıntıyı, sitresi gidermenin yolu budur. Allah bizimledir ve bize yeter. Bunu bilmek yeter. Keşke bunu iyi bilsek, bunun farkında olsak! Varsın yüz çevirsinler çevirenler, varsın inkar edenler etsin, kınayan varsın kınasın, Allah sana yeter. Sen sana düşeni yap yeter. İnsanların ilgisizliği, haksızlığı, hatta zulmü karşısında Allah'ın yeterliliğine inanıp ruhunu ona havale etmek, büyük bir manevî olgunluğu ifade etmektedir. Allah kendi yeterliliğini dile getirerek, itilmiş, kakılmış, yalnız ve desteksiz bırakılmış insanların manevî dengelerinin bozulmasını engellemektedir.

“Besairu’l Kur’an” isimli tefsire baktım bu ayetlerin açıklaması için, bakın ne diyor: “Ey peygamberim, eğer senden, senin getirdiğin mesajdan, senin örneklediğin Müslümanlıktan yüz çevirirlerse sen de ki: Allah bana yeter. Ben bana düşeni yaptım. Ben size Rabbimin sözcülüğünü yaptım. Ben size Rabbimin âyetlerini duyurdum. Ben sizi Rabbinize kulluğa çağırdım. Ben sizin gözlerinizin önünde Rabbinizin sizden istediği kulluğu örnekledim, gösterdim size. Artık bundan sonrası size aittir. İnanmazsanız bana Allah yeter. İster kabul edin ister etmeyin, ister iman edin ister etmeyin, ister benimle birlikte savaşa çıkın ister çıkmayın. Allah için çıkacağım bir savaşta ister mal harcayın, ister harcamayıp cimrilik yapın. Benim hiç kimseye, hiç bir şeye ihtiyacım yoktur. Bana Allah yeter, de. Her zaman ve zeminde, her konuda Rabb’im bana yeter, de.”

Başım iki elim arasındayken gözümde unuttuğum bir hatıra canlandı. Mekan değişti birden bire. Sanki bir tül perde yavaşça kalkıyor ve odadaki şahısların siması belirginleşiyor. Evet, şimdi burası Samsun ilimiz. Milli Eğitim Bakanlığının açtığı hizmet içi Arapça kursu münasebetiyle gelmişiz buraya. Mesai saati sonrasında o şehrin ilim ve irfan ehlini sormuşuz sohbet için. Bizi bir yere götürdüler. Bir salondayız ve başköşede Hüseyin amca dedikleri yaşlı ama aydınlık ve şirin bir sima var. Uzun yıllar

Sultanu'l Arifin Mahmut Sâmi Ramazanoğlu kuddise sırruh hazretlerine hizmet etmiş bir gönül eri. O hizmet esnasında geçen bir hatırayı anlatıyor:

“Belki otuz yıl oluyor. Buraya Üstadım geldi. Birgün bana, “Yarın falan filan mahalleleri gezeceğiz inşallah” dedi. “Peki Efendim” dedim. Ne içimden, ne dışımdan itiraz edemezdim ama beni bir düşüncedir aldı. O dediği mahallelerde bir tane bile ihvanımız yoktu. Biz kimi ziyaret edecektik?”

Yarın olunca yola düştük. Muhterem Üstadımız o zayıf haliyle Samsun’un bazı mahallelerini yavaş yavaş gezdi. Hiç konuşmuyordu. Zaten gerekmedikçe konuşmazdı. Sükût ehlini de çok severdi. Akşama yakın “Dönelim” dedi. “Peki Efendim” dedim. Ama ben bir şey anlamamıştım...”

“Ve bu gün...” dedi Hüseyin amca, ama cümleyi tamamlayamadı. Başı önüne düştü ve uzun uzun ağladı sessizce. Hepimizde de derin ama tatlı bir hüznün vardı. İçimiz dışımız feyze batmıştı. Üstümüze yağmur gibi huzur ve sekinet yağıyordu. Manevi bir halin, feyzin içinde adeta ediyorduk.

Bir müddet sonra başını kaldırdı Hüseyin amca ve sözüne devam etti: “Ve bu gün görüyorum ki, Üstadımızın gezdiği o mahallelerde ihvan kaynıyor. Demek otuz yıl önce oralarda boşuna dolaşmamıştık. Üstadımız maneviyat tohumları ekmışti. Bugün o ekilenler meydana çıktı, meyve veriyorlar hamdolsun.”¹

---

¹ “Muhammed Allah’ın Resûlüdür. Onun beraberindeki mü’minler de kâfirlere karşı şiddetli olup kendi aralarında şefkatlidirler. Sen onları rükû ederken, secde ederken, Allahtan lütuf ve rıza ararken görürsün. Onların alamenti, yüzlerindeki secde izi, secde aydınlığıdır. Bunlar, Tevratdaki sıfatları olup İncildeki meselleri ise şöyledir: Öyle bir ekin ki filizini çıkarmış, sonra da onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış da artık gövdesi üzerinde doğrulmuş. Öyle ki ekicilerin hoşuna gider, kâfirleri de öfkelenirir. İşte böylece Allah, onlar gibi iman edip makbul ve güzel işler yapanlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”(Fetih, 48/29) Ashabın kâfirlere karşı sert olmaları, onların savaşta kâfirlere karşı sert, haşin ve katı davranmaları, barışta da imanlarının sağlamlığı, prensiplerinin kesinliği, dürüst ve düzenli hayatları sebebiyle kâfirlerin

Demek insan davet ve hizmet ederken sadece Allah Teâlâ'nın rızasını kasdetmeli ve sırf "bu bir emirdir" diye yapmalıdır. İnsanlar sözünü dinlerse başarıyı kendinden bilip şımarmamalı, dinlemezlerse kendine düşeni yapmış ise üzülmemeli, ümitsizliğe düşmemelidir. Vazife asla bir menfaat veya mükafat gibi bir karşılık beklemeden, sadece Allah için, ihlas ve samimiyetle yapılmalıdır. Unutulmamalıdır ki yapılanlar asla boşa gitmeyecek, belki ekilen tohumlar bugün olmasa da gelecekte yeşerecek ve ürün verecektir. Kışta gelenin kabahati yoktur. Baharda gelenler, kışta gelenlerin zahmet ve çabasını da unutmamalıdır.

Hamdolsun, ne gam kaldı, ne kasavet. "Hadi iş başına" dedim içimden. "Bir daha sızlanırsan, 'Fein tevellev...' tokadını yersin, karışmam."

Evet, davette devamlılık esastır. Bize düşen, bize düşeni yapmak, Allah Teâlâ'nın işine burnumuzu sokmamak, haddimizi tecavüz etmemek, sünnetullahı sorgulamaktır. Davetçi bir Ağustos böceği gibi davet yolunda haykıra haykıra ölmeli, bir Arap atı misali asil davranarak şikayet etmeden koşmalı, takatinin bitip tükendiği yerde de sessizce düşüp can vermelidir. İşte o atın alnından öpülür.

---

onları kolay kolay baş eğdirememeleri, korku vererek sindirememeleri, onları menfaat ve şehvetlerle satın alamayacakları, kolay bir lokma halinde dışleri arasında öğütemeyecekleri manasına gelir. Secde izi, maddi alanda görülebilen yuvarlak iz olabilir ama asıl anlamı mü'minin Allah'a yönelmesi neticesinde elde ettiği ruh yüceliği, güzel ahlak, vakar ve takva halidir. Öyle ki onları gören insanlar bunu sezerler. Nitekim İmam Malik, Suriye'yi fetheden ashab hakkında oranın Hristiyan halkının şöyle söylediklerini nakleder: "Bunlar, Hz. İsa'nın havarileri hakkında bildiğimiz o yüce meziyetleri ve üstün değerleri taşıyan insanlar." Ekilen tohumların çftçiyi bile hayrete düşürüp sevindirecek kıvamda olması davetçiyeye hep ümit vermelidir.

Davetçi ve Bıkmamak

Yıllar önceydi, nur içinde yatsın, rahmetli babam bir gün sabah namazı vaktinde odalarında hâlâ yatan kardeşlerimin kapısını yumrukluyor ve öfkeyle bağıyordu. Babamın bu hali üzülecek bir şeydi ama o anda söyledikleri beni epey güldürmüştü.

Aynı hali ben de gerek evimde, gerekse okulum İmam Hatip Lisesinin pansiyonunda nöbet tutarken defalarca yaşamıştım. Hatta aynı okulda öğrenciyken de defaatle yaşamıştım.

Çocukları “hadi bakalım yavrular, sabah namazı” diyerek sabah namazına kaldırıyordum, ama onlar tekrar yatıyorlardı. Onlara “tekrar geleceğim, kimseyi yatakta görmeyeyim” diyordum odadan çıkarken, ama yine de bazılarını yatar görüyordum tekrar geldiğimde. Bu sefer bir tehditle kaldırıyordum, ama yine de bir daha geldiğimde tek tük de olsa hâlâ yatanları görüyordum.

Öğrenciler adamına göre hareket ediyorlardı. Kimi nöbet tutanlar bir kere kaldırıyor, bir daha gelmiyorlardı. Kimileri de hiç kaldırmıyordu. Çünkü kendileri namaz kılmıyorlardı. Ya mecburiyetten, ya ücret almak için nöbet tutuyorlardı.

Babam haklıydı sözlerinde ama blöf yapıyordu ve muhtemelen tutmayacaktı.

Merhum babamın sabah namazı vaktinde yatan kardeşlerimin kapısını yumrukluyarak söylediği beni güldüren o sözleri ne diye merak ettiniz mi? Öyleyse söylüyeyim, siz de gülün:

“Hergün sizi namaza kaldırmaktan bıktım usandım. Bir kere de siz kendiniz kalkın ne olur? Bir daha da kaldırmayacağım sizi. Yanarsanız yanın lan cehennemde!”

Onlar cehennemde yanacak ve babam aldırmayacak, umursamayacak! Olacak şey miydi? Nitekim yarın gene kaldırırdı samırdanarak...

Allah Teâlâ namazı önce bizim kılmamızı, sonra da ehlimize, ailemize de emretmemizi, bu uğurda sabırlı olmamızı, bıkmadan usanmadan buna devam etmemizi istiyor bizden.

Sadece namaz mı?

Bütün bir İslam'ı yaşarken ve yaşatmaya çalışırken de yılmamak gerektiğini vurgular. Davet ve tebliğ işinde de yılmamak, bıkmamak, usanmamak ve de korkmamak gerektiğini.

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) de, cemiyetin kaderini, yarınını alâkadar eden emr-i bi'lma'ruf ve nehy-i ani'lümünker hizmetini yerine getirirken, yâni dinin yasakladığı bir şey yapılmaya, emrettiği bir şey de terkedilmeye başlandığı zamanda hakkı tebliğ ederken, asla ve kat'a yılmamak gerektiğini ifade eder.

Elbette zor bir meseledir bu. Ama Müslümanlar elbirliği ile, birbirlerini destekleyerek bu zorluğu aşmak zorundadır. Ne pahasına olursa olsun hak söz, zalim sisteme ve yöneticilerine karşı da, içinde yaşadığımız halka karşı da çekinilmeden zaman, zemin, şartların gerektirdiği bir dil ve uslu ile söylenmelidir. Bu, çağımızın unutmaya yüz tuttuğu bir cihattır. Hem de en faziletlisinden:

"Cihâdların en faziletlisi, değerce en kıymetlisi, zâlim sultana karşı hakkı söylemektir."

Sevgili Peygamberimizin şu uyarısı ne kadar yerindedir: "Aman dikkat edin, halk korkusu, hakkı söylemekten alıkoymasın."

Hakkı tebliğe mâni olacak dereceyi bulan halk korkusunu, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm), bir başka rivayette "nefsini hakir görmek" olarak vasıflandırır ve bunun kıyamet günü büyük bir vebal ve sorumluluk olduğunu bildirir:

- Sizden kimse nefsini hakir görmesin.
- Ey Allah'ın Resûlü; kişi nefsini nasıl hakir görür?

- Allah için, üzerine söz terettüp eden (fena) bir durum görür, fakat hiç ağzını açmaz. Cenâb-ı Hakk kıyamet günü kendisine sorar:

"Şu falanca şey hakkında gerçeği söylemekten seni ne alıkoydu?" O kul cevap verir:

"Halk korkusu (insanlardan korktuğum için sesimi çıkarmadım)." Allah o zaman şöyle der:

"Asıl benden korkman gerekirdi."

Allah rızası için yapılan çalışmalarda, gerek mârufun emir ve tebliğinde ve gerekse münkerin nehiy ve yasaklanmasında, çeşitli şekillerde zuhûr edecek olan halk korkusuna ehemmiyet verilmemesi, İslâm dininde önemli bir esastır.

Nitekim, Kur'ân-ı Kerîm, "Allah yolunda cihad yaparken hiç bir kınayanın kınamasından çekinip korkmayanları" sevmiş ve övmüştür.¹

Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) de, bu noktanın ehemmiyetine binaen, ilk defa Müslüman olanlarla biat akdini yaparken koyduğu şartlardan biri de "Allah yolundaki çalışmalarda kınayanın kınamasından korkmamaktır."

Bu noktaya dikkat edilmediği takdirde, tebliğ emri sözde kalacağı gibi, zâlimlerin daha çok cesaret bularak, zulümlerini artıracakları da açıktır.

Zulme seyirci kalan Müslüman fert ve toplumun düştüğü düşük ve acı durumu Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) şu hadislerinde dile getirirler: "Eğer ümmetimi, zâlime "sen zâlimsin" demekten korktuğunu görürsen, bil ki onun varlığı ile yokluğu birdir."²

Her biri kıyamete kadar örnek olan ashabin en büyük özelliklerinden birisi de budur. Bunun kaybı ile derinden yaralanan bir sahabinin acı sözlerine kulak verelim:

---

¹ Maide, 5/54.

² Hadisler için bkz. İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, 2/384-385.

Huzeyfe (r.a.) şöyle yakınır: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) zamanında kişi, ağzından çıkan bazı kelimeler sebebiyle münâfık addedilirdi. Ben şimdi o kelimeleri bir sohbet esnasında tek kişiden dört defa işitiyorum. Olmaz böyle iş, ya ma'rufu emir, münkeri de nehyeder ve hayrı kucaklırsınız, ya da Allah hepinizi toptan azâbıyla zelil ve hor kılar, yahut da sizin en şerirleriniz tepenizde müstebid olurlar. Sonra hayırlılarınız bundan halâs olmak için dua ederler de duaları kabul edilmez."

Hz. Ebû Bekir (r.a.) de bir âyetin yanlış anlaşılaraq irşad işinin ihmâl edilebileceğinden endişe ederek şu uyarıda bulunur: "Ey insanlar, siz Kur'ân-ı Kerîm'in şu âyetini okuyorsunuz:

"Ey îmân edenler, siz kendinize bakın, kendiniz doğru yolu bulunca sapanlar size zarar vermez." (Mâide: 5/105)

Siz bu âyete münâsib olmayan bir mâ'na veriyorsunuz ve irşad vazîfesini terk ediyorsunuz. Halbuki biz, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in şöyle dediğini işittik: "İnsanlar bir münker görür de müdâhele edip önlemezse Allah'ın hepsine ulaşacak umumî bir ceza göndermesi yakındır."

İbnu Kesir, bu âyette yapma imkânı olduğu takdirde irşadın terkedileceğine dâir bir delil bulunmadığını belirtir. İbnu Kesir "imkân" kaydını koymuştur, zira irşad fitneye sebep olacaksa bırakılması evlâdır.¹

Müfessirlerin açıklaması da şöyledir: "Burada emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker emreden âyet te'kid edilmektedir. Zira âyet "Kendinize bakın" tâbiriyle din kardeşliğinize bakın, kâfirlerin dalâleti size zarar vermez. Birbirinize va'z, iyiliğe, hayrâta teşvik, kötülükten, günahlardan men sûretiyle birbirinizi koruyun, gözetin" demek istenmiştir."

"Kendinize bakın" tâbiri, "kendinizi koruyun" mânasına da gelir, hakiki koruma ise emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkerle olur."

---

¹ İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, 2/383-384.

Davetçi ve Sabır

Bıkmamak, usanmamak demek, her türlü zorluk ve olumsuzluğa dayanmak ve direnmek demek, bir yerde “sabır” demektir. Buraya kadar gördüğümüz kadarıyla davet edilecek konuların iyi öğrenilmesi, ihlas ve samimiyetle yaşanıp uygulanması, karşılığında Allah’tan başka kimseden bir ücret beklenmemesi, davetin azim ve kararlılıkla bıkmadan ve usanmadan, korkmadan ve çekinmeden, eziyet ve işkence gibi engellere aldırmandan devam ettirilmesi, hiç kuşkusuz sabrı iyi öğrenme ve uygulamayı gerektirir. Her başarının, her zaferin ancak sabırla kazanılacağını asla unutmayalım. Çünkü aziz Allah, sabredenlerle beraberdir.

Ashab-ı Kiram’dan sevgili Mikdad b. Amr (r.a.) şöyle anlatıyor: Ben İslam aleyhinde çok çalışan Hakem b. Keysan’ı esir aldım. Komutanımız onu öldürmek istedi. Ben dedim ki:

- Onu öldürme! Rasûlullah’a götürelim.”

Böylece onu Rasûlullah’a götürdük. Rasûlullah onu durmadan İslâm’a davet etti. Fakat bu durum biraz uzun sürdü. Bir türlü imana gelmiyordu.

Hz. Ömer:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Neye binaen bu adamla konuşuyorsun? Yemin olsun bu ebediyyen Müslüman olmaz. Bana izin ver de bunun boynunu vurayım, cehennemi boylasın, dedi.

Rasûlü Ekrem (s.a.v.), Hz. Ömer’in bu teklifini kabul etmedi ve ona cevap vermedi. Sabır gösterdi, Hakem de sonunda Müslüman oldu. Hz. Ömer dedi ki:

- Bir de ne göreyim adam Müslüman oldu. Böylece geçmiş ve gelecekte beni mahcub etti. Kendi kendime dedim ki “Rasûlullah’ın benden daha iyi bildiği bir hususta nasıl Rasûlullah’a muhalefet edebildim. Oysa maksadım Allah’a ve Rasûlü’ne hizmet etmektir”.

Yine Hz. Ömer şöyle demiştir: “Hakem Müslüman oldu. Andolsun ki onun İslâm’ı güzel oldu. Allah yolunda

cihad etti. Ta ki Mauna kuyusunda şehid edildi. Rasûlullah kendisinden razı olduğu halde şehid düştü ve cennete gitti”¹

Hakem, Rasûl-ü Ekrem’e:

- “İslâm da nedir? diye sorunca Rasûl-ü Ekrem:

- Bir olan Allah’a kulluk yapacaksın. Onun ortağı yoktur, diyeceksin. Muhammed’in de Allah’ın kulu ve rasûlü olduğuna şehadet edeceksin, buyurdu. Hakem:

- Peki, Müslüman oldum, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber dönüp ashabına baktı ve şöyle buyurdu:

- Eğer demin bu zat hâkkındaki sözlerinizi dinleyip, onu öldürseydim cehenneme giderdim.”²

Evet, günümüzde de bir İslam devleti olsa ve yasal imkanlarla elimize geçse, cezalandıracağımız o kadar İslam düşmanı var ki...

Ama keşke onlar da cezalandırılmadan önce Müslüman olsalar. Keşke bizim sabrımız ve irşadımız aracılığıyla Müslüman olsalar ve biz de Hz. Ömer gibi sevinsek.

Bu son sözden anlaşılıyor ki, bir insanın küfrüne sebep olmak cehennemlik olmak demektir. Daha önce öğrenmiştik; bir insanın Müslüman olmasına sebep olmak da cennete gitmeye sebepti. “Her şey zıddıyla kaimdir” denilmiş.

Öyleyse çağımızda yetkili ve etkili oldukları halde Müslüman çocuklarına dinlerini öğretmeyen, hatta “irtica” diyerek onların öğrenmesine de yasak getirerek engel olan, bunlar yetmiyormuş gibi her türlü dine aykırı küfür düşünce ve sistemlerini, kafirce yaşama biçimlerini “çağdaşlık” adı altında teşvik edenler, hatta yer yer icbar edenler cehennemden kolay kolay çıkamayacaklardır.

---

¹ İbn Sa’d, Tabakat’ul-Kübra, 4/137; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 1/46-47.

² İbn Sa’d, 4/138; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 1/46-47.

Yukarıdaki kıssada Hz. Ömer Efendimizin sözleri dikkatimi çekti. Bana kalırsa Hz. Ömer bu konuda Sevgili Peygamberimize karşı çıkacak en son kişi olmalıydı. Çünkü onun Müslümanlığı da çok dikkat çekicidir. O zamanda ashab-ı kiramın çoğu onun İslam'ı kabulleneceğini pek ummazlardı. Onun Müslümanlara yaptığı işkenceler pek meşhurdur. Hz. Ömer, Müslüman olmadan önce, Peygamberimiz (a.s.)'a ve Müslümanlara karşı, insanların en katı davrananı idi.¹ Bu yüzden bazıları, "Hattab'ın eşeği Müslüman olur, ama oğlu Ömer olmaz!" derlerdi.

Lübeyne Hatun Müemmel oğullarının kölesi olup; Hz. Ömer, Müslüman olmadan önce, onu Müslümanlıktan döndürmek için en ağır işkencelere uğrattırdı.

Hassan b. Sabit der ki:

"Ben umre hacısı olarak Mekke'ye varmıştım. Peygamber (a.s.) halkı İslâmiyete davetle uğraşüyor, ashabi da işkencelere uğrattılıyorlardı. Ömer b. Hattab'ın başucuna dikildim. Kendisi beline izar (fota) tutunmuştu. Müemmel oğullarının kölesi olan kadının boğazını, elleri gevşeyip yanlarına düşünceye kadar sıkı durdu! Ben, kendi kendime: 'Öldü artık kadıncağız!' dedim. Ömer b. Hattab onu bırakıp Zinnîre'nin üzerine yürüdü, ona da bunun gibi yaptı."

Hz. Ömer, Müslüman olmadan önce, yine bir gün, Müslümanlıktan döndürmek için Lübeyne hatuna işkence yapıyor, vurup duruyordu. Dövmekten bıkınca, yorulunca, ona:

- "Senden özür dilerim! Ben seni yorulduğum için bıraktım! dedi. Lübeyne hatun da ona:

- Eğer Müslüman olmazsan, Allah da sana böyle yapacaktır!" dedi."

---

¹ Asım Köksal şu kaynaklardan alır, Abdurrezzak, Musannef, c. 5, s. 325, Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve, c. 2, s. 216, İbn E a, Usdu'l-gâbe, c. 4, s. 147, Muhibbüt-Taberî, Rıyâdu'n-nadrâ, c. 1, s. 250, İbn Seyyid, Uyûnu'l-eser, c. 1, s. 1 22, Zehebî, Târîhu'l-islâm, s. 1 7, İbn Hacer, el-İsâbe, c. 2, s.518, Halebî, İnsânu'j-uyûn, c. 2, s. 12.

Hiz. Ömer Efendimiz bu günleri unutmuş muydu acaba? Keşke unutmasa ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.) karşısında sükut etseydi daha güzel olurdu değil mi? Daha sonra bu tutumlar yasaklanmıştır:

“Ey iman edenler: Söz ve hareketlerinizde ileri gidip de Allah’ın ve Resûlünün önüne geçmeyin. Allah’a karşı gelmekten sakının. Allah her şeyi hakkiyle işitir ve görür.”¹

Mü’min, karşı karşıya kaldığı meselelerde Allah’ın ve Elçisinin bir hükmünün bulunup bulunmadığını araştırmak ve ona uymakla yükümlüdür. Yoksa “şu iş şöyle olsa, şu şekilde ayet gelse, din şunu yasaklasa veya serbest bıraksa” gibi Allah Teâlâ’nın hakkına tecavüz ile haddi aşmak haramdır, ayıptır, çirkindir.

Sevgili Peygamberimizin başından buna benzer birçok olay geçmiştir. Etrafindakiler umut kesmiş, o kesmemiştir. İnsanlara nazik ve kibar olmuş, hoşgörülü davranmış, sözde ve işte yumuşak olmuş, bağları asla koparmamış, bu konuda fedakârlık yapmış, sıkıntı çekmiş ama sonunda kazanan ve mutlu olan kendisi olmuştur.

Allah Teâlâ Hiz. Musa’yı (a.s.) Firavun’a gönderiyor. “O da Müslüman olmasın, ne çıkar?” demiyor. Öyleyse bizim de kimseyi ıskartaya çıkarmaya, kimseye “bu davete değmez, bundan adam olmaz, bundan ne köy olur ne kasaba” deme hakkımız yoktur. Biz, bizi ne kadar üzerese üzsün, bizi ne kadar ezerse ezsin, imkan bulduğumuz herkesi İslam’a davet etmeye mecburuz, mahkumuz.

Sevgili Ahmet Taşgetiren Altınoluk dergisinde, 1994, Ekim 104. sayısında “Ortak Payda” isimli yazısında bunu işlemiştii ve bizi de ağılatan şu örnekleri vermişti:

“Tunceli doğumlu, bir gazetenin ismini "alevi sanatçılar" listesinde yayınladığı Yıldız Tilbe "en çok olmak istediğiniz nedir?" sorusuna "Hazreti Muhammed'e ilk inanan kadın olmak isterdim" cevabını veriyor. Yıldız Tilbe, içinde Ayetelkürsi bulunan bir kolye taşıyor boynunda sürekli.

---

¹ Hucurat 49/1.

Bir başka pop sanatçısı Aşkın Nur Yengi, kendisini "Popun ilaheleri"nden gösteren TV sunucusuna "Öyle şey olmaz, sanatçılara ilah, ilahe denmesini doğru bulmuyorum" diye karşılık veriyor.

Mine Koşan isimli sanatçı, kendisinden ilahi okumasını isteyen seyircilerden, birkaç dakika izin alıyor, sahenin arkasına giderek başörtüsünü takıp geliyor.

Futbolcu Tanju, Üsküp'te düştüğü hapisanede, komşu ranzadaki mahkumdan aldığı bir Hadisi Şerif kitabını okuyor. Aynı Tanju, Kadir gecesinde cami cami dolaşp, kandili kutlamaya çalışıyor.

Galatasaray'lı Hakan Şükür, maça çıkmadan önce besmele çekmeyi ve dua etmeyi unutmuyor.

Yazsak liste uzar gider herhalde. Bunlar, bizim toplumumuzun, değer yargıları belki en çok zorlanmış kesimlerinden enstantaneler. Ama hepsini buluşturan bir ortak değer var. İslâm'ın manevi iklimi o."

Ama ona göre olana bakın: "70 yıldır ülkede, toplumun ana kültür-inanç dokusu olan İslâm'ın geriletilmesi, buna karşılık omurgasını, Batı'dan devşirilmiş değer yargılarının oluşturduğu yeni üstün değerler oluşturulmasını öngören bir devlet politikası icra ediliyor. Tüm devlet imkanları seferber edilmesine rağmen, toplumsal bedeli ağır, kanlı zorlamalara rağmen, böyle bir üstün değer oluşturulamadı. Hem "üstün değer" olarak sunulan muhteva zaafarla malüldü, hem de toplumla iletişim kurulamamıştı. Sonuçta 70 yıllık süre, bir yandan devletle toplum ilişkileri, diğer yandan toplumun değişik kesimleri arasındaki ilişkiler yönünden oldukça sancılı geçti. Sistem hala kendi içinde sancılı, toplumsal ilişkiler de ürkütücü biçimde gerginleşiyor.

Laiklik, sistemi herhangi bir inanç dokusundan arındırmaktı. Hedef, özellikle de İslâm'dı. Tez, İslâm sistem bünyesinden çıkarılırsa, inanca bağlı tartışmaların, gerginliklerin son bulacağı, toplumsal barışın geleceği yönünde idi."

Böyle bir sistemde hiçbir insanımızdan ümit kesilmemeli. Herkese el uzatılmalı. İnsanlar içlerinde dine karşı derin bir saygı duymaktadırlar, ama gerek bilgisizlik, gerek gaflet ve şehvetler, gerekse sisteme ters düşerek kınanma korkusuyla o dine saygıyı dışa vuramamaktadırlar.

Bu dediklerimiz içki içen, zina eden, faiz yiyen, tesettürsüz gezen, namazsız, niyatsız insanların içinde de var. Onlarla biraz oturulup konuşulsa, biraz gönülleri eşelense, küllerin altından iman alevinin parladığı görülür.

Ben de özel hayatımda bu gibi durumlarla çok karşılaştım ve hatta bazen müşkil durumlara düşerek mahcup da oldum. Mesela açık saçıklığını kendisine yakıştıramayarak kınadığım bir bayan memurun yaz gününde oruç tuttuğunu görünce afalladım. Kocasının tesettürüne izin vermediğini ağlayarak söyleyen bir memuru dinlerken gözyaşımı zor tuttum. Bana ve öğrencilerime kan kusturan bir öğretmeni yıllar sonra camide görünce sevincimden küçük dilimi yuttum. Öldürmek istediği bilgili ve faziletli bir müftünün edep ve nezaket dolu güzel ikramı karşısında eriyen bir adamın macerasını bizzat kendisinden bir bayram ziyaretinde o müftünün evinde dinlerken şaşım. Vs. vs.

Aman dostlar, kimseden ümit kesmeden, kimseyi iskartaya çıkarmadan, tevazu ve mahviyet içinde İslam'a davet edelim. Israrla ve sabırla davet edelim. Bu bizim en büyük cihadımız ve kazancımız olacaktır. Hiçbir kimse için Allah Teâlâ'dan umudumuzu kesmeyelim. Lütfen efendim.

Buna en güzel örneklerden biri de Sevgili Peygamberimizin Vahşi'yi davet etmesi sayılır herhalde. Uhud'da Hz. Hamza'nın deşilmiş karnı, sökülmiş ciğerleri, oyulmuş gözleri karşısında Resulullah (s.a.v.) Efendimizin ne hale geldiği, nasıl üzüldüğü ve dudaklarından ne gibi sözlerin döküldüğü siyer kitaplarında genişçe anlatılır. İçi nasıl yanmakta ve amcasına, o yiğit ve kahraman şehide nasıl üzülmemektedir. Bir yandan da savaş meydanına gelen Hamza'nın kız kardeşine onu göstermemek için tedbir almaktadır.

Bütün bunlara rağmen Allah'ın Rasûlü, Hz. Hamza'nın katili Vahşi b. Harb'e haber göndererek onu İslâm'a davet etti. Vahşi, bu haber karşısında şaşkıncı. Rasûlü Ekrem'e şu cevabı gönderdi:

“Ey Muhammed! Sen beni İslâm'a nasıl davet edersin? Halbuki senin iddiana göre adam öldüren veya Allah'a ortak koşan veya zina eden bir kimse günahlarla karşı karşıya gelir. Onun için kıyamet gününde azab kat kat verilir. O azapta rezil ve zelil olarak kalır. Ben ise bütün bunları yaptım. Acaba benim için bir ruhsat var mıdır?” dedi.

Bunun üzerine Cenabı Hak, Furkan suresinin 70. ayetini nazil buyurdu. Vahşi:

“Ey Muhammed! Ancak tevbe eden, iman eden, salih amel işleyenleri istisna eden şart şiddetli bir şarttır. Belki de ben buna güç yetiremeyeceğim” diye haber saldıığında, Cenabı Hak, Nisa suresinin 48. ayetini indirdi. Yine Vahşi:

“Ey Muhammed! Görüyorum ki bu da Allah'ın isteğinden sonra olur. Bilmiyorum acaba Allah beni affeder mi, etmez mi? Bundan başkası var mıdır?” dedi.

Bunun üzerine Cenabı Hak Zümer suresinin 53. ayetini indirdi. Vahşi:

“Buna gelince, evet” dedi ve Müslüman oldu.

Halk:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Vahşi'ye isabet eden bize de etmiştir (biz de onun gibi katil, zina işlemişizdir)” dediler.

Rasûl-ü Ekrem de:

“Bu ayetin muhatabı sadece Vahşi değil, bütün Müslümanlardır” buyurdu.¹

Bu engin rahmet ve merhamet karşısında şükürle boyun bükmemizden başka ne yapabiliriz ki?

---

¹ Tabarani, (İbn Abbas'tan); Heysemi, 7/100, (Rivayetin senesinde Ebyen b. Süfyan vardır ve Zehebi onun zayıf olduğunu söylemiştir), Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/47.

Evet, kimseyi iskartaya çıkarmadan, kimseden umut kesmeden, şartların olumsuzluğuna, insanların acımasızlığına bakmadan, eziyet ve işkencelere dahi aldırmadan, davete devam. Bıkmadan, usanmadan, sabırla devam. Umudu kesmeden, aşk ve iştiyakla davete devam...

Davetçi ve Umut

Evet, davetçi umudu kesmeden, aşk ve iştiyakla davete devam etmeli dedik.

Daha önce görüldüğü gibi Mekke'de davetin kilitlendiğı bir zamanda Hz. Peygamber her sene hac mevsiminde Arap kabilelerine başvurarak onlardan kendisini yurtlarına kabul edip dinin tebliğı hususunda yardımcı olmalarını istiyor; karşılığında da onlara cennet va'dediyordu. Böylece kilitlenen davet ve tebliğ çalışmalarına bir başka yerden açılım getirmek istiyordu. Fakat onun bu tekliflerine hiç bir Arap kabilesi olumlu cevap vermiyordu.

Bu Allah Teâlâ'nın kendi dinini üstün kılıp ona yardımcıları göndermeyi dilemesine kadar böyle devam etti. Bu aramalar ve konuşmalar sırasında bir gün Allah Teâlâ, Peygamberine Ensar'ı gönderdi. Onlar da Akabe tepesinde Hz. Peygamber'i dinleyip ona icâbet ettiler. İkinci sene daha çok geldiler ve derken Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam)'ı Yesrib'e davet ettiler. Böylece Allah Teâlâ Medine'yi elçisi için hicret yurdu yaptı.¹

Bazen dava kilitlenir gibi olur. Sanki yapacak hiçbir şey kalmamıştır. Siz öyle sanırsınız. Aslında bu bir imtihandır. Allah Teâlâ'nın imtihanı da çeşit çeşittir. Fakat

---

¹ Heysemi VI/42 (Taberani, Evsat'ta Hz. Aişe'den). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/363.

her karanlıktan sonra bir aydınlık muhakkak vardır. Her geceden sonra şafak mutlaka sökecektir.

Bu zor zamanlarda yapılması gereken, sadece daha önce yapılanları sabırla sürdürmektir. Allah Teâlâ ihlas ve sabırla sürdürdüğünüz usûlüne uygun götürülen davanın önünden zamanı gelince bütün engelleri kaldıracak, daha evvel kapanan bütün kapıları açacak ve insanlar size akın akın koşarak gelecektir.

Bu bir ilahî va'ddir. Yani söz vermedir. Yüzyıllar içinde kaç kere tekrarlamış, yaşanmış, tecrübe edilmiş bir va'd. Ama siz siz olunuz da Allah Teâlâ'yı denemeye kalkmayınız; sabırla ve dua ile çalışınız, çabalayınız, uğraşınız didininiz, yalvarıp yakarınız. Bize düşen ubudiyettir. Kulluktur yani, sadece kulluk. Rablığı O'na bırakınız, bildiği gibi yürütsün. Aksi düşünülemez zaten. Allah Teâlâ'ya "Rablık" belletmeye kalkışmak ayıptır ve yasaklanmıştır:

"Ey iman edenler: Söz ve hareketlerinizde ileri gidip de Allah'ın ve Resûlünün önüne geçmeyin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah her şeyi hakkiyle işitir ve görür."¹

Mü'min, karşı karşıya kaldığı meselelerde Allah'ın ve Elçisinin bir hükmünün bulunup bulunmadığını araştırmak ve ona uymakla yükümlüdür.

Buna rağmen Allah Teâlâ'ya "Rablık" belletmeye kalkışanlar, beyinsizlerden başkası değildir:

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb'inize kulluk edin ki (Allah'ın) azabından korunasınız. O (Rabb) ki yeri sizin için bir döşek, göğü de bir bina yaptı. Gökten su indirdi, onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkardı. Öyleyse siz de, bile bile, Allah'a eşler koşmayın."²

Allah (azze ve celle) peygamber ve inananlara yardım ve zafer vereceğini vaat etmiştir, müjde vermiştir her zaman. Hiç şüphesiz O sözünden dönmez. Ama önce dener insanları

---

¹ Hucurat 49/1.

² Bakara, 2/21-22.

zor günlerle, imtihan eder. Bu Allah Teâlâ'nın kadim bir sünneti, yani kanunudur:

“Mü'minler sadece "iman ettik" demeleri sebebiyle kendi hallerine bırakılıvereceklerini, imtihana tabi tutulmayacaklarını mı zannettiler?

Biz elbette kendilerinden önce yaşamış olanları denedik. Allah elbette şimdiki mü'minleri de imtihan edip iman iddiasında sadık olanlarla, samimiyetsiz olanları ortaya çıkaracaktır.

Kötülükleri işleyenler hükmümüzden kaçıp kurtulacaklarını mı zannettiler? Ne fena hükmediyorlar.

Kim Allaha kavuşmayı ümid ediyorsa bilsin ki Allah'ın tayin ettiği vâde mutlaka gelecektir. O, her şeyi hakkıyla işitir ve bilir.

Kim de cihad eder çabalarsa, sırf kendi nefsi hesabına cihad eder. Muhakkak ki Allah, âlemlere ve özellikle insanlara muhtaç olmaktan müstağnidir, kimseye ihtiyacı yoktur.”¹

Herkese doğrusu bu ayetlerin yorumunu Seyyid Kutup'tan bir kere okumalarını tavsiye ederim. İsterseniz bu yorumun ucunu buraya alalım, gerisini siz “Fi Zilal”dan takip ediniz.

“İman, sırf dille söylenen bir söz değildir. İman, birtakım yükümlülükleri olan bir gerçektir. Kendine özgü ağırlıkları bulunan bir emanettir. Sabretmeyi gerektiren bir cihaddir. Katlanılması zorunlu olan bir çabadır. Bu yüzden, insanların "inandık" demeleri yeterli değildir. Sınavdan geçirilmeden, bu sınav esnasında kararlılıklarını ortaya koymadan, bu sınavdan cevherleri arınmış, kalpleri berraklaşmış olarak çıkmadan, sırf böyle bir iddiada bulunmakla bırakılmazlar. Tıpkı ateşin altını eriterek, saf altın madeni ile karışımında bulunan diğer değersiz madenleri birbirinden ayırması gibi -sınav anlamına alınan fitne kelimesinin sözlük anlamı, altının eritilerek saflaştırılmasıdır. Bu açıdan kelimenin kendine özgü bir

---

¹ Ankebut, 29/2-6

anlamı, bir çağrışımı ve bir işareti vardır.- Aynı şekilde sınavlarda kalpleri şekillendirir.

İşte, bu iman uğruna sınavdan geçirilme olgusu, yüce Allah'ın ölçüsünde değişmez bir temel, her zaman geçerli olan bir kanundur!"

Zor zamanlarda imtihan ayetlerinden birisi de şudur:

"Yoksa siz, daha önce geçmiş ümmetlerin başlarına gelen durumlara maruz kalmadan cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlar öyle ezici mihnetlere, öyle zorluklara duçar oldular, öyle şiddetle sarsıldılar ki Peygamber ile yanındaki mü'minler bile "Allah'ın vâdettiği nusret ne zaman yetişecek?" diyecek duruma geldiler. İyi bilin ki Allah'ın yardımı yakındır."¹

Bu ve benzeri ayetler, Suat Yıldırım'ın da dediği gibi, ilahî terbiye metodunu açıklamaktadır. Allah'ın rızası ve cenneti ucuz değildir. Gayret, sabır ve sebat imtihanlarından geçmek, böylece pişip bir kıvama ermek gerekir. Allah bu dünyaya "çalışma" kanununu koymuştur, atalete ve gevşemeye yer yoktur. İşlemeyen demir pas tutar çürür, işleyen demir ışıldar. Dünya rahat yeri değil, hizmet yeridir. Mükâfat yurdu ise ahirettir. Rahat yeri olsaydı Allah en seçkin kulları olan Peygamberlerini burada rahat ettirirdi. Ayet başta asr-ı saadetteki ashab olarak, kıyamete kadar gelecek mü'minlerin himmetlerini kamçulamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in en çetin ve çarpıcı ayetlerinden biri olan bu Bakara 214. ayet hakkında Seyyid Kutup'un söyledikleri de dikkat çekicidir: "Yüce Allah ilk Müslümân cemaate böyle hitap ediyor, dikkatlerini kendilerinden önce yaşamış olan mü'min cemaatlerin tecrübelerine ve seçilmiş kullarının eğitilmesine ilişkin ilâhî kanununa (sünnetullah) yöneltiyor. O seçilmiş kullar ki, yüce Allah, sancağını onların ellerine veriyor, yeryüzünde halifesi olma emanetini, sistemini ve şeriatını omuzlarına yüklüyor. Bu hitap, aynı zamanda bu büyük görevi üstlenen, bu son derece önemli misyonu taşımayı seçen herkese yöneliktir.

---

¹ Bakara, 2/214

Bu ayetin anlatmış olduğu tecrübe; köklü, düşündürücü ve ürkütücüdür. O dönemin peygamberi ile çevresindeki mü'minlerin sorusunu düşünelim. Bu soru hakka ulaştığı kesin olan bir peygamber ile kendi çevresindeki Allah'a inanmış kimseler tarafından soruluyor. Soru "Allah'ın yardımı ne zaman?" şeklindedir.

Bu soru bize böylesine hakka ulaşmış kalpleri sarsan sıkıntının çapını somut olarak anlatacak niteliktedir. Sözünü ettiğimiz soylu kalpleri baskısı altına alan sıkıntı tarif edilmez boyutlara ulaşmış ki, bu kalplerden "Allah'ın yardımı ne zaman gelecek?" şeklinde bezginliği dışı vuran bir soru yükselmiştir.

Kalpler, bu sarsıcı sıkıntı karşısında sebat edince, direnişini sürdürünce, işte o zaman yüce Allah'ın vaadi gerçekleşir, O'nun yardımı imdada yetişir:

"İyi bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır."

Bu yardım onu hakedenler için hazır bekletiliyor. Fakat onu ancak sonuna kadar direnmeye devam edenler, sebat edenler hakedebilir. Sıkıntıya ve darlığa göğüs gerenler, sarsıntıya aldırmaksızın bu direniş gösterenler, zulüm karşısında baş eğmeyenler, yüce Allah'ın bu yardımını dilediği kimselere göndereceğine kesinlikle inananlar bu yardımı hak ederler. Hatta sıkıntı doruk noktasına ulaştığı anlarda bile yalnızca Allah'ın yardımına güvenip onu gözleyenler; başka hiçbir çözüme, Allah'ın katından gelmeyen herhangi bir desteğe kesinlikle ümit bağlamayanlar, bu yardımı kazanabilirler. Zaten sözkonusu yardım sadece Allah katından gelebilir.

İşte mü'minler bu kesin direniş sayesinde Cennete girerler, buna lâyık olurlar, buna öncelik kazanırlar. Cihaddan, imtihandan, sabırdan, direnişten, sebatan, sırf Allah'a yönelmekten, bilinçlerinde sırf O'nu yaşatmaktan, O'nun dışındaki herşeyle ve herkesle bağını koparıdıktan sonra gelen bir hak edıştır bu.

Dün, bugün veya yarın olsun fark etmez, imtihanında başarılı olan samimi Müslümanlar sonunda Allah (azze ve celle)'in yardım ve zaferini görerek mutlu olurlar. Allah'ın

(azze ve celle) kanunlarını değiştirmeyeceğini bilen bizler de bundan dersimizi almalı, Allah Teâlâ'dan asla ümidimizi kesmemeli, kendimizi zafere layık hale getirmeliyiz. Bazen davanın kilitlenir gibi olmasına aldanmamalı, ümitsizliğe düşmemeliyiz. Ümitsizlik, Akif'in dediği gibi korkunç bir bataklıktır:

“Âtiyi karanlık görerek azmi bırakmak...
Alçak bir ölüm varsa, emînim, budur ancak.
Dünyâda inanmam, hani görsem de gözümle.
İmânı olan kimse gebermez bu ölümle:
Ey dipdiri meyyit, “İki el bir baş içindir.”
Davransana... Eller de senin, baş da senindir!
His yok, hareket yok, acı yok... Leş mi kesildin?
Hayret veriyorsun bana... Sen böyle değildin.
Kurtulmaya azmin neye bilmem ki süreksiz?
Kendin mi senin, yoksa ümîdin mi yüreksiz?
Âtiyi karanlık görüvermekle apıştın?
Esbâbı elinden atarak ye'se yapıştın!
Karşında ziyâ yoksa, sağından, ya solundan
Tek bir ışık olsun buluver... Kalma yolundan.
Âlemde ziyâ kalmasa, halk etmelisin, halk!
Ey elleri böğründe yatan, şaşkın adam, kalk!
Herkes gibi dünyâda henüz hakk-i hayâtın
Varken, hani herkes gibi azminde sebâtın?
Ye's öyle bataktır ki; düşersen boğulursun.
Ümîde sarıl sımsıkı, seyret ne olursun!
Azmiyle, ümidiyle yaşar hep yaşayanlar;
Me'yûs olanın rûhunu, vicdânını bağlar
Lânetleme bir ukde-i hâtır ki: çözülmöz...
En korkulu cânî gibi ye'sin yüzü gülmez!
Mâdâm ki alçaklığı bir, ye's ile sirkin;
Mâdâm ki ondan daha mel'un daha çirkin
Bir seyyie yoktur sana; ey unsur- îman,
Nevmid olarak rahmet-i mev'ûd-u Hudâ'dan,
Hüs râna rıza verme... Çalış... Azmi bırakma;
Kendin yanacaksan bile, evlâdını yakma!

Evler tünek olmuş, ötüyor bir sürü baykuş...
Sesler de: “Vatan tehlikedeymiş... Batıyormuş!”
Lâkin, hani, milyonları örten şu yığından,
Tek kol da yapışsam demiyor bir tarafından!
Sâhipsiz olan memleketin batması haktır;
Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.
Feryâdı bırak, kendine gel, çünkü zaman dar...
Uğraş ki: telâfi edecek bunca zarar var.
Feryâd ile kurtulması me’ mûl ise haykır!
Yok, yok! Hele azmindeki zincirleri bir kır!
‘İş bitti... Sebâtın sonu yoktur!’ deme, yılma.
Ey millet-i merhûme, sakın ye’s’e kapılma.”¹

Davetçi ve Fedâkarlık

“Umut” derken bir hayali durumdan bahsetmiyoruz. Elbette ayaklarımız yere basmalı ve şartların muhasebesini iyi yapmalıyız. Yoksa umut yerini ye’s’e bırakabilir. Öyleyse iman, akıl, duygu işbirliği daima var olmalı. Bazen biri daha öne geçebilir, bazen birisine daha fazla muhtaç olunabilir, şartlar sıralamayı sürekli değiştirebilir, ama bu üçlü arkadaş gurubu içimizde hep yaşanmalı. Ayrılmamalı, kopmamalı birbirinden.

Mesela içinde bulunduğumuz zamanın sıkıştırılmaları karşısında bazen bunalıyoruz, sağa sola bakıyor ve bir yardımcı arıyoruz. Bir teselli, bir tutamık, bir dert yoldaşı, “kabz”ımızı “bast”a çevirecek nur yüzlü birisi...

Sağdan soldan eli, beli, beyni silahlı çeteler ve eşkıyalar hakkımıza hukukumuza, şeref ve haysiyetimize, hatta varlığımıza saldırıyorlarken, bizi kurtarmalarını umduğumuz, ummak ne ki, bunun için görevlendirdiğimiz

---

¹ <http://www.mehmetakifersoy.gen.tr/atiyi-karanlik-gorerek-azmi-birakmak/>

ve ücret verdiğimiz insanların ihanet ettiklerini görüyor ve ümitsizliğe kapılıyoruz.

Bazen Akifcesine,

“Ya Rab! Bu karanlık gecenin yok mu sabahı?

Mahşerde mi yoksa biçarelerin yoksa felahı?”

diye inleyip duruyoruz.

“Yok mu bir kurtarıcı?” diye bakışlarımızı dünyaya çeviriyoruz, aldığımız en büyük yardım, sadece acıma kırıntıları oluyor. Gülenlerin yanında ağlayanlar ve dua edenler de var, ama derde derman olamıyorlar...

Bildiğimiz gibi alıp sattığımız pazarımız, istediğimizi ekip biçtiğimiz tarlalarımız yok. Mabetlerimizi tırnaklarımızla kazıyor, ellerimizle dikiyoruz ama içini dolduramıyoruz. Dinimizi imanımızı öğretecek okullarımız yok. Medeniyetimizin medresesi, tekkesi, dergâhı, imarethanesi, vakıfları, ribatları yıkılmış. Yarım yamalak olanlar da bin bir perişanlık içinde. Demir pençeli ahtapotlar kuşatmış, yutmaya hazırlanıyorlar bütün bir varlığımızı. Kızlarımız, kızanlarımız canavarlarla cehalet arasında sıkışmış kalmışlar.

Bize ateşten bir gömlek giydirmeye çalışıyorlar. Biz o gömleği giydiğimizde ne dinimiz kalacak, ne imanımız. Ne örfümüz kalacak, ne âdetimiz. Hatta ne benliğimiz kalacak, ne kişiliğimiz. Biz, ya Yahudi olacağız bize gösterdikleri yolun sonunda, ya Hıristiyan. Ya da tanrıtanımaz bir dinsiz imansız olacağız, Allah korusun.

Ama asla! Asla olmayacağız! Asla, asla, asla...

Ucunda ölüm de olsa, dinimizden dönmeyeceğiz. “Çağdaş yaşam, batıcılık, sekülerizm, laiklik, pozitivizm, ateizm...” adı altında bize dayatılan dinsizliği asla kabul etmeyeceğiz. Kendimiz etmediğimiz gibi bütün insanlığı da bu zalim ahtapotun tasallutundan kurtaracağız. Elimizden geldiği kadar, gücümüz yettiğinde, ucunda ölüm bile olsa,

asla ve asla çağdaş zındıklara teslim olmayacağız ve kardeşlerimizi teslim etmeyeceğiz.

Bizim haklarımızı elimizden alarak utanmadan “ancak bir parya gibi, ikinci sınıf bir insan, bir köle gibi yaşamaya razı olursak” varlığımıza lütfen tahammül edebileceklerini söyleyen insan müsveddelerini asla tanımayacağız.

Aslında bizim bütün zayıflığımız, acizliğimiz, dolayısıyla acımız ve üzüntümüz, kendi güç kaynağımızdan kopmaktan kaynaklanmaktadır. Kendi güç kaynağımız, “kendisinden başka güç ve kuvvet olmayan” Yüce Allah’tır. Biz ondan uzak düşmemizden çekiyoruz ne çekiyorsak. O’na döndüğümüzde, Kur’an aracılığı ile O’nunla konuştuğumuzda, bütün gam ve kederimiz bitiyor, bütün karanlıklar dağılıyor ve bütün putlar yere serilip kırılıyor.

O, bizi deneyeceğini söylüyor. Herkes denenecek. Geçmişte kalanlar denendi, siz de deneneceksiniz. Bundan kaçış yok.

Evet, imtihandan kaçış yok...

Bu denemeden, bu sınamadan, bu sınavdan başarılı çıkmanın yolunu ve yordamını Allah Teâlâ bize açık seçik anlatıyor Kur’an-ı Kerim de. Hatta bizden daha kötü şartlarda, daha olumsuz ortamlarda yaşayanların ve kazananların, bazen de kaybedenlerin kıssalarını anlatıyor bizlere, hisseler almamız için.

Bir Hz. Yunus vardı. O kadar bunalmıştı ki, izinsiz çekmiş gitmişti ülkesinden. Sorumluluklarını arkasına atmıştı farkında olaraktan veya olmayarak.

Ne oldu?

“Denize atıldı” diyor Kur’an-ı Kerim. Ve bir balık yuttu onu. Denizin karanlıklarında iken bütün insanlar dostu olsa ne yazar? O dolaşıp duran koca balığın karnından kim çıkarabilir onu? Kimse çıkaramaz. Kimsenin gücü yetmez buna, çok isteseler bile...

Ama sadece ve ancak biricik Allah Teâlâ’nın gücü yeter buna. Yukarıda, “kendisinden başka güç ve kuvvet olmayan Yüce Allah” demiştik ya, ancak onun gücü yeter ve

Hız Yunus işte O'na yalvarma akıllılığını yapar. O mu yaptı, yoksa ona Allah mı yaptırdı? Derin mevzular bunlar...

Ve Yunus O'na yalvardı. Yalvardı ve kurtuldu.

Hız Musa'nın kıssası da anmaya değmez mi?

Firavun bir güçlü devletin başı. Hız. Musa ve kardeşi Harun, ezilmiş bir milletin iki ferdi. Hatta birisi, aranan bir suçlu.

Bu iki güç çarpışır, hangisi galip gelir?

Sayıya, silaha, servete, satvete iman eden materyalistler, maddeperestler, "Firavun" derler haliyle. Allah Teâlâ'ya iman edenler, O'nu bilen ve O'na dayanan ve güvenenler, hiç şüphesiz "Allah" derler. Netice de dedikleri gibi olur. Bunu okuduk hep Kur'an-ı Kerim'de ve tarihte.

Peki, biz niye şaşkın ve üzgünüz? Niye kendimizi kahrediyoruz Allah'a dayanmak varken? Akif'in dediği gibi;

"Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hükmüne râm ol,
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol..."

Evet, yol budur. Başka yol bilmiyor Akif. Bilse söylerdi. Akif âlim adamdır, olsaydı bilirdi...

Öyleyse soruyu bir daha soralım kendimize: Peki biz niye şaşkın ve üzgünüz? Niye kendimizi kahrediyoruz Allah'a dayanmak varken?

Hiç!

Cehaletimizden ve Allah Teâlâ'ya kullukta gevşekliğimizden. Biz kendimize kalırsak, şüphesiz zayıfız, hatta hiçiz. Ama Allah'a dayanır ve O'nunla olursak çok güçlüyüz, çok kuvvetliyiz.

Bunu bilmek bile bütün üzüntülerimizi giderir ve bizi neşelendirir. Bizler, hazine üstünde oturan fukaralara benziyoruz. Su başındayız, ama susuzluktan ciğerlerimiz kavruluyor. Allah bizi ıslah eylesin.

Muhtaç olduğumuz davamıza iman ve sadakat, azim ve kararlılık, bu uğurda fedakârlığı göze almaktır. Bu

fedakârlık, kendisinden kaçınılmaz olan imtihanın gereğidir. O evvelkilerin başına geldiği gibi bizim de başımıza geleceği muhakkak olan imtihan ise eziyet ve işkencedir. Eğer biz insanların eziyet ve işkencesini Allah Teâlâ'nın azabını düşünerek yolumuzdan sapma sebebi yapmaktan kurtulursak, sadece Allah Teâlâ'dan korkup insanlardan korkmadığımızı onlara kanıtlayabilirsek, işte orada zafer ve mutluluğu hak edecek ve alabildiğine yaşayacağız.

Bu fedakârlığı biraz daha yakından görelim mi?

Davetçi ve İşkence

Allah Teâlâ'nın değişmez sünneti, yani ilahî kanunu şöyle bildirilir:

"Biz mutlaka sizi biraz korku ile, biraz açlık ile, yahut mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla deneriz. Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına bir musibet geldiğinde, "Biz Allaha aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz" derler. İşte Rableri tarafından bol mağfîret ve rahmete mazhar olanlar onlardır. Hidayete erenler de ancak onlardır."¹

Konuyla ilgili iki ayeti yukarıda görmüştük. Birini yeri gelmişken hatırlatalım:

"İnsanlar sırf 'inandık' demekle; hiçbir sınavdan geçirilmeksizin bırakılacaklarını mı sanıyorlar? Biz onlardan önceki kuşakları sınavdan geçirdik. Bu sınav sonucunda Allah, doğru sözlüler ile yalancıları kesinlikle belirleyecektir."²

İman, yüce Allah'ın yeryüzündeki en büyük lütfu ve en kutsal emanetidir. Bu emaneti ancak ona lâyük olanlar, onu taşıyacak güce sahip bulunanlar, kalplerini tüm batıl ve çirkin duygulardan arındırıp içtenlikle ona hazır hale

---

¹ Bakara, 2/155-157.

² Ankebut, 29/2-3.

getirenler yüklenebilir. Onu, yeri geldiğinde rahata ve konfora, huzur ve güvenliğe, nimet ve aldanmaya tercih edenler taşıyabilirler ancak.

Bu emanet, yeryüzü halifeliğidir aynı zamanda. İnsanları Allah'ın yoluna sevk etme, Allah'ın dinini insanların hayatında gerçekleştirme görevidir. Bu, onur verici olduğu kadar, aynı zamanda ağır ve zor bir emanettir. Dağların taşların, yıldızların ve gezegenlerin zamanında sorulunca tercih etmedikleri bir emanet.

Bu emanetin taşınmasında, bu izzetli ve şerefli, aynı zamanda zevkli yolun yürünmesi esnasında bazen yalnız kalma, güçsüz ve desteksiz kalma da olabilir. Batıl ve batıl taraftarlarınca eziyetlere uğratılmalar da olabilir. Kendisini savunacak imkanlar da bulamayabilir. Zalim ve zorbalardan eziyet ve işkenceler de olabilir. Yolda açlık, susuzluk, çıplaklık, hastalık ve yalnızlık da olabilir. Çeşit çeşit imtihanlar, denemeler gelir insana artık imanının seviyesince...

Bir insanın ailesiyle imtihanı da zordur. Sevdikleri sırf kendisi için eziyet ve işkence görmektedir. Kimisi davayı anlamıştır, kendisini anlayışla karşılar, kimisi anlamamıştır, suçlar... İnsan böyle durumlarla karşılaştığında, bunun da bir imtihan olduğunu bilmesi, sabırla dayanma ve direnmesine katkı sağlar.

İmtihan bazen dünyalık cihetiyle kendini gösterir. Değersiz ve düşük insanlar iş başındadırlar ve dünyanın zevk-ü safasında eğlenmektedirler. Gurur ve kibirle dolaşmaktadırlar dünyada. İnsanlar onlara bakarak imrenir, onları alkışlar, onlara yağcılık yaparlar. İyi insanlar terkedilmiş, yalnız ve yoksul bırakılmıştır. Oysa iktidara bilgi ve beceri yönüyle, ya da her yönden daha layıktırlar onlardan. Oraya erişmeleri için en büyük engel, sadece imanlarıdır. Bu da bir imtihandır, katlanacaklardır asla sızlanmadan, şikâyetlenmeden.

Kıymet bilinmeyişi, yalnız ve yoksul bırakılışı, eş dosttan ayrılışı, gurbette yaşamak zorunda kalışı, eziyet ve işkenceler, soğuk ve karanlık zindanlar... hatta idamlar!

Her şeyden öte dırlanıp duran nefis... Durmayan, durdurmayan nefis... Nefsin zevkleri, şehvetleri, beklentileri!..

İmtihan çeşit çeşit adamın seviyesine göre...

Ya bir de yol uzar ve Allah'ın yardımını gecikirse, imtihan daha şiddetli ve daha ağır gelir. Bu durum karşısında yüce Allah'ın koruduğu kimselerden başka kimse direnç gösteremez, sabredemez.

İşi anlamayanlar “Allah Teâlâ sevdiği kullarından neyin intikamını alıyor? Neden eziyet ve işkence ediyor onlara?” diyebilir. Oysa Allah, bu şekilde mü'minleri imtihan etmekle onlara azap etmeyi, sıkıntılara sokup denemekle, onlara eziyet etmeyi istemiyor. Asla!

Bu imtihanların amacı, mü'mini emaneti yüklenebilecek kıvama getirmektir. Onu davaya hazırlamaktır. Çünkü bu emanet özel bir hazırlığı gerektiriyordur.

Zorluklar, topraktan çıkarılan altının som hale gelebilmesi için eritilerek cüruftan temizlenmesi gibi, insan ruhunu eriterek onu haram duygulardan, düşük şehvetlerden, hasis güdü ve dürtülerden, yani her türlü içsel, manevî pisliklerden temizler. Altın, ateşe boşa atılmaz. Demir örste boşuna dövülmez. Yol olacak yer, boşu boşuna ağır silindirlerle ezilip sertleştirilmez.

“İman davasının en sonunda üstün hale gelmesi, nihai zaferi kazanması, yüce Allah'ın vaadi ile garanti altına alınmıştır. Bir mü'min Allah'ın vaaadinin yerine gelmesinden kuşku duymaz. Ama eğer bu vaad gecikirse hiç kuşkusuz yüce Allah'ın planladığı bir hikmetten dolayıdır. Ve mutlaka iman davası için, mü'minler için hayır kaynağıdır. Hiç kimse yüce Allah kadar gerçeğe ve gerçek taraftarlarına ilgi gösteremez, onları koruyamaz. İmtihandan geçirilen, çeşitli musibetlerle denenmiş mü'minler için, Allah'ın hak davasını yüklenecek güvenilir kimseler olarak Allah tarafından seçilmeleri yeterli bir ödüldür. Onları sınavarak seçmek

suretiyle yüce Allah'ın imanî direktiflerinin sağlam olduğuna şahitlik etmeleri en büyük onurdur.”¹

Bir sahih hadiste Peygamber efendimiz -salât ve selâm üzerine olsun- şöyle buyurmaktadır: "İnsanlar arasında en ağır imtihandan geçirilenler peygamberlerdir. Sonra salih kişiler gelir. Bu böylece devam eder gider. Kişi dini duygularının düzeyine göre, denenmek amacı ile imtihandan geçirilir. Eğer sarsılmaz bir inanca, köklü bir dini pratiğe sahipse, imtihanın dozajı arttırılır."

Mü'minleri dinlerinden döndürmek için onlara baskı uygulayanlara, eziyet edenlere, bu amaçla her türlü kötülüğü yapanlara gelince; onlar Allah'ın azabından kaçıp kurtulamazlar. Onların içi boş kof güçleri istediği kadar debdebeli, ihtişamlı görünsün, bir balon gibi şişirilmiş batıl sistemleri istediği kadar sağlam ve sarsılmaz görünsün, sonunda bir iğnelik işleri var, kesinlikle yakayı ele vereceklerdir. Allah'ın vaadi bu yöndedir, her zaman geçerli olan yasası eninde sonunda bunu öngörür.

Said b. Cübeyr şöyle anlatıyor: Abdullah b. Abbas'a:

- Sahabe dinini bırakmak için mâzur sayılacak derecede müşriklerden eza görürler miydi? diye sordum.
Bana:

- Evet, andolsun, onlar bir sahabeyi o kadar döverler, o kadar aç ve susuz bırakırlardı ki, başına gelenin dehşetinden onun ayakta durmaya gücü kalmazdı, dedi. Böylece onların istediği sözü söylemek zorunda kalıyordu.
Ona:

- Lat ve Uzza, Allah'tan başka iki ilah değil mi?, derlerdi. O da:

- Evet, derdi. Hattâ onların elinden kurtulmak için, yanlarından geçen bir böceği gösterip:

- Bu böcek senin ilahın değil mi?, dediklerinde, o da:

- Evet, demek zorunda kalırdı.²

---

¹ Bkz. Seyyid Kutup, "Fî Zilal", bu ayetin tefsiri.

² Bidaye, III/59 (İbn İshak, Sa'id b. Cübeyr'den) Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/295.

Hz. Habbâb demirciydi, kılıç yapardı. Peygamber efendimiz onun dükkânına gider, onunla görüşürdü. Bu görüşmelerinin netîcesinde Hz. Habbâb Müslüman olmuş, ebedî saâdet yolunu tutmuştu.

Hz. Habbâb koruyucusuz olmasına rağmen, Müslüman olduğunu açıklamaktan çekinmemişti. Kureyşli müşrikler onun İslâma girdiğini duyunca, ona işkence ve eziyet etmeye başladılar.

Çıplak vücuduna demir gömlek giydirip, en sıcak günde, Ramdâ'da, vücudunun yağı eritilircesine, güneş altında tutulduğu da olurdu.

Güneşten kızgın hâle gelmiş, ya da ateşle kızdırılmış olan taşa, çıplak sırtı bastırıldığı hâlde, söyletmek istedikleri küfrü gerektiren sözleri, ona söyletmezlerdi! O büyük bir îmânla;

- Allah birdir, Muhammed aleyhisselâm O'nun Peygamberidir, diye haykırırdı.

Bunun üzerine müşrikler hırslarından deliye döner, daha fazla işkence yapmaya başlardı. Nitekim müşrikler, bir gün, onu yakalayıp soydular. Düz bir yerde yaktıkları ateşin içine, sırtüstü yatırdılar. İçlerinden birisi, ayağı ile onun göğsünün üzerine basıp, ateş sönünceye kadar, kendisini o hâlde tuttu.

Yıllar geçtiği hâlde bile, Habbâb'ın sırtındaki yanıkların izleri, alacaları kaybolmadı!

Hz. Ömer, halîfeliği sırasında, Habbâb'a, müşriklerden çektiği işkenceyi sormuştu. Habbâb dedi ki:

- Ey mü'minlerin emîri! Bak sırtıma!

Hz. Ömer, onun sırtına bakınca buyurdu ki:

- Doğrusu ben, insan sırtının bugünkü gibisini hiç görmemişim!

Bunun üzerine, Habbâb dedi ki:

- Benim için bir ateş yakmışlardı da, ben, onun üzerine sürüklenip atılmışım. O ateşi, ancak benim sırt etimin yağı söndürmüştü!

İslam uğrunda bir çok işkenceler çeken Habbâb b. Eret, acılar içinde kıvrandığı bir gün Peygamberimize varıp Ümm-ü Enmâr'ın yaptıklarını arzetti. Bunun üzerine Peygamberimiz; “Allah’ım! Habbâb’a, yardım et!” diyerek duâ edince, Ümmü Enmâr, başından, bir derde tutulup, köpeklerle birlikte ulur oldu!

Kendisine, “Başını, dağlat” diye tavsiye edildi. Bunun üzerine, Habbâb; demiri, alır, ateşte kızdırır, Ümmü Enmâr’ın başını, onunla dağlardı! Zâlimin zulmü elbette hesapsız ve cezâsız kalmayacaktı. Böylece adâlet-i İlâhi tecelli etmiş oluyor, bu sefer de Hz. Habbâb, onun isteği üzerine Ümmü Enmâr’ın başını dağlıyordu.

Hz. Habbâb’ın, azgın müşriklerden Âs bin Vâil’den epeyce alacağı vardı. Onu istemek için yanına gitti. Âs bin Vâil, Hz. Habbâb’a dedi ki:

- Muhammed’i inkâr etmedikçe, sana alacağını vermem.

- Vallahi ben ölünceye kadar, öldükten sonra kabrimden kalkınca da aslâ Peygamberimi red ve inkâr edemem. Her şeyden vazgeçerim de, yine bu inkârı yapamam.

Bunun üzerine Âs bin Vâil alay ederek dedi ki:

- Öldükten sonra dirilecek miyiz? Öyle bir şey varsa, o zaman malım da, evlâdım da olacak. Borcumu, sana o gün öderim.

Âs bin Vâil’in bu sözleri üzerine Allah-ü Teâlâ, Kur’ân-ı Kerîm de; Meryem sûresinin 77, 78, 79. âyet-i kerîmelerinde meâlen şöyle buyurdu:

“Şimdi şu âyetlerimizi inkâr eden ve “Elbette bana mal ve evlât verilecektir” diyen adamı (Âs bin Vâil’i) gördün mü? O, gayba muttali mi olmuş, yoksa Rahman’ın huzurunda bir söz mü almış?

Hayır, öyle değil, biz onun dediğini yazacağız ve azâbını da çoğalttıkça çoğaltacağız.”

Hz. Habbâb her türlü tehlikeye rağmen, Müslümanlığını açığa vurmaktan çekinmediği gibi, Kur’ân-ı

Kerîm’i Müslümanlara öğretilip, okutmak için de bütün gücünü sarfetmiştir. Resûlullah yeni Müslümanlara Kur’ân-ı Kerîm’i öğretme vazîfesini ona vermişti.

Tâhâ sûresinin nâzil olduğu sıralarda idi. Hz. Ömer’in kızkardeşi Fâtıma ile kocası Sa’îd bin Zeyd bunu yazdırıp, Habbâb bin Eret’i evlerine çağırılmışlar, yeni âyet-i kerîmeleri öğreniyorlardı. Hz. Ömer’in Müslüman olması kıssasınsa çok bilinen bir olay olduğu için hatırlatalım sadece.

Ama onun adı geçer de şu kıssayı anlatmazsak eksik kalır:

“Mekke’de kendisini koruyacak kimsesi bulunmayan Hz. Habbâb’a, müşriklerden, Esved bin Abdiyağus da, işkence yapardı. Habbâb bin Eret anlatır:

“Müşriklerin, en ağır işkencelerine uğramış bulunuyorduk. Resûlullah efendimizin yanına gittik. Efendimiz, Kâ’be’nin gölgesinde, mübârek kaftanını yastık edinerek ona dayanmıştı. Müşriklerden çektiklerimizi kendisine arz edip dedik ki:

- Yâ Resûlallah! Yüce Allah’a, bizim için, duâ et! Bizim için, Allah’tan, yardım dile! Yâ Resûlallah, bizi, dînimizden döndürmelerinden korktuğumuz şu kavme karşı, bizim için, yüce Allah’dan yardım diler misiniz? Bizim için, Allah’a duâ eder misiniz?

Resûlullah efendimizin, hemen yüzünün rengi değişti. Yüzü, al al olduğu hâlde doğrulup oturdu. Buyurdu ki:

- Vallahi sizden öncekiler içindeki mü’minlerden bir kimse, yakalanır, kendisi için yerde bir çukur kazılır, o kimse, o çukura, dizlerine kadar gömülür, sonra bir testere getirilip, başının üzerine konulup biçilerek ikiye bölünürdü de, bu işkence, onu, dîninden dördüremezdi!

Yâhut, onun kemiğinin üzerinden eti ve siniri, demir taraklarla taranır, kazınırdı da, yine bu işkence, kendisini dîninden döndüremezdi!

Allah’dan, korkunuz! Hiç şüphesiz, Allah-ü Teâlâ, sizin için fetih ihsân edecektir! Vallahi, yüce Allah bu işi,

muhakkak tamamlayacak, bu iş, muhakkak tamamlanacak! Bu işin hükmü, muhakkak yerine getirilecektir! Hattâ hayvanına binmiş bir kimse, San'a'dan çıkıp Hadramût'a kadar gidecek de, yüce Allah'dan başka, bir şeyden korkmayacak!

Ancak, koyunları varsa, onlar hakkında kurt saldırmasından endişe duyacaktır. Fakat siz, acele ediyorsunuzdur!

Bundan sonra, Resûlullah efendimiz sırtlarımızı okşadı ve duâ buyurdular. Resûlullahın rûhlara gıda ve şifâ olan bu lâtif, güzel sözleri, acılarımızı dindiriverdi.”

Bunlar sadece Habbap'ın çektikleri. Ya gerisi?

Zübeyr b. Avvam'a, Hz. Osman'a, Mus'ab b. Umeyr'e, Zinnîre hatuna, Ümmü Ubeyy hatuna, Nehdiye hatun ile kızına, Lübeyne hatuna, Âmir b. Führeyre'ye, Ebu Führeyre'ye, Bilal-i Habeşî ile annesine, Mikdad b. Amr'a, Suheyb b. Sinan'a, Yâsir ve aile efradına, Abdullah b. Mes'ud'a... yapılan işkenceler, M. Asım Köksal'ın o muazzam kitabı “İslam Tarihi”nin, “Kureyş'in Düşmanlığı ve İşkence” bölümünde çok geniş olarak anlatılmaktadır.

İşkence bir insanlık suçudur. Onu ancak söyleyecek sözü olmayan acizler yapar. Kendini güçlü gören zavallılar yani. Oysa yaptıkları işkence kendi altlarını oymaktadır ama haberleri yoktur. Çünkü yapılan her işkence, işkencecilerin bitmesi ve tükenmesi, işkence gören davanın taraftarlarının artması demektir.

Başta davetçiler olmak üzere o işkenceye imanları adına katlanan bütün Müslümanlar, yeryüzünün yüz akı insanlarıdır.

Davetçi ve Cesaret

Cesaret, cesur olma halidir ki eskilerin şecaat da dedikleri yiğitlik, yüreklilik, korkusuzluk, kahramanlık demektir. İnsanın, haklarına sahip çıkabilmesi, kendisini ve

hemcinslerini zulüm, haksızlık, hukuksuzluk, hırsızlık, soygun, iftira, ırza ve namusa sataşma gibi her türlü kötülüklerden koruyabilmesi için şecaatli ve cesur olması gerekir. Özellikle de savaş meydanlarında korkmadan, aslanlar gibi kahramanca savaşabilmek büyük bir erdemdir. Müslüman ölümden korkmaz. Çünkü evvela kaderde ne varsa o olur. Her savaşa giren ölmez. Sonra haklı davasında öldürülen şehittir. Şehitlere anında “gir cennete” denilir. Cennette yediği, içtiği, sevdiği, oturduğu ve sair faydalandığı nimetleri, dünyadakiler ile asla kıyaslanamaz. Haklı kavgasından galip çıkana ise izzet vardır, şeref vardır, hakıyla yaşamak vardır.

Gerçekten zilletten kurtulmanın tek yolu, izzetle cihada hazır olmaktır. Mehmet Akif, bakınız imanla kahramanlığı nasıl aynileştirir:

Şehamet dini, gayret dini, ancak Müslümanlıktır;
Hakiki Müslümanlık en büyük bir kahramanlıktır.
Cebanet, meskenet, dünyada, sığmaz ruh-u İslam’a...
Kitabullahı işhad eyledim -gördün ya- davama.
Görürsün, hissedersin varsa vicdanınla imanın:
Ne müthiş bir hamaset çarpıyor göğsünde Kur’an’ın.

Akif’in (r.h.) şiirin sonunda davasına şahit getirdiği ayet şudur: “İnsanlar onlara: "Düşmanlarınız size karşı ordu topladı, onlardan korkun." dediklerinde bu, onların imanını artırdı ve şöyle dediler: "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir".¹

Şecaat ve cesaretin zıddı korkaklıktır. Aşırısı ise tehevür, yani saldırganlıktır. Bilindiği gibi, ifrat da tefrit de, yani azlık veya aşırılık da zarardır, rezilettir. Cesaret, adamı düşmanına sevdirenken, korkakları anaları bile sevmez. Çocuklarımızı cesur ve kahraman yetiştirmeliyiz. Onlara tarihin şeref levhalarını okumalı ve okutmalı,

---

¹ Al-i İmran,3/173.

kahramanlarımızın hayat hikayelerini seviyelerine göre çizgi roman, hikaye veya filimlerle öğretmeli, tarih derslerine önem vermeliyiz. Kahramanlık ile savaş, beraber akla gelen iki kavramdır. Cihadın ve vatan savunmasının dindeki yeri bilindiği için, sözü uzatmak istemiyorum.

Bizim konumuz davet ve tebliğ olduğuna göre, olaya o açıdan bakıldığında görülecektir ki davetçi bir yandan içerde kurulu düzenden çıkar sağlayanlarla karşı karşıya gelecektir, bir yandan da dünya ile. Çünkü davet ettiği şey, insanların içinde buldukları ve alıştıklarının başkası, belki tam tersi ve zıddıdır. İnsanlardan çok kötü ve zararlı da olsalar, bunları terketmelerini beklemek ve çok iyi ve yararlı olan yeni daveti hemen benimsemelerini beklemek, insanı tanımamak demektir. Bu da bir dava adamından, bir davetçiden beklenmez.

Yukarıdan beri anlatıp duruyoruz, davetçi sabırla, bıkmadan usanmadan, eziyet ve işkencelere katlanan ve karşı koyan cesur adamdır. Belki bir kahramandır.

Mehmet Akif;

Şehâmet dîni, gayret dîni ancak Müslümanlık'tır;
Hakîki Müslümanlık en büyük bir kahramanlıktır.

dedikten sonra da içinde bulunduğu İslam dünyasının perişanlığını aktarır. Fakat en sonunda yine kurtuluşu da örneğiyle beraber ortaya koyar:

Demek: İslâm'ın ancak nâmı kalmış Müslümanlarda;
Bu yüzdenmiş, demek, hüsrân-ı millî son zamanlarda.
Eğer çiğnenmemek isterseler seylâb-ı eyyama;
Rücû' etsinler artık Müslümanlar Sadr-ı İslâm 'a.
O devrin yâd-ı nûrânûru bî-pâyân şehâmettir;
Mefahir onların târihidir; ümmet o ümmettir.
Ki bir yandan celâdetler saçıp dünyâyı titretmiş;
Öbür yandan da insanlık nedir dünyâyı öğretmiş.

Değilmiş böyle mahkûmiyyetin timsâl-i pââmâli!
Şevâhikten tenezzül eylemezmiş arş-ı iclâli.
"Tevekkül" vasfı ancak onların hakkında ma 'nidâr:
Ki etmiş hepsi dünyâlar kadar âlâmı istihkar.
Çekinmezmiş şedâid yağsa asla iktihâmından;
Zeminlerden ölüm fişkırsa dönmezmiş meramından.
"Hakîkî Müslümanlık en büyük bir kahramanlıktır"
Demiştim... İşte da'vâm onların hakkında sâdiktir.

Evet, yeryüzünün en büyük ve örnek davetçisi olan Rasûlullah (a.s.)'ın kişisel özelliklerinden biri de korkusuzluğu, cesareti ve yiğitliğiydi. Rasûlullah (a.s.) her ne kadar büyük olursa olsun hiçbir kuvvet karşısında yılmadı ve cesaretini kaybetmedi. Endişe ve korku denen bir şey onun lügatinde yer almıyordu. Kureyşli kâfirlerin öfkeli bir kalabalığı Rasûlullah (a.s.)'ı yalnız başına Ka'be'de yakalıyor ve "sen şunları şunları söylüyorsun" diye çıkışıyorlardı. Rasûlullah (a.s.) da hiç korkmadan ve herhangi bir zaaf belirtmeden "evet ben bunları söylüyorum" diye cevap veriyor. Canına kıymak isteyenlerin yüzüne bunları söylerken yüzünde en ufak bir korku işareti bulunmuyor.

Düşmanlar Sevr mağarasının tam ağzına kadar geliyorlar, kendisini görürlerse parçalayacaklar. Ama Rasûlullah (a.s.) huşû ve huzu ile namazına devam ediyor. Hz. Ebû Bekr diyor ki, "bu zâlimler aşağıya bakarlarsa bizi mutlaka görecekler." Fakat Hz. Peygamber (a.s.) son derece metanetle diyor ki, "Ebu Bekr, üçüncüsü Allah olan iki kişiye ne diyorsun. Üzülme, Allah bizimle beraberdir."

Düşmanlar Rasûlullah (a.s.)'in başına ödül koymuşlardır. Pek çok maceracı kişi ve iz sürücüsü Rasûlullah (a.s.)'ı didik didik aramaktadır. Ama, Rasûlullah (a.s.) büyük bir soğukkanlılıkla Kur'ân-ı Kerîm okuyarak yoluna devam ediyor. Peşinde kimsenin olup olmadığına bile bakmıyor.

Böylesine cesur ve yiğit bir liderin bayrağı altında muhakkak ki yiğit ve cesur kişiler toplanacaktır. Onun

yoldaşları ve arkadaşları ondan cesaret alıp yollarına devam edeceklerdir. Güçlerine güç bu şekilde katılıyor. Gözü dönmüş bir düşman bile her ne kadar gaddar ve vicdansız olursa olsun, böyle bir şahsiyetin bu eşsiz vasfını övmekten geri kalmaz. Düşman, korku diye bir şey bilmeyen rakibinin bu tutumu üzerine er geç cesaretini kaybeder. Bugünün davetçilerinin ve mücahitlerinin de korkusuz, yiğit ve cesur olması kaçınılmazdır. Zira önder veya komutanın cesaretsizliği bütün hareket'in çökmesine sebep olur.

Abdullah b. Ömer: "Resûlullah Aleyhisselamdan daha sehâvetli, daha necdetli, daha şecaatli bir kimse görmedim!" demiştir.¹

Kureyş müşriklerinin delikanlıları Mekke'de Peygamberimiz Aleyhisselamın evini kuşatmışlar, içeriden çıkar çıkmaz üzerine atılıp kılıçtan geçirmeye hazırlanmışlar iken, Peygamberimiz Aleyhisselam hiç korkmadan evinin kapısını açmış, müşriklerin başlarına toprak saçmış, Yâsîn sûresinin baş tarafından dokuz âyet okuyarak aralarından çıkıp gitmişti.²

Kendilerini tutup müşriklere teslim ederek yüzer deve mükâfat almak sevdasıyla onları izleyip duran Sürâka b. Cu'şum'u gördüğü zaman, Hz. Ebu Bekir yine telaşlanmış ve:

- "Yâ Rasûlallah! İşte, atlı gelip bize yetişti!" demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselam ona yine:

- "Hiç tasalanma! Allah bizimledir!" buyurmuştur.³

Enes b. Malik der ki:

"Resûlullah Aleyhisselam insanların en güzeli, en cömerdi ve en şecaatlisi idi. Medine'de bir feryat, korkulu bir hal oldu mu, Peygamber Aleyhisselam hemen Ebu Talha'nın Mendub diye anılan atını emaneten alıp üzerine atlar, feryadın geldiği yere yetişirdi.

---

¹ İbn Sa'd, Tabakât, c. 1, s. 373.

² İtan İshak. İbn Hşam, Sîre.c.2, s. 126-127, İbn Sa'd, c. 1, s. 227-228.

³ Buhâri.c. 4, s. 90.

Hiçbir feryat ve imdat sesi duyulmazdı ki, Mendub'un oraya birdeniz gibi, su gibi revan olduğunu görmeyelim!

Halbuki, o çok yavaş ve ağır yürüyen bir attı; hiç de yürüyen değildi.

Bir gece Medineliler bir feryat işitip korkmuşlar, hemen sesin geldiği tarafa doğru gitmişlerdi.

Resûlullah Aleyhisselam ise, onları geride bırakarak ilerlemiş, sesin geldiği yere yetişmiş, durumu inceleyip dönerken halk ile karşılaşmıştı.

Kendisi Ebu Talha'nın çıplak atının üzerinde kılıcı boynunda asılı bulunuyor ve:

'Hiç korkmayınız! Hiç korkmayınız!' buyuruyordu.¹

Mikdad b. Amr da, Peygamberimiz Aleyhisselamın Uhud savaşındaki şecaat ve sebatını anlatırken:

"Kendisini hak din ve kitabla peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki; düşmanın saldırıları karşısında Resûlullahın bir karış bile gerilediğini görmedim!

Ashabından bir kısmı bir kere onun yanında toplandılar, bir kere de onun yanından dağıldılar.

Resûlullahın arada sırada ayakta dikilerek düşmanı geriletecek derecede yayıyla ok, ya da taş attığını görmüşümdür!

Resûlullah, tıpkı askerî bir birlik gibi sebat etmekte, yerinden ayrılmamakta idi" demiştir.²

Uhud savaşında, Kureyş müşriklerinden Übeyy b. Halef:

"Muhammed nerede?!" diyerek soruyor;

"Yâ Muhammed! Sen kurtulursan ben kurtulmam!" diyerek gelip Peygamberimiz Aleyhisselama yetişmiş bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselamın yanındaki sahabileri:

---

¹ İbn Sa'd, c. 1, s. 373, Ahmed, c. 3, s. 185, Buhârî, c. 3, s. 228, Müslim, c. 4, s. 1802-1803.

² Vâkıdî, Megâzî, c.1, s. 240.

"Yâ Rasûlallah! İçimizden birisi dönüp onu karşılasa olmaz mı?" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

"Bırakınız gelsin!" buyurdu.

Übeyy b. Halef, Peygamberimiz Aleyhisselamın yanına kadar geldi.

Sahabiler dayanamayarak onun önünü kesmek istediler.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

"Geri durunuz!" buyurdu.

Hemen Haris b. Sımme'nin mızrağını eline aldı, sonra sahabilerine puğur devenin silkinmesi gibi silkindi, onları devenin sırtından sineklerin uçup dağılışı gibi başından dağıttı.

Necd taraflarında Muhârib b. Hasafalarla yapılan Zâtü'r-rika savaşı sırasında, sık, dikenli ve iri ağaçlı bir vadide konaklanmış; İslâm mücahidleri gölgelenmek üzere ağaçların altlarına dağılmışlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselam da, ağacın gölgesi altında yalnız başına uyuyor, kılıcı da ağacın dalında asılı bulunuyordu.

Muhârib b. Hasafalardan Gavres b. Haris adındaki Arâbî (çöl Arabı) gelerek Peygamberimiz Aleyhisselamın ağaçta asılı kılıcını eline alıp sıyırdı.

Başucuna dikilince, Peygamberimiz Aleyhisselam uyandı.

Gavres:

"Şimdi seni benden, benim elimden kim kurtarabilir?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

"Allah kurtarır!" deyince, kılıç Gavres'in elinden yere düştü.

Peygamberimiz Aleyhisselam hemen kılıcı eline alarak:

"Şimdi benden, benim elimden seni kim kurtarabilir?" diye sordu.

Gavres:

"Sen, kılıç tutanların hayırlısı ol!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselam:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, benim de Resûlullah olduğuma şهادet edecek misin?" diye sordu.

Gavres:

"Hayır! Fakat seninle savaşmamak ve sana karşı savaşan kavmin yanında da bulunmamak üzere sana söz veriyorum!" dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselam onu serbest bıraktı.

Ashabdan Berâ' b. Âzib'e Kays kabilesinden bir adam:

"Huneyn savaşı günü, Resûlullah Aleyhisselamın yanından siz de kaçtınız mı?" diye sormuştu.

Berâ' b. Âzib:

"Fakat, Resûlullah Aleyhisselam kaçmamıştır! Onu boz katırının üzerinde gördüm ki, Ebu Süfyan b. Haris katırın geminden tutuyordu.

Kendisi:

"Peygamber benim! Yalan yok! Ben Abdulmuttalib'in oğluyum!" diyerek sesleniyordu.

Vallahi, savaş kızıştığı zaman, Resûlullaha sığınır, onunla korunurduk!

İçimizde en yiğit olanımız, Peygamberimiz Aleyhisselamın hizasında durabilirdi!" dedi

Hz. Abbas da:

"Müslümanlarla kâfirler karşılaşıncı, Müslümanlar bozulup gerilediler.

Resûlullah Aleyhisselam ise katırını kâfirlere doğru mahmuzlamaya başladı.

Ben, koşmasına engel olmak için, katırımın geminden tutuyordum. Ebu Süfyan b. Haris de, Resûlullah Aleyhisselamin katırımın üzengisinden tutuyordu" demiştir.¹

Evet, gerekirse tek başına bütün dünyaya davet için kendini feda edebilir davetçi. Davasına olan imanı ve azmi, bunun yanında insanlara şefkat ve merhameti bu fdkarlığı gerektiriyorsa, bundan kaçınmaz, gereğini seve seve yapar, kimseye minnet etmeden, kimseden bir şey de beklemeden. Onun hesabı bu bakımdan sadece Allah ile dir.

Davetçi ve Ahlak

Davet, tebliğ ve irşat çalışmalarını bizzat yapacak olan insanların her şeyden önce Allah'a inanmış, O'nun gözetim ve denetiminde olduğunu bilmenin edeb, huzur, teslimiyet ve tevekkülünü yaşamış olmaları lazımdır. Bunun muhasebesini yapar sürekli davet insanı. O bilir ki Allah dilediğini dilediği gibi yapar. Hidayeti vermek de O'na aittir. Davet bir vazifedir. Başarılı olunursa hamedilir. Övünme, gururlanma, kendini beğenme gibi kötü huylar, günah olmanın, sevabı kaybetmenin, başarısız olmanın yanında, aynı zamanda bir iman ve ihlas sorunudur. Çünkü riya, yani gösteriş için amel, küçük şirktir. Ondan kurtulmadan insan kurtulamaz sorunlarından. Yaptığı kadar yıktığı olur. Birleştiremez, dağıtır. Kazanamaz, kaybeder insan ihlas ve samimiyet olmazsa. Ama o olursa, gurur ve kibir olmaz. Kendini beğenmişlik ve bencillik olmaz. Havalara girmez insan, başa kakmaz ve karşılık beklemez kimseden. Başarılı olunamazsa da kahrolmaz, ümit kesmez, gücenip kırılmaz, işi terketmez. Çünkü her şey O'nun (c.c.) elinde...

Davetçinin İslam'ı bilme kadar çağını ve insanlarını, onların örf ve adetlerini, ilim ve kültür seviyelerini de tanınması gerekir. Bu yüzden en sadık arkadaşları kitaplar

---

¹ Örnek olaylar için bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 8/434-439.

olmalıdır davetçinin. Onların başında da Kur'an-ı Kerim. Sonra hadis ve siyer. Devamlı çalışma çok önemli olan işini sevme ile beraber aşk ve iştiyakı da artırır. Zevk ve heyecan verir insana. Diri tutar ruhunu. Ülfet ve alışkanlık belasını kırar.

Bilenlerle amel, bilinmeyenlerin de belletilmesine bir vesile olur. Bu ise Allah'ın insanı sevmesinin simgesidir. Allah severse, meleklerle de, insanlara da sevdirebilir. Üstelik insanlara, "yaşadığı hayatı" anlatmak daha kolay ve benimseticidir. Aksine bir davranış, yani davet ettiklerine kendisinin muhalefet etmesi, emrettiklerini kendisinin yaşamaması, "Davetçi ve Uygulama" bahsinde de anlatıldığı gibi, Allah'ın gazabını ve insanların nefretini celbeder ki, davetçinin dünyasını da, ahiretini de işte bu yıkar.

Davetçinin en güzel örneği, en büyük önderi, kuşkusuz Hz. Muhammed (s.a.v.) efendimizdir. O ise bilindiği gibi güzel ahlakı tamamlamak için gönderilmiştir. Zira İslam, baştan sona güzel ahlaktır. Bu sebepten ötürü, İslam'ın emir ve tavsiye ettiği güzel huylarla bezenmesi gereken davetçinin özellikle dikkat etmesi gereken bazı vasıfları vardır. Bunları, iyimserlik, ümitvar olma, şikayetçi, lanetçi, bedbin ve me'yus olmama; hizmetini hiç bir pahaya; ne para, ne kadın, ne makam, ne şan ve şöhrete satmama, bilakis ihlasla ve samimiyetle davete devam anlamında hasbîlik, fedakârlık, ferağatlık, diğergamlık, suçları, mazeretleri affedici bir hilim, rıfk, şefkat, merhamet, mülayemet, gönül alıcı cömertlik ve isar, yani muhtaç bile olsa kardeşini tercih etme, insanlara değer verme, iyilik yapma aşk ve arzularını kamçılıyan, bazen yüzüne, çoğu zaman da gıyabında takdir ve teşekkürle götürerek hem hizmeti büyüten, hem de birlik ve beraberliğe, sevgi ve saygıya sebep olan tevazu, mahviyyet, alçak gönüllülük, takdir ve kıymet bilme, yerine göre riski göze alan cesaret, düşünmeden, istişareden ve karardan sonra gelen azim ve irade, basiret ve tefekkür, sosyal faaliyetlerin şevkle yürütülmesini sağlayan kardeşlik, istişare ve emniyet, bütün

bunların zaman zaman muhasebesini yaptıran ihsan ve murakebe olarak özetleyebiliriz.

Bundan dolayıdır ki din, insandan hiçbir zaman ayrılmayan bir zabıtayı, bir hakimi insanın kalbine koymuştur. Bu sayede insan kendini alçaltan heveslerden, şehvetlerden, hodkamlıktan, aşırılıklardan kurtulacak, mutedil, faziletli bir hayat yaşayacaktır. Dinsiz bir kalpte ahlaki bir fazilet ve insani bir meziyet bulunamaz. Vicdan, terbiye ve ilim dinin yerini tutamaz. Nitekim yaşadığımız hayatta ahlaksızlık, cahiller kadar, belki de daha çok okumuşlar arasında, varlıklı elitler arasında yaygındır.

Bilinçli bir Müslüman, ahlak açısından da Hz. Resulullahı takip etmek zorundadır. Allah'ın terbiye edip eğittiği canlı Kur'an Hz. Muhammed (s.a.v.) efendimizi örnek aldığımızda, ahlakın en güzelini yaşamış olacağız. Hadis ve ahlak kitaplarımız bu bakımdan çok zengindir. Biz burada genelde her şuurlu Müslümanın, özelde ise davetçinin ahlak açısından bilmesi ve benliğine sindirmesi gereken bazı kavramları kısaca görelim isterseniz.

Müslümanın Allah'a, ana babasına, eşine, çocuklarına, akrabalarına, komşularına, iş ve meslektaşlarına, derken bütün Müslümanlara ve gayr-i Müslimlere karşı vazife ve sorumlulukları vardır. Sonra sosyal hayat içinde devlete, canlı hayvan ve bitkilere, cansız eşya ve çevreye karşı hakları olduğu kadar sorumlulukları da vardır. Her hak sahibine hakkını vermesi ve mükellefiyetlerini yerine getirmesi kendisine bir borçtur, bir yükümlülüktür.

Bilgili ve şuurlu bir Müslüman olarak davetçi, denge insanıdır. Rabbine, kendine, ailesine, akraba ve komşularına ve derken bütün insanlara karşı görevlerini birisini diğerine feda etmeden denge içerisinde yapmaya çalışır. Birisini yaparken diğerini yıkmaz, ya da ihmal etmez. Hak ve hukuka saygılıdır, adaleti sever, kendisinin ve yakınlarının zararına dahi olsa, işlerinde ve sözlerinde adil olur. Hak ve hukuku uygularken adam kayırmaz, haksızlık yapmaz, kimseye zulmetmez. Ölçülüdür, her türlü ifrat ve tefritten

uzak, denge insanıdır. Özür dileyeni affeder; kinci ve intikamcı değildir. Özürleri kabul eder, kusurları bağışlar. Akıllı ve basiretli davranır; söz ve işinin sonucunu hesaplayarak hareket eder. İnsanları yerine göre idare eder. Tefekkür ve muhasebe sahibidir. Mahlukatı tefekkür eder, sever ve hizmet eder. Gönül insanı, aşk insanıdır. Düşmanına dahi ölçsüz ve kaba davranmaz. Sevmesi de, sevmemesi de bir miktara göredir ve ölçü dahilindedir. Edebini, terbiyesini daima korur. Ailesine, akrabalarına, arkadaşlarına, topluma karşı vazifelerini bilir ve yapar. Vefa insanıdır. Sözüden caymaz. Zorluklardan yılmaz, azimli, kararlı ve sebatlıdır. Birlik ve beraberliğine önem verir, tefrikadan sakınır. Kimseye hile yapmaz, tuzak kurmaz. Fitne ve fesat çıkaracak bozgunluğa, kızgınlığa, kırgınlığa ve düşmanlığa sebep olacak iş ve sözlerden uzaktır. Hak ile hüküm verdiğinde hakime saygılı ve devlet başkanına bağlıdır. Biatini bozmaz, şahsi menfaatini toplum menfaatine tercih etmez. Fırsatçı, menfaatçi, bencil, ve hodkam değildir. Yerine göre hakka sahip çıkar, destek verir. Cesurdur, kahramandır, korkusuzdur; Zillete razı olmaz. Esir ve mahkum yaşamaz. Bölüşmesini bilir, ikram ve ihsanda kusur etmez. Cimri değil, cömerttir, hatta kendisi muhtaçken bile başkasının ihtiyacını giderecek kadar isar sahibidir. Çalışkandır; tembelliği, miskinliği, ataleti sevmez, bahane ve mazeret aramaz. Her türlü iyilik ve hayrı kendisi yaptığı gibi, başkalarını teşvik de eder. Dirayetlidir; pısrık, uyusuk, miskin ve aciz değildir. Doğruluktan ayrılmaz, ya hayır söyler, ya susar. Dili dualı ve zikirlidir, bedduayı sevmez, lanet etmez. Mâlâyanîden, yani dinine ve dünyasına faydası olmayan boş sözlerden, lüzumsuz laflardan ve günahlardan dilini korur. Geveze ve boşboğaz değildir, güven insanıdır. İşlerini ehliyetle ve ustalıkla yapar. Liyakatinde kimsenin şüphesi olmaz. Emanete sahip çıkar. Dini de toplumu da emanet bilir, iyiliği emreder, kötülükten sakındırır. Nemelazımcı, boşvermişçi değildir. Hizmet, fütüvvet ve fedakârlıkla doludur. Fazilet timsalidir. İnsanlarla hoş geçinir; sever sevilir. Güler yüzlü tatlıdillidir. Gıpta etse de haset etmez. Hoş sohbet, nüktedan ve hazır

cevaptır. Şaka yapar ve kendisine yapılmasını hoş karşılar, ama kırmadan, incitmeden, alaya almadan, hakaret etmeden, yalan söylemeden, zaman zemin ve muhataba dikkat ederek ve yemekte tuz kadar az yapar. Hayalıdır, edeplidir, iffetlidir, utangaçtır. Hürmette kusur etmez. Herkese hakkını verir, hüsn-ü zannını bolca kullanır. Yumuşak huyludur, hilim sahibidir. Kin, garaz ve öfke bilmez. Ancak Rabbi sözkonusu olunca havf ve haşyeti kadar cesur ve kahramanlığı da zahir ve daimdir. Günahlarının, kusurlarının muhasebesini yapar, murakabesini yapar. Hatalarını itiraf ederek tövbe ve helallik alarak telafiye çalışır. İhlaşlıdır, riyadan gösterişten, kibir ve ucubdan nefret eder. Gururlanmaz, günahlardan, fiske ve fücordan sakınır. Daima istikamette olmaya gayret eder. Düzen ve intizama, disiplinli olmaya çalışır, iradesini kuvvetlendirir. Arkadaşını iyilerden seçer ve iş bilenlerle istişare ederek pişmanlıktan, inkisardan kurtulur, izzet bulur. Kalb tasfiyesine, nefis terbiye ve tezkiyesine gayret eder. Metindir, zorluklar ve musibetler karşısında kolay kolay sarsılmaz. Herkese nasihat eder, şefkat ve merhamet gösterir. Vakti zayi eden ve mürüvveti gideren fazla oyun ve eğlenceden kaçınır. Övgü, iltifat ve takdir beklemez ama kendisi iyiliklere güzelliklere takdiri esirgemez. Çoğunlukla gıyabında över insanları, ama yüzlerine karşı överken de samimidir; ifrat ve abartıya kaçmaz, katiyyen dalkavukluk, yağcılık yapmaz. Allah'tan korkusu da, ümidi de bir denge içindedir. Razıdır Mevla'sından. Kahır da lütuf ta birdir katında. Bela ve musibetlere karşı sabırlıdır. İnce, nazik, kibar, mütevazı ve mahviyyetkar insandır, yumuşak kalblidir, rikkatlidir.

Sulh insanıdır davetçi. Hem kendisi, hem de sair insanlarla barışıktır. Hoş geçinir, sohbet adabını gözetir, asık suratlılıktan sakınır, kimseye yük olmaz. Temizliğe dikkat eder. Mal harcarken tutumlu, tasarrufludur, iktisada uyar, cimrilik kadar israftan ve savurganlıktan da kaçır. Mütevekkildir, Allah'a itimat ve güveni tamdır. Rızıkta yana derdi tasası yoktur. Alçak gönüllü, mütevazı ve mahviyyetkardır. Vicdan ve insaf sahibidir. Vazifelerini

vakar ve ciddiyet içinde yapar. Vaktini zayi etmez. İşlerini tertipli, düzenli, disiplinli, plânlı ve programlı yapar, tesadüf ve zuhurata bırakmaz. Aklını, zekasını kullanır. Hayata karşı, dünyaya karşı zühd içindedir. Makam mansıp sevgisi, şan ve şöhret tutkusu aklını almaz, dinini bozamaz, sevimsiz kılmaz.

İşlerinde teennilidir, vakarlıdır; acelecilikten, alçaklık ve bayağılıktan, düşüklük ve karetersizlikten kaçınır. Kimseyi kötülemez, alaya almaz, azarlamaz kötü lakap takmaz, ırkçılık yapmaz, kimseye küsmez, kötü niyet beslemez, sövmez ve lanetlemez. Münakaşadan kaçınır. Yaptığı iyilikleri başa kakmaz. Yapılanı da nankörlükle karşılamaz. Şehvetperest değildir, iffetini, namusunu, haysiyet ve şerefini korur. Yalandan yalancı şahitlikten ve yalan yere yeminden sakınır. Ne zulmeder ne de zulmedilmesine rıza gösterir. Zillate, hakarete ve aşağılanmaya katlanmaz; izzetli, haysiyetli ve şereflidir, tepkisini gösterir.

Bunlar bilinçli bir Müslümanın, dolayısıyla her davetçinin alışkanlık haline getirmesi gereken güzel ahlaklardandır. Zaman zaman kendimizi yoklamak, eksiklerimizi tamamlamak, iyiliklerimize şükrederek artırmak durumundayız.¹

---

¹ Bkz. Cemal Nar, İslamlaşma Bilinci, s. 60-61; 83-85.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MUHATAP

Davetin Muhatapları

Davetin yapılacağı muhataplar, hem Müslümanlar, hem de münâfıklar dahil bütün Müslüman olmayan kimselerdir. Biz davet ve tebliğ deyince genellikle muhatap olarak gayr-i müslim olanları düşünürüz. Oysa onların yanısıra Müslümanlar da İslâm davetinin sunulacağı muhatap zümreyi oluştururlar. Bu yüzden davetin muhatabı bütün bir insanlıktır diyebiliriz.

Müslüman olan kişiye İslâm'ın anlatılması işi genellikle tebliğ, vaz, irşâd, nasihat gibi kelimelerle ifade edilir. Davet deyince de gayr-i müslim olanlar akla gelir. Bu dilin bir mana çağrıştırmasından başka bir şey değildir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de davet, tebliğ, inzâr, vaz, nasihat, emr bi'l ma'rûf (iyiliği emretmek), nehy ani'l-münker (kötülükten sakındırmak) gibi tabirler birbiri yerine kullanılmıştır. Meselâ:

"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirilene tebliğ et"¹
âyetinde Hz. Peygamber'den yapması istenen tebliğ, hem

---

¹ Mâide, 5/67.

Müslümanlara, hem de gayr-i müslimlere Kur'ân hakikatlarının anlatılmasıdır, yâni davettir.

"Rabbinin yoluna davet et"¹ âyetinde davetin kimlere yönelik olarak yapılacağı açıkça zikredilmemiştir. Bilindiği gibi Kur'ân-ı Kerîm, tek bir zümreyi hidayete çağırarak değil, bütün insanları saâdete erdirmek üzere gönderilmiş bir kitaptır. Bu sebeple bu âyette geçen davet faaliyetinin kapsamına bütün bir beşeriyet girecektir.

Kur'ân'da olduğu gibi hadîs-i şeriflerde de davet lâfzı ile sadece gayr-i müslimlerin İslâm'a çağırılması, tebliğ lâfzı ile de Müslümanlara İslâm'ın anlatılması kastedilmemiş, aksine davet ve tebliğ kelimeleri, hem Müslümanlara, hem de Müslüman olmayanlara İslâm'ın aksettirilmesi manasında geçmiştir.

Meselâ: "Kim, bir hidayete davette bulunursa, o hidayete uyanların nail olduğu ecrin tamamına, çağırana erişir."² hadisini düşünelim. Hidayet, hem Müslümanların, hem de gayr-i müslimlerin muhtaç oldukları bir unsurdur. Öyle olunca hidayete Müslümanlar da, gayr-i Müslimler de çağrılabilir ve çağrılmalıdır. Hadiste bu iki sınıftan sadece birisinin zikredilmemesi, her iki sınıfın da davet kapsamına girdiğine işaret etmektedir.

Davetçi Yetiştirmek

Davet ve tebliğ konusunda ümmet içinde herkesin yapabileceği farklı olabilir; kimi bu konuda yetişmiş uzman elemanlar olarak bizzat, kimi de onlara maddî ve manevî alanda destek vererek dolaylı olarak. Bilindiği gibi daha önce bu görevin genel olarak bütün ümmete farz-ı kifaye, özel yetişmiş bir gurup için de farz-ı ayn olduğunu söylemiştik.

---

¹ Nahl, 16/125.

² Müslim, İlm 16; Tirmizî, İlm, 15.

Hangi guruptan olurlarsa olsunlar Müslümanlar mutlaka üstlerine düşeni yapmak mecburiyetindedirler. Özellikle de günümüzde olduğu gibi İslam düşmanları ilim, fikir, teknik, servet, kadın, sanat, medya gibi bütün güçlerini bir devlet organizesi ve bir ordu disiplini ve kararlılığıyla İslam'ı yok etmek için seferber etmişlerse ve Müslümanlar da devletini, hilafetini, şeriatını, ümmetini, hatta yer yer ülkesini kaybetme gibi zaafılara düşmüşlerse, elbirliği ederek bir bütün halinde İslam için çalışmak, emr-i bil ma'ruf, nehy-i ani'l münker yapmak, tebliğ, davet, irşat ve nasihat faaliyetlerinde bulunmak, bunun için gerekli olan her şeyi yapmak mecburiyetindedirler.

Şüphesiz ki bir davetçi, muhatabını tanıdığı oranda başarılıdır. Muhatabının güvenini kazanması onu kazanmasının ilk adımudur. Bu ise iki ayak üzerinde duran bir meseledir. Ayağın birisi davetçinin, dinî, manevî, ahlakî yanının mükemmel oluşu, insan ilişkilerinde faziletli, fedakâr ve ferağat ehli oluşuna bağlıdır. Diğer ayağı ise muhatabını, yani onun inancını, değerlerini, içinde bulunduğu psikolojik ve sosyal durumunu yakından tanımaya bağlıdır. Bunun başında da onun dilini iyi bilmek gerekir herhalde. İletişim kurmanın en sağlıklı yolu budur. Bu olmazsa, muhatapların arasından Müslüman bulmak, o da olmazsa emin, güvenilir, mert, emanet sahibi dürüst insanlar bulmak gerekir.

Evet, muhatap iyi tanınacak ve oradan başlayarak gururu okşanıp gönül kapıları aralanmaya çalışılacaktır. Bu sebepten hem bilgi, hem de ön hazırlık ve istihbarat çok önemlidir. Ne olursa olsun iyilikle, hikmet ve güzel öğütle, ikna ederek muhataba yaklaşmak ve önce götürebileceği teklifleri sunmak, gözünü korkutmamak için tedriciliğe, aşama aşama tebliğe dikkat etmek, tatlı dil, güler yüz ve dinde kolaylık ölçülerini daima korumak, değer verme, sevinçli ve kederli zamanlarında yanında olma, hediyeleşme gibi fırsat ve imkanları kollamak, az ve öz, zaman ve zemine dikkat ederek ve şahsiyet yapmadan konuşmak, hataları yüze vurmadan dolaylı bir anlatımla düzeltmeye çalışmak gibi

temel kaidelere uymak gerekir. Ümit ve korku, müjde ve azap, dünya ve ahiret, fert ve cemiyet, kişi ve devlet, devlet ve diğer devletler gibi dengeler daima korunmalı, aşırılıklardan her zaman kaçınılmalıdır.

Gerçekten davet ciddi bir iştir. Bir davetçi, küçük yaştan başlayarak ve uzun yıllar eğitilerek ancak yetiştirilebilir. Bunun için kadro ve müesseseler, bunları devam ettirecek maddi ve manevi imkanlar, ileriye dönük plan ve projeler gereklidir. Bu açılardan baktığımızda, İslam dünyasını çok da zengin görmüyoruz. Birinci bölümün sonlarında anlatmıştık, bugün devlet bazında ciddi davet çalışmaları yok gibidir. Bu işi ellerindeki kıt imkanlarla bugün çeşitli cemaatler, vakıflar, dernekler, tarikatlar gibi sivil toplum kuruluşları yapmaktadırlar. Bunlar ise bir yandan ayrı ayrı çalışırken, zaman zaman aralarında uslu ve metot kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar.

Bu sorunları aşmak için birbirimize daha bir yaklaşmak ve anlayışla bakmak mecburiyetindeyiz. Bu konuda da yarışmalıyız aslında. Yeryüzünde ciddi bir İslam'a davet vazifesinin maalesef yetersiz oluşu, davet bilincimizi keskinleştirmeli ve bizi sorumluluk yüklenmeye sevk etmelidir.

Davetçi ve Muhatap

Müslümanların "İnsanlık için çıkarılmış hayırlı bir ümmet" oluşlarını¹ daha önce söz konusu etmiştik. Hayırlı oluşlarının nedeninin de Allah'a iman ve teslimiyetleri ile beraber, başkalarını İslam'a davet etmelerinden de kaynaklandığını görmüştük. Müslümanlar bilir ki sadece kendilerinin inanmaları ve inandıkları gibi yaşamaları yetmiyor hüsrandan kurtulmaları için; aynı zamanda başkalarını da İslam'a davet etmeleri, hakkı tavsiye etmeleri, hatta bu uğurda gelecek olan her türlü bela ve musibetlere, eziyet ve işkencelere sabırla katlanarak direnmeleri ve

---

¹ Al-i İmran 3/110

direnmeyi tavsiye etmeleri de gerekiyor. İşte Asr suresi (1-3) bunu anlatır:

“Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değildir).”

Ümmet içinde herkesten bu görevi yerine getirmesini beklemek bir hayaldir elbette. İşin hakikati bunun için özel davetçiler, tebliğciler, müşidler yetiştirmek gereğidir. Bu ümmete toptan olarak düşen bir borçtur. Bu açıdan görev farz-ı kifayedir. Ancak bu kadroyu yetiştirmek de toplam ümmete düşen bir farz-ı ayndır. Dolayısıyla ümmetin her bir ferdi, dini bir dava edinecek, onun için kaygı duyacak, onun için ne yapabileceğini düşünecektir. Bu tefekkür aslında bir bilinç olduğu kadar günahlara keffaret olan ve dereceleri kat kat yükselten bir manevî kurbiyyet, yani Allah’a manevî yakınlık sebebidir.

Eğer bu kadro yetişmiyorsa, özellikle de günümüzde olduğu gibi İslam düşmanları ilim, fikir, teknik, servet, kadın, sanat, medya gibi bütün güçlerini bir devlet organizesi ve bir ordu disiplin ve kararlılığıyla İslam’ı yok etmek için seferber etmişlerse ve Müslümanlar da devletini, hilafetini, şariatını, ümmetini, hatta yer yer ülkesini kaybetme gibi zaafllara düşmüşlerse, elbirliği ederek bir bütün halinde İslam için çalışmak, emr-i bil ma’ruf, nehy-i ani’l münker yapmak, tebliğ, davet, irşat ve nasihat faaliyetlerinde bulunmak, bunun için gerekli olan her şeyi yapmak mecburiyetindedirler. Herkesin yapabileceği farklı olabilir; kimi bizzat, kimi dolaylı destek verebilir ama sonuçta mutlaka üstüne düşeni yapmak mecburiyetindedirler.

Kuşkusuz bu mecburiyet, yeryüzüne barış, huzur ve saadet getirecektir. Davetçiler, hidayetine vesile oldukları insanların hayır ve sevaplarına da nail oldukları için, ahiretteki mutlulukları katlanacaktır. Böyle bereketli bir yanı da vardır bu mes’uliyetin. Çünkü “sebeb olan, yapan gibidir.”

Şüphesiz ki bir davetçi, muhatabını tanıdığı oranda başarılıdır. Muhatabının güvenini kazanması onu kazanmasının ilk adımudur. Bu ise iki ayak üzerinde duran bir meseledir. Ayağın birisi davetçinin, dinî, manevî, ahlakî yanının mükemmel oluşu, insan ilişkilerinde faziletli, fedakâr ve ferağat ehli oluşuna bağlıdır. Diğer ayağı ise muhatabını, yani onun inancını, değerlerini, içinde bulunduğu psikolojik ve sosyal durumunu yakından tanımaya bağlıdır. Bunun başında da onun dilini iyi bilmek gerekir herhalde. İletişim kurmanın en sağlıklı yolu budur. Bu olmazsa, muhatapların arasından Müslüman bulmak, o da olmazsa emin, güvenilir, mert, emanet sahibi dürüst insanlar bulmak gerekir.

Evet, muhatap iyi tanınacak ve oradan başlayarak gururu okşanıp gönül kapıları aralanmaya çalışılacaktır. Bu sebepten hem bilgi, hem de ön hazırlık ve istihbarat çok önemlidir. Ne olursa olsun iyilikle, hikmet ve güzel öğütlerle, ikna ederek muhataba yaklaşmak ve önce götürebileceği teklifleri sunmak, gözünü korkutmamak için tedriciliğe, aşama aşama tebliğe dikkat etmek, tatlı dil, güler yüz ve dinde kolaylık ölçülerini daima korumak, değer verme, sevinçli ve kederli zamanlarında yanında olma, hediyeleşme gibi fırsat ve imkanları kollamak, az ve öz, zaman ve zemine dikkat ederek ve şahsiyet yapmadan konuşmak, hataları yüze vurmadan dolaylı bir anlatımla düzeltmeye çalışmak gibi temel kaidelere uymak gerekir. Ümit ve korku, müjde ve azap, dünya ve ahiret, fert ve cemiyet, kişi ve devlet, devlet ve diğer devletler gibi dengeler daima korunmalı, aşırılıklardan her zaman kaçınılmalıdır.

Davetçi ve Engeller

İslam'a davet büyük ve yaman bir iştir. Elbette ihlas ve samimiyet olursa, Allah Teâlâ da yolunu açar ve kolaylaştırır. Ama bilinmelidir ki davet işi özü itibarıyla gerçekten zor bir iştir.

İhlas ve samimiyete bir örnek olarak Muhammed Hamidullah bazı sohbet ve yazılarında, kendisine göre bir hayli bilgisiz ve kültürsüz olan kimi derviş ve sûfilerin, kılık kıyafet ve tavırlarıyla batıda dikkat çekerek ihtida, yani Müslüman olma, hidayete erdirilme hareketlerinde kendisinden çok daha başarılı olduklarını hayretle anlatır.

Ama arzu edilen davetçinin engin bir bilgi ve geniş bir kültür sahibi olmasıdır. Bunun yanına İslam ahlakını koyduğu zaman, işte o davetçi Allah'ın izniyle işinde çok başarılı olacaktır.

Bu bilginin bir kısmı insan psikolojisidir. İnsan bir şeyi benimserken neden benimser? Benimsemesine rağmen kabullenmesine ne gibi engeller vardır? Derinde kalan ve düşünce ve davranışları etkileyen güdüler, dürtüler, ilgiler, hevesler, şehvetler nelerdir? Nasıl bir tutum ve davranış itici veya çekicidir? Vs. vs...

Bir de kültür var tabi. Muhatap hangi dini ve inancı taşımaktadır ve Müslüman olmada ne gibi tereddütler yaşayabilir? Onun iç ve dış yapısı söze veya işe nerden başlamayı gerektirir, vs.

Bazen insanlar İslam dininin hak olduğunu kabullenir, buna ikna olur içinden, ama dış dünyada bazı beklentileri vardır, umdukları veya korktukları vardır, onlara takılır kalır da bir türlü Müslüman olamazlar. Böyle birine bizim dinimizin güzelliklerini anlatmamız para etmez. Adamın korkularını gidermektir esas olan. Adam politik yaklaşmaktadır olaya. Esas olan o engelleyiciyi tanımak ve bertaraf etmektir.

Bu “engelleyiciler” kimi insanlar için sadece şan ve şöhrat olabilir. Kimi insanlar için servet olabilir. Kimileri için makam ve iktidar olabilir. Kimileri için şehvetler olabilir. Yani Müslüman olursa bunları kaybedeceğini zannediyor olabilir insanlar. Önemli olan, İslam ile o tür duyguların bire bir çatışmadığını anlatabilmektir. İslam ile bir kayıp yaşanmayacağına ikna edebilmektir insanları.

Bu konuda asr-ı saadette yaşanmış muhteşem bir sahne vardır. Görelim mi, ne dersiniz?

Bu sahne Hz. Peygamberin Adiy b. Hatim’i İslâm’a davet etmesi esnasında gerçekleşmiştir. Efendimizin, muhatabının ruhunu ayna gibi okuması ve muhtemel bütün engelleyicilerini bertaraf etmesini görelim isterseniz.

Olayın biraz daha öncesi var ama, yazıyı uzatmamak için orayı atlıyoruz. Hz. Adiy b. Hatim (r.a.) Tay kabilesinin reisidir. Bir kraldır yani. Peygamber ordusuyla savaşmış ve mağlup olarak kaçmıştır. Esir olan kız kardeşi ona Medine’den bir davet mektubu yazmıştır. Gerisini şöyle anlatıyor:

“Kulağıma Rasûlullah’ın peygamber olarak gönderildiği haberi geldiğinde şiddetli bir şekilde bu haberden rahatsız oldum. Çıktım, Rum diyarının bir bölgesine gittim (bir rivayete göre Kayser’e vardım). Buraya varışında en azından Rasûlullah’ın peygamber olarak gönderilmesinden duyduğum hoşnutsuzluktan daha hoşnutsuz bir hal geldi bana. Kendi kendime “vallahi keşke o kişinin yanına varsaydım. (Rasûl-ü Ekrem’i kastediyor) Eğer yalancı ise bana bir zarar veremezdi. Eğer doğru ise bunu bilmiş olurum” dedim. Böylece Rasûlullah’ın yanına vardım. Vardığımda halk:

- Adiy bin Hatim! Adiy bin Hatim! diye bağırdı. Rasûlullah’ın yanına gittim. Bana:

- Ey Hatim’in oğlu Adiy! Müslüman ol, sağlam kal! sözünü üç defa tekrarladı. Ben de:

- Ben bildiğimin üzerindeyim, dedim. Rasûl-ü Ekrem:

- Ben senin dinini senden daha iyi bilirim, dedi. Ben de:

- Sen dinimi benden daha iyi mi biliyorsun? deyince Rasûl-ü Ekrem:

- Evet, dedi ve devamla:

- Sen Hıristiyanlık ile Sabiilik arasında bulunan Rekusiye dininden değil misin? Buna rağmen kavminin ganimetinin dörtte birini de yiyorsun, dedi. Ben de cevap olarak:

- Evet, dediğin gibiyim, dedim. Rasûl-ü Ekrem devam etti:

- Senin dinine göre bu sana helal değildir!

Rasûl-ü Ekrem durmadan bana bende olanları söylüyor, ben de ona tevazu gösteriyordum. Sonunda bana:

- Dikkat et! Kesinlikle ben seni Müslümanlıktan alıkoyamı biliyorum. Sen düşünüyorsun ki halkın zayıfları, kuvvetsizleri Muhammed'e tâbi olmuşlar, Araplar onu terketmişler! Sen el-Hire'yi (Kûfe'nin yakınında bir yerdi ve Kısra'nın da merkeziydi) biliyor musun?" dedi. Ben de cevab olarak:

- Görmedim, fakat işittim, dedim. Rasûl-ü Ekrem:

- Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bu iş tamamlanacaktır. Öyle ki kadın tek başına Hire'den çıkıp hiç kimsenin koruması söz konusu olmadan gelip Kâbe'yi tavaf edecektir. Allah'a yemin ederim, Kısra b. Hürmüz'ün hazineleri Müslümanlarca fethedilecektir, dedi. Adiy diyor ki:

Ben sordum:

- Hürmüz'ün oğlu Kısra mı? Rasûl-ü Ekrem:

- Evet, Hürmüz'ün oğlu Kısra! buyurdu ve devam etti:

- Allah'a and içerim ki mal o kadar çok olacaktır ki hiç kimse artık mal kabul etmeyecektir"

Adiy bin Hatim diyor ki: "İşte kadın Hire'den çıkıyor, hiç kimsenin korumasına ihtiyaç duymadan gelip Kâbe'yi tavaf ediyor ve kimse ona karışmıyor. Ben Kısra'nın hazinelerini fetheden sahabîler arasında idim. Nefsimi elinde tutana yemin ederim, üçüncü hadise de olacaktır. Yani mal o kadar çoğalacaktır ki hiç kimse artık ona iltifat etmeyecektir. Çünkü Allah'ın Rasûlü böyle söyledi."¹

Kandehlevî aynı yerde başka bir kıssa daha anlatır ama biz bunu maksada yeter görüyor, diğer kıssayı

---

¹ İmam Ahmed; Bidaye, V/66; İsbabe, II/468, (Beğavi de bu hadisi nakletmiştir). Muhammed Yusuf Kandehlevî, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 1/60-62.

araştırmacı ruhlara havale ediyoruz. Fakat çok ders ve ibret verici müthiş bir karşılıklı konuşmalardır bunlar değil mi? Hem Adiy onu, hem de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz karşılıklı birbirlerini kontrol ediyor, çözmeye çalışıyorlar.

Bizim burada ders alacağımız şü: Sevgili Peygamberimiz onun dinini ondan iyi biliyordu. Bugün biz de davet edeceklerimizin din veya inançlarını bilmeliyiz ki İslam ile bir mukayese yapalım, karşılaştırarak artıları eksileri (!) görelim, gösterelim.

Sadece bu bilgi ve kültür de yetmez. Bir de beğense bile ne gibi engelleyiciler vardır, ruhuna girip onları da tesbit gerekir. İşte bir iktidar adamı olan Adiy'in manileri... Efendimiz ruhunun ayırık otlarını bir bir temizliyor ve o da gönül huzuru ile İslam'a giriyor.

Allah Teâlâ doğru söylüyor; o bizim her bakımdan "üsve-i hasenemiz"dir, örneğimiz ve önderimizdir.

Davetçi ve Önyargılar

İslam'a davette herkesten ümitli olmak gerekir. Biz daha önce bildiklerimizden, duyduklarımızdan bazen etkilenir de bazı insanları davetten uzak dururuz veya onlarla konuşurken biraz tok konuşuruz. Tok veya eyvallahsız. Sonra ondan olumlu cevaplar veya tepkiler alınca da utanırız. Allah Teâlâ böyle utançlar varsın yaşatsın bize. Önemli olan akıbetdir. Argoda bile boşa dememişler: "Hatice'ye değil, neticeye bak" diye...

İnsanların her biri bir âlemdir. Bazen uzaktan baktığında sert görünüşlü nice insan vardır, yaklaşırın görürsün ki melek huyludur. Bazen "bu beni dinler" dediğin aldırılmaz, umursamaz da, "bundan bize ekmek yok" dediğin nice insan yolunu gözler ve "bir gün bize de uğrasa ve sohbet etsek ya" diye bekler. Senin "zor adam olur" dediğin nice zat vardır, tutuşmak için bir kibrit çakmanı bekler.

Evet, “bu solcudur, bizi sevmez” deriz birisi için. Oysa yanılırız; güzel ülkemizin “solcu”sunun “sağcı”sından bir farkı yoktur. Yeni öğretmen olduğumda fark ettim bunu. Din dersi öğretmeniyim ve solcu sağcı bütün çocuklardan üç aşağı, beş yukarı aynı tepkiyi alıyorum. Okulu karıştırmaya memur örgütlerin özel kullandığı çocuklar hariç, hepsinin din karşısındaki tavırları, tepkileri aynı.

Bazen isimsiz kağıtlara sorular sorarak anketler yapardım. Mesela soru şöyle: “Severek kabul ettiğiniz dininizi niçin yaşamıyor, örneğin namaz kılmıyorsunuz?”

Buna bir solcunun vereceği “yanıt” ile bir sağcının vereceği cevap aynı olmaması gerekirdi bize göre. Mesela solcu şöyle demeliydi: “Ben dine mine inanmam. Namaz gibi gerici eylemlere de girişmem. Bunlar hurafe.” Ama değil işte. İnanın cevaplar sanki aynı: “Dinimizi bilmiyoruz. Okulda yasak. Büyürsek kılarız. Vs...”

Bir arkadaşım anlattı. Bir komşuları varmış. Apartmanda herkes din düşmanı diye bakarmış. Arkadaşım birgün komşularını çaya davet etmiş. Herkes çaylarını yudumlarırken bu arada bir cd izletmiş bizim arkadaş. İçinde yerlerin göklerin oluşumu, hayret verici ilmi gerçekler ve yaratıcının gücü, kudreti işleniyormuş. Kendisi çekine çekine koymuş cd’yi ama, komşular bilakis memnun olmuş, teşekkür etmişler. Bu arada hiç ummadığı bir şey olmuş. O özellikle çekindiği komşusu demiş ki: “Komşu biz dini bilmiyoruz. Siz de anlatmıyorsunuz. Bence siz sorumlusunuz bundan. Ne olur bizi zaman zaman toplasan da bunlardan izletsen?”

Bizim arkadaşın gözleri sevinçten hala parlıyordu bunları anlatırken. "Yeter“ki siz dinleyin, ben sizi her hafta davet ederim” demiş. Ne güzel değil mi?

Ben de öyle bir meslektaşım ile konuşuyordum. Söz namazdan ve camiden açıldı. Bana ne dedi biliyor musunuz? “Ben de namaz kılmak istiyorum. Ama camiye giderken utanıyorum. Sanki şehrin evlerinin ve devlet dairelerinin hepsinin camları açılmış da bana alaylı alaylı bakıyorlar gibime geliyor, utanıyorum.” Ona o an aklıma gelen cevabı

verdim. Ama o, “işte ben böyle düşünemiyorum ki!...” dedi... Çok acıdım.

Birgün hiç ummadığım bir solcu meslektaş yolda beni arabasına aldı. Beraber gittik sohbet ederek. Ben indiğimde kapıyı yavaş örttüm ama tam örtülmedi. Yenilemek üzereyken meslektaşım ne derse beğenirsiniz? “Ben Müslümanların bir kapıyı bile incitmek istemediklerini biliyorum amma...” Göz göze geldik. Derin bir hüznün var. Aması nedir tahmin edersiniz...

Bir gün bir adam gösterdiler. Bir tarla için kardeşini vurmuş öldürmüş. Adama iltifat etmedim. Ama o da kalkıp gitmedi. Derken bir de baktım ki cemaatin en bilgilisi ve şuurlusu. Sorup soruşturdum. Cezaevinde bir imamla beraber kalmışlar uzun boylu ve ondan çok istifade etmiş. Utandım... Tövbe etmiş bir adamın günahına bakılır mıydı?

Bu sistem ve bu toplum kim bilir kimleri nasıl yaraladı. Bu sarhoşlar çok mu memnundular hallerinden? Bu uyuşturucu krizine girenler, kim bilir ne kadar kınıyorlardır kendilerini? Bu fahişe kadın, kim bilir nasıl için için ağlıyor ve sıcak bir yuvanın özlemine çekiyordur? Bu kumarbaz kadar kendine söven var mıdır acaba? Ya şu katil neden cemiyetten uzak yaşamaktadır?

Şu aramızda yaşayan Yahudi, Hıristiyan veya ateistlerden neden umut kestik de dinimizi anlatmayız onlara? Şu bizi sevmediklerini zannettiğimiz adamlara bir vesile ile bir kere daha gitsek, bir kere daha sohbeti denesek olmaz mı? Kim bilir, belki vakti saati gelmiştir, Allah derecesini doldurmuştur, şimdi dinlemeye artık hazırdır, biz niye kendimizi bağıyoruz? Bir kere daha elimiz boş dönsek, gerçekten elimiz boş mu dönmüşüzdür? Allah Teâlâ ecrimizi vermemiş midir tebliğ ettiğimiz için güzel dinimizi?

İşte size derecesi dolan bir adamın hikayesi:

“Muaviye b. Hayde şöyle anlatır: Rasûlullah’a vardım ve dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Sana parmak boğumlarının adedinden daha fazla dinine gelmemek için yemin etmiştim

ama şimdi Allah'ın bana öğrettikleri hariç hiçbir şeyi hakkıyla çözemeyen bir kişi olarak sana geldim. Allah'ın rızası adına sana yemin verdiriyorum, Rabbimiz seni hangi hususta bize peygamber olarak gönderdi?

Rasûl-ü Ekrem:

- Beni İslâm dini ile gönderdi, deyince Muaviye sordu:

- İslâm dini de nedir?

Rasûl-ü Ekrem:

- “Yüzümü (kendimi) Allah’a yönelttim, putlardan uzaklaştım” deyip, namazı kılacak, zekâtı vereceksin. Müslümanın herşeyi diğer Müslümanlara haramdır. Müslümanlar yardımlaşan iki kardeş gibidir. Şirk koşanlardan olan bir kimse Müslüman olduktan sonra müşriklerden ayrılmadıkça, Allah ondan herhangi bir ameli kabul etmez. Sizin kemerlerinize yapışıp sizi ateşten uzaklaştıracak ben değilim. Dikkat ediniz, kesinlikle Rabbim beni çağıracak ve bana ‘Kullarıma tebliğ ettin mi?’ diyecek ben de ‘Rabbim! Ben kullarına tebliğ ettim’ diyeceğim. Dikkat edin! Burada hazır olanlarınız, olmayanlara tebliğ etsin. İyi bilin ki ağızlarınız bağlı olduğu halde Allah'ın huzuruna çağırılacaksınız (ağızlarınız konuşmaz hale gelecek, o gün azalarınız konuşacaktır). Sonra sizin halinizi ilk ifşa eden baldırlarınız ve elleriniz olacaktır” buyurdu.

- Ey Allah'ın Rasûlü! dedim; “Bu bizim dinimiz midir?”

Bunun üzerine Rasûl-ü Ekrem:

- Bu, senin dinindir. Nerede iyilik yaparsan o sana kâfi gelir, dedi.¹

Başka bir Muaviye, bu sefer Hakim Ebu Muaviye diyor ki:

- Ben Rasûlullah'a “Rabbimiz seni ne ile peygamber olarak gönderdi?” diye sorduşumda şöyle buyurdu:

---

¹ el-İstiab, (İbn Abdilberr, Muaviye b. Hayde'den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/59-60.

- Allah'a kulluk yapacak, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayacaksın. Namazı eda edecek, zekâtı vereceksin. Müslümanın herşeyi Müslümana haramdır. İşte bu senin dinindir. Nerede olursan ol, bu sana kâfi gelir.¹

Evet, bir davetçi olarak insanlara giderken, onların geçmişte kalan olumsuz söz ve davranışlarını bilmiyor gibi, hiç duymamış gibi gitmeli, geçmiş bilgilerimizin veya önyargılarımızın elimize ayağımıza prangalar vurmasına, dilimizi bağlamasına izin vermemeliyiz. Umutla gitmeli, aşk ve şevkle anlatmalı, işin sonunu Allah Teâlâ'ya ismarlamalıyız. Unutmamalıyız, biz sadece davet ediyoruz, hidayet vermiyoruz. Hidayeti veren Allah Teâlâ'dır.

Bizi öldüren biraz da bu düşünce değil midir? Adam hidayeti kendinden zannediyor. Başarılı olursa, "ben Müslüman ettim, ben namaz kıldırdım, ben dindar yaptım, ben... ben... ben..." deyip duruyor. İşte en sevimsiz huy, en tehlikeli uçurum; ucup. Yani gurur ve kibirle kendini beğenme ve öğünme. Derken riya... Küçük şirk yani. Allah Teâlâ korusun!

Böyleleri başarılı olamazsa bu sefer de başka bir uçuruma yuvarlanır; ye's, yani umutsuzluk uçurumuna... Bir daha eli varmaz o işlere... "İnsanlar bitmiş" diyerek bitirir kendini.

Ama, "hidayet Allah'tan, ben vesileyim" deseydi, başarılı olsa gurur, kibir ve ucbe düşmeyecek, başarısız olsaydı ye'se yuvarlanmayacaktı. "Ben bana düşen tebliği yaptım, gerisi Rabbime kalmıştır" diyecek ve rahat edecekti.

Davette bir esas da sürekli kendimizi kontrol etme, söz ve işlerimizi sorgulamadır. Hatalar ve sevapların

---

¹ El-İstiab, I/323; (İbn Heyseme bu isnada güvenmişse de, isnad zayıftır). İbn Hacer İsbabe'de (I/350) şöyle der: "Bunun ayrı bir hadis olması muhtemeldir. Ancak iki hadisin aynı sorunun cevapları olması da uzak bir ihtimal değildir". Bu hadisi tahrir edenlerin ayrı olmaları halinde bu ihtimal daha da kuvvetlidir. Bu hadisi İbn Ebi Asım el-Vahidan'da zikretmiştir ve İbn Ebi Hayseme'nin şeyhi el-Huti Abdulvehhab b. Necde'den tahrir etmiştir. Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, I/59-60.

muhasbesi yani. Doğrular ve başarılarından ötürü şükür, yanlışlardan ve başarısızlıktan ötürü de dersler ve ibretler alma için, sürekli sorgulama, arayış ve yenileniş...

Allah Teâlâ bizi başarılı kılsın davet çabamızda. Bizi güzel bir vesile eylesin ihtidalarda! Amin.

Davetçi ve Öğretmek

Davet muhabata İslam'ı anlatmak ve öğretmektir aslında. İnsanlar bilmediklerinde yanlış yapar, günah işlerler. Bilmediklerini yadırgar, karşı çıkar, düşman olurlar. Bilselerdi yapmazlardı genellikle. Cahiliyyenin altında cehalet yatar.

Bilip de yapmayanlar yok mudur?

Vardır elbette. Ama o bilgi bir işe yaramamıştır denilemez ki? O bilmeler var ya o bilmeler, o insanın içine bir sızı atar, kalbine bir hançer saplar, yakar ciğerini derinden, vicdan azabı denen cehennemde kıvrandırır insanı. Ve bir gün gelir “yeter be!” dedirtir insana o bilmeler ve hakkı tasdik ettirir.

Ya bilmeselerdi, içinde bunları duyabilecek ve birgün bu yanlışlardan dönebilecekler miydi?

Bilgi her zaman güzeldir, ilim her zaman faydalıdır. Bu gün o ilimle amel edilmese bile, yarın edilme ihtimali vardır. Bilinmeyenin amel edilme ihtimali ise hiç yoktur.

Onun için davetçi iyi bir öğretmen olmalıdır. Öğretmek için özel bir zaman ve zemin aramayan, muhabata her zaman değer vererek öğretmeye çalışan, her bilgidен faydalanan, her kabiliyeti değerlendiren, havayı koklayan, alıcıyı sezen, kime ne diyeceğini iyi bilen bir öğretmen olmalıdır. Akıllı, basiretli, duyarlı ve iyi bir gözlemci öğretmen olmalıdır davetçi.

“Bu kadar basit mi?” diyene, “tebliğden başka ne var ki?” deriz.

Evet, tebliğden, öğretmeden başka ne var ki? Zorba değiliz. Cebir ve şiddet kullanamayız. Öğretir ve öğüt veririz o kadar. Örneğimiz ve önderimiz peygamberler de bunu yapmışlardır değil mi? Daha doğrusu Allah Teâlâ bu kadarını istememiş midir onlardan ve bizlerden? Uyarmamış mıdır fazlası için üzülen, kendini yiyen bitireni? “Hidayet vermek senin işin değil” dememiş midir?

İşte Sevgili Peygamberimiz, işte ona inen tebliğ ayetleri...

Ama “bir öğretmen olarak gönderildiğini” söyleyen o Efendimiz, öğretmeye ne kadar değer verirdi değil mi? Kırmadan, dökmeden, utandırmadan, ürkütmeden öğretmeğe... Başka işlerini bırakıp, isteyene öğretmeğe...

Bunun için bir kere ikaz edildi “âmâ geldiğinde yüzünü çevirdi” diye, bir daha da tekrar ettirmedi. Her geleni bağrına bastı şefkatle, her iyi niyetle sorana cevap verdi doyurucu, her işini bıraktı ve öğretti güzelce...

Ebu Rifâa şöyle anlatıyor:

“Hz. Peygamber’in yanına ilk gidişimde o hutbe okumaktaydılar.

- Ey Allah’ın Rasûlü! Ben garip bir kişiyim ve dinini öğrenmek istiyorum” dedim.

Bu sözlerimi duyan Hz. Peygamber hutbelerini yarıda kestiler ve minberden inip yanıma geldiler. Oturması için kendisine yanılmıyorsam ayakları demirden olan bir kürsü getirdiler. Hz. Peygamber buna oturarak bana Allah’ın kendisine öğrettiklerinden yeterli gördükleri kadarını öğrettiler. Sonra da minbere çıkarak hutbelerini, bıraktıkları yerden devam etmek suretiyle tamamladılar.¹

İşte bu!

Bu adam nasıl yoluna kurban olmaz onun!

---

¹ Müslim I/287; Buhari, Edeb s. 171; Kenz V/242 (Taberani, Ebu Nuaym ve Zehâirü’l-Mevâris’te kaydedildiğine göre Nesâi, Ziyinet’te). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/453.

Ebu Rifâa'nın olanca garipliğine rağmen, Sevgili Peygamberimiz halka yaptığı konuşmayı yarıda kesiyor, yanına kadar gidiyor, özel ders veriyor herkesin meraklı ve gıptalı bakışları arasında bir garibe. Tabi dersle beraber değer de veriyor, şeref veriyor, izzet ve onur veriyor, sevgi sunuyor bilgiyle beraber, sonra kalkıyor ve çok önemli işine, yine bir başka eğitim ve öğretim işine devam ediyor...

Ne Ebu Rifâa unuttur bunu, ne de o cemaat. Ve böyle bilgi ile ilgi ve sevginin harmanlandığı ders, fayda verir elbette. Yapılacak olan budur davette. İstenen de bu!

Yerli ya da yabancı, fakir ya da zengin, asil ya da sıradan, ne fark eder ki? Öğrenme açısından muhataplar eşittir. Her insan değerlidir çünkü. Herkesin de ihtiyacı vardır ve herkes kendine göre önceliklidir.

Şu manzaraya bakınız: Bir göçebe Arap Hz. Peygamber'e gelerek İslâm'ı öğrenmek istediğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber bütün işini gücünü bırakıp adama ilgilendi ve şöyle buyurdular:

“Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik edeceksin. Namazı kılacak ve zekâtı vereceksin. Ramazan orucunu tutup Kâbe'yi ziyaret edeceksin. Kendin için neyi istiyorsan kardeşlerin için de onu isteyecek; kendi nefsin için arzu etmediğin şeyleri kardeşlerin için de arzu etmeyeceksin.”¹

Garipler gibi beyler de geliyor ve öğreniyorlardı. Muradoğulları kabilesine mensup olan Ferve b. Müseyk adlı şahıs Kinde krallarını bırakarak, Hz. Peygamber'e tâbi olmak üzere Medine'ye geldi. Ferve, Sa'd b. Übâde'ye misafir oldu. Burada Kur'ân'ı, İslâm'ın farzlarını ve hükümlerini öğreniyordu.²

İslam'ın tebliği, öğretilmesinden başka bir şey değildi. Yemen'in Behrâ' şehrinden on üç kişilik bir heyet, hayvanlarını yedeklerine almış oldukları halde Medine'ye

---

¹ Kenzü'l Ummal, I/70 (İbn Cerir'den). Nakleden: Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatu's-Sahabe, 3/453-454.

² İbn Sa'd I/327 (Muhammed b. Umare b. Huzeyme b. Sâbit'ten).

geldi. Bu kişiler Cedfile oğullarından Mikdad b. Amr'ın evine gittiler.

Mikdad buna çok sevindi ve onları karşılayarak evinin bir odasına yerleştirdi. Sonra bu kişiler Hz. Peygamber'in huzuruna çıkarak Müslüman oldular ve İslâm'ın farzlarını öğrendiler. Yola çıkacakları sırada da veda için Hz. Peygamber'e uğradılar. Hz. Peygamber de onlara hediye verilmesini emretti. Böylece bu kişiler memleketlerine döndüler.¹

Hep gelenler yoktu tabi, öğretmek için gidenler de vardı. Üstelik o günün şartları çok iyi de değildi. Ama Peygamber Efendimizin (s.a.v.) mescid mektebinde ders gören bu öğretmenler, zaman zaman yolda suikastlara uğruyorlar, şehit de ediliyorlardı. Ama eğitim ve öğretim seferberliği, yani tebliğ, davet ve irşad seferberliği her şeye rağmen devam ediyor, aşk ve şevkle sürdürülüyordu.

İşte o acı sahnelerden biri:

Bir grup insan Hz. Peygamber'e gelerek: “Bize Kur'an ve sünneti öğretmek üzere arkadaşlarından bazılarını gönder!” dediler.

Hz. Peygamber de onlarla birlikte yetmiş kişi gönderdi. Bunlara “Kurrâ” deniliyordu. İçlerinde Enes b. Mâlik'in dayısı Harâm da vardı. Bunlar Kur'an okur, geceleyin müzâkerelerde bulunarak ilim öğrenirlerdi. Gündüzleri de mescide su getirirlerdi. Odun taşıyıp satarak elde ettikleri parayla Suffe ashabına ve fakirlere yemek yedirirlerdi. İşte Hz. Peygamber'in Kur'an ve sünneti öğretmeleri için gönderdikleri kişiler bunlardı.

Ancak onları Hz. Peygamber'den isteyen kabile, gidecekleri yere varmadan bu kişilerin hepsini tuzağa düşürerek öldürdüler.

---

¹ İbn Sa'd I/331 (Dubâa binti Zübeyr b. Abdulmuttalib'den). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/453-454.

Bunlar öldürüldükleri esnada: “Rabb’imiz! Bizim başımıza gelenleri Peygamberimize bildir. Biz senden razıyız, sen de bizden razı ol!” dediler.

İçlerinden birisi Enes’in dayısı Harâm’a arkadan yaklaşarak mızrağını sapladı. Vurulduğunu hisseden Harâm: “Kâbe’nin Rabb’ine yemin ederim ki zaferi elde ettim!” diye bağırdı.

Bu olayı haber aldıklarında Hz. Peygamber sahabilerine: “Arkadaşlarınızın hepsi şehit edildiler. Onlar öldürüldükleri sırada “Rabb’imiz! Bizim başımıza gelenleri Peygamberimize bildir. Biz senden razıyız, sen de bizden razı ol!” dediler” buyurdular.¹

Hz. Peygamber Efendimiz bu durumu öğrendiklerinde çok fazla üzüldüler. Hiç bir askerî birlik için bu kadar üzülmemişlerdir. Hatta bu olaydan sonra her sabah namazından sonra mübarek ellerini kaldırarak bu işi yapan kabileye beddua ederlerdi.²

Tabi bu öğretme işinde her zaman böyle acılar yaşanmazdı. Bazen de hatırlandıkça tebessüm edilen tatlı anlar da olurdu. Bilmem ki bu anlatacağımız olayı sizler de öyle kabul eder misiniz?

Kureyş’ten bir genç Hz. Peygamber’e gelerek:

- “Ey Allah’ın Rasûlü! Zina hususunda bana izin ver!” dedi. Bunun üzerine orada bulunanlar:

- “Sus, sus!” diye onu engellemeye çalıştılsa da Hz. Peygamber:

- “Bırakın da yanıma gelsin!” dediler.

Gencin yanına gelmesi üzerine de ona;

- “Sen annenin zina etmesini ister misin?” buyurdular.

Genç;

- “Sana feda olayım ey Allah’ın Rasûlü! Tabii ki istemem” karşılığını verdi. Hz. Peygamber:

---

¹ İbn Sa’d III/514 (Sabıt el-Bünâni, Enes b. Mâlik’ten). Nakleden: Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/463-464.

² Ebu Nuaym, Hilye I/213. (Sâbit el-Bünâni, Enes b. Mâlik’ten).

- “Sen nasıl istemiyorsan diğer insanlar da annelerinin zina etmelerini istemezler. Peki sen kendi kızının zina etmesini ister misin?” buyurdular. Genç:

- “Canım sana feda olsun ey Allah’ın Rasûlü! Hayır; kızımın zina etmesini de istemem” cevabını verdi. Hz. Peygamber bu kez:

- “Senin istemediğin gibi başkaları da kızlarının zina etmelerini istemez. Söyle bakalım sen kız kardeşinin zina etmesini ister misin?” dediler. Genç buna da;

- “Hayır istemem ey Allah’ın Rasûlü! Canım sana feda olsun!” cevabını verdi. Hz. Peygamber:

- “Sen nasıl istemiyorsan diğer insanlar da kız kardeşlerinin zina etmesini istemezler. Peki öyleyse halanın zina etmesini ister misin?” diye sordular. Genç;

- “Hayır ey Allah’ın Rasûlü! Canım sana feda olsun. Tabi ki bunu da istemem” dedi. Hz. Peygamber’in;

- “Halk da halalarının zina etmesini istemez. Peki sen teyzenin zina etmesini ister misin?” buyurmaları üzerine de yine;

- “Canım sana feda olsun ey Allah’ın Rasûlü! Bunu da istemem” cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- “Diğer insanlar da senin gibi, teyzelerinin zina etmelerini istemez” dedikten sonra mübarek elini onun omuzuna koyarak;

- “Rabb’im! Bu kulunun günahlarını bağışla, kalbini her türlü kötülükten arındır. Onu zinadan koru!” diye dua ettiler. Bu duadan sonra hiç kimse bu gencin kadınlara dönüp baktığını görmedi.¹

İşte böyle efendim, öğretmek gerek. Tebliğ de bu değil midir? Adama bilgi ulaştırmamış, sen ulaştırıyorsun kibarca. İkna ediyorsun adamı.

Bazen böyle akıl ve mantıkla, bazen bilimsel gerçekleri anlatmakla, bazen istatistikleri önüne koymakla,

---

¹ Heysemi I/129 (İmam Ahmed ve Teberani Kebir’inde Ebu Umâme’dan). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/486-487.

bazen yaşanan tecrübeleri sıralamakla, bazen sebep oldukları hastalıkları, cinayetleri anlatmakla, bazen düşenden dersler vermekle, şöyle ya da böyle, anlatmaktan, öğretmekten başka bir şey değildir tebliğ.

Evet, bize emir sadece tebliğ etmektir kibarca, davet etmektir onurluca. Çok şükür ki bu kolaydır. Ya kabul ettirmek emredilseydi? O zaman hapı yutardık değil mi?

Yok yok, korkmayın, bu din daima kolaylıktır, insana kaldıramayacağı bir yükü asla yüklemez. Ancak kaldırabileceği yükümlülüklerden hesaba çeker insanı.

Ama hesaba mutlaka çeker...

Davette Açıklık İlkesi

Davet yolunda “azim ve kararlılık” işlenirken, söz “Kafirun” suresine gelmişti. Orada bu sureyi kararlılık ve azimlilik açısından incelemiştik.

Ancak bu surenin bu asra bakar başka bir yüzü daha var. Hem de çok önemli bir yüzü, çok önemli bir yanı.

Nedir o?

Davetin açık seçik olması ilkesidir. Davetçinin neye davet ettiğini baştan bildirmesidir yani. Hedefin belli olması ve davanın karanbole düşmemesi ve dünya cihetinden emeklerin boşa gidip heba olmaması. Emeklerin bir başka, hatta karşıt yöne kayıp gitmemesi. Aldanmama ve aldatmama bir başka ifadeyle.

Seyyid Kutup’un bu sure münasebetiyle dediği gibi “hiç şüphesiz tevhid ayrı bir sistem, şirk ve küfür de ayrı bir sistemdir. Bunlar asla buluşup birleşemez.

Tevhid, insanı bütün bir varlıkla birlikte, ortağı olmayan tek Allah'a yöneltir. İnsanların inanç sistemlerini ve hukuklarını, değerlerini ve ölçülerini, eğitim ve ahlâkını, hayat ve varlıkla ilgili tüm düşüncelerini kendisinden alacağı kaynağı belirler. Mü'min için bu kaynak Allah'tır, sadece Allah, ortaksız olarak Allah. Bu nedenle mü'minin hayatı

bütünüyle bu ilke üzerinde kuruludur. Gizli ve açık hiçbir şekilde şirkle karışamaz. Yolunun tüm aşamalarında böyledir. Böyle net bir ayrılık hem davet edenler için bir zorunluluk, hem de davet edilenler için bir zorunluluktur.

Hiç şüphesiz insanlar cahiliye kaynaklı düşünceler ile iman kaynaklı düşünceleri birbirine karıştırabilirler. Özellikle daha önce doğru inanç sistemine tabi olan ve ondan sonra sapan topluluklarda bu tür karıştırmalar daha çok söz konusudur.

İşte bu topluluklar, sapmak, döneklık ve karışıklıktan uzak yalın bir iman gerçeği karşısında en fazla direnen topluluklardır. Bunlar gerçek inanç sistemini hiç tanımamış olan topluluklardan daha da katıdırlar. Çünkü bunlar sapıklıklarının ve döneklıklerinin kördüğüm haline geldiği durumlarda bile kendilerinin doğru yolda olduklarını zannederler.

İnançlarında, uygulamalarında görülen doğru ile yanlış karışımı, iyi ile kötünün karışıklığı, davetçiyi dahi aldatabilir. Bu durumlarda davetçiler onların iyi taraflarını kabul etme, kötü taraflarını da düzeltmeye çalışma cazibesine kendisini kaptırdığında büyük bir yanılığa düşerler. Bu yanılığın son derece tehlikelidir.

Hiç şüphesiz cahiliye cahiliyedir, İslam da İslam'dır. Aralarında derin farklar vardır. Tek çare bütünüyle cahiliyeden sıyrılmak ve yine bütünüyle İslam'a girmektir. Tek yol, içindeki bütün özellikleri ile cahiliyeden ayrılmak ve bütün özellikleri ile İslam'a geçmektir.

Bu konuda atılacak ilk adım, davetçinin, cahiliye sisteminden farklı olduğunu ortaya koyması ve ondan tamamen ayrı olduğunun bilincinde olmasıdır. Düşüncede, sistemde ve uygulamada tamamen ayrı. Bu, ortak noktalarda buluşmaya asla müsaade etmeyen bir ayrılıktır. Yardımlaşmayı imkansız kılan bir farklılıktır. Ne zaman cahiliye taraftarları bütünü ile cahiliyeden İslam'a geçerlerse, o zaman sona erer.

Bugün İslam'a davet eden insanlar böyle bir uzaklaşmaya, ayrılığa ve böyle bir kesinliğe o kadar

muhtaçtırlar ki... İslam'a çağırınlar, keşke sapık bir cahiliye ortamında ve yine İslam inancını daha önce tanımış, sonra üzerinden uzun zaman geçmesi ile "kalpleri katılaştıran ve çoklarının dinden saptığı" (Hadid 16) insanların yaşadığı bir ortamda İslam'ı yeniden kurmaya çalıştıklarının bilincinde olsalardı! Ortak bir çözümün bulunmadığını, ortak noktalarda buluşulamayacağını, yanlışları düzeltmenin ve sistemleri birbirine yamamanın mümkün olmadığını bilselerdi. Bunun yerine asr-ı saadet döneminde olduğu gibi İslam'a yeniden davet etmenin gerektiğini cahil bir ortamda davet yaptıklarını ve kendilerinin bu cahili ortamdan tamamen farklı olması gerektiğini keşke anlasalardı.

"Sizin dininiz size, benim dinim bana."

İşte benim dinim budur: Düşüncelerini, değerlerini, inancını ve hukukunu bütünü ile Allah'tan alan, O'na ortak koşmayan yalın tevhid dini. Herşeyde, hayatın ve yaşantının her alanında yalın tevhid dini.

Bu kesin ayrılık olmadan; karışıklık devam edecek, karşılıklı yumuşama sürecek, karıştırmalar sürüp gidecek, yamanmalara devam edilecektir. İslam'a davet böylesine zayıf, güçsüz ve ısmarlama ilkeler üzerine kurulamaz. İslam çağrısının temeli açıklık, netlik, kesinlik ve cesarettir. "Sizin dininiz size, benim dinim bana."

Seyyid Kutup'un bu düşünceleri yanında bizim ülkemizde bir düşünce daha gelişmiştir. Bediüzzaman'ın da katıldığı bu düşüncede, mutlak küfre karşı ehl-i kitapla yardımlaşma ve işbirliğidir. Seyyid Kutup tefsirinin bir çok yerinde bu düşünceyi yerden yere vurur. "Küfrün tek millet olduğuna" dikkat çeker.

Bu gün ülkemizde şöyle bir düşünce kendine bir hayli taraftar bulmuştur: bu ülkede yaşayan herkes, İslamcısı, solcusu, liberali, milliyetçisi, laikçisi, kemalisti, gelin hepimiz "demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü" gibi çağdaş ve evrensel değerlerde ve ilkelerinde uzlaşalım. Bu çerçevede birbirimize hayat hakkı tanıyalım.

Aslında bu düşünceye de kolay gelinmemiştir. Osmanlıların son dönemlerinde yönetimi ele geçiren batıcı

zihniyet, Cumhuriyetle beraber bu ülkedeki bütün İslamî kurumları silip süpürmüştür. İslam medeniyeti atılmış, yerine Hıristiyan Batı Medeniyeti bütün kurum ve kuruluşlarıyla alınmıştır.

Fakat seksen yıllık tecrübe göstermiştir ki, halk Müslümandır ve bu batıcı yapılanmayı kabullenmemiştir. Özellikle de “dinsizlik” gibi uygulamaya sokulan “laiklik” ülkede büyük sorunlar oluşturmuştur. Demokrasiye geçişle beraber halk, seçim sisteminin kendisine verdiği irade beyanıyla “muhafazakarlık” adı altında dine dönüş istemiştir. Sistem de bunu “irtica” diye yaftalayarak yok etmeye çabalamıştır. Bu yüzden darbeler yaşanmış, demokrasi eksik uygulanmış, bürokrasi kontrol edilememiş, yolsuzluk yoksulluklara sebep olmuş, sonuçta ülke her cihetten geri kalmıştır.

İşte “tam demokrasi” diyerek bu sorunu aşmak isteyenler, yukarıda ifade ettiğimiz teklifi sunmuşlardır.

İnsana hoş gibi gelen bu teklif üzerinde biraz duracak olursak, işin sanıldığı kadar da kolay olmadığını göreceğiz. İşte kısa bir sorgulama:

Demokrasi, halkın egemenliğidir. Peki halk, dayatma, cebir ve şiddet kullanmadan İslamî bir sosyal yapılanma isterse, verilecek mi?

Avrupa da birçok siyasetçi, “Halk isterse, şeriat gelir. Demokrasinin gereği budur.” diyor. Acaba bu ülke yöneticileri ve etkin bürokratları böyle derler mi?

Sonra, “hukukun üstünlüğü” iyi bir kavram. Ama “hangi hukuk?” diye bir soru sorarsak, acaba cevap ne olacaktır? “Her halükarda laik batı hukuku” mudur cevap? Acaba halk istediği zaman İslam hukuku da uygulanan bir hukuk, üstünlüğü sağlanan bir hukuk olabilecek midir?

Bize bu teklifi sunanların bu sorulara “evet” diyeceğini hiç zannetmiyorum. Benim görebildiğim kadarıyla onlar “insan hakları ve hukukun üstünlüğü” dediklerinde peşinen batı hukukunu, laik hukuku anlıyorlar. Bundan da taviz vereceklerine inanmıyorum. Çünkü onlar,

“demokrasinin yaşaması için laiklik vazgeçilmez bir ilkedir. Laiklik olmadan demokrasi olmaz” diyorlar.

Bugün Müslümanlar evrensel insan haklarının kendilerine sunduğu din ve vicdan özgürlüğü çerçevesindeki haklarını alabilmek için siyasî mücadeleye girerek partiler kurmaktadırlar. Ancak ülke yasaları devletin temel ilkelerine ters düşen partiler kurulmasını, mesela laikliği kabul etmeyen siyasî partiler kurulmasını yasaklamaktadır. Avrupa’da “Hıristiyan Demokrat Partisi” vardır ama, Türkiye’de “İslam Demokrat Partisi” kurulması yasak. Nedeni de basit; Hıristiyanlık laiktir, ama İslam laikliği kabul etmez. O, dünyaya da karışır.

Ne olacak şimdi?

Müslümanlar bu sorunu aşmak için takiyye yapmaya zorlanıyorlar. Takiyye ayıpsa, acaba yapana mı, mecbur edene mi ayıp?

Tabi bir çok insan içinde İslam olduğu halde, dışından İslam hukukunu reddettiğini söylüyor. Laikliği, demokrasiyi, batı hukukunu ve medeniyetini, batılı yaşam biçimini benimsediğini söylüyor.

İşin aslına bakarsanız bunları yürekten benimsemek, insanı İslam dininden çıkarır. Çünkü İslam bölünmez bir bütündür. Ondandır bir esasını inkar, mesela Kur’an-ı Kerim’le belirlenen bir İslam hukuku düzenlemesini inkar, tamamını inkar gibidir. Dinden çıkıp kafir olmak için sadece inkar da şart değildir. Mesela dinin kesin bir emri veya yasağı ile alay etme, onu aşağılama, onu beğenmeme ve onunla savaşıma da, Müslümanı kesinlikle dinden çıkarır, mürted –dinden dönmüş- eder. İslam’da en ağır suçlardan biri de bunlar için getirilmiştir.

Bütün bu sebeplerden ötürü siyaset ve hatta devlet aracılığı ile İslam dininin tebliği sancılıdır. Her türlü müdahaleye ve çarpıtmaya açıktır. Bunun çok kötü örneklerini maalesef sürekli yaşadık, yaşıyoruz. Çünkü devlet, kendince haklı olarak, kendisine ters düşen bir mücadeleyi, kendi personeline yaptırmak istemez. Maaşını verdiği adamın, kendisine hizmet etmesini ister.

İşte bu sebeplerden ötürü İslam dinini tebliğ eden insanların, davetçilerimizin, her türlü kayıttan ve şarttan bağımsız olmaları gerekir. Onlar işlerini yaparken, sadece Allah Teâlâ'ya karşı sorumlu olduklarını asla unutmamalıdırlar. Davetlerini de açık seçik yapmak durumundadırlar.

Sonuç itibariyle bir toplumda ve de başkalarıyla beraber yaşıyor olabiliriz. Ortaklaşa uyacağımız bir mutabakat belgesine imza atmak durumunda kalabiliriz. Bu yüzden emeklerin heba olmaması için daha işin başında iyi konuşmak, mutabakat belgesi imzalayacak olsak özgür irademizle imzalamak, bu konuda asla baskıları kabul etmeyeceğimizi herkese ilan etmek gerekecektir. Sanırım bu şartlarda Seyyid Kutup'un düşüncesi yararlı olacaktır. Olması gereken budur. Ama işin içinde "zaruret" varsa, o bile baştan bildirilmelidir.

Yani herkes İslam'ı bir davetçi kadar açık seçik tanımalı, İslam davetçisinin hedefini kesin olarak bilmelidir. Bu bizim en büyük özelliğimiz olan "doğru ve güvenilir olma" ilkelerimizin de bir gereğidir.

Davetin Çapı

Hız. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) tebliğ hususundaki yoğun çalışmalarından dolayı yazda kışta uzak yakın seferlere çıkar, bazen savaş, bazen barışla döner, bu yolculuklarda çektiği açlık, susuzluk, hastalık veya yorgunluktan çoğu kez beti benzi atar, yüzü sararır solar, vücudu zayıflar, saçı sakalı dağılır, elbisesi toz toprak içinde kalırdı. Ama o bunlardan asla şikâyet etmez, çabalarını hep sürdürür, arkadaşlarını da devamlı olarak bu faaliyetlere teşvik ederdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz seferden gece dönerse şehre girmez, dışarıda geceler ve bunu herkese tavsiye ederdi. Gündüz şehre girer, önce mescide varır, namaz kılar,

halkla sohbet eder, varsa sorunları dinler ve çözer, sonra kalkar kızı Hz. Fatıma başta olmak üzere eşlerinin ve akrabalarının ev veya odalarını dolaşır, hal hatır sorar, en sonunda istirahat edeceği odasına çekilirdi.

Yine bir defasında Allah Resûlü bir gazadan döndü. Seferden her geldiğinde yaptığı sünnetini yineledi. Mescide girerek iki rekât namaz kıldı. Sonra Hz. Fatıma'nın halini sormak üzere onun evine doğru yöneldi. Derken kızı Hz. Fatıma'nın kapısına vardı, seslendi, selam verdi. Hz. Fatıma annemiz sevinçle kapıya koştu ama onu kapıda yine öyle yorgun argın sararmış solmuş, üstü başı perişan görünce dayanamayıp babasının boynuna sarıldı. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da O'nun yüzünü, gözünü öpüyordu.

Nerden baksanız babası o zaman ellibeş yaşın üstündedir. Her sene en az iki sefere katılır, bir kısmında savaşır, bir kısmında savaşmadan dönerdi. Arabistan sıcağında ve o günün hayat zorluğu ve ekonomik şartlarında bir ihtiyaç için bunlar kolay değildi. Çok büyük fedakârlıklar içinde bu seferler gerçekleşmekteydi. Ben bu yazıları yazarken tam da o yaşlardayım. Onun deve veya at sırtında, bazen de yaya gittiği yerler ve mesafelere biz bugün arabayla gitsek yorulur kalırız. Gerçek bu. Daha bir de savaş ve barışın stresi, endişesi var ki o da bambaşka bir haldir.

Rasûl-ü Ekrem:

- “Niçin ağlıyorsun kızım?” diye sorunca Hz. Fatıma:

- “Ey Allah'ın Rasûlü! Seni rengin solmuş ve elbiselerin çürümüş olarak görüyorum. Bundan dolayı ağlıyorum” dedi.

Resûl-ü Ekrem:

- “Ağlama ey Fatıma! Cenabı Hak senin babanı öyle bir risalet işiyle vazifelendirmiştir ki, yeryüzünde çamurdan yapılmış hiçbir ev, kıldan yapılmış hiçbir çadır ve hiçbir otağ kalmayacaktır ki, Allah o işle oraya ya izzeti veya

zilleti sokacaktır. Öyle ki gecenin vardığı gibi o noktaya varacaktır”¹

İşte Resulullah (s.a.v.) Efendimizden devraldığımız görev bu: Dünyanın neresinde bir insan topluluğu yaşıyorsa, İslam oraya götürülecektir. “Yeryüzünde çamurdan yapılmış hiçbir ev, kıldan yapılmış hiçbir çadır ve hiçbir otağ kalmayacaktır ki Allah’ın dini oralara varmasın...” “Öyle ki gecenin vardığı gibi o noktaya İslam varacaktır.”

Hedef bu!

Hedef bütün dünya!

Belki ilerde bütün derinliği ile uzay!

Dışa Dönük Davetler

Birkaç gün önce bir haber seyrettim televizyonda. Sanırım Amazon ormanlarında ilk defa bir insan topluluğu tespit edilmiş helikopterlerle. Yarı çıplak insanlar aşağıdan bu uçan kartallara mızrak fırlatıyorlardı.

İçim “cızzz” etti.

Bunlara İslam’ı kim duyuracak?

Akaid kitaplarımızda “kendilerine tebliğ ulaşmayan insanların iman açısından sorumlulukları” tartışılmıştır. Ehl-i sünnetin Eş’arî kolu onların mükellef olmadığını söyler. Yani “onlar dinden sorumlu değildir” der. Maturîdî’ler ise, “Allah Teâlâ’nın kendilerine fitraten verdiği akıl ve muhakeme ile bir yaratıcının varlığına iman etmeleri gerekir. Ancak dinin ayrıntılarını bilememekte mazurdurlar, dolayısıyla onlardan sorumlu olmazlar” der.

---

¹ Tabarani, Ebu Nuaym, Hilye; Hakim, (Ebu Sa’lebe el-Kuşeni’den) Kenz’ul-Ummal, 1/77; Heysemi, 8/262; Hakim, 3/55 (Heysemi rivayetin senedindeki Yezid b. Sinan’ın zayıf olduğunu, Hakim ise hadisin sahih olduğunu ama Buhari Müslim’in rivayet etmediğini söylemektedir. Zehebi ise Yezid b. Sinan’ın İmam Ahmed tarafından tezyif edildiğini bildirmektedir.) Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 1/47-48.

Bu klasik tartışmanın ötesinde bir gerçek varsa o da bizlerin bu insanlara bu dini götürmek durumumuz, hatta borcumuzdur. Biz buna mecburuz.

“Alimin Önderliği” kitabımızda çok geniş olarak anlattık, burada da kısaca dokunduk. Bilindiği gibi Hz. Muhammed Mustafa (aleyhi’s selatu vesselam) kıyamete kadar bütün insanlığa gönderilen son peygamberdir. Ondan sonra bir daha peygamber gelmeyecektir. Gerek de yoktur. Çünkü peygamberin vazifesi, Allah Teâlâ’dan ilahî sözleri (vahiy) almaktır. Son vahiy olan Kur’an kaybolmamıştır ve kaybolmayacaktır. Yani vahiy biliniyor. Öyleyse Allah Teâlâ’dan ilahî sözleri (vahy-i ilahiyi) almak için yeni bir peygambere gerek yoktur.

Ama bunun var olan vahyin, ilahî sözlerin tebliği, duyurulması, ulaştırılması, anlatılması, uygulaması nasıl olacak, bunu kim yapacak?

İşte bu görev Ümmet-i Muhammed’e düşüyor. Daha sonraki bir yazımızda “ümmetin faziletinin bir sebebi de bu tebliğ vazifesindedir” diye geniş olarak anlatacağız inşallah.

Fakat farkında mıyız acaba, bu ne büyük bir sorumluluktur? Belki şu anda yeryüzünün birçok yerinde İslam diye bir dinin varlığı biliniyor. Belki Kur’an-ı Kerim dünyada kullanılan her büyük dile çevrilmiştir. Fakat mesele bununla bitmiyor ki!

Evet, belki şu anda yeryüzünün birçok yerinde İslam diye bir dinin varlığı biliniyor ama acaba nasıl biliniyor? Doğru mu yanlış mı biliniyor? Başkaları acaba bu dini nasıl anlatıyor? Zihinler nasıl bir şartlanmışlık içinde? Bu genellikle olumsuz şartlanmışlıkları, yanlış bilgileri nasıl giderebilir ve doğrusunu sunabiliriz?

Bugün Batı toplumlarında “İslam” deyince, “Allah rızası için adam öldüren, cihad adıyla baş kesmekten mutlu olan, yeryüzünü kana bulayan, kılıçla yayılmış bir terör dini” akla geliyor maalesef.

Bu yanlış bilinmişliğe razı olabilir miyiz?

“Bize ne? Kendilerinin sorunudur” diyebilir miyiz?

Hayır! İşte bu yanlış şartlanmış veya yanlış bilgilendirilmiş insanlara mübarek dinimizi anlatmak için büyük bir seferberlik başlatmalıyız. Müslümanlar asr-ı saadetten sonra bu seferberliği biraz ihmal etmişlerdi ama bugünkü gibi nerdeyse tamamen terkedilmiş de değildi. Bugün iki büyük acı içinde bir sağa bir sola kıvranıp duruyoruz: bir yanda dünya İslam’a muhtaçken, bir yanda İslam kendi öz yurdunda garip kalmış, öz yurdunda parya muamelesi görmektedir.

Zor zamanların insanları da zorlu olurlar. Acılardan, ıstıraplardan, eziyet ve işkencelerden geçmiş, seherlerde gözyaşlarıyla demlenen, şafak sökerken uyanık duran Allah erleri, hem kendileri, hem nesilleri, hem de bütün bir insanlık için, bir daha tebliğ ve davet seferberliğine başlamalıdır.

Ey Müslümanlar! Onları sevin, onları sayın, onlara destek verin, onlarla beraber olduğunuzu herkese gösterin. Allah Teâlâ’nın size verdiği Maddî ve manevî her imkânla onları güçlendirin. Allah Teâlâ katındaki saygınlığınız buna bağlı. Haydi bir hamle daha! Allah Teâlâ aşkına bir hamle daha...

Aman ha aman, sakın bu davadan geri durarak kendinizi tehlikeye atmayınız. Asıl tehlike budur. Bunu birinci bölümün sonunda “Daveti Terk Tehlikedir” başlığı ile görmüştük, şimdi tekrar etmeyelim isterseniz.

Daveti Bekleyenler

İmanın iki dünyada da saadet, inkârın iki dünyada da azap olduğunu biliyoruz. Ve imanın bir ihsan-ı ilahî olduğunu da görüyoruz. Hamdolsun, şükrolsun...

Hz. Lut (a.s.)’un karısı, Hz. Nuh (a.s.)’un oğlu, Hz. İbrahim’in babası kafir oluyor da, Fir’avn’un karısı Asiye

Hatun Müslüman ölüyor, ne ile izah ederiz ihsan-ı ilahiden başka...

Ya Sevgili Peygamberimizin en yakınlarının bile bir kısmı iman etmezken, bu kadar asırdan sonra bizim Müslüman oluşumuz?

Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki bize bu hidayeti nasip eyledi. Yoksa biz kendimize kalsaydık, nefis emareliği emrediyorken biz bu hidayeti asla bulamazdık. Hamd, şükür, sena...

Peygamberimizin, Sahih-i Müslim de geçen: “Rabbimden anneme istiğfar edeyim diye izin istedim, ama izin vermedi.” sözü, ciğerimi o kadar yaktı ki...

Hele de bu bilgiyle beraber Ebva'da annesinin mezarı başında içten ve derinden ağlamasını, hıçkırıklarla gözyaşı dökmesini hatırlayınca, gözyaşlarımı tutamadım...

Bu yangın yüreğimde alev alev iken, bir kere daha imanımdan dolayı Rabbime hamdimi, şükürümü yeniledim.

Burada bir parentez açalım isterseniz. Belki bazı kardeşlerimiz “Peygamberimizin ana babasının iman durumu hakkında tek görüş bu değildir” diyerek tali bir meseleye, yani “Peygamberimizin, Sahih-i Müslim’de geçen: “Rabbimden anneme istiğfar edeyim diye izin istedim, ama izin vermedi” sözü, ciğerimi o kadar yaktı ki. Hele Ebva'da annesinin mezarı başında içten ve derinden ağlamasını, hıçkırıklarla göz yaşı dökmesini hatırlayınca, göz yaşlarımı tutamadım” sözümüze takılıp kalabilirler.

Önce şunu ifade edelim ki bu yazının ana fikri, iman nimeti karşısında tebliğ şükürünü eda gereğidir. İçimizi yaksın diye de böyle bir örnek seçilmişti. Verilen bilgi de sahih bir kaynaktan, Sahih-i Müslim’den alınmıştır. Yani bir yanlışlık yoktur. Benim bu satırları yazarken ruh halim, ihtimaldir ki Bediuzzaman Said Nursî'nin (rh.a) haline benzemiştir. O da bir yerde “bir yangın var, içimde kardeşlerim yanıyor. Ben onu söndürmeye koşarken kiminin eteğine basmışım, kiminin omzuna, mühim değil. Esas yangın önemli...” gibi bir şeyler söylüyordu. Amaç bir

itfaiyeci heyecanıyla küfür yangınına söndürmeye giden iman erinin heyecanını yansıtmaktan başkası değildir.

Şunu iyi bilmeliyiz ki, dinimizde her zaman her meselenin bir tek cevabı yoktur. Elbette “Resulullah (s.a.v.) Efendimizin ana babasının imanı meselesinde” de tek görüş bu değildir. İman ehli ve cennetlik olduklarına dair başka görüşler de vardır ve biz de o kanaatteyiz. Bizim içimiz de onlar için “cehennemlik” demeye asla el vermiyor, selef-i salihinden aldığımız bilgi ve edeple onlar hakkında hürmet ve muhabbetle konuşuyor ve Bediuzzaman Said Nursi (rh.a)’nin dediğini tekrar ediyoruz:

“Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmin peder ve valideleri ehl-i necattır ve ehl-i Cennettir ve ehl-i îmandır. Cenab-ı Hak, Habib-i Ekreminin mübarek kalbini ve o kalbin taşıdığı ferzendâne şefkatini elbette rencide etmez”¹

Çünkü onlar, İmam Suyutî’nin bir çok yerde ve “et-Ta’zîm ve'l-Minnet fi Enne Ebevey-i Resûlillah fi'l-Cennet” isimli risalesinde dediği gibi, “ehl-i fetret döneminde yaşamış Hanif’lerden idiler.”

Burada parantezi kapatarak konumuza dönelim ve soralım: Ne dersiniz, bu iman nimetin kadrini ve kıymetini yeterince takdir edebiliyor muyuz?

Eğer “evet” diyorsak, yerimizde duramamamız gerekir. Davranmamız gerekir dünya çapında. Kimse “anam babam kafir öldü” diye ağlamasın yüreği zonklaya zonklaya...

Sevgili Peygamberimiz yerinde duramıyordu. Mekke dönemi daha çok ferdî tebliğlerle geçti. Medine’de her sene en azından iki sefere çıkardı. Savaşır veya sulh yapardı. Maksat İslam her yere ulaşınsın idi. Onun bu perişanlığı karşısında kızı Hz. Fatma annemizin nasıl ağladığını hatırlıyoruz değil mi?

Ne diyordu ağlarken?

---

¹ Bkz. Mektubat, 28. Mektup, 8. Mesele, Tenvir Neşriyat, İst. s. 365

- Ey Allah'ın Rasûlü! Ey sevgili babacığım! Seni rengin solmuş ve elbiselerin çürümüş olarak görüyorum. Bundan dolayı ağlıyorum. dedi. "Sen hep böylesin, dünyada bir rahat yüzü görmedin" demek istiyordu.

Resûl-ü Ekrem ise ona:

- Ey Fatıma! Ciğerparem ağlama, Cenabı Hak senin babanı öyle bir işle vazifelendirmiştir ki yeryüzünde çamurdan yapılmış hiçbir ev, kıldan yapılmış hiçbir çadır ve hiçbir otağ kalmayacaktır ki Allah o işle oraya ya izzeti veya zilleti sokacaktır. Öyle ki gecenin vardığı gibi o noktaya varacaktır"¹

Evet, bu din dünyanın her bir yanına ulaştırılacaktır. Sorumluluk bu! Peki ama Resulullah (s.a.v.) Efendimizin ölümüyle dava bitti mi?

Madem ki Sevgili Peygamberimiz vefat etmiştir, öyleyse kim yapacak bu işi şimdi?

Cevap bellidir aslında: Onun ümmeti. Yani biz.

Peki bu davaya göre biz nerdeyiz?

İmanımızın şükürünü bilfiil ifa edebiliyor muyuz? İmanımızın gereğini bir güzel yapabiliyor muyuz?

Etrafımızda, bırakın uzak diyarların insanlarını, kendi evlatlarımız küfür ve irtidat alevleri içinde yanarken, bir itfaiyeci sancısıyla ateşlere koştuğumuzu söyleyebilir miyiz? "Ben bana düşeni yaptım" huzuru ile oturabilir miyiz?

Biz uzağımızdan bile sorumluyuz yakınımız kadar. Aslında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi biz de oturamamalıyız yerimizde, en az iki sefer düzenlemeliyiz etraf beldelere, memleketlere... Ya bizzat gitmeliyiz, ya da bu iş için yetiştirilmiş bir gideni maddî imkanlarla donatarak

---

¹ Tabarani, Ebu Nuaym, Hilye; Hakim, (Ebu Sa'lebe el-Kuşeni'den) Kenz'ul-Ummal, 1/77; Heysemi, 8/262; Hakim, 3/55 (Heysemi rivayetinin senedindeki Yezid b. Sinan'ın zayıf olduğunu, Hakim ise hadisin sahih olduğunu ama Buhari Müslim'in rivayet etmediğini söylemektedir. Zehebi ise Yezid b. Sinan'ın İmam Ahmed tarafından tezyif edildiğini bildirmektedir.) Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/47-48.

“manen” gitmeliyiz. Malum, “sebepe olan, yapan gibidir.” Malum, “Bir gaziyi donatan, onun cihad sevabını aynen alır.”

Dünya sevgisi, ülfet belası, günahların gülyabanileri, şehvetlerin karabasanı kalbimize çöküyor da onu öldürüyor. Ya da zayıf düşürüyor. Duyarlığını alıyor elinden. Ağlamaz ve ürpermez ediyor. Vurdumduymaz ediyor... Oysa bir mü'min kalp için bu yangını görüp de oturmak mümkün mü?

Hz. Ömer bir rahibin yanından geçerken (herhalde bu hadise Şam'a sefer yaptığı zaman olmuştur) durdu ve rahibi çağırdı. Ona:

- Bu mü'minlerin emiridir! denilince rahib kilisesinden çıktı.

Hz. Ömer, hastalanmış, beti benzi kaçmış, yorgun argın, dünyayı terketmiş bir kişi ile karşılaştı. Onu gördüğünde Hz. Ömer ağladı. Hz. Ömer'e onun Hıristiyan olduğunu, onun için niçin ağladığını hatırlatan bir kişiye:

- Bunu biliyorum. Fakat ona acıdım ve Cenabı Hakk'ın (Gâşiye suresinin 3-4.) ayetlerini hatırladım. Onun yorgunluğuna, bitkinliğine rağmen, ateşe girecek oluşuna acıdım” dedi.¹

Gâşiye Sûresi Kur'an-ı Kerim de 88. sure olarak yer alır. Mekke'de nazil olmuş olup 26 ayettir. Bu sûre adını ilk ayetinde geçen kelimeden almıştır. Gâşiye: "Kaplayan, saran" demek olup korkusuyla bütün insanları sarıp kapladığı için, kıyametin sıfatlarından biri olmuştur. Kıyamet günü kâfirlerin karşılaşacakları meşakkatlerle mü'minlerin tadacakları mutluluktan sonra Allah'ın kâinatta tezahür eden üstün kudret ve hikmetinin bazı delilleri üzerinde tefekküre davet eder. İsterseniz biz Suat Yıldırım'ın mealinden bu kısa sureyi baştan sona bir okuyuverelim:

Bismillahirrahmanirrahim.

---

¹ [1] Beyhaki, İbn Munzir, Hakim (Ebu İmran el-Cüveni'den) Kenz'ul-Ummal, 1/175; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/49.

1 - Gâşiyenin, dehşeti her tarafı saracak olan o felâketin mahiyeti hakkında elbet sen de bilgi sahibi oldun.

2 - Yüzler vardır o gün yere eğilmiştir, zelildir. (Yüzden maksat, insanın kendisidir. İnsanın yüzü, bütün varlığını yansıtan bir temsilcisi durumunda olduğundan Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde vech, yani yüz mecazen "zat" anlamında kullanılmıştır.)

3 - Yorgundur, bitkin mi bitkindir!

4 - Kızgın ateşe girerler.

5 - Susayınca kaynar su kaynayan bir çeşmeden içerler.

6 - Yiyecekleri sadece bir dikenden ibarettir.

7 - Bu diken ne besleyicidir, ne de açlığı giderir.

8 - Ama yüzler vardır, o gün mutludurlar,

9-Emeklerinin neticesini almakdan ötürü gayet memnundurlar.

10 - Pek üstün ve pek muteber bir cennettedirler.

11 - Orada hiç boş söz işitmezler.

12 - Orada akan berrak pınarlar,

13 - Orada üstün, kıymetli tahtlar,

14 - Hazırlanmış kadehler,

15 - Dizilmiş koltuklar, yastıklar,

16 - Yayılmış halılar ve döşemeler..

17 - O kâfirler bakıp düşünmezler mi: mesela deve nasıl yaratılmış?

18 - Gök nasıl kurulup uçsuz bucaksız yükseltilmiş?

19 - Dağlar nasıl da yeri tutup, dengeleyen direkler halinde dikilmiş.

20 - Yeryüzü nasıl yayılıp hayata elverişli kılınmış?

21 - İşte böyle; Sen insanları irşada devam et, zaten senin görevin sadece irşad edip düşündürmektir.

22 - Yoksa sen kimseyi zorlayacak değilsin.

23 - Lâkin kim ki imana sırtını döner ve inkâr eder,

24 - Allah da onu en büyük çezaya çarptırır.

25 - Elbet onların dönüşü Bize olacaktır.

26 - Elbet hesaplarını görmek de Bizim işimiz olacaktır.”

Yakamıza Yapışıklar

Evet, Hz. Ömer’in hassas kalbi dayanamıyor ve hem bu dünyada perişan, hem de ahrette bütün emekleri boşa gitmiş, bütün beklentileri hüsrana dönüşmüş bu insan cinsine acıyor ve ağlıyor. Bir kalpte iman varsa merhamet de vardır demektir. Merhamet ise bütün canlıların saadet ve selametini ister. Oysa saadet ve selamet, barış ve mutluluk dini İslam’dadır. Bu olmayınca dünyada ve ahrette azap kaçınılmazdır. Hele de bu azap aslında kötü olmayan, kötülük de istemeyen, ama yanlış yola girdiği için mutluluğu bulamayan bir insan karşısında olursa...

Böyle bir hikayeyi hem basından okumuş, hem de insanlardan dinlemiştim. Belki sizler de biliyorsunuz ama, yeri geldiği için anlatacağım.

Bir gurup Müslüman Almanya’ya giderler irşad ve tebliğ hizmetleri için. Allah Teâlâ yollarını açar ve hizmetleri bereketlenir. Bir çok yerli insan İslam’la tanışır. Derken bir gece düzenlerler. Maksat yine oralılara İslam’ı anlatmaktır.

Bu hizmetlerde aktif rol alan bir Alman vardır. Bu gurup sayesinde İslam’ı tanımıştır, sevmiştir, iman etmiştir ve canla başla çalışmakta, kendisi gibilerin çoğalması uğrunda gece gündüz çaba ve gayret sarfetmektedir.

Açılış konuşmasını da o yapar. Özetle der ki:

- Ben bu Türkiye’den gelen kardeşlerimi çok ama çok seviyorum. Onlar vesilesi ile hayata yeniden doğdum. Gerçek mutluluğu tanıdım. Hayatıma anlam geldi. İlahî azaptan kurtuldum. Bugün her şeyimi onlara borçluyum ve isterlerse canımı bile seve seve onlara veririm.

Ama bir başka açıdan bakınca, onlara çok kızıyorum. Onlara hakaret etmek geliyor içimden. Hatta yakalarına yapışmak ve yere çalmak geçiyor içimden. Yüzlerine haykırmak istiyorum: “Nerdeydiniz? Neden geç kaldınız? Benim melek gibi bir babam vardı. Kimseye kötülük düşünmezdi. Kendince dindardı da. Her hafta kiliseye gider, dua ederdi. Benim için çok sevgili ve çok değerli bu babam, bunlar gelmeden üç ay önce vefat etti. Eğer bunlar üç ay önce gelselerdi, babam benden evvel Müslüman olurdu. Ama olmadı. Babam kafir gitti. O şimdi cehennemde yanacak. O benimle artık sonsuza kadar buluşamayacak...”

İşte bunu düşündükçe bunlara gönül koyuyorum, bunlara öfkeleniyorum, bunlara kahır ediyorum, Nerdeydiniz? Neden geç kaldınız?”

Evet, bu adama ne cevap verebiliriz?

Hatta yarın ahirette hesap verirken onlar deseler ki, “Ya Rabbi, senin böyle güzel bir dinin olduğunu bilseydik, ona girer ve sana içtenlikle ibadet ederdik. Ama biz bilemedik. Bu Müslümanlar da bize bildirmediler.” Biz ne cevap veririz?

Her şeyi bilen Allah Teâlâ, “Bakın ne diyorlar? Buna ne diyeceksiniz?” derse, biz ne diyeceğiz?

Diyecek bir şeyimiz olmalı. En azından şöyle diyebilmeliyiz: “Ya Rab! Ben, bana düşeni yaptım. Dinimi tebliğ ettim. Ulaşamadığım yerlere de ulaşanlara yardım ederek katkı sağladım. Ama buna rağmen kusurum varsa, emanına düştüm, beni bağışla...”

Ama bunu diyemezsek, işte o zaman vay halimize...

Öyleyse, bir kere daha söyleyelim, “davranmamız gerekir dünya çapında. Kimse “anam babam kafir öldü” diye ağlamasın yüreği zonklaya zonklaya...”

Evet, bu din dünyanın her bir yanına ulaştırılacaktır. Sorumluluk budur!

Madem ki Sevgili Peygamberimiz vefat etmiştir, bir daha Resul de gelmeyecektir, öyleyse kim yapacaktır şimdi bu dini duyurma işini?

Cevap bellidir aslında: Ümmeti. Yani biz.

Konu ile ilgili ayet açıktır:

“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız.”¹

Bizim de insanlığın da kurtuluş için başka çaresi yoktur:

“Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”²

Müslümanlara hem kendi içlerinde, hem de bütün dünyaya karşı iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan güçlü bir kurumun kurulması ve işinde ehliyetli bir alimler kadrosunun bulundurulması farz-ı kifayedir.

Farz işte ortada, peki ama biz neredeyiz?

Biz şimdi cehaletin kör kuyularında birbirimizi yemekle meşgulüz. Alimlerimizin etleri herhalde daha tatlı ki, daha çok da onların etini yemekle meşgulüz.

Ama unutmayalım, onların eti zehirlidir, yiyen iflah olmaz.

Bu kör kuyulardan tek kurtuluş yolu, Allah Teâlâ'nın bizi kurtarmak için sarkıttığı “habl-i metin” olan Kur'an'a “i'tisam”, yani sıkı sıkı sarılmadır.

Geçmişte bizi kaç defa yar başından alan, uçurumun kenarından kurtaran bu ip, bir kere daha bizi kurtarabilir, sıkı sıkı sarıldığımızda.

Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşermiş. Malum, ömür fırsatı da bir kere veriliyor. Akıllı, nefsini ölçen biçen, değerlendirendir. Ahmak ise “Allah kerim” diyerek vazifesini yapmadığı halde kendini boş yere avutandır.

Allah aklımızın hayrını göstersiz. Amin!

---

¹ Al-i İmran, 3/110.

² Al-i İmran, 3/104.

Dünya Bizi Bekliyor

Biz Osmanlı bakiyesi merkez bir milletiz, herkes bize baksa, bizden beklese, bizden istese yeridir. Bu millet var oldukça da bu böyle olacaktır.

Bu millet, tebliğ ve irşat hizmetlerine ihlas ve samimiyetle bağlı, gönülden gelerek insanlığın maddî ve manevî sorunlarına yardıma koşan bir insan gibi elbette “Ben değilse kim?” diyerek, “Bana düşeni ben yapmalıyım, başkası neden yüklensin?” diyerek, “Bana düşenin hesabını ben vereceğim, benim hesabımı başkası ödemez” diyerek omzunu yükün altına sokar hamdolsun.

Sokmalıdır da. Bunun için vardır aslında. Bu ümmet bunun için var kılındı değil mi?

Öyleyse bu “evrensel sorumluluğa” hazır olmak için yüreğimizi büyütmeliyiz Hz. Ebu Bekir gibi. Sadece kendimiz için değil, ülkemiz için değil, dünyayı bütünüyle kapsayacak kadar, dünyayı cehennem olmaktan koruyacak kadar büyütmeliyiz yüreğimizi. Bizde var olanı paylaşmalıyız. İman ise iman, bilgi ise bilgi, mal ise mal, tecrübe ise tecrübe, paylaşmalıyız. Bizde var olan her şeyden infak borçlu değil miyiz? Biz “insanlık için çıkarılmış hayırlı bir millet” değil miyiz?¹

Bizler Osmanlıların aslı olarak çağın “Ensar”ı konumundayız. Bunu “övünmek” için değil, “hizmet ve yardım” adına söylüyorum elbette. Bunun sorumluluğunu duymalı, bunun hakkını vermeliyiz.

Hatırlar mısınız, Muhacirler yokluk içinde Medine’ye geldiklerinde Ensar onları nasıl karşılamıştı? “Kendileri de muhtaç iken, kardeşlerini tercih ile”² Allah Teâlâ’yı ve Resulüllah (s.a.v.) Efendimizi nasıl da sevindirmişlerdi? Bolluk günleri gelince de verdiklerini asla geri almak istememişlerdi, hem de incitmeden, ince bir edep içinde...

---

¹ Al-i İmran, 3/103

² Haşır, 59/9

Şu olaya bakınız:

“Ensar, hurma toplama zamanı geldiğinde topladıkları hurmaları biri küçük, diğeri ise ondan daha büyük olmak üzere iki öbek haline getirirler ve sonra küçük olanın üzerine hurma dallarını da eklerlerdi. Bundan sonra ise Muhacirleri çağırıp:“Hangisini istiyorsanız alınız!” derlerdi. Muhacirler küçük görünen ama aslında büyük olan kısmı alırlar, Ensar ise dallar içinde büyük görünen, ama aslında küçük olanı alırlardı. Bu, Hayber’in fethine kadar böylece devam etti. Hayber’in fethinden sonra Hz. Peygamber, Ensar’a: “Eğer isterseniz Hayber’den size hisse vermeyeyim, buna karşılık da hurmalıklarınız yalnızca kendinize kalsın” dedi.

Ensar buna şöyle cevap verdiler:

“Ey Allah’ın Rasûlü! Sen bize bazı görevler verdin ve birtakım şartlar öne sürdün; bizse bütün bunlara karşılık senden cenneti istedik. Eğer bu şartımızı kabul ediyorsanız sizin dediğiniz gibi olsun”. Hz. Peygamber de: “Evet, şartınızı kabul ediyorum” buyurdular.”¹

Evet, bütün yapılanlar Allah içindir ve mükafat ahirette mutlaka alınacaktır. Çünkü ahirete kesin bir iman vardır.

Şimdi sıra bize gelmiş bulunmaktadır. Bizde var şükür. Tahdis-i nimet kabilinden söylüyorum, bizde ilim de var, mal da var, ulaşacak imkan da var. Peki dünyanın dört bir yanına dağılmış, ama bugünkü ulaşım ve iletişim araçları ile yanı başımızda sayılan kardeşlerimiz maddî ve manevî yokluk içinde kıvranırken, “Ensar”lık damarımız bizi nasıl rahat durdurur?

Üstümüze düşen vazifeyi yapmamak, üzüntü, sıkıntı, stres, bunalım ile başlayarak fitne, fesat, günah, suç, iç kavga, anarşi ve terör gibi çeşit çeşit azapla yaşarken daha burada, bu dünyada peşin olarak cezalandırmaya başlar bizi. Ahiret sorgusu ve cezası şüphesiz çok daha yamandır. Yaşadığımız sosyal sorunlarımızı bir de bu açıdan düşünüp değerlendirmeliyiz.

---

¹ Bezzar’dan naklen Heysemi, X. 40

Peygamberimize çölden aç ve çıplak insanlar geldiğinde uykuları kaçıyor, Mescidde konuşmalar yaparak zaten yoksul olan ashabına bir kere daha baş vuruyor ve yetecek kadar yiyecek giyecek bulmadan evine girmiyordu. Kandehlevî “Hayatu’s Sahabe’de anlatır bunları.

Bunun örnekleri kim bilir kaç kere yaşanmıştır.

Şimdi yoksul Afrika bizi çağırıyormuş. Bir köye bir kuyu açıldığında insanlar meydanda bayram ediyorlarmış. Zenginleri ancak iki öğün una benzer bir şeyler yiyebiliyorlarmış kimi yerde. Fakirleri ise günde bir öğün, o da bir avuç...

Oraya gidip gelen birisi anlatıyormuş, “onları görünce ülkemizde hiç fakir yok diyorum. Çünkü en fakirimiz, onların en zengininden kaç kat daha zengindir.”

Afrikalılara dolarlarla, aurolarla gidiyormuş Hıristiyan misyonerleri. Müslüman sayısı azaltıyormuş gittikçe. Bu nasıl bir utanç bizim için! İslam’ı sadece öğrenmek ve yaşamak yetmez, yaşatmak için gayret ve çaba, yani cihat da gerekir herhalde. Bu uğurda Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)’in ve ashab-ı kiramın (r. Anhum) çektiklerini hatırlıyoruz değil mi?

Temim ed-Dari diyor ki: “Rasûlullah’tan şöyle dinledim: “Gece ve gündüzün vardıkları noktaya bu din davası varacaktır. Allah çamurdan yapılmış hiçbir evi ve kıldan yapılmış hiçbir çadırı bırakmayacaktır ki bu din oraya girmesin. Azizin izzetini, zelilin zilletini getirecektir. Bu öyle bir izzettir ki, Allah İslâm ve İslâm ehlini onunla aziz kılar. Öyle bir zillettir ki onunla küfrü zelil kılar.”

Temimi ed-Dari der ki: “Ben aile efradımda bunu gördüm. Onlardan Müslüman olanlara hayır, şeref ve izzet isabet etti. Onlardan kâfir kalanlara ise zillet, alçaklık ve haraç isabet etti.”¹

---

¹ M. Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s Sahabe, 1/48. Kaynakları: Ahmed, Tabarani, (Temim ed-Dari’den); Ayrıca Tabarani, (Miktad’dan) el-Mecma, 6/14, 8/262; Heysemi,6/14)

Şimdi “dolar karşısında dayanamayan bir iman” gerçeği var. Onları ayıplamayalım. Bizim imanımızın etkisi ne kadar acaba üstümüzde? Bizi yerimizden oynatabiliyor mu? Birçoğumuzu bırakın ülkeler aşmayı, evinden camiye cemaate bile götürüyor imanı. Başkalarını ayıplayacak yerde kendimize gelelim ve imdada koşalım. Bu imdada koşmalar bizi de kurtaracak, hakiki imanla tanıştıracaktır inşallah.

Belli ki ülke içinde ve dışında bir çok kardeşimiz din veya dünya açısından fakir düşmüşlerdir. Bize düşen kardeşlerimize din ve dünya açısından yardımcı olmak, elin misyonerine muhtaç etmemektir. İmanın değerini bilenler, başka ne düşünür ve nasıl davranabilirler ki?!

Afrika, Amerika, Avrupa ve Asya, daha doğrusu bütün bir dünya maddî ve manevî büyük bir yangının içindedir bu çağda. İçinde yer yer kardeşlerimizin de olduğu bu yangına nasıl lâubâli durarak umursamazlık gösterebilir, nasıl seyirci kalabiliriz?

Eğer şuurlu bir Müslüman isek kalamayacağımızı anlatan ve davet, irşat, tebliğ adına yer yüzüne dağılma borcumuzu bildiren “Ağlayan Yürekler” başlığı altında bir yazı yazmıştık yukarıda. “Ö yazımız şimdi bir daha okunsa” desek mi acaba?

Bu yangın yüreklerde alev alev yanar iken, ne dersiniz, bu iman ve varlık nimetlerinin kadrini yeterince takdir edebiliyor muyuz?

Takdir ediyorsak, yerimizde duramamamız gerekir. Davranmamız gerekir dünya çapında. “Haydi vazife başına” dememiz gerekir herhalde.

Gelin bu hassasiyetimizi başta Afrika olmak üzere bütün yeryüzüne yayalım dostlar. “Asr” suresini bir kere daha okuyalım ve hakkını vermeye çalışalım inşallah.

Dinsizlik Bitti Sıra Laiklikte

Bu gün dünya 19. asırda tutulduğu dinsizlik hastalığından şifa bulmaktadır. Avrupa o çağda üst üste ağır darbeler vurdu insanlığa. Pozitivizm, materyalizm, nihilizm, eksistansiyalizm, sekülerizm, laisizm... İnsanlığın kafasını ve kalbini bulandırdı ama, midemizde toplanan bu safralar yavaş yavaş atılıyor hamdolsun vücudumuzdan. Allah Teâlâ'nın bünyemize koyduğu fitrat bir kere daha harikalığını gösteriyor ve zehiri bedenimizden atıyor zaman içinde.

Dün alimlerimiz Allah Teâlâ'nın varlığını anlatmakla ömürlerini geçirdiler. Bütün dünyada alimler "niçin Allah Teâlâ'ya inanmamız gerektiğini" bilimsel yöntemlerle açıkladılar. Ülkemizde başta Bediüzzaman Said Nursî olmak üzere bir çok alim, mütefekkir ve edip, Allah Teâlâ'ya imanın "olmazsa olmaz"lığını anlattılar sözlü veya yazılı.

O hale geldi ki, artık kimse Allah Teâlâ'yı inkar edemiyordu. Ama zihinlerde çok kötü bir tortu kalmıştı batı felsefesinden. O habis tortunun da kalkması gerekiyordu kurtuluş için. Şimdi bütün hamlelerimiz onun üstüne idi.

O habis tortu veya ur, laiklik şımarıklığından başkası değildi. Allah Teâlâ'ya imana mecbur kalan kulluk kaçkınları, bu seferde şunu söylüyorlardı: "Tamam, Allah var. Tamam, bizi yarattıysa yarattı. Fakat gökte otursun ve bizim hayatımıza karışmasın."

Bu anlayışa göre din bir vicdan işiymiş ve orada kalmalı, sosyal hayata çıkmamalı imiş. Hani bazı insanlar halktan utanarak özürlü çocuklarını evde saklar ve kimseye göstermeme yanlışlığına düşerler ya, işte din de, dini yaşamak da, sosyal hayatı dinle düzenlemek de öyle, sanki hastalıklı, gericî, tutucu, köhne, karanlık, çağdışı bir bağnazlıktır.

Yazık, çok yazık!

Ne sanıyor kendisini bu insan?!

Ama hamdolsun şimdi bütün ilim adamları, düşünürler ve din bilginleri bu habis düşüncenin üzerine gidiyor ve sindiriyorlar. Artık mesele dinsizlik değil, dini sosyal hayattan kovan laikliktir. Biz de bunu yapmaya çalışıyoruz. Çok değil, belki yarım asır sonra insanlık bu habis urdan da kurtulacaktır.

Bu noktada Ümmet-i Muhammed'e çok büyük işler düşmektedir. Bu ümmet, bu Ümmet-i Muhammed kendini tanırsa, kendi kıymetini anlarsa, hiç şüphesiz bu işler daha da kolaylaşacaktır.

Ümmet-i Muhammed niçin var ve vazifesi nedir? Değeri nerden kaynaklanmaktadır?

Bunu daha önce yazmıştık. Şimdi neden bu mücadelede önder olduğuna bakalım isterseniz.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Böylece sizi orta yolu benimseyen bir ümmet yaptık ki, siz insanlara örnek olasınız ve peygamber de size örnek olsun.”¹

Evet, vasat bir ümmet. Daima orta yolda ve dengeli. Örnek bir toplum. Çünkü önderi herkese örnek olan peygamberdir.

Bu özellikler neyi ifade ederler?

Tefsir kitaplarında yorumlar var bu özelliklere dair. Her müfessir kendi çağının kültürünü veya sorunlarını göz önüne alarak yeni yorumlar getiriyor ayetlere. Böylece zengin bir tefsir mirasına konmuş bulunuyoruz. Ama çağımızda yaşadığı için zamanımız müfessirlerine bakmak, sanırım bu konuda bizi daha da zenginleştirecektir. Fakat Seyyid Kutup her halükarda ihmal edilmemeli.

“Böylece sizi orta yolu benimseyen bir ümmet yaptık ki, siz insanlara örnek olasınız ve Peygamber de size örnek olsun.”

“Bu ümmet, bütün insanlığa örnek olan, orta yolu benimsemiş bir ümmettir. Buna göre, insanlar arasında

---

¹ Bakara, 2/143.

adaleti ve hakkaniyeti egemen kılar, onların benimseyecekleri ölçüleri ve değer hükümlerini ortaya koyar, insanların değer yargılarını, düşüncelerini, geleneklerini ve sloganlarını ölçüye vurur ve bunlar hakkında "Bu doğrudur, bu yanlıştır" diyerek son ve kesin sözü söyler. Yani onlar arasında görüşünü açıklayınca esas alınan görüş bu olur.

Bu ümmet böylece bütün insanlığa örnek olurken kendi örneği de Allah Resulü olacaktır. Buna göre Peygamber, onun kıstas ve ölçülerini, değer yargılarını belirleyecek, davranışlarını ve geleneklerini hükme bağlayacak, yaptığı her işi tartıya vurarak onun hakkında son sözü söyleyecektir.

Bu ayet bu ümmetin mahiyetini ve görevini böylece belirliyor ve kendisine görevini ve konumunu tanımayı, büyüklüğünün bilincine varmayı, rolünü gerçek boyutları ile değerlendirmeyi ve bu rolü oynamaya yaraşır biçimde hazırlıklı olmayı öneriyor.

Bir de bu ümmet "vasat (orta yol)" bir ümmettir, hem de kelimenin tam anlamıyla "vasat" bir ümmet. Bu kelime ister "iyilik, üstünlük" anlamlarına gelen "vesadet" kökünden türemiş sayılsın, ister "itidal ve orta yolculuk" anlamına alınsın ve isterse bu kelimenin maddi ve somut anlamı kastedilmiş olsun. Düşünce ve inanç alanlarında "vasat (orta yolu benimseyen)" bir ümmet. Yani ne maddeden soyutlanmış bir maneviyatçılık ne de maddeyi tek gerçek olarak gören materyalizm gibi dengesiz bir aşırılığa girmez. Bunun yerine "ruha sarılmış ceset" ya da "cesede yapışmış ruh" esprisinde sembolleşen fitri dengeye bağlı kalır. Enerji odakları çift kutuplu yapıya her çeşitten gidasını tam olarak verir. Bir yandan hayatı koruyup devam ettirmeye çalışırken aynı zamanda ruhen geliştirip düzeyini yükseltmeye çabalar. Arzular ve eğilimler dünyasındaki her gelişmeyi ifrata ve tefrite (başiboşluğa ve aşırı baskıya) kaçmadan ölçülü, uyumlu ve dengeli bir biçimde serbest bırakır.

Sosyal düzenleme ve koordinasyon alanında "vasat bir ümmet". Yani, hayatı tümü ile ne duygulara ve içgüdülere ve ne de kanunlara ve cezalara bırakır. Bunun yerine bir yandan eğitim ve yönlendirme yolu ile insan duygularının düzeyini yükseltirken, öte yandan da kanunlar ve cezalar aracılığı ile toplum düzenini güvenceye bağlar. İnsanlar arasında bir denge kurar. Bunun sonucu olarak insanları ne sultanın, diktatörün kamçısına ve ne de vicdanlarının başıboş sesine teslim eder, bunun yerine bu ikisi arasında uyumlu bir sentez kurar.

İnsanlararası ilişkiler ve karşılıklı bağlar alanında "vasat bir ümmet"tir. Yani ne ferdin kişiliğini ve bu kişiliğin dayanaklarını ortadan kaldırarak onun benliğini toplumun ya da devletin kişiliğinde eritir ve ne de ferde kendinden başka hiç kimseyi düşünmeyen, bencil ve muhteris bir kişi olma serbestliği tanır. Bunun yerine, toplumda hareketliliği ve gelişmeyi sağlayan bireysel enerjileri ve iç dürtüleri, aynı zamanda ferdin kişiliğini ve kendine özgü yapısını gerçekleştirmeye yarayan içgüdüleri ve yetenekleri serbest bırakır. Sonra da aşırılıklara, set çeken tedbirlerini yürürlüğe koyar. Fertte topluma hizmet etme arzusu uyandıran iç özelemleri teşvik eder; hatta ferde, topluma hizmet etmeye zorlayan yükümlülükler ve görevler belirler. Kısacası bu ümmetin oluşturduğu toplum, uyum ve koordinasyon halinde ferde güvence sağlar.

Dünyada, yeryüzünün göbeğinde ve yerkürenin orta kuşağındaki fonksiyonu itibariyle "vasat bir ümmet"!. Toprakları üzerinde İslâm'ın egemen olduğu bu ümmet, uzun yüzyıllardan beri şu ana kadar yeryüzünün doğusu ile batısı, güneyi ile kuzeyi arasında bir köprü durumundadır. Yüzyıllardan beri elinde bulundurduğu bu konumu ile tüm insanlığı gözlemekte, bütün insanlara örnek olmaktadır. Elinde olan her şeyi bütün yeryüzü halkı ile paylaşmakta; tabii, ruhi ve manevi ürünler, hudutlarından geçerek dünyanın şurasına-burasına dağılmakta ve bu ümmet sözünü ettiğimiz maddi ve manevi trafiğe hakemlik etmekte, onun düzgün işlemlerini sağlamaktadır.

Zaman perspektifi konusunda "vasat bir ümmet"! İnanlığın, kendisinden önceki çocukluk dönemini noktalarak, kendisinden sonraki aklı gelişme çağına bekcilik ve koruculuk yapmaktadır. İnanlığın bu iki dönemi arasında durarak bir yandan insanın gelişmesine ayak bağı olan çocukluk döneminden kalma saplantıları ve hurafeleri silkeleyip atarken, öte yandan insanlığı aklın ve nefsanî arzuların fitnesinden uzak tutmaya çalışmaktadır. Peygamberler döneminden kalma ortak manevî miras ile sürekli gelişen aklın birikimi arasında sentez kurmakta, bu ikisini uyumlu bir şekilde bağdaştırmakta, insanlığı bu iki uygarlık kaynağı arasında yer alan doğru yolda yürütmeye çabalamaktadır.

Bu ümmetin, kendisine yüce Allah tarafından bağışlanmış olan bu konumunu günümüzde de sürdürmesinin önüne dikilen tek engel, yüce Allah'ın kendisi için seçmiş olduğu hayat tarzını bir yana bırakarak, yüce Allah'ın seçtiği ile hiç ilgisi olmayan çeşitli yaşama biçimlerini benimsemiş olmasıdır. Yani yüce Allah, onun sırf kendi rengine boyanmasını istemesine rağmen, aralarında ilâhî rengin daha işin başında dışlandığı birçok renklerle boyanmış olmasıdır.

Böyle bir görevi ve rolü omuzlarında taşıyan bir ümmetin bir takım sıkıntılara katlanması, bir takım fedakârlıklarda bulunması son derece normaldir. Çünkü önderliğin kendine özgü yükümlülükleri, öncülüğün kaçınılmaz sıkıntıları vardır. Onun için bu ümmetin, yüce Allah'a içten bağlılığın ve ilâhî önderliğe kayıtsız şartsız itaatkar olmaya hazır olduğunun kesinlikle kanıtlanması için görevine atılmadan önce sınavdan geçirilerek denenmesi gerekir.”

Sana “var mısın?” diyemiyorum sevgili ümmetim. Başka bir seçeneğin yok ki senin. Sana bu konuda muhayyerlik yok. Sen, seni değerli kılan bu göreve mahkumsun, mecbursun. Sen, sırtında bu mukaddes yükünle öncüsün insanlığın önünde. Sen, kendi keyfin için yaşayamazsın. Sen, insanlık için çıkarılmışsın.

Hadi, bütün zorluğuna rağmen işine koyul ve şu şımarık laikliğin işini bitir. Şu Allah Teâlâ'ya "eyvallah" etmeyen sekülerizmin hayatına son vererek insanlığı bir kere daha Allah Teâlâ'ya istiğna inkardan kurtar.

Zor zamanların yiğidi, tebliğ adına hadi bir hamle daha, laikliğin başını ezmek için...

İçe Dönük Davetler

Hz. Ömer'in yanına, Yemen genel Valisi Ebu Musa el-Eş'ari tarafından bir kişi geldi. Hz. Ömer o kişiden halkın ve cephede olanların haberini sordu. O valilerini sürekli sorar soruştururdu. Halkın memnun olup olmadığını araştırırdı. Adam bütün sorulara cevap verdi. Sonra Hz. Ömer:

- Acaba uzak memlekette yeni bir haber var mıdır? diye sordu. O Kişi:

- Evet vardır, o da şudur: Bir kişi İslâm'dan sonra küfrü seçti. Hz. Ömer:

- Siz onun hakkında ne yaptınız? diye sordu. Gelen elçi:

- Onu yakaladık ve boynunu vurduk, dedi. Hz. Ömer:

- Eğer onu üç gün hapsedseydiniz ve ona hergün bir ekmek yedirseydiniz ve tevbe etmesini teklif etseydiniz umulurdu ki tevbe eder, Allah'ın emrine dönüş yapardı. Ey Allah'ım! Ben orada hazır değildim, böyle bir kişinin öldürülmesini emretmedim. Ve benim kulağıma bu haber geldiği zaman bundan razı olmadım, diye Cenabı Hak'tan mağfiret diledi.

İşte insanın ve imanın değerini bilen bir adamın hassasiyeti, ızdırabı, sorumluluktan kıvrınması...

Çağımızda binlerce inanan, belki de milyonlarca Müslüman, imanının değerini bilmiyor ve bilerek veya bilmeyerek inkara düşüyor.

Bilindiği gibi bir insan Kur'an'da geçen bir emri veya nehyi veya bir haberi inkar etse dinden çıkar. Bir Müslüman bir farzı veya haramı inkar etse dinden çıkar. Bunlarla alay etme, bunlara hakaret etme, aşağılama, hatta faydasız görme, sevmeme, gıcık kapma da aynen inkar gibidir; insanı dinden çıkarır.

Bu bilgiler doğrudur tabii. İnanmayan bir akaid kitabı açar ve "İmanın Sıhhat Şartları" bölümüne bakar.¹ Veya bir bilene sorar. Açar telefonu, bir müftüye, bir hocaya, ya da "alo diyanet" hattına sorar en azından.

Peki bir insanın dinden çıkması karşısında Hz. Ömer böyle başını secdeye koyar ve sancıyla kıvrır ve Allah Teâlâ'ya sığınır, bizim "ben de Müslümanım" diyen binlerce, milyonlarca insanın din ve şariat hakkında yakışsız, hatta çirkin sözler söylemesi sebebiyle dinden çıkması, mürted olması karşısında ne yapmamız gerekir?

Bu insanlar söyledikleri veya yapıp ettikleri ile dinden çıkıp kafir olduklarını bilmiyorlarsa, siz ey bilenler, nasıl rahat uyuyabiliyorsunuz?

Siz ey müftüler, vaizler, dindersi öğretmenleri, imamlar, müezzinler, şeyhler, sûfiler, yazarlar, çizerler, boğazınızdan nasıl lokma geçiyor?

Bu bilgileri sırf kendiniz için mi öğrendiniz?

Peki mesela doktorlar da bilgileri sırf kendileri için öğrenseler ve hasta olduğunuzda sizi tedavi etmeseler, neler düşünürdünüz?

Evet, biz ki Ümmet-i Muhammed olarak bütün bir insanlığı İslam'a davete memuruz, yeryüzünde İslam bilinmedik yer kalmasın diyoruz, ama kendi ülkemizde Müslüman yavruların dinden çıkıp mürted olmaları karşısında eli kolu bağlı duruyoruz. Birakın başkalarını, kendi çocuklarımızı kafir kültür ve inançlardan, nizam ve sistemlerden, yaşama biçimlerinden kurtaramıyoruz. Bu ne acıdır Allah aşkına!

---

¹ Bizim bu konuları enine boyuna işleyen "İnançta Arınma" kitabımıza bakılabilir.

Atalarımız savaşlarda ele geçirdikleri ecnebi çocuklarını küçük yaşta alır, İslam'ı öğretir ve eğitirlerdi. Sonra onların bir kısmını asker yapar ve savaşta kullanır, bir kısmını da devlet hizmetinde bürokrat olarak kullanırdı. O masumlar sonunda ya şehit, ya gazi, ya da birer kamil insan olarak ahrete uğurlanırlardı.

Şimdi de tam tersi, kafirler hem savaşmadan, hem de kendi yurdumuzda Müslüman çocuklarını alıyor, kendi din ve kültürlerini aşıyor, kendi yaşama biçimlerini benimsetiyor, birer İslam düşmanı haline getiriyor, sonra da bizimle savaştırıyor... Ne kadar yazık değil mi?

Dışarıyı da unutmayalım ama, önce kendi yaramızı sarmaya bakalım. Kendi içimizde sağlıklı olalım ki, dışarıda sözümüz rahat dinlensin.

Bireysel Davetler

İslam'a davette esas olan bireysel davetlerdir. Herbir insanı tutarak bire bir davet etmek yani. Bu, "İslam'a toplu davet olmaz ya da toplu davetler faydasızdır" anlamına değildir. Daha çok kullanılır ve etkili olur olduğundan sadece. Malum her dava önce bir'ler ile başlar, daha çok dostluklara, güvene dayalı olarak artar ve topluluklara dönüşür.

Bu tür davetlerde daha önceden kurulan dostlukların önemi büyüktür. Bu dostluklar, kişiye güven verir, maksadı kavrayış rahatlığı kazandırır, olumsuz düşünceleri, yersiz kuşkuvarı siler, bencillik, kendini beğenmişlik, gurur ve kibir gibi engelleri biraz daha rahat aştıırır, samimiyet ve fedakârlığa sebep olur.

İslam, ilkin peygamberler aracılığı ile tebliğ edilir. Peygamberler ise bir takım güzel sıfatları olan insanlardır. Tebliğ dışında kalan doğruluk, güvenirlilik, günahsızlık, akıllılık gibi sıfatlar, aslında cemiyet içinde dost kazandıran sıfatlardır. Demek ki ilahî görevlendirme öncesi

peygamberler, toplum içinde sevilen ve sayılan insanlardır. Aslında her davanın yayılması bu tip insanlar üzerinden olur.

Sevgili Peygamberimiz de bu açıdan bakıldığında kendi toplumunda sevilen, sayılan ve güvenilen bir insandır. Nitekim bu özelliğinin daha sonra gününü çok görmüştür.

Bugün bizim bireysel olarak yapacağımız İslam'a davetlerimizin altında da aynı olgular vardır. Sözümüzün etkin olması için güzel ahlaklı, bilgili, güvenilir, dürüst bir yaşam çizgimizin olması gerekir. Bizler de bu özelliklerimizle insanları İslam'a, İslam'ı öğrenmeye ve yaşamaya davet ettiğimizde başarılı olacağız Allah Teâlâ'nın izniyle.

Sevgili Peygamberimizin ilk davet ettiklerine bakarsak, aralarında karşılıklı büyük sevgiler olan kişileri görürüz. İyi bir dava ve davet için bundan tabii bir şey olamaz belki ama, bu önemsenecek bir ölçüdür. Bir insanı en yakınındakiler en iyi bir şekilde bilebilirler. Başkalarını kandırmak mümkündür belki, ama en yakınlarımızı kandırmak çok zordur. Eğer onlar onu kabullenmiyorlarsa, ona inanmıyorlarsa, burada bir neden aranmalıdır. Demek güven vermemektedir.

Bazen korku, kıskançlık, ülfet veya daha başka sebeplerle bir insanı en yakınlarının da tanımadığı, değerini anlamadığı veya tanımazlıktan, anlamazlıktan geldiği de olabilir. Efendimizin hayatında da vardır bu olgu ama, nispet olarak daha az yaşanan bir olgudur bu.

Bu bakımdan Hz. Hatice'nin, Hz. Zeyd'in ve Hz. Ali'nin ilk Müslümanlar oluşlarının çok büyük önemi vardır. Kendisine karısının bile güvenip inanmadığı bir adama başkaları neden inansın değil mi? Burada Hz. Nuh ve Lut'un durumu bir istisnadır. Malum, "istisnalar kaideyi bozmazlar." Sosyolojik kanunlar matematiksel kanunlar gibi her zaman aynılık veya kesinlik kazanamayabilirler.

Daha sonra Müslüman olanlara baktığımızda, yine şahsî dostlukların etkin olduğunu görüyoruz. Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile Hz. Ebu Bekir arasında çok yakın ve sıcak bir dostluk vardı. Onun için nübüvvet sonrası

ilk karşılaştıklarında mesele tereddütsüz bitmişti. Olaya daha yakından bakalım mı?

Hz. Ebu Bekir'in Müslüman oluş hikayesinde yer yer farklılıklar vardır. Biz en meşhur rivayetleri görelim isterseniz:

“Ebu Bekir Sıddık evinden çıkıp Rasûlullah'a gidiyordu. Cahiliye döneminde de peygamberin dostu idi. Rasûlullah ile yolda karşılaştı ve:

- Ey Ebe'l-Kasım! (Bu Rasûl-ü Ekrem'in künyesidir). Sen kavminin meclislerinden kayboldun, onların yanına gelmiyorsun. Seni atalarını ayıplamakla itham etmektedirler, dedi. Bunun üzerine Rasûl-ü Ekrem, Ebubekir'e hitaben:

- Ben Allah'ın Rasûlü'yüm. Seni Allah'a davet ediyorum” dedi.

Aralarında şu konuşmanın geçtiği de söylenir:

- Ey Muhammed! Kureyş'in, senin tanrılarımızı terkedip, akıllarımızı hiçe saydığın, atalarımızı tekfir ettiğin şeklindeki sözleri doğru mu?” dedi. Rasûl-ü Ekrem:

- Evet, kesinlikle ben Allah'ın Rasûlü ve peygamberiyim. Allah, peygamberliğimi insanlara tebliğ etmek için beni gönderdi. Ben seni hakka ve Allah'a davet ediyorum. Allah'a yemin olsun ki, bu davetim hakkadır. Ey Ebubekir, ben seni tek olan Allah'a davet ediyorum. O'nun ortağı yoktur. O'ndan başkasına kulluk yapma. O'nun taati üzerinde devam et” dedi ve Hz. Ebubekir'e Kur'an okudu.

Sözünü bitirdikten sonra Ebubekir Sıddık Müslüman oldu. Ve Rasûl-ü Ekrem onun yanından ayrıldı. Fakat Mekke'yi kapsayan iki dağ arasında Rasûl-ü Ekrem'in Ebu Bekir'in İslâm'ından sevindiği kadar sevinen hiç kimse yoktu.”¹

Kandehlevî'den takip ediyoruz ki, hem İbn İshak hem de başka siyer alimleri zikrederler ki Hz. Ebubekir, Rasûl-ü Ekrem'in peygamberlikten önce de arkadaşıydı. Rasûl-ü

---

¹ Ebu'l-Hasan Trablusi, (Hz. Aişe'den); Bidaye, 3/29; İbn İshak; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/50-51.

Ekrem'in doğruluğunu, eminliğini, güzel ahlâklı olduğunu ve bunların da kendisinde halka karşı dahi yalan söylemeye mâni olduklarını biliyordu. O halde Rasûl-ü Ekrem, Allah'a karşı nasıl yalan söyleyecekti? İşte bunu bildiği için Rasûl-ü Ekrem ona, "Cenabı Hak beni peygamber olarak gönderdi" der demez peygamberi tasdik etti. Hiçbir tereddüd göstermedi ve hiçbir an için geri kalmadı.¹

Burada kişisel dostlukların önemini bir kez daha görüyoruz. Zira Ebu Bekir, Peygamber Efendimizden (s.a.v.) ayrılınca evine gitti. Sonra aralarında dostluk bulunan Osman bin Affan'a, Talha b. Ubeydullah'a, Zübeyr b. Avvam'a, Sa'd b. Ebî Vakkas'a vardı, Müslüman olmalarını teklif etti. Onlar da Müslüman oldular. Ertesi gün Osman b. Maz'un, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Abdurrahman b. Avf, Ebî Seleme b. Abdülesed, Erkam b. Ebî'l-Erkam'ı getirdi, onlar da Müslüman oldular.²

Yine Hz. Osman ile Sevgili Peygamberimiz arasında bir dostluk vardı. Onun Müslüman oluşu hakkında şöyle de bir rivayet vardır:

"Hz. Osman şöyle anlatır: "Teyzem Abdulmuttalib'in kızı Erva'yı ziyarete gitmiştim. Bu esnada Rasûl-ü Ekrem halasının evine geldi. Ben durmadan Rasûlullah'a bakıyordum. O gün Rasûlullah'ın durumundan bir şeyler meydana çıkmıştı. Hz. Peygamber bana yönelerek dedi ki:

- Ey Osman! Sana ne oluyor? Niçin bana öyle bakıyorsun?

- Sana hayret ediyorum. Bizim içimizdeki durumundan da, senin aleyhinde söylenenlerden de! dedim.

Rasûl-ü Ekrem bana:

- Lâilâheillallah de! dedi.

Allah biliyor ya, bu sözü Rasûlullah'tan dinlediğim zaman tüylerim diken diken oldu. Sonra Rasûlullah devam etti:

---

¹ Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/50-51.

² Ebu'l-Hasan Trablusi, (Hz. Aişe'den); Bidaye, 3/29; İbn İshak; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/50-51.

- “Göklerde sizin rızkınız ve size va’d edilen vardır. Göklerin ve arzın rabbine yemin olsun ki kesinlikle o sizin konuştuğunuz gibi haktır”¹

Rasûlullah bunları söyledikten sonra çıktı. Ben de onun arkasından çıktım, ona yetiştim ve Müslüman oldum.²

Bugün de İslam’a davette en temel unsur ferdî davetlerdir. Bire bir ve yüz yüze yapılan sıcak temaslı dostane sohbetler, hiç şüphesiz insan ruhunu okşayacak, kalbini sım sıcak saracak ve içtenlikle söylenen her söz bir iksir gibi etki edecektir. Elbette bunun için dostluğu hak eden bir ahlak ve erdem ilişkisi söz konusudur. Her davetçide bulunması elzem olan o ahlak ve fazilet, o bilgi ve kültür birikimi nelerdir?

Şüphesiz bu sorunun cevabı ayrı bir meseledir ve kendi yerinde inşallah işlenecektir.

Toplu Davet

Yukarıda ferdî davetten, tek tek bireyleri İslam’ı kabule davetten bahsetmiştik. Davet deyince akla daha çok bireysel olan gelse bile, dün ve bugün de toplu davetler hep önemli olmuştur. Özellikle çağımızda kitle haberleşme araçları, yazılı ve görsel medya, davet işini hem kolaylaştırmış, hem de renklendirmiş, caziplenmiştir. Bu tür vesile vasıtaları kullanmama, davete ihanet olur. Hz. Ömer, İran savaşlarından gelen ganimetler arasında açık ekmekleri görünce sormuş:

- Bu nedir? demişler:
- Açık ekmek.

Kocaman kocaman açılmış beyaz ekmekleri görünce mübarek efendimiz:

---

¹ Zariyat: 51/22-23

² Medayini, (Amr b. Osman’dan); İstiab, 4/225; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 1/52.

- Vay be! Bunlara Kur'an-ı Kerim yazabilseydik de her yere gönderebilseydik!

Derdi davası davet ve tebliğ olan, her şeyi o istikamette kullanmak ister elbette. O'nun derdi yemek değil, dini duyurmak idi...

Peygamberimizin hayatına baktığımızda, ferdi davetlerle beraber kavim ve kabileleri, hatta milletleri toplu olarak sözlü veya yazılı davet ettiklerini görürüz. İşte gönderilen öğretmenler, kadılar, muhasebeciler, valiler, komutanlar ve mektup taşıyanlar buna en güzel örneklerdir.

Peygamberimiz başta kendi akrabalarını toplu davet etmiştir. Bir yemek yaptırmış ve yemek sonrası onları İslam'a davet etmiştir. Kalabalıklara uğramış, hac için gelenlere çadırlarında konuşmalar yapmış, panayırları dolaşmış, kabilelere ulaşmış ve dini anlatmıştır onlara bıkmadan usanmadan.

Savaşlarda önce tebliğ yapılırdı. Hayber münasebetiyle yukarıda bu konuya temas etmiştik. Camiler bunun için inşa edilmiştir bir yerde. Evlerde sohbetler teşvik edilmiştir. Her fırsat ganimet bilinerek din duyurulmaya çalışılmıştır.

Çağımızda gazeteler, dergiler, kitaplar, cd'ler, tv'ler, internet... gibi devasa gelişen aletler ve edevatlar, tebliğ için bir araç olmalı ve bunları en iyi Müslümanlar kullanmalıdırlar. Hatta büyük şirketler, iş ve sanayi merkezleri, sanat ve kültür salonları... toplu davet için kullanılacak mekanlar olmalıdırlar. Bu konu davetçinin kendini yetiştirmesi konusuna da girdiği için burada pek işlemek istemiyoruz.

Davetin Bayrama Dönüşmesi

İnsan kainatın göz bebeğidir ve çok kıymetlidir. Biz bir kitabımızda "İnsanın Değeri"ni konu ettiğimiz için

burada tekrarlamayalım.¹ Ancak unutmayalım ki Allah Teâlâ insanı özel olarak elleriyle, hem de en güzel kıvamda, maddî ve manevî olarak en iyi biçimde donatarak yaratmış ve kendi ruhundan üflemiştir. Melekleri ona secde ettirmiş, yerleri gökleri istifade için onun emrine vermiş, dünyada ve ahrette mes'ud ve bahtiyar etmek için din gönderip sevdiği Peygamber Efendilerimizi (s.a.v.) ona hizmet ettirmiştir. “Yere göğe sığmam, onun kalbine tecelli ederim,” demiştir.

İnsan bu kıymetini bilmeli ve Rabbine teşekkür etmeli değil midir? İşte bu bilme ve teşekkür, ancak Müslüman olmakla gerçekleşir. Dolayısıyla hemcinsimizden her biri Müslüman oldukça, biz sevincimizden, tabiri caizse havalara hoplarız. Bu yüzden “Her İhtida Bize Bayram” diyoruz...

Ya bu bir de yakınımız olursa?

Belki bugün böyle sevinçleri pek yaşamıyoruz. Çünkü yakınlarımız anadan doğma Müslüman. Fakat yanlış yollardan tövbe ederek dönüp iyi bir hayata başlayanlardan az çok o tadı ve mutluluğu alıyoruz. Yeryüzündeki ihtida olayları da bizi çok sevindiriyor.

Asr-ı saadet yakınların yeni Müslüman oluş mutluluklarının tatlı örnekleri ile doludur. İşte onlardan birisi:

“Kureyşliler, çok tazim ettikleri, büyük bir kimse saydıkları Husayn’a geldiler ve:

- Bizim için şu kişi ile (Rasûl-ü Ekrem’i kastediyorlar) konuş. Zira bu kişi bizim mabudlarımıza sövüyor, dediler.

Böylece Kureyşliler, Husayn ile beraber geldiler. Rasûlullah’ın kapısına yakın bir yerde oturdular. Rasûl-ü Ekrem, içeri giren Husayn için:

- Bu zata yer açınız!, dedi.

Husayn ve arkadaşları kalabalıktı. Husayn Rasûl-ü Ekrem’e hitaben:

- Senden kulağımıza gelen bu iş nedir? Sen bizim mabudlarımıza küfrediyorsun. Onları daima kötülükle

---

¹ Bkz. İmanın Kıymeti ve Korunması.

anıyorsun. Halbuki senin baban akıllı ve atalarının dinine ve inançlarına saygılıydı. Hayırlı bir insandı, dedi. Rasûl-ü Ekrem:

- Ey Husayn! Benim babam da senin baban da ateştedir. Ey Husayn! Sen kaç mabuda tapmaktasın? buyurdu. Husayn Rasûl-ü Ekrem'e:

- Yeryüzünde yedi, gökte de bir olmak üzere (sekiz mabuda tapıyorum)" dedi. Rasûl-ü Ekrem:

- Sana bir zarar dokunduğunda kime dua ediyorsun? diye sordu. Husayn:

- Gökteki mabuda dua ediyorum, diye cevap verdi. Rasûl-ü Ekrem:

- Malın helâk olduğu zaman kime dua ediyorsun? dedi. Husayn yine:

- Gökteki mabuda dua ediyorum, dedi. Rasûl-ü Ekrem:

- Gökteki mabud tek başına sana icabet ediyor, yardımında bulunuyor ve sen yerdeki bâtil mabudları O'na ortak koşuyorsun. Acaba şükür hususunda sen gökteki mabudu razı ettin mi, veya seni mağlub etmesinden korkmuyor musun"? dedi. Husayn:

- Bunların ikisini de yapmamıştır onlar, dedi ve ilave etti: "Biliyordum ki ben Muhammed gibisiyle konuşamam". Rasûl-ü Ekrem:

- Ey Husayn! Müslüman ol, sağlam kal! dedi. Husayn:

- Benim kavmim ve aşiretim vardır. Onlara ne diyeceğim? diye sordu. Rasûl-ü Ekrem buyurdu:

- De ki: "Ey Allah'ım! İşimin en doğrusu için senden hidayet isterim. Bana fayda verecek ilmimi artır!"

Husayn Rasûlullah'ın bu duasını okudu ve Müslüman olduktan sonra Rasûlullah'ın huzurundan ayrıldı.

Husayn Müslüman olunca oğlu İmran babasının başını, ellerini ve ayaklarını öptü.

Rasûl-ü Ekrem bu manzarayı görünce ağladı ve şöyle buyurdu:

- İmran'ın yaptıklarına ağlıyorum. Husayn içeri girdiğinde kâfirdi. İmran ona ayağa kalkmadı. Onun tarafına bakmadı bile! Fakat Müslüman olunca babalık hakkını yerine getirdi. İşte bundan dolayı kalbime rikkat ve şefkat geldi.

Husayn, Rasûlullah'ın huzurundan ayrılmak istediğinde Rasûl-ü Ekrem arkadaşlarına:

- Kalkın, onu evine kadar götürün! dedi.

Husayn kapıdan çıktığında Kureyşliler onu gördüler:

- Bu Müslüman oldu, dediler ve herkes bir tarafa dağılıp gitti.”¹

Asr-ı saadette bir Ebu Bekir'in, bir Ebu Hüreyre'nin, bir Ammar'ın ana babalarının Müslüman oluşları karşısındaki sevinçlerini hatırlıyor musunuz?

Raci Garudi Müslüman olunca nasıl sevinmiştik?

Casius Clay Muhammed Ali Müslüman olunca nasıl bayram etmiştik?

Ya Cat Stevens Yusuf İslam olunca?

Muhammed Hamidullah'ın Türkiye'den gidenlere verdiği en sevinçli haber, “Bu gün şu kadar Fransız Müslüman oldu” değil midir?

Daha bir sürü sevinçlerimizi sayabiliriz.

Bu sevinçleri bireysel ve toplumsal davet çalışmalarımızla artırmalıyız. Bunlar en güzel, en sevimli, en heyecanlı amel ve ibadetlerimizdir bizim.

Namaz kılmayan bir öğrencimi camide görürsem, bayram ediyordum.

Şimdi bir adam yanıma yaklaşır da, “sizin vazınızı dinleyen oğlum namaza başladı” derse, bayram ediyorum.

Geçen gün de öyle bir bayram yaşadım, vaaz sonrası yanıma yaklaşan orta yaş bir beyefendi:

- Hocam beni hatırladınız mı? Dedi.

---

¹ İbn Huzeyme, (İmran b. Halid'den), İsabe, 1/337; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 1/58-59.

- Maalesef hayır, dedim.

-Hatırlamazsınız. Bundan otuz sene önce Bayazıtlı Camiinde ramazanda yatsı öncesi vaaz verirdiniz. Ben de her gün önünüzde sizi dinlerdim.

- Çıkaramadım maalesef.

- Çok oldu hocam. Ben o seneden sonra namazımı hiç geçirmedim. Zekatlarımı tam verdim. Anlattıklarınızı elimden geldiğince yaşamaya çalışıyorum. Bunları sizi sevindirmek ve teşekkür etmek için söylüyorum.

Ben bütün vücuduma dalga dalga yayılan sevinç ve mutluluk ile Allah Teâlâ'ya şükrederken o sessizce uzaklaştı. Onu şimdi görsem yine tanımam galiba. Fakat sevincimi hiç unutmam...

Allah Teâlâ'dan dileğim bizlere yeni sevinçler yaşatmasıdır. Bu şirin ülkemizde Müslüman olsalar ne kadar sevineceğimiz nice çaplı insanlar yok mudur? Benzin gibi alıcısı yüksek kaliteli ve akıllı nice insanlar, belki bir kıvılcım yerine geçecek bir davet cümlesini beklemektedirler.

Neden vesilesi biz olmayalım?

Sonsöz

Davet dünyanın en aziz, en değerli, en heyecanlı bir uğraş alanıdır. Ne demek olduğunu düşünmek bile insanı ürpertiyor; insanı yaratıcısına davet. O'nun arzu ve isteklerini insana ulaştırmak. O'nun elçisi olmak yani. Peygamber olmadığı halde peygamber vazifesi yapmak. Peygamber gibi düşünmek, davranmak, uğraşmak. Onların dünyasına girmek, duygularını paylaşmak, heyecanlarını yaşamak, beklentilerini benliğinde duymak ve Yaratıcının rızasını kazanmak...

Bir yandan aziz olduğu ölçüde zevkli, bir yandan da o nispette zor ve acı bir çabadır bu. Bir yanın gülerken, bir yanıyla da çok yüce sorumlulukların altında insana bakarak üzülme, ezilmek. Cennet ve cehennemi yaşamak sürekli vicdanında. Ateşle barut, karla güneş olmak yan yana. Rıza-i bari için adanmak insana...

Ne kadar konuşulsa az gelen bir konudur bu aslında. Biz de bu kitabımızda bir girişle “davet”i anlamaya çalıştık. Yetmedi, birinci bölümü de ona hasrettik. İkinci bölümde “davetçi”yi anlamaya çalıştık. Üçüncü bölümde ise “muhatap” söz konusu edildi. Fakat gördük ki daha işlenecek çok konu var. Bu hamur daha çok su götürecektir.

Mesela “davetin zemini” çok önemlidir, ama biz o konuya hiç giremedik. Her ülke ayrı bir alem, her aleme gidecek ayrı bir âdem! Nasıl bir hazırlık gerekir ülkeye göre, insana göre? Bunlar çok önemli elbette. Bu açıdan bütün bir dünyadan evvel kendi ülkemizi anlamak, kendi şartlarımızı anlamak, kendi insanımıza ulaşmak için hayati önemi haiz değil mi? Onu yazdık bitirdik “Tebliğ Sancısı” kitabımızda.

Daha davetçinin, tebliğcinin ilmi, ahlakı, dili, uslubu, metodu, gücü vs. o kadar konu var ki yazacak!

Olsun, hacca giden karınca misali zayıf bacaklara bakmayarak her gün az da olsa mesafe ala ala yürüyeceğiz bu mübarek yollarda. Beraber ağlayacak, beraber gülecek, beraber üşüyecek veya güneşlenecek, tozlanacak veya ıslanacağız inşallah ömrümüz oldukça.

İnsanlığın O'nun yolunda girdiği seyr-u sülükunda menzil-i maksuduna erebilmesi için Allah Teâlâ'nın avn-u inayet ile nusret ve yardımını dileyerek hamd-u senamızı sunar, hidayet ve istikamette daimlik dileriz. O bize yeter! O ne güzel dost, ne güzel yardımcıdır!

Kaynaklar

Kitaplar

Kur'an-ı Kerim

Abdulkadir Badıllı, Bediüzzeman Said Nursi, I. 111, timaş y. İst. 1990 c 1 s. 273

Acluni, İsmail b. Muhammed, Keşf'ül Hafa ve Müziyl'ül İlbas, 1-2 Dar-u İhya-it Turas'il Arabi, Beyrut 1351 h.III. baskı.

Ahmet Önkal, Resulullah'ın İslam'a Davet Metodu, Hayra Hizmet Vakfı Y. Konya, 1981.

Özsoy Ömer- Güler İlhamî, Konularına Göre Kur'an Fecr y. Ank. 1997.

Bediuzzaman Said Nursî, Mektubat, 28. Mektup, 8. Mesele, Tenvir Neşriyat, İst.

Cemal Nar, İslam'da Devlet Ve Siyaset, Toprak y. İst. 2007

Cemal Nar, Alimin Önderliği, Ukde y. Kahramanmaraş, 2006

Cemal Nar, İmanın Kıymeti ve Korunması, Toprak y. İst. 2008

Cemal Nar, İlim ve İktidar, Toprak y. İst. 2007

Cemal Nar, İlim Ve Özgürlük, Toprak y. İst. 2008

Cemal Nar, İnançta Kirlenme, Toprak y. İst. 2008

Cemal Nar, İnançta Arınma, Toprak y. İst. 2008

Cemal Nar, İslamlaşma Bilinci, Ukde y. Kahramanmaraş1996.

Cemal Nar, Hak Batıl Mücadelesi- Yazmadır Henüz Basılmadı.

Ebu'l Hasen Ali en-Nedvî, Yeniden İslam'a, İslamî Neşriyat, Konya. Korur Matbası, İst. 1967.

Elmalılı Hamdi Yazır. Hak Dini Kur'an Dili, Azim İst. Ty.

Ersoy M. Akif, Safahat, İnkılap ve Aka y. İst. 1975.

Hasan Reşit Tankut, Maraş Yollarında, Ukde y. Kahramanmaraş, 2008. s. 121-123.

Hilmi Ziya Ülken, Türkiyede Çağdaş Düşünce Tarihi, Seiçuk y. İst. 1966.

İbrahim Canan, İslam Işığında Anarşi, Cihan y. 2. Baskı, İst. 1984

Canan, İbrahim Prof. Dr. Kütüb-ü Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi 1-18 Akçağ 1. Baskı Ankara.

Hasan Reşit Tankut, Maraş Yollarında, Ukde y. Kahramanmaraş, 2008

Kandehlevi Yusuf. Hayat'us Sahabe, Hadislerle Müslümanlık. Kalem İst. 1977.

Konyalı Mehmed Vehbi. Hulasatu'ul Beyan fi Tefsir'il Kur'an, Üçdal n. İst. Ty.

Kettanî, et-Terafîb'ul İdariye. 1-3. İz y. İst. 1990.Komisyon, Kurtubî, Tefsir'ul Kurtubî,Dar'u İhya'ut Turas'il Arabî Beyrut. Ty.

Kütüb'ü Tis'a:

-Sahih-i Buhari

-Sahih-i Müslim

-Sünen-i Ebî Davud

-Sünen-i Tirmizî

-Sünen-i Neseî

-Sünen-i İbn'i Mâce

-Sünen-i Dârimî

- Muvatta
- Müsned'i Ahmed b. Hanbel Çağrı y. İst 1981.
- M. Asım Köksal. İslam Tarihi, I-XVIII. İrfan y. İst. 1981.
- M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık, 1-8.
- Muhammed Yusuf Kandehevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları:
- Muhammed Yusuf Kandehevi, Hadislerle Müslümanlık, Ter:Ahmet M. Büyükçınar, A.Ömer Tekin, Mustafa Yalçın. Kalem y İst.1978.
- Muttaki Ali el-Hindi, Kenz'ul Ummal.Risale y.1985.
- Münavî, Feyz'ul Kadir, Dar'ul Marife. Beyrut 1972.
- Münzirî, et-Tergib ve't Terhib. Dar'ut Turas'il Arabî 1968
- Mehmet Akif Ersoy, Safahat.
- Muhammed b. Muhammed b. Süleyman Rudanî, Cem'ul Fevaid; M. Ertuğrul Düzdağ, Türkiye'de İslam Ve İrkçılık Meselesi, Türdav, İst. 1983.
- M. Said Ramazan El-Bûti, Fıkhu's Siyre, Gonca Yayınevi, İst.
- Nevzat Yüksel, Konularına Göre Kur'an-ı Kerîm Fihristi, Bayrak y. 7. Baskı, İst. 1993.
- Seyyit Sabık, Fıkhu's Sünne, ter: Tayyar Tekin, I-IV. Pınar y. 3. Basım, Eylül, 1992, İst.
- Süleyman Uludağ, İslam'da İrşad, Marifet y. İst. T.y.
- Suat Yıldırım, Kur'an-ı Kerim Meali.
- Şamil İslam Ansiklopedisi "ırkçılık" md.
- TDV İslam Ansiklopedisi, İst. 2001
- Rudanî, Cem'ul Fevâid. 1-5 İz y. İst. Ty.
- Sâbûnî M. Ali: Safvet'ut Tefasir, Dar'ul Kur'an, Beyrut 1981.
- Sâbûnî M. Ali, Muhtasar'u Tefsir'i İbn'i Kesir. Dar'ul Kur'an Beyrut 1981.

Seyyid Kutup, Fi Zilâli'l Kur'an,
www.iqraislam.com..

Yüksel Kanar, Batının Doğusu, Kitabevi y. İst. 2006.

Vecdi Akyüz, İlmihal, İz .y. İst.1990.

İnternet Siteleri

<http://www.diyamet.gov.tr/turkish/hadis/dosyalar/11181451892.pdf>

<http://www.mehmetakifersoy.gen.tr/atiyi-karanlik-gorerek-azmi-birakmak/>